

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра соціальної роботи та педагогіки вищої школи

СОЦІАЛЬНА РОБОТА:

навчально-методичне забезпечення магістерської програми

Луцьк
Вежа-Друк
2018

*Затверджено вченою радою
факультету педагогічної освіти та соціальної роботи
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 4 від 6 листопада 2018 року)*

Рецензенти:

Смолюк І. О. – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Остапйовський О. І. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології ВІППО.

Авторський колектив:

Доктор пед. наук, професор Гусак П. М., доктор пед. наук, професор Лякішева А. В., доктор пед. наук, професор Гусак Л. Є., кандидат пед. наук, доцент Мартіросян Л. А., кандидат пед. наук, доцент Бартків О. С., кандидат пед. наук, доцент Белкіна-Ковальчук О. В., кандидат пед. наук, доцент Гунько С. О., кандидат пед. наук, доцент Дурманенко Є. А., кандидат пед. наук, доцент Корпач Н. І., кандидат пед. наук, доцент Петрук В. В., кандидат пед. наук, доцент Остапйовський І. Є., кандидат пед. наук, доцент Петрович В. С., кандидат пед. наук, доцент Сидорук І. І., кандидат пед. наук Скіць А. В., кандидат пед. наук, доцент Сушик Н. С., кандидат пед. наук, доцент Чернета С. Ю., кандидат пед. наук, доцент Мартинюк Т. А., кандидат філософ. наук доцент Бичук І. О., кандидат пед. наук, доцент Косинська О. А., кандидат пед. наук, доцент Жигар Н.М., ст. викладач Здіховський А. М.

Соціальна робота : навчально-методичне забезпечення магістерської програми : С 69 навч.-метод. посіб. / за заг. ред. П. Гусака, Н. Корпач. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2018. – 424 с.

У навчально-методичному посібнику зібрані інформаційно-дидактичні матеріали, що забезпечують викладання навчальних дисциплін і проведення практик під час підготовки фахівців другого (магістрського) рівня спеціальності 231 Соціальна робота, освітньо-професійної програми «Соціальна робота» з урахуванням особливостей кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Видання розраховане на викладачів і студентів вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації спеціальності «соціальна робота», слухачів закладів післядипломної освіти, педагогічних і соціальних працівників, які працюють у соціально-педагогічній сфері.

УДК 3364:378(075.8)

© Гусак П. М., Лякішева А. В. та ін., 2018

© Маліневська І. (обкладинка), 2018

© Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2018

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
1. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НОРМАТИВНИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ЦИКЛУ ЗАГАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ	7
1.1. Навчально-методичне забезпечення курсу «Менеджмент персоналу освітніх закладів і соціальних служб» (автор Остапйовський І. Є., Жигар Н.М.)	7
1.2. Навчально-методичне забезпечення курсу «Методика викладання у ВНЗ» (автор Белкіна-Ковальчук О. В.)	19
1.3. Навчально-методичне забезпечення курсу «Організація управління навчальним процесом у ВНЗ» (автори Косинська О. А., Белкіна-Ковальчук О. В.)	41
1.4. Навчально-методичне забезпечення курсу «Методологія і організація наукових досліджень в галузі соціальної роботи» (автор Сушик Н. С.)	59
1.5. Методичне забезпечення курсу «Структурування навчальної дисципліни» (автори: Гусак П. М., Гусак Л. Є., Чернета С. Ю.)	78
1.6. Навчально-методичне забезпечення курсу «Історико-філософські основи соціальної роботи» (автор Мартіросян Л. А., Бичук І. О.)	89
2. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НОРМАТИВНИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ	116
2.1. Навчально-методичне забезпечення курсу «Теорія соціальної роботи» (автори: Лякішева А. В., Сидорук І. І.)	116
2.2. Навчально-методичне забезпечення курсу «Інноваційні процеси в соціальній роботі» (автор Дурманенко Є. А., Жигар Н.М.)	134
2.3. Навчально-методичне забезпечення курсу «Соціальна політика і соціальна робота в Україні» (автор Мартинюк Т. А., Гунько С.О., Жигар Н.М.)	155
2.4. Навчально-методичне забезпечення курсу «Практикум з соціальної роботи» (автори: Петрович В. С., Здіховський А. М.)	175
3. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБІРКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН	196
3.1. Навчально-методичне забезпечення курсу «Пенітенціарна педагогіка» (автори: Мартинюк Т. А., Скіць А. В.)	196
3.2. Навчально-методичне забезпечення курсу «Соціально-правові основи пробації в Україні» (автори: Чернета С. Ю., Скіць А. В.)	214
3.3. Навчально-методичне забезпечення курсу «Підготовка соціального педагога до профілактики вживання ПАР» (автори: Сидорук І. І., Петрук В. В.)	238
3.4. Навчально-методичне забезпечення курсу «Ресоціалізація різних категорій засуджених» (автори: Сидорук І. І., Бичук І. О., Скіць А. В.)	257

3.5. Навчально-методичне забезпечення курсу «Соціальне регулювання поведінкових девіацій» (автор Сушик Н. С.).....	280
3.6. Навчально-методичне забезпечення курсу «Технології соціотерапії» (автори: Корпач Н. І., Сидорук І. І.).....	299
3.7. Навчально-методичне забезпечення курсу «Моделі виховних систем нового типу в освітніх закладах» (автор Бартків О. С.)	312
3.8. Навчально-методичне забезпечення курсу «Організація дозвілля в освітніх закладах» (автори: Петрук В. В., Здіховський А. М.).....	331
3.9. Навчально-методичне забезпечення курсу «Педагогічна конфліктологія» (Автор Дурманенко Є. А.)	342
3.10. Навчально-методичне забезпечення курсу «Здоров'язбережувальні технології в соціокультурному середовищі» (автор Петрович В. С.).....	359
4. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАКТИК	382
4.1. Навчально-методичне забезпечення курсу «Практика професійно-орієнтована (в закладах відповідно до спеціалізації)» (автори: Бартків О. С., Мартинюк Т. А.)	382
4.2. Навчально-методичне забезпечення курсу «Асистентська практика» (автори: Белкіна-Ковальчук О. В., Здіховський А. М.)	399
5. ДОДАТКИ	412
5.1. Навчальний план денної форми навчання	412
5.2. Навчальний план заочної форми навчання.....	415
5.3. Зразок оформлення титульної сторінки, анотації та змісту магістерської роботи (автор Сушик Н. С.).....	418

ПЕРЕДМОВА

Враховуючи соціально-економічну, політичну ситуації в країні, особливої актуальності та поширення в українському суспільстві набуває професійна діяльність, спрямована на вирішення соціальних проблем різних верств населення, а саме, соціальна робота. Мета такої роботи полягає в організації професійної, цілеспрямованої діяльності у суспільстві через уповноважені державні та недержавні соціальні інститути, направленої на створення соціальних умов для повноцінної життєдіяльності та розвитку різних категорій населення. Однак, висококваліфікованих фахівців соціальної роботи, які могли б професійно здійснювати діагностику і прогнозування соціальних процесів, надавати профілактичну, соціально-терапевтичну, психологічну, педагогічну і правову допомогу різним категоріям населення в Україні не вистачає. Тому підготовка таких фахівців є дуже актуальною, а навчально-методичний посібник допоможе студентам, молодим фахівцям соціальної сфери розширити уявлення студентів про соціальну роботу та збагачувати її інноваційними підходами у практичній діяльності, оскільки в цьому є потреба (робота з сім'ями бійців та самими бійцями, які повернулися зі Сходу, внутрішньо переміщеними особами, дітьми трудових мігрантів та ін.).

Пропоноване видання передбачає забезпечення студентів другого (магістерського рівня), освітньо-професійної програми «Соціальна робота», спеціальності 231 Соціальна робота теоретико-практичними матеріалами для формування таких компетенцій:

Загальних: абстрактно мислити, аналізувати, застосовувати знання у практичних ситуаціях; розуміти предметну область та професійну діяльність; використовувати інформаційні та комунікаційні технології; вчитися і оволодівати сучасними знаннями; пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; виявляти, ставити та вирішувати проблеми; приймати обґрунтовані рішення, працювати в команді; демонструвати навички міжособистісної взаємодії; мотивувати людей та рухатися до спільної мети; здатність діяти на основі етичних міркувань, соціально відповідально і свідомо.

Фахових: аналізувати суспільні процеси становлення і розвитку соціальної роботи як інтеграційної галузі наукових знань, що акумулюють дані всіх наук про людину; оцінювати соціально-політичні процеси, пов'язані з соціальним розвитком держави; аналізувати існуючу нормативно-правову базу стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення; аналізувати психічні властивості, станів і процесів, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади; попереджувати соціальні ризики, складні життєві обставини, запобігати та вирішувати соціальні конфлікти; розуміти організацію та функціонування системи соціального захисту і соціальних служб; вивчати соціальну проблему за допомогою методів дослідження в умовах конкретної ситуації; оцінювати проблеми, потреби, специфічні особливості та ресурси клієнтів; розробляти шляхи подолання проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення; надавати допомогу та підтримку клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етніч-

них та інших особливостей; ініціювати соціальні зміни, спрямовані на піднесення соціального добробуту; розробляти та реалізовувати соціальні проекти і програми; застосовувати методи менеджменту для організації власної професійної діяльності та управління діяльністю соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу; взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад; дотримуватися етичних принципів та стандартів соціальної роботи; виявляти і залучати ресурси особистості, соціальної групи та громади для виконання завдань професійної діяльності; генерувати нові ідеї та креативність у професійній сфері; оцінювати результати та якість професійної діяльності у сфері соціальної роботи; сприяти підвищенню добробуту і соціального захисту осіб, здійснення соціальної допомоги та підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах.

Навчально-методичний посібник складено відповідно до галузевого стандарту та навчальних планів 2017 року за циклом загальної підготовки (нормативні навчальні дисципліни), за циклом професійної підготовки (нормативні навчальні дисципліни), вибіркових навчальних дисциплін, проведення професійно-орієнтованої та асистентської практики.

У додатках розміщено: навчальні плани спеціальності 231 Соціальна робота, освітньої програми Соціальна робота денної форми навчання (додаток 5.1) та заочної форми навчання (додаток 5.2), зразок оформлення титульної сторінки, анотації та змісту магістерської роботи (додаток 5.3).

Кожна навчальна дисципліна містить загальні відомості у відповідності до навчального плану, кількість кредитів та годин відведених на вивчення курсу за формами навчання (лекції, практичні, семінарські, лабораторні заняття, самостійна робота, індивідуальна робота та консультації).

Основним підрозділом навчально-методичного забезпечення є зміст навчальної дисципліни за змістовими модулями, який детально знайомить із темою, розширеним описом лекції, основними поняттями до лекційного заняття, планом практичних занять, індивідуальними завданнями для самостійної роботи та літературою для вивчення кожної із тем. Подано також питаннями для самоконтролю до кожного змістового модуля та тести для самоконтролю та підсумкового контролю.

Усі матеріали навчально-методичного забезпечення, що увійшли в посібник мають інноваційний, авторський характер. Закладені в них ідеї, концепції, положення, методи і прийоми апробувались викладачами кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи в процесі кредитно-модульного викладання відповідних дисциплін студентам другого (магістрського) рівня спеціальності 231 Соціальна робота, освітньо-професійної програми «Соціальна робота»

На думку авторів посібника, матеріали, подані у ньому дадуть повне уявлення про зміст їхньої професійної підготовки та допоможуть їм в організації аудиторної і самостійної навчальної роботи.

1. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НОРМАТИВНИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ЦИКЛУ ЗАГАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ

1.1. Навчально-методичне забезпечення курсу «Менеджмент персоналу освітніх закладів і соціальних служб» (автор Остапйовський І. Є., Жигар Н.М.)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань 23 «Соціальна робота» Спеціальність 231 «Соціальна робота» Освітня програма «Соціальна робота» магістр	Нормативна
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання: 5
		Семестр: 9
		Лекції: 26 год.
		Практичні (семінарські): 28 год. Лабораторні: – Індивідуальні: –
		Самостійна робота 86 год.
ІНДЗ: немає		Консультації: 10 год. Форми контролю: залік
Заочна форма навчання	Галузь знань 23 «Соціальна робота» Спеціальність 231 «Соціальна робота» Освітня програма «Соціальна робота» магістр	Нормативна
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання: 6
		Семестр: 11
		Лекції: 8 год.
		Практичні (семінарські): 10 год. Лабораторні: – Індивідуальні: –
		Самостійна робота: 144 год.
ІНДЗ: немає		Консультації: 18 год. Форми контролю: залік

2. Анотація курсу

Даний курс є невід'ємною складовою підготовки кваліфікованого фахівця до роботи у соціальних службах та закладах освіти. Він призначений для оволодіння управлінською діяльністю в роботі із персоналом соціальних служб та освітніх закладів.

Метою викладання навчальної дисципліни «Менеджмент персоналу освітніх закладів і соціальних служб» є: оволодіння студентами знаннями про суть та технологію управління персоналом освітніх закладів та соціальних служб.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Менеджмент персоналу освітніх закладів і соціальних служб» є опанування студентами теорією та практикою менеджменту персоналу освітніх закладів та соціальних служб.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:
знати:

- генезу менеджменту персоналу освітніх та соціальних служб;
- теорію та технології управління персоналом освітніх та соціальних служб;
- інноваційні технології управління персоналом освітніх та соціальних служб.

вміти:

- сформувати персонал освітніх та соціальних служб;
- управляти та оцінювати діяльність персоналу;
- впроваджувати інноваційні технології в управлінні персоналом освітніх закладів та соціальних служб.

3. Компетенції

Загальні компетентності: абстрактно мислити, аналізувати, застосовувати знання у практичних ситуаціях; розуміти предметну область та професійну діяльність; виявляти, ставити та вирішувати проблеми; приймати обґрунтовані рішення, працювати в команді; демонструвати навички міжособистісної взаємодії; мотивувати людей та рухатися до спільної мети; здатність діяти на основі етичних міркувань, соціально відповідально і свідомо.

Фахові компетентності: вміння взаємодіяти з соціальними партнерами, в тому числі з іноземними, щодо створення системи забезпечення якості освіти; здатність до професійної самоосвіти, особистіснопрофесійного зростання, проектування подальших освітніх траєкторій; готовність до створення методичного забезпечення освітнього процесу; готовність визначати рівень особистісного і професійного розвитку: вивчати сучасні методи управління; вміння підтримувати й стимулювати пізнавальну активність персоналу освітніх закладів та соціальних служб; володіти методичними прийомами індивідуальної педагогічної взаємодії, створення сприятливих умов в діяльності персоналу освітніх закладів та соціальних служб.

4. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	Практичні	Консультації	Самостійна робота
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. «Теорія та технологія менеджменту персоналу освітніх закладів та соціальних служб»					
Тема 1. Сутнісні характеристики менеджменту персоналу освітніх закладів та соціальних служб.	14	4	4	2	4

Тема 2. Поняття лідерства в менеджменті персоналу освітніх та соціальних служб.	8	2	2		4
Тема 3. Необхідність та основні етапи запровадження змін у роботі із персоналом	10	2	2		6
Тема 4. Відбір та набір персоналу	14	2	2	2	8
Тема 5. Процес підтримки та розвитку персоналу	14	2	2		10
Тема 6. Мотивація персоналу	16	4	4	2	6
Тема 7. Оцінювання персоналу	14	2	2		10
Тема 8. Корпоративна культура	14	2	2		10
Тема 9. Професійне вигорання персоналу	16	2	2	2	10
Тема 10. Супервізія як елемент управління персоналом	12	2	2		8
Тема 11. Практичні поради з менеджменту персоналу	18	2	4	2	10
Контрольна робота					
Разом за змістовим модулем 1	150	26	28	10	86

Заочна форма навчання					
Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	Практичні	Консультації	Самостійна робота
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. «Теорія та технологія менеджменту персоналу освітніх закладів та соціальних служб»					
Тема 1. Сутнісні характеристики менеджменту персоналу освітніх закладів та соціальних служб.	16	2	2		12

Тема 2. Поняття лідерства в менеджменті персоналу освітніх та соціальних служб.	14			2	12
Тема 3. Необхідність та основні етапи запровадження змін у роботі із персоналом	14			2	12
Тема 4. Відбір та набір персоналу	24	2	2	2	18
Тема 5. Процес підтримки та розвитку персоналу	14			2	12
Тема 6. Мотивація персоналу	18	2	2	2	12
Тема 7. Оцінювання персоналу	14			2	12
Тема 8. Корпоративна культура	14			2	12
Тема 9. Професійне вигорання персоналу	14		2		12
Тема 10. Супервізія як елемент управління персоналом	14			2	12
Тема 11. Практичні поради з менеджменту персоналу.	24	2	2	2	18
Контрольна робота					
Разом за змістовим модулем 1	150	8	10	18	144

5. Тематичний план змістових модулів

Змістовий модуль 1. «Теорія та технологія менеджменту персоналу освітніх закладів та соціальних служб»

Тема 1.1 Сутнісні характеристики менеджменту персоналу освітніх закладів та соціальних служб. Управління персоналом освітніх закладів та соціальних служб. Суб'єкт персоналу освітніх закладів та соціальних служб. Об'єкт персоналу освітніх закладів та соціальних служб. Мета персоналу освітніх закладів та соціальних служб. Завдання персоналу освітніх закладів та соціальних служб. Організаційний та функціональний блоки в управлінні персоналом освітніх закладів та соціальних служб. Принципи управління персоналом освітніх закладів та соціальних служб. Методи управління персоналом освітніх закладів та соціальних служб. Функції управління персоналом освітніх закладів та соціальних служб.

Практичне заняття 1.1 Сутнісні характеристики менеджменту персоналу освітніх закладів та соціальних служб.

1. Сутність поняття управління персоналом.
2. Принципи, функції, методи управління персоналом.
3. Основні етапи становлення теорії управління персоналом.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати категорії «персонал», «трудові ресурси», «кадри», «управлінський персонал».
2. На основі аналізу літературних джерел проаналізувати формування основних етапів становлення теорії управління персоналом.

Література: 10, 11, 13, 23

Тема 1.2 Поняття лідерства в менеджменті персоналу освітніх та соціальних служб. Лідерство. Відмінності лідерства від управління. Основні вміння лідерів. Основні ролі лідерів. Типи лідерів. Стиль керівника. Стиль управління. Характеристика основних стилів управління. Критерії вибору стилів управління. Характеристика особистих якостей, що зумовлюють ефективне лідерство. Поведінковий, ситуаційний та підхід з позицій особистих якостей ефективного лідерства.

Практичне заняття 1.2 Поняття лідерства в менеджменті персоналу освітніх та соціальних служб.

1. Зміст лідерства та його відмінності від управління.
2. Основні вміння та ролі лідера.
3. Типи лідерів.
4. Характеристика основних стилів керівництва.
5. Критерії ефективності діяльності лідера.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

1. Проаналізувати гендерні аспекти проблеми лідерства.
2. Розробити рекомендації, спрямовані на формування лідерських лідерських якостей

Література: 5, 7, 10, 11, 13.

Тема 1.3 Необхідність та основні етапи запровадження змін у роботі із персоналом Особливості організаційного бачення керівника освітньої установи та соціальних служб. Джерела організаційного бачення. Сутність та значення організаційної культури. Необхідність змін у роботі із персоналом. Характеристика типових організаційних змін. Головні завдання в управлінні змінами. Шкала опору змінам. Опір змінам. Найтипівіші побоювання працівників, які зумовлюють опір змінам. Стимулювання зацікавленості в організаційних змінах. Проблеми управління персоналом в процесі змін.

Практичне заняття 1.3 Необхідність та основні етапи запровадження змін у роботі із персоналом

1. Особливості організаційного бачення керівника освітньої установи та соціальних служб.

2. Джерела організаційного бачення.
3. Організаційна культура.
4. Початок змін у роботі із персоналом.
5. Проблеми управління персоналом

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

1. Виділіть та обґрунтуйте умови, за яких необхідно проводити зміни у роботі із персоналом.

Література: 10, 11, 13, 23

Тема 1.4 Відбір та набір персоналу Процес планування набору персоналу. Канали вербування персоналу. Методи процесу відбору персоналу. Процедура прийняття працівника на роботу.

Практичне заняття 1.4 Відбір та набір персоналу

1. Процес планування набору персоналу.
2. Канали вербування персоналу.
3. Методи процесу відбору персоналу.
4. Процедура прийняття працівника на роботу.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

1. Розробіть метод відбору персоналу «складання опису роботи».

Література: 10, 11, 13, 23

Тема 1.5 Процес підтримки та розвитку персоналу Планування розвитку персоналу. Делегування повноважень як форма підтримки персоналу. Методи навчання персоналу. Результативність навчання персоналу.

Тема 1.5 Процес підтримки та розвитку персоналу

1. Планування розвитку персоналу.
2. Делегування повноважень як форма підтримки персоналу.
3. Методи навчання персоналу.
4. Результативність навчання персоналу.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

1. Опрацюйте питання «трудова кар'єра» та «формування резерву кадрів».

Література: 10, 11, 13, 23

Тема 1.6 Мотивація персоналу Сутність та значення мотивації праці. Теорії мотивації. Методи управління, що забезпечують підвищення мотивації персоналу. Самомотивовані люди. Мотиваційні теорії та управління освітніми та соціальними службами.

Практичне заняття 1.6 Мотивація персоналу

1. Поняття мотивації праці.
2. Теорії мотивації.
3. Методи управління, що забезпечують підвищення мотивації персоналу.
4. Самомотивовані люди.
5. Мотиваційні теорії та управління освітніми та соціальними службами.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

1. Розробіть рекомендації із мотивування персоналу.

Література: 1, 5,10, 11, 13, 23

Тема 1.7 Оцінювання персоналу Аналіз діяльності працівників в управлінні персоналом. Проблеми оцінювання персоналу. Критерії оцінювання персоналу. Методи оцінювання персоналу. Атестація персоналу освітніх закладів та соціальних служб.

Практичне заняття 1.7 Оцінювання персоналу

1. Аналіз діяльності працівників в управлінні персоналом.

2. Проблеми оцінювання персоналу.

3. Критерії оцінювання персоналу.

4. Методи оцінювання персоналу.

5. Атестація персоналу освітніх закладів та соціальних служб.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

1. Опрацюйте положення про атестацію персоналу освітніх закладів та соціальних служб.

Література: 10, 11, 13, 23

Тема 1.8 Корпоративна культура Сутність корпоративної культури. Основні функції корпоративної культури. Складові корпоративної культури. Роль керівника у формуванні корпоративної культури.

Практичне заняття 1.8 Корпоративна культура

1. Сутність корпоративної культури.

2. Основні функції корпоративної культури.

3. Складові корпоративної культури.

4. Роль керівника у формуванні корпоративної культури.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

1. Розробіть рекомендації із формування корпоративної культури.

Література: 1, 5,10, 11, 13, 23

Тема 1.9 Професійне вигорання персоналу Сутність професійного вигорання. Характеристика типових симптомів професійного вигорання. Діагностика проблеми професійного вигорання. Профілактика професійного вигорання фахівців освітньої сфери та соціальних служб.

Практичне заняття 1.9 Професійне вигорання персоналу

1. Сутність професійного вигорання.

2. Характеристика типових симптомів професійного вигорання.

3. Діагностика професійного вигорання фахівців освітньої сфери та соціальних служб.

4. Профілактика професійного вигорання фахівців освітньої сфери та соціальних служб.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

1. Розробити рекомендації із попередження професійного вигорання працівників.

Література: 1, 5,10, 11, 13, 23, 24, 25.

Тема 1.10 Супервізія як елемент управління персоналом Сутність, мета та значення супервізії в роботі із персоналом. Функції та типи супервізії. Принципи супервізії. Взаємодія супервізора та супервізованого.

Практичне заняття 1.10 Супервізія як елемент управління персоналом

1. Сутність, мета та значення супервізії.
2. Функції та типи супервізії.
3. Принципи супервізії.
4. Взаємодія супервізора та супервізованого.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

1. Визначте труднощі та можливі варіанти їхнього подолання, які можуть виникати в процесі проведення супервізії

Література: 1, 5, 10, 11, 13, 23, 24, 25.

Тема 1.11 Практичні поради з менеджменту персоналу Прийоми атракції (досягнення прихильності підлеглих). Мистецтво критики. Методи маніпулятивного впливу. Мистецтво етики ділових контактів. Імідж керівника.

Практичне заняття 1.11 Практичні поради з менеджменту персоналу

1. Прийоми атракції (досягнення прихильності підлеглих).
2. Мистецтво критики.
3. Методи маніпулятивного впливу.
4. Мистецтво етики ділових контактів.
5. Імідж персоналу.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

1. Розробіть рекомендації, спрямовані на покращення іміджу персоналу освітніх організацій та соціальних служб.

Література: 1, 5, 7, 10, 11, 13, 23, 24, 25, 26.

6. Розподіл балів та критерії оцінювання

Розподіл балів для денної форми навчання												
Поточний контроль (макс = 40 балів)											Модульний контроль (макс = 60 б)	Загальна кількість балів
Модуль 1											Модуль 2	
Змістовий модуль 1											МКР	
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	60	100
4	4	2	4	4	4	4	2	4	4	4		

Розподіл балів для заочної форми навчання						
Поточний контроль (макс = 40 балів)					Модульний контроль (макс = 60 б)	Загальна кількість балів
Модуль 1					Модуль 2	
Змістовий модуль					МКР	
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	60	100
8	8	8	8	8		

Критерії поточного тематичного оцінювання студента

Загальне оцінювання навчальних досягнень студентів з курсу «Менеджмент персоналу освітніх закладів і соціальних служб» здійснюється за 100-бальною шкалою. Воно включає поточне оцінювання студента за кожен модуль (згідно розподілу кількості балів по змістових модулях), підсумкову за МКР. МКР проводяться у формі письмової роботи (відкриті тести).

Критерії оцінки студента (підсумковий контроль)

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку.

Максимальна кількість балів, що може бути отримана студентами – 60.

У випадку проведення підсумкового контролю загальна кількість балів складається із суми балів за виконання практичних завдань (мах = 40 балів), та кількості балів набраних студентом за МКР (мах = 60 балів).

При визначенні кількості балів за МКР викладач керується такими критеріями:

60 (максимальна кількість) балів ставиться у тому випадку, коли студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, вирішує складні проблемні завдання, вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, вирішує складні проблемні завдання, самостійно виконує науково-дослідницьку роботу; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої обдаровання і нахили, самостійно виконує 100 % від загальної практичних завдань.

50–59 балів ставиться, коли студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може робити часткові висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює понад 80 % навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання при розв'язуванні задач за зразком; користується додатковими джерелами, виконує не менше 90 % від загальної кількості практичних завдань.

40–49 балів ставиться, коли студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, з допомогою викладача може робити часткові висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює понад 70 % навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання при розв'язуванні задач за зразком; користується додатковими джерелами, виконує не менше 75 % від загальної кількості практичних завдань.

20–39 балів ставиться, коли студент має початковий рівень знань; знає половину навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, повторити за зразком певну операцію, дію; описує явища, процеси без пояснень причин, із допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, слабо орієнтується у поняттях; має фрагментарні навички в роботі з підручником; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі; здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу, виконує до 45 % від загальної кількості практичних завдань.

5–20 балів ставиться тоді, коли студент відтворює менш як половину навчального матеріалу; з допомогою викладача виконує елементарні завдання, здатен усно відтворити окремі частини теми; має фрагментарні уявлення про роботу з джерелами, не має сформованих умінь та навичок; виконує 30 % від загальної практичних завдань.

1–4 балів ставиться студенту, коли він може розрізнити об'єкт вивчення і відтворити деякі його елементи; мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності; виконує не більш як 20 % від загальної кількості практичних завдань.

Шкала оцінювання		
Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90–100	Відмінно	Зараховано
82–89	Дуже добре	
75–81	Добре	
67–74	Задовільно	
60–66	Достатньо	
1–59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

7. Література

1. Главацька О. Л. Менеджмент соціальної роботи Курс лекцій / О. Л. Главацька. – Тернопіль, ТДПУ, 2009. – 65 с.
2. Дєдов Є. Г. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників до менеджменту в соціальній роботі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.05 „Соціальна педагогіка” / Є. Г. Дєдов. – Луганськ, 2009. – 20 с.
3. Зарецкий А. Д. Менеджмент социальной работы : учебное пособие / А. Д. Зарецкий – Ростов : Феникс, 2008. – 187 с.
4. Комаров Е. И. Менеджмент социальной работы : [учебное пособие для студентов] / Е. И. Комаров, А. И. Войтенко. – М. : ВЛАДОС, 2001. – 288 с.
5. Крижко В. В., Павлютенков Є. М. Менеджмент в освіті. Навч.-методичний посібник / В. В. Крижко. – К., 1998. – 192 с.
6. Лекции по технологии социальной работы. В 3-х частях / Под ред. Е. И. Холостовой, Часть 2. – М.: Социально-технический институт, 2000. – 240 с.
7. Лукашевич М. П. Менеджмент соціальної роботи: теорія і практика: Навч. посіб. / М. П. Лукашевич, М. В. Туленков. – К. : Каравелла, 2007. – 236 с.
8. Макаров В. В. Социальное управление / В. В. Макаров. – М., 2000.
9. Менеджмент социальной работы: Учебн. пособие / под ред. Е. И. Комарова, А. И. Войтенко. – М., 1999.

10. Мурашко М. І. Менеджмент персоналу: Навч. посіб. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2008. – 435 с.
11. Олійник С. У. Теорія та практика менеджменту персоналу : підручник / С. У. Олійник ; Нар. укр. акад., [каф. економіки підприємства]. – Х. : Вид-во НУА, 2013. – 375 с.
12. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління : навч. посіб. / Л. Е. Орбан-Лембрик. – 2-ге вид., доповн. – К. : Академвидав, 2010. – 544 с. – (Серія «Альма-матер»).
13. Освітній менеджмент: Навчальний посібник / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки. – К., 2003. – 400 с.
14. Основы менеджмента. Учебно-справочное пособие / Под ред. Глухова, 1995.
15. Осовська Г. Основы менеджменту / Г. Осовська. – Житомир: ЖГП, 1998. – 310 с.
16. Рамон Ш. Західна і східна Європа: соціальна робота і соціальна політика // Соціальна робота в Україні: перші кроки / Під ред. Полтавця В. – К., 2000. – С. 7–27.
17. Соціальний менеджмент: Учебник / Под. ред. Д. Валового. – М.: ЗАО «Бизнес школа», Академия труда и социальных отношений, 2000. – 392 с.
18. Социальный менеджмент / под ред. В. Н. Иванова. – М., 2001.
19. Соціальна робота в Україні : навч. посіб. / [І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С. Я. Харченко та ін.]. – К. : Центр видавничої літератури, 2004. – 256 с.
20. Соціальна робота. Книга 7. Менеджмент соціальної роботи: Навчальний посібник / ред. Андрущенко В. П. – К.; ДЦССМ, 2003. – 227 с.
21. Тимошко Г. М. Менеджмент соціальної роботи: навчальний посібник / Г. М. Тимошко. – Ніжин: Видавець ПП М. М., 2011. – 308 с.
22. Тимошко Г. М. Організація діяльності державних і спеціалізованих служб: навчальний посібник / Г. М. Тимошко. – Ніжин: Видавець ПП М. М., 2011. – 248 с.
23. Управлінські аспекти соціальної роботи: Курс лекцій. – МАУП, 2004. – 368 с.
24. Шендеровський К. С. Тактичний менеджмент соціальної служби: Посібник для керівників соціальних служб / К. С. Шендеровський. – К., 2011. – 222 с.
25. Шендеровський К. С. Управління соціальною роботою з дітьми та молоддю. Менеджмент соціальної служби / К. С. Шендеровський. – К., 2002. – 158 с.
26. Шепель В. М. Имиджология: секреты личного обаяния / В. М. Шепель. – М. : ЛИНКА-ПРЕСС, 1997. – 168 с.
27. Шепель В. М. Настольная книга бизнесмена и менеджера. Управленческая гуманитарология [Текст] / В. М. Шепель. – М., 1994. – 246 с.
28. Щекин Г. В. Практическая психология менеджмента: Как делать карьеру. Как строить организацию: Научно-практическое пособие / Г. В. Щекин. – К.: Украина, 1994. – 399 с.

8. Тести для самоконтролю та підсумкового контролю

1. Суб'єктом менеджменту управління персоналом соціальних служб є ...
2. Об'єктом менеджменту управління персоналом є....
3. Метою менеджменту управління персоналом є....
4. Основними завданнями менеджменту управління персоналом є ...
5. Організаційний блок управління персоналом включає
6. Функціональний блок управління персоналом включає
7. Принципами управління персоналом є ...
8. Виділяють такі принципи управління персоналом....
9. Методами управління персоналом є ...
10. виділяють такі функції в управлінні персоналом ...
11. Лідер це....
12. Існують такі типи лідерів ...
13. Існують такі стилі управління...
14. Існують такі канали вербування персоналу...
15. Перешкодами у делегуванні повноважень є ...
16. Мотивацією є ...
17. Значення мотивації полягає у наступному....
18. Існують такі теорії мотивації....
19. Атестація персоналу це...
20. Корпоративна культура це....
21. Супервізія це....

1.2. Навчально-методичне забезпечення курсу «Методика викладання у ВНЗ» (автор Бєлкіна-Ковальчук О. В.)

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1.1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
Кількість кредитів 4	Галузь знань 23 Соціальна робота Спеціальність 231 Соціальна робота Освітня програма Соціальна робота Освітній ступінь магістр	нормативна	
Модулів 3		Денна	Заочна
Змістових модулів 2		Рік підготовки 5	Рік підготовки 6
ІНДЗ є		Семестр 10	Семестр 12
Загальна кількість годин 120		Лекції 16	Лекції 8
Тижневих годин		Практичні 20	Практичні 10
Аудиторних 3		Самостійна робота 76	Самостійна робота 88
		Консультації 8	Консультації 14
	Форма контролю екзамен	Форма контролю екзамен	

Анотація курсу

Програма навчальної дисципліни «Методика викладання у ВНЗ» складена відповідно до навчального плану підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти. Навчальний курс спрямований на теоретико-практичне оволодіння знаннями та вміннями викладання навчальних дисциплін у вищому навчальному закладі.

Метою викладання навчальної дисципліни «Методика викладання у ВНЗ» є набуття студентами, на основі опанування теорії і практики педагогічної діяльності, широкого діапазону компетентностей, необхідних для успішного викладання навчальних дисциплін у закладі вищої освіти.

Завданнями вивчення дисципліни «Методика викладання у ВНЗ» є:

- формувати знання про сучасні особливості навчального процесу у вищому навчальному закладі відповідно закону України «Про вищу освіту» (2014 р.) та інших законодавчих і нормативних актів;
- розширити загальні уявлення про тенденції та напрями розвитку вітчизняної вищої освіти у період її інтеграції у європейський освітній простір;
- навчити застосовувати нові європейські парадигми вищої освіти: студенто-центрованого навчання, результатів навчання, компетентнісного підходу у процесі побудови і реалізації навчального процесу у ВНЗ;

- оволодівати понятійним апаратом методики викладання у ВНЗ як науки;
- порівнювати та аналізувати результативність традиційних та інноваційних підходів до викладання;
- виробляти уміння творчо застосовувати педагогічні знання і способи діяльності;
- оволодівати уміннями і навичками підготовки різноманітного методичного забезпечення для проведення різних видів занять та діагностики знань студентів;
- опанувати методикою організації та контролю самостійної роботи студентів, дистанційних різновидів навчання;
- інтегрувати процес становлення студента як викладача, його ціннісні орієнтації та переконання;
- виробляти стиль викладання у кожного студента, домінуючі підходи та методи.

Компетенції.

Фахові:

здатність аналізувати теоретичні основи методики викладання педагогіки, демонструвати глибокі знання закономірностей, принципів та методів навчання у вищій школі;

здатність визначати структуру педагогічного процесу і його закономірностей в різних педагогічних системах та розв'язувати комплексні завдання з проблем методики формування змісту освіти і навчальних дисциплін;

здатність демонструвати знання та вміння розробки власних методик організації та проведення навчальних занять різних організаційних форм навчання у вищій школі та узагальнювати теоретичні та практичні досягнення шляхом підготовки навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін;

здатність вивчати та використовувати ефективний науково-педагогічний досвід колег;

здатність застосовувати набуті педагогічні знання на практиці, адаптувати їх до дій у нових ситуаціях під час викладання.

Загальні:

здатність бути критичним та самокритичним для розуміння факторів, які мають позитивний чи негативний вплив на комунікацію, та здатність визначити і врахувати ці фактори в конкретних комунікаційних ситуаціях;

здатність продукувати нові ідеї, виявляти креативність, здійснювати інноваційні наукові підходи до організації, проведення та аналізу науково-педагогічного дослідження;

здатність здійснювати пошук та аналізувати інформацію з різних джерел;

здатність розв'язувати поставлені завдання, швидко переключатися з одного виду діяльності на інший та приймати відповідні обґрунтовані рішення, володіти почуттям відповідальності;

здатність генерувати нові педагогічні ідеї, виявляти і вирішувати навчальні проблеми;

здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології у процесі викладання;

здатність шукати, обробляти та аналізувати навчальну та предметну інформацію;
здатність самонавчатись і цікавитись інноваціями в професійній галузі.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Таблиця 2.1

Назва змістових модулів і тем	усього	лекції	практичні	усього	лекції	практичні
	Денна форма			Заочна форма		
Змістовий модуль 1. Методологічні та концептуальні засади навчального процесу у вищій школі						
Тема 1. Методика викладання як наука та навчальна дисципліна	4	2	2	2	2	–
Тема 2. Концептуальні напрями розвитку вищої освіти в Україні	4	2	2	–	–	–
Тема 3. Роль викладача вищої школи в досягненні визначених результатів навчання	4	2	2	–	–	–
Разом за модулем 1	12	6	6	2	2	–
Змістовий модуль 2. Методичні основи реалізації завдань освітнього процесу у ВНЗ						
Тема 4. Форми, засоби, методи і прийоми навчання у вищій школі	6	2	4	2	2	–
Тема 5. Методика підготовки і проведення навчальних занять у вищому навчальному закладі	6	2	4	10	4	6
Тема 6. Методика організації самостійної роботи студентів	4	2	2	2	–	2
Тема 7. Методика організації практичної підготовки	4	2	2	–	–	–

Тема 8. Методика проведення контрольних заходів	4	2	2	2	–	2
Разом за модулем 2	24	10	14	16	6	10
Всього годин	36	16	20	18	8	10

3. Тематичний план змістових модулів

Змістовий модуль 1. Методологічні та концептуальні засади навчального процесу у вищій школі

Тема 1. Методика викладання як наука та навчальна дисципліна

Поняття про науку та її особливості. Роль і значення науки в розвитку суспільства. Педагогічні науки та наукові дисципліни. Педагогіка та похідні науки і наукові дисципліни як цілісна система. Методика як предметна дидактика. Методика викладання у ВНЗ у системі наук. Категоріально-понятійний апарат методики викладання у ВНЗ. Навчальна дисципліна. Її сутнісні характеристики. Значення навчальної дисципліни у вищому навчальному закладі. Методика викладання у вищому навчальному закладі. Предмет, мета, завдання навчальної дисципліни «Методика викладання у ВНЗ».

Основні поняття: наука; професійна наукова діяльність; педагогіка; система педагогічних наук; педагогічні науки (галузі); наукова дисципліна; дидактика; навчальна дисципліна; навчальний предмет; навчальний курс; академічна дисципліна; методика; методика викладання

План практичних занять

1. Роль і значення науки в розвитку суспільства
2. Педагогічні науки та наукові дисципліни
3. Навчальна дисципліна. Її сутнісні характеристики
4. Методика як складова дидактики
5. Роль методики викладання у педагогічній освіті

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

Підберіть інформацію, яка б підтверджувала чи спростовувала характеристики науки як продуктивної сили, соціального інституту.

Опишіть дидактику через призму усіх атрибутів, притаманних науці

Складіть структурно-логічний ланцюг основних понять вивченої теми, розпочавши з терміна «наука» →...

Література для вивчення теми: 3; 6; 10; 19; 27; 36; 42; 45; 50; 54

Тема 2. Концептуальні напрями розвитку вищої освіти в Україні

Цінності вищої освіти для прогресу суспільства. Процеси розвитку вищої освіти відповідно змін у суспільстві. Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.) як правова основа реформування вищої освіти в Україні. Основні парадигми європейської освітньої інтеграції і їх відображення у процесі побудови і реалізації навчального процесу у ВНЗ. Студентоцентроване навчання. Сутність формувань результатів навчання. Компетентністний підхід. Вплив Болонського процесу на модернізацію навчального процесу. Традиційний та інноваційний підходи до побудови навчального процесу у ВНЗ. Домінуючі типи навчання у

вищій школі як усталені цілісні системи. Репродуктивне, програмоване, проблемне, інтерактивне, професійно-орієнтоване, позиційне, смарт-навчання. Тенденції інтегрування компонентів різних типів навчання.

Основні поняття: Болонський процес, академічна свобода, академічна мобільність, кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи, заклад вищої освіти, типи навчання.

План практичних занять

1. Роль і значення Болонського процесу на реформування системи освіти України.

2. Нові зміни в системі освіти згідно Закону України «Про вищу освіту» 2014 р.

3. Традиції та інновації в побудові освітнього процесу у закладах вищої освіти.

4. Характеристика домінуючих типів навчання у ЗВО.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

Охарактеризувати позитивні та негативні тенденції впливу Болонського процесу на систему освіти України

Підготуйте презентацію про один із типів навчання у ЗВО, охарактеризуйте позитивні та негативні сторони.

Література для вивчення теми: 1; 12; 13; 14; 24; 29; 31; 39; 51; 58; 61; 62; 68

Тема 3. Роль викладача вищої школи в досягненні визначених результатів навчання

Викладач як провідний учасник процесу навчання у ВНЗ. Характеристика функціональних обов'язків викладача. Основні складові діяльності викладача в процесі навчання. Загальні та специфічні компетентності викладача. Інструментальні компетентності (когнітивні, методологічні, технологічні та лінгвістичні здатності). Міжособистісні компетентності (навички спілкування, соціальна взаємодія та співпраця). Системні компетентності (поєднання розуміння, прийнятливості до знань, здатність планування змін для удосконалення систем, розроблення нових систем). Проектування та реалізація завдань викладання фахових навчальних дисциплін на основі компетентісного підходу. Розробка контенту навчальних та робочих програм навчальних курсів. Особистісні якості викладача, стиль викладання. Методики професійного самовдосконалення викладача: саморозвиток, самоосвіта, самовиховання, самоорганізація, орієнтованість на інноваційну діяльність.

Основні поняття: викладач ВНЗ; суб'єкт педагогічної діяльності; функціональні обов'язки; загальні та фахові компетенції викладача; педагогічна майстерність; студент; об'єкт педагогічної діяльності; культура педагогічного спілкування; педагогічний такт; типи домінуючих установок; стиль керівництва; авторитарний; демократичний; ліберальний; соціально-педагогічна підтримка студентів.

План практичних занять

1. Характеристика функціональних обов'язків викладача.

2. Вимоги до обізнаності викладача ВНЗ.
3. Основні уміння, якими він має володіти.
4. Особистісні якості викладача.
5. Його педагогічна майстерність.
6. Професійний портрет викладача ВНЗ.
7. Студент як об'єкт навчального процесу.
8. Студент як суб'єкт навчального процесу.
9. Взаємовідносини викладачів і студентів

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

Заповніть таблицю про основні характеристики діяльності викладача як суб'єкта педагогічної діяльності.

Види педагогічної діяльності викладача	Функціональні обов'язки	Обізнаність	Уміння та компетентності	Особистісні якості, риси характеру	Професійно-специфічні здібності
Проектувальна					
Організаційна					
Інформаційна					
Методична					
Корекційна					
Аналітична					

Підшукайте тести для визначення основних професійних здібностей, необхідних для викладача. Проаналізуйте їх, визначте власний поєнціал.

Запропонуйте власну типізацію студентів. Обґрунтуйте її критерії

Література для вивчення теми: 19; 40; 41;42; 48; 56

Питання для самоконтролю до модуля 1

1. Роль і значення науки в розвитку суспільства.
2. Педагогіка та похідні науки і наукові дисципліни як цілісна система.
3. Методика як предметна дидактика.
4. Методика викладання у ВНЗ у системі наук.
5. Категоріально-понятійний апарат методики викладання у ВНЗ.
6. Сутнісні характеристики навчальної дисципліни.
7. Значення навчальної дисципліни у професійній підготовці.
8. Предмет, мета, завдання навчальної дисципліни «Методика викладання у ВНЗ».
9. Цінності вищої освіти для прогресу суспільства.
10. Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.) як правова основа реформування вищої освіти в Україні.
11. Основні парадигми європейської освітньої інтеграції і їх відображення у процесі побудови і реалізації навчального процесу у ВНЗ.
12. Вплив Болонського процесу на модернізацію навчального процесу.
13. Традиційний та інноваційний підходи до побудови навчального процесу у ВНЗ.
14. Домінуючі типи навчання у вищій школі як усталені цілісні системи.
15. Тенденції інтегрування компонентів різних типів навчання.

16. Характеристика функціональних обов'язків викладача.
17. Основні складові діяльності викладача в процесі навчання.
18. Загальні та специфічні компетентності викладача.
19. Інструментальні компетентності викладача.
20. Міжособистісні компетентності викладача.
21. Системні компетентності викладача.
22. Проектування та реалізація завдань викладання фахових навчальних дисциплін на основі компетентнісного підходу.
23. Розробка контенту навчальних та робочих програм навчальних курсів.
24. Особистісні якості викладача, стиль викладання.
25. Методики професійного самовдосконалення викладача: саморозвиток, самоосвіта, самовиховання, самоорганізація, орієнтованість на інноваційну діяльність.

Змістовий модуль 2. Методичні основи реалізації завдань освітнього процесу у ВНЗ

Тема 1. Форми, засоби, методи і прийоми навчання у вищій школі

Форми навчання як зовнішнє відображення цього процесу. Сутність понять «форми навчання», «форми організації навчання», «форми організації пізнавальної діяльності студентів». Методика організації фронтальної, групової, колективної, парної, індивідуальної та індивідуалізованої роботи студентів. Засоби навчання, їх функції, різновиди, напрями розширення у вищій школі. Умови оволодіння викладачем словесними, наочними, електронними засобами та успішного їх використання в навчальному процесі. Методи навчання, їх сутність і взаємозв'язок з формами і засобами навчання. Багаторакурсний розгляд методу за джерелом отримання знань, рівнем пізнавальної активності, логікою розгортання змісту. Методика підготовки, моделювання і використання основних методів навчання у вищій школі: розповіді, інструктажу, бесіди, обговорення, презентації, дискусії, методу проєктів, мозкового штурму, ілюстрування, демонстрації, спостереження, моделювання, різновидів навчально-педагогічної гри, методу кейсів. Сутність прийомів у навчанні. Їх допоміжний та творчий характер. Педагогічні умови добору оптимальних форм, засобів, методів та прийомів навчальної діяльності.

Основні поняття: форми навчання, форми організації навчання, форми організації пізнавальної (навчальної) діяльності (ФОПД): фронтальна, групова, колективна, парна, індивідуальна, індивідуалізована робота; засіб навчання; різновиди засобів навчання; функції засобів навчання; метод навчання; багатомірність методів навчання; класифікація методів навчання; прийоми навчання; класифікація прийомів навчання.

План практичних занять

1. Сутність понять «форми навчання», «форми організації навчання», «форми організації пізнавальної діяльності студентів».
2. Роль різноманітних форм організації пізнавальної діяльності студентів у здійсненні навчального процесу
3. Умови використання ФОПД під час викладання соціально-педагогічних дисциплін

4. Засоби навчання, їх функції та різновиди

5. Методи навчання, їх сутність і взаємозв'язок з формами і засобами навчання.

6. Сутність прийомів у навчанні.

7. Педагогічні умови добору оптимальних форм, засобів, методів та прийомів навчальної діяльності.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

Охарактеризуйте основні форми організації пізнавальної діяльності студентів у ВНЗ, вказуючи при цьому їхні позитивні та негативні сторони.

Підготуйте, запишіть і проведіть (як мікровикладання) фрагмент практичного (семінарського) заняття з використанням колективної (групової чи парної) ФОПД студентів із вказівкою дидактично-методичної доцільності. Вибір навчальної дисципліни й теми заняття довільний.

Проаналізуйте мікровикладання, яке спостерігалось та запропонуйте шляхи удосконалення проведення рецензованого виду навчальної діяльності.

Складіть опорну схему «Основні методи та прийоми навчання під час вивчення соціально-педагогічних дисциплін».

Література для вивчення теми: 2; 8; 16; 19; 26; 36; 42; 44; 45; 50; 55; 70; 71; 72

Тема 2. Методика підготовки і проведення навчальних занять у вищому навчальному закладі

Навчальні заняття як організаційна форма контактної аудиторної взаємодії суб'єктів навчальної діяльності. Різновиди навчальних занять за домінуючою роллю учасників процесу навчання (викладача, студентів), за характером діяльності (традиційні, активні). Основні види навчальних занять: лекційне, семінарське, практичне, лабораторне, індивідуальне, консультація. Особлива роль кожного з видів навчальних занять у досягненні результатів навчання у вищій школі. Проектувальна діяльність викладача у підготовці навчального заняття. Моделювання способу проведення навчального заняття за традиційною чи активною схемою. Відображення порядку, логіки та змісту навчального заняття у плані-конспекті. Творчість викладача у його конструюванні та реалізації. Умови успішного проведення навчального заняття. Навчально-методичне забезпечення навчальних занять.

Основні поняття: лекція; функції лекції; різновиди лекцій; докомунікативна та комунікативна фази лекції; дидактичні вимоги до лекції; семінар; просемінар; різновиди семінарів; практичне, лабораторне заняття; тренінг; план-конспект; таблична й текстова форми конспекту; логічне структурування навчального матеріалу; цілетворення.

План практичних занять

1. Лекція як основна форма викладу навчального матеріалу у ВНЗ

2. Основні етапи підготовки лекції

3. Способи вдосконалення лекції як основної форми організації навчання у ВНЗ

4. Семінарське заняття як форма організації навчання. Методика підготовки та проведення різних видів семінарів

5. Практичні заняття як основна форма домінуючої діяльності студентів.
Методичні основи проведення практичних занять

6. Специфіка проведення лабораторних занять

7. Вимоги до складання плану-конспекту практичного, семінарського, лабораторного занять

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

Підготуйте фрагмент лекції з довільно вибраної соціально-педагогічної дисципліни. Оформіть табличний (за поданим зразком) і текстовий короткий конспект одного з питань. Вкажіть тему, мету, план, основні змістові дані зі вказівками, що буде подано для запису, де відбудеться обговорення, заповнення таблиці і т. д.

Основні питання лекції	Орієнтовне дозування часу	Основні поняття, які викладаються	Основні методи викладання	Основні засоби навчання	ФОПД

Розробіть орієнтовний сценарій семінарського заняття (навчальний диспут, оксфордські дебати, мозковий штурм) за обраною соціально-педагогічною дисципліною. Тема заняття довільна. Підготуйте і проведіть мікрОВикладання за цим сценарієм.

Складіть орієнтовний сценарій практичного заняття (кейс-навчання, тренінг, розробка соціально-педагогічного проекту) за обраною соціально-педагогічною дисципліною. Тема заняття довільна. Підготуйте і проведіть мікрОВикладання за розробленим сценарієм.

Проаналізуйте мікрОВикладання, які спостерігалися. Запропонуйте шляхи удосконалення проведення рецензованих форм організації навчання.

Література для вивчення теми: 7; 16; 19; 27; 28; 36; 42; 45; 50; 54; 55; 57; 60; 72.

Тема 3. Методика організації самостійної роботи студентів

Самостійна робота студентів (СРС) як провідна форма організації навчального процесу у ВНЗ. Її функціональні особливості у вищій школі, різновиди (навчальна та науково-дослідна). Тенденції та причини зростання питомої ваги самостійної роботи студентів у сучасній вищій освіті. Нормативне обґрунтування тривалості самостійної роботи студентів. Види та рівні самостійної навчальної роботи. Роль викладача в організації дидактично-керованої самостійної роботи студентів. Інноваційні методи та засоби забезпечення продуктивної праці студента з інформаційними потоками. Ефективність використання електронних освітніх ресурсів у процесі вивчення навчальних дисциплін. Сучасні методи, технології, платформи організації та здійснення самостійної навчальної роботи студентів: веб-квести, кібергіди, Moodle тощо. Роль науково-дослідної роботи студентів у фаховій підготовці. Індивідуальні завдання та написання рефератів й есе як початок науково-дослідної роботи студентів. Особливості курсової як науково-дослідної роботи. Етапи підготовки випускних кваліфікаційних робіт. Проведення науково-практичних студентських

конференцій, семінарів, вебінарів та олімпіад. Організація діяльності проблемних груп студентів.

Основні поняття: самостійна робота студентів (СРС); види самостійної роботи; форми організації самостійної роботи; організація СРС.

План практичних занять

1. Особливості самостійної роботи студентів у ВНЗ.
2. Види самостійної навчальної роботи студентів.
3. Роль викладача в організації дидактично-керуваної самостійної роботи студентів.
4. Роль науково-дослідної роботи студентів у фаховій підготовці
5. Особливості курсової як науково-дослідної роботи.
6. Етапи підготовки випускних робіт

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

Представте інструктаж до різних видів завдань самостійної роботи студентів за обраними темами практичних занять.

Розробіть психолого-педагогічну пам'ятку для студентів щодо організації СРС.

Запропонуйте тематику рефератів (есе, індивідуальних завдань) по 5 із кожної обраної навчальної дисципліни. Вкажіть мету їх написання, місце в загальній структурі вивчення курсу.

Запропонуйте тематику дипломних і магістерських робіт (5 тем) для студентів вашої спеціальності

Література для вивчення теми: 8; 17; 18; 19; 20; 22; 32; 36; 42; 43; 45; 46; 47; 50; 66.

Тема 4. Методика організації практичної підготовки

Практична підготовка як провідна форма організації освітнього процесу у вищій школі, важливий спосіб реалізації завдань студентоцентрованого навчання. Види практик, які існують у професійній підготовці. Їх особливості, роль та специфічні завдання у ході реалізації результатів навчання та формування необхідних фахових компетентностей. Нормативні вимоги до проведення різних видів практик. Відображення змісту практичної підготовки в наскрізній та робочих програмах практик. Основні компоненти та зміст програм. Основні етапи організації практики. Підготовчий етап як зосередження діяльності керівників практики на змістових напрямках та організаційних питаннях. Виконавчий етап як основний період виконання програми та завдань практики. Підсумковий етап як аналіз основних професійних знань, умінь і навичок, набутих студентами у ході практики. Використання сформованих у ході практик студентами компетентностей у вивченні навчальних дисциплін. Методичне забезпечення практичної підготовки.

Основні поняття: практична підготовка; виробнича практика; види практик; наскрізна програма практик; робоча програма практики; структура програми практики; етапи організації та проходження практики; методичне забезпечення практики.

План практичних занять

1. Роль і значення науки в розвитку суспільства

2. Педагогічні науки та наукові дисципліни
3. Навчальна дисципліна. Її сутнісні характеристики
4. Методика як складова дидактики
5. Роль методики викладання у педагогічній освіті

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

Напишіть і оформіть програму стажерської (соціально-педагогічної) практики за такими розділами:

- мета й завдання практики; основні бази практики;
- уміння, які мають бути сформовані в студентів у процесі проходження практики;
- основні види діяльності студентів;
- індивідуальні завдання студентам під час проходження практики;
- основні види документації, яку мають оформити студенти після закінчення практики;
- додаткові методичні матеріали для проходження практики.

Література для вивчення теми: 8; 19; 36; 42; 45; 50; 63; 72

Тема 5. Методика проведення контрольних заходів

Контрольні заходи як ключова форма організації навчального процесу у ВНЗ. Поняття про контроль. Його роль у визначенні та моніторингу результатів навчання та набутті професійних компетентностей студентами. Контроль в процесі навчання, його структура та функції. Види, форми, методи та прийоми контролю. Методика організації і проведення контролю під час вивчення навчальних дисциплін. Варіативність підходів до оцінювання знань, умінь, навичок студентів. Психолого-педагогічні проблеми оцінки успішності студентів. Методичні вимоги до оцінювання знань під час вивчення навчальних дисциплін. Роль ЄКТС в реалізації основних завдань контрольних заходів, запровадження цієї системи в практику освітньої діяльності вітчизняних ВНЗ. Шляхи формування у студентів умінь самооцінки і самостійного контролю результатів навчання.

Основні поняття: контроль; структура контролю; об'єкти контролю; перевірка; облік; оцінювання; види контролю у ВНЗ; форми, методи, прийоми контролю; залік; екзамен; оцінювання; дидактичні тести; критерії та норми оцінювання; оціночна шкала

План практичних занять

1. Поняття про контроль, його структуру та функції
2. Види, форми, методи та прийоми контролю
3. Тестування у ході вивчення соціально-педагогічних дисциплін
4. Варіативність підходів до оцінювання знань студентів
5. Дидактичні вимоги до застосування контролю й оцінювання знань

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

Розробіть завдання для педагогічного диктанту з обраної теми лекційного чи практичного (семінарського) заняття. Вкажіть мету диктанту, місце у структурі заняття.

Розробіть кросворд для перевірки знань із обраної теми лекційного чи практичного (семінарського) заняття. Вкажіть його місце у структурі заняття.

Розробіть психолого-педагогічну пам'ятку для студентів щодо підготовки до складання заліків та екзаменів

Напишіть 10 тестових завдань різних видів із обраної теми лекційного чи практичного (семінарського) заняття. Вкажіть місце тестового контролю у структурі заняття.

Література для вивчення теми: 19; 21; 23; 37; 42; 45; 50; 72

Питання для самоконтролю до модуля 2

1. Сутність понять «форми навчання», «форми організації навчання», «форми організації пізнавальної діяльності студентів».
2. Методика організації фронтальної, групової, колективної, парної, індивідуальної та індивідуалізованої роботи студентів.
3. Засоби навчання, їх функції, різновиди, напрями розширення у вищій школі.
4. Умови оволодіння викладачем словесними, наочними, електронними засобами та успішного їх використання в навчальному процесі.
5. Методи навчання, їх сутність і взаємозв'язок з формами і засобами навчання.
6. Багаторакурсний розгляд методу за джерелом отримання знань, рівнем пізнавальної активності, логікою розгортання змісту.
7. Методика підготовки, моделювання і використання основних методів навчання у вищій школі.
8. Сутність прийомів у навчанні.
9. Педагогічні умови добору оптимальних форм, засобів, методів та прийомів навчальної діяльності.
10. Навчальні заняття як організаційна форма контактної аудиторної взаємодії суб'єктів навчальної діяльності.
11. Різновиди навчальних занять за домінуючою роллю учасників процесу навчання (викладача, студентів), за характером діяльності (традиційні, активні).
12. Основні види навчальних занять: лекційне, семінарське, практичне, лабораторне, індивідуальне, консультація.
13. Проектувальна діяльність викладача у підготовці навчального заняття.
14. Моделювання способу проведення навчального заняття за традиційною чи активною схемою.
15. Відображення порядку, логіки та змісту навчального заняття у плані-конспекті.
16. Творчість викладача у конструюванні та реалізації плану-конспекту навчального заняття.
17. Умови успішного проведення навчального заняття.
18. Навчально-методичне забезпечення навчальних занять.
19. Самостійна робота студентів (СРС) як провідна форма організації навчального процесу у ВНЗ.
20. Роль викладача в організації дидактично-керованої самостійної роботи студентів.
21. Інноваційні методи та засоби забезпечення продуктивної праці студента з інформаційними потоками.

22. Роль науково-дослідної роботи студентів у фаховій підготовці. Індивідуальні завдання та написання рефератів й есе як початок науково-дослідної роботи студентів.
23. Практична підготовка як провідна форма організації освітнього процесу у вищій школі, важливий спосіб реалізації завдань студентоцентрованого навчання.
24. Види практик, їх особливості, роль та специфічні завдання у ході реалізації результатів навчання та формування необхідних фахових компетентностей.
25. Нормативні вимоги до проведення різних видів практик.
26. Основні етапи організації практики.
27. Методичне забезпечення практичної підготовки.
28. Контрольні заходи як ключова форма організації навчального процесу у ВНЗ.
29. Контроль в процесі навчання, його структура та функції.
30. Види, форми, методи та прийоми контролю в навчанні.
31. Методика організації і проведення контролю під час вивчення навчальних дисциплін.
32. Варіативність підходів до оцінювання знань, умінь, навичок студентів.
33. Методичні вимоги до оцінювання знань під час вивчення навчальних дисциплін.
34. Роль ЄКТС в реалізації основних завдань контрольних заходів, запровадження цієї системи в практику освітньої діяльності вітчизняних ВНЗ.
35. Шляхи формування у студентів умінь самооцінки і самостійного контролю результатів навчання.

Індивідуальні науково-дослідні завдання

Тип індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ), яке необхідно підготувати кожному студенту, портфолію. Студенти самостійно відбирають найкращі навчальні зразки, проробленого під час вивчення методики викладання у ВНЗ, демонструючи таким чином набуті знання та уміння. Змістові компонентами портфолію:

1. Зміст портфолію
2. План-конспект повного матричного і змістового наповнення одного з видів семінарського (практичного) заняття за передбаченою схемою і структурою
3. Тестові завдання усіх типів за обраною темою лекційного чи практичного (семінарського) заняття. Вказати завдання тестового контролю у структурі заняття.
4. Конспект проведеного мікрОВикладання.

4. Розподіл балів та критерії оцінювання

Форми оцінювання: усне опитування у вигляді мультимедійного представлення розроблених по темах проектів, модульна контрольна робота, підсумковий тест.

Таблиця 4.1

Розподіл балів для денної та заочної форм навчання

Поточний контроль (мах = 40 балів)								Модульний контроль (мах = 60 балів)		Загальна кількість балів	
Модуль 1				Модуль 2				Модуль 3			
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2					ІНДЗ	МКР 1	МКР 2	100
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	10	20	40	
3	3	3	6	6	3	3	3				
Заочна форма навчання											
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2				Модуль 2		Модуль 3		100	
Т 1		Т 4		Т 5		ІНДЗ		МКР 1	МКР 2		
5		5		10		20		20	40		

Таблиця 4.2

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90–100	Відмінно	Зараховано
82–89	Дуже добре	
75–81	Добре	
67–74	Задовільно	
60–66	Достатньо	
1–59	Незадовільно	Не зараховано (з можливістю повторного складання)

5. Рекомендована література до навчального курсу

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова – К. : Таксон, 2016. – 234 с.
2. Алексюк А. М. Методи навчання і методи учіння / А. М. Алексюк. – К. : Знання, 1980. – 48 с.
3. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи : курс лекцій : модульне навчання : навч. посіб. / А. М. Алексюк – К. : ІСДО, 1993. – 218 с.
4. Аналіз практичного стану науково-дослідницької діяльності суб'єктів навчально-виховного процесу університетів: препринт (аналітичні матеріали) / Авторський колектив : О. Ярошенко, Ю. Скиба, Н. Титаренко; за ред. О. Ярошенко. – Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2015. – 97 с.

5. Аналіз провідного вітчизняного та зарубіжного досвіду розвитку інституційного потенціалу університетів у контексті глобального лідерства (частина I): препринт (аналітичні матеріали) / Авторський колектив: О. Боднарук, К. Жданова та ін.; за заг. ред. С. Калашнікової. – Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2015. – 153 с.
6. Артемова Л. В. Педагогіка і методика вищої школи : навчально-методичний посібник для викладачів, аспірантів, студентів магістратури / Л. В. Артемова. – К. : Кондор, 2008. – 272 с.
7. Астахова Е. В. Методика организации и проведения семинарских занятий по предметам гуманитарного цикла / Астахова Е. В. – Х. : [б. и.], 2000. – 52 с.
8. Білан Л. Л. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник / Л. Л. Білан. – Ніжин: ПП Лисенко, 2010. – 399 с.
9. Бондар В. І. Дидактика : ефективні технології навчання студентів : навч. посіб. / В. І. Бондар – К. : Вересень, 1996. – 129 с.
10. Вайнола Р. Методика викладання дисциплін соціально-педагогічного циклу : навч. посіб. / Р. Вайнола. – К. : Центр учбової літератури, 2012 – 140 с.
11. Ващенко Г. Загальні методи навчання / Ващенко Г. – К. : Укр. вид. спілка, 1997. – 410 с.
12. Вища освіта і Болонський процес. Курс лекцій для студентів усіх спеціальностей ОКР «магістр» денної та заочної форми навчання. – Полтава : ПолтНТУ, 2013. – 62 с.
13. Вища освіта України: стан та проблеми. Укладачі: І. Б. Жилияєв, В. В. Ковтунець; М. В. Сьомкін. – К.: Науково-дослідний інститут інформатики і права Національної академії правових наук України, Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, 2015. – 96 с.
14. Вища школа України в загальноцивілізаційному контексті: соціально-філософський аналіз з позицій світоглядно-компетентнісного підходу: монографія / Рябченко В. І. – К. : Фітосоціоцентр, 2015. – 674 с.
15. Вітвицька С. С. Практикум з педагогіки школи : навч. посіб. за модульно-рейтинговою системою навчання для студ. магістратури / Вітвицька С. С. – К. : Центр навч. л-ри, 2005. – 398 с.
16. Галузяк В. М. Педагогіка : навч. посіб. / В. М. Галузяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. – Вінниця: Віноблдрукарня, 2000. – 200 с.
17. Гликман И. З. Управление самостоятельной работой студентов (системное управление) : учеб. пособие / И. З. Гликман. – М. : Логос, 2002. – 24 с.
18. Грицюк Л. К. Магістерська робота : навч.-метод. посіб. / Л. К. Грицюк, П. М. Гусак, Л.А. Завацька. – Л. : Стрім, 2002. – 94 с.
19. Грицюк Л. К. Методика викладання соціально-педагогічних дисциплін : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. К. Грицюк, А. В. Лякішева. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 328 с.
20. Грицюк Л. К. Організація самостійної роботи студентів у навчальному процесі вищого навчального закладу / Л. К. Грицюк, М. В. Сірук // Науковий вісник ВНУ ім. Л. Українки. Сер. «Педагогічні науки». – 2011. – № 17. – С. 9–15.

21. Грицюк Л. К. Тестовий контроль успішності студентів в практиці сучасної вищої освіти / Л. К. Грицюк, А. В. Лякішева // Науково-методичний журнал «Соціальна робота в Україні: теорія і практика» – 2012. – № 2 – С. 18–29.
22. Грищенко С. В. Організація самостійної роботи студентів педагогічного університету / С. В. Грищенко // Волинський національний університет імені Лесі Українки Наук. вісник. Серія: Педагогічні науки. – Луцьк, 2010. – № 13. – С. 27–31.
23. Гронлунд Норман Е. Оцінювання студентської успішності: практ. посіб. / Норман Е. Гронлунд. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2005. – 312 с.
24. Гусак П. М. Підготовка вчителя : технологічні аспекти : монографія / П. М. Гусак. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 1999. – 278 с.
25. Гусак П. М. Технологія засвоєння студентами дидактичної теорії / П. М. Гусак – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 1996. – 116 с.
26. Дидактика современной школы : пособие для учителя / под ред. В. А. Онищука. – К.: Рад. шк., 1987. – 350 с.
27. Дроздова І. П. Навчальний осібник із курсу «Методика викладання, педагогіка та психологія вищої освіти» / І. П. Дроздова. – Харків : ХНАМГ, 2008. – 142 с.
28. Дунець Н. М. Тренінг як інтерактивний метод навчання / Н. М. Дунець // Волинський національний університет імені Лесі Українки Наук. вісник. Серія: Педагогічні науки. – Луцьк, 2010. – № 13. – С. 14–18.
29. Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу. Тематичний випуск часопису «Вища освіта України». – № 3, додаток 2. – Київ, 2015. – 281 с.
30. Жигірь В. І. Професійна педагогіка : навч. посіб.: [для студ. ВНЗ] / В. І. Жигірь, О. А. Чернега. – К. : Кондор, 2012. – 338 с.
31. Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
32. Іванов В. Ф. Сучасні комп'ютерні технології і засоби масової комунікації: аспекти застосування / В. Ф. Іванов, О. К. Мелешенко. – К. : ІЗМН, 2006. – 115 с.
33. Інтерактивні технології навчання : теорія, практика, досвід : метод. посіб. / авт.-уклад. : О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : АПН, 2002. – 136 с.
34. Кларин М. В. Технология обучения: идеал и реальность / М. В. Кларин. – Рига : Эксперимент, 1999. – 180 с.
35. Кліменко В. Університет-факультет-кафедра-студент / В. Кліменко // Вища школа. – 2011. – № 5/6. – С. 91–98.
36. Козлова Г. М. Методика викладання у вищій школі : навчальний посібник / Г. М. Козлова. – Одеса : ОНЕУ, ротاپринт, 2014. – 200 с.
37. Концептуально-методологічні основи проектування методів і засобів діагностики освітніх результатів у вищих навчальних закладах: монографія / За заг. ред. В. І. Лугового, О. Г. Ярошенко, 2014. – 234 с.

38. Кучерявий О. Г. Модульно-розвивальне навчання у вищій школі : аспекти проектування / О. Г.Кучерявий – Донецьк : ДонНУ, 2006. – 304 с.
39. Луговий В. І. Ключові поняття сучасної педагогіки: навчальний результат, компетентність, кваліфікація / В. І.Луговий, С. О. М.люсаренко, Ж. В. Таланова // Педагогічна і психологічна науки в Україні / НАПН України. – К., 2012. – Т. 1: Загальна педагогіка та філософія освіти. – С. 23–38.
40. Луговий В. І. Формування ціннісної компетентності науково-педагогічних працівників – важлива умова їх успішної діяльності в сучасній вищій школі / В. І. Луговий // Проблеми освіти : наук. зб. / Ін-т інновац. технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2010. – Вип. 63, ч. 1. – С. 3–9.
41. Луговий В. І. Якість викладання, досліджень, публікацій – ключовий фактор у досягненні вищими навчальними закладами світового класу та критерій оцінювання діяльності науково-педагогічних кадрів вищої школи / В. І. Луговий, О. М. Слюсаренко, Ж. В. Таланова. // Проблеми освіти : наук. зб. / МОНмолодьспорту України, Ін-т інновац. технологій і змісту освіти. – К., 2012. – Вип. 70, ч. 1. – С. 3–10.
42. Лякішева А. Методика викладання навчальних дисциплін соціально-педагогічного напрямку студентам ВНЗ : [навч.-метод. посіб.] / Анна Лякішева, Лідія Грицюк. – Луцьк : Східноєвроп. Нац. Ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – 504 с.
43. Мадзігон В. М. Дидактичні вимоги до електронних підручників / В. М. Мадзігон. // Проблеми сучасного підручника: Зб. наук. пр. – Вип. 10. – К. : Ін-т педагогіки НАПН України, 2010. – С. 4–7.
44. Мармаза О. І. Ділова гра у навчальному процесі вищої школи / О. І. Мармаза // Педагогіка і психологія формування творчої особистості : проблеми і пошуки : зб. наук. пр. – К. ; Запоріжжя : Фінвей, 2002. – Вип. 25. – С. 296–301.
45. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник / О. В. Малихін, І. Г. Павленко, О.О. Лаврентьєва. – Кривий Ріг : КДПУ, 2010. – 270 с.
46. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі : навч. посіб. / М-во освіти і науки України ; за ред. С. У. Гончаренка, П. М. Олійника. – К. : Вища шк., 2003. – 334 с.
47. Методичні рекомендації щодо структури, змісту та обсягів підручників і навчальних посібників для вищих навчальних закладів / М-во освіти і науки України. – К. : Знання, 2006. – 8 с.
48. Мистецтво бути викладачем : практич. посіб. / за ред. О. І. Сидоренка. – К. : Консорціум із удосконалення менеджменту в Україні, 2003. – 144 с.
49. Навчальний процес у вищій педагогічній школі : навч. посіб. / за заг. ред. О. Г. Мороза. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2001. – 337 с.
50. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі / В. М. Нагаєв – К. : ЦУЛ, 2007. – 232 с.
51. Національний освітній глосарій: вища освіта / 2-е вид., перероб. і доп. Укладачі: В. М. Захарченко, С. А. Калашнікова, В. І. Луговий, А. В. Ставицький, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / За ред. В. Г. Кременя. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. – 100 с.

52. Нові технології навчання: наук.-метод. зб. – Вип. 61 / Ін-т інновац. технологій і змісту освіти МОН України; редкол.: О. П. Гребельник, Я. Я. Болубаш та ін. – К., 2010. – 185 с.
53. Оптимізація циклу соціально-гуманітарних дисциплін у вищій освіті України в контексті євроінтеграції: монографія / авторський колектив: Г. В. Онкович (керівник), Б. А. Воронкова, Н. М. Дем'яненко та ін.; За заг. ред. Г. В. Онкович. – К., 2014. – 326 с.
54. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи : навч. посібник / В. Л. Ортинський ; М-во освіти і науки України, Львівський держ. ун-т внутрішніх справ. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
55. Основи організації та методики викладання у вищій школі : навч. посіб. / В. Т. Білоус, Л. І. Горюнова, А. В. Цимбалюк, С. Я. Цимбалюк ; Держ. податк. адмін. України ; Акад. держ. податк. служби України. – Ірпінь : Акад. ДПС України, 2001. – 144 с.
56. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. / За ред. І. А. Зязюна. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К. : Вища школа, 2004. – 442 с.
57. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання / О. Пометун. – К., 2007. – 142 с.
58. Постанова КМУ від 23 листопада 2011 р. № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>.
59. Практикум з педагогіки : навч. посіб. / М-во освіти і науки України, Житомир. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка ; за заг. ред. проф. О. А. Дубасенюк. – К. : Центр навч. літ., 2004. – 464 с.
60. Психолого-педагогічні засади проектування інноваційних технологій викладання у вищій школі: Монографія / За заг. ред. В. П. Андрущенка, В. І. Лугового. – К. : «Педагогічна думка», 2011. – 260 с.
61. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти : монографія / Ю. М. Рашкевич. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 168 с.
62. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд. Укладачі: Добко Т., Луговий В., Рашкевич Ю., Шаров С та ін.; за заг. ред. С. Калашнікової та В. Лугового. – Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2015. – 84 с.
63. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації / Авт.: В. М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / За ред. В. Г. Кременя. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с.
64. Скок Г. Б. Как спроектировать учебный процесс по курсу : учеб. пособие для преподавателей / Г. Б. Скок, Н. И. Лыгина. – М. : Пед. о-во России, 2003. – 96 с.
65. Слепкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі : навч. посіб. / З. І. Слепкань – К. : Вища шк., 2005. – 239 с.
66. Соколовська Т. П. Електронний підручник: особливості структури та функціонування / Т. П. Соколовська // Проблеми сучасного підручника: Зб. наук. пр. – Вип. 3. – К.: Пед. думка, 2003. – С. 162–166.

67. Теоретичні засади науково-дослідницької діяльності суб'єктів освітнього процесу університетів: практичний посібник / Авторський колектив: В. Майборода, О. Ярошенко, Ю. Скиба; за ред. О. Ярошенко. – Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2015. – 174 с.
68. Феномен університету в контексті «суспільства знань»: монографія / авторський колектив: В. П. Андрущенко, В. П. Бех, М. І. Бойченко та ін. – К., 2014. – 256 с.
69. Хамблин Д. Формирование учебных навыков / Д. Хамблин – М. : Педагогика, 1986. – 160 с.
70. Чайка В. Основи дидактики : тексти лекцій і завдання для самоконтролю : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / В. Чайка. – Тернопіль : ТНПУ, 2008. – 305 с.
71. Чередов И. М. Формы учебной работы в средней школе : кн. для учителя / И. М. Чередов. – М. : Просвещение, 1988. – 160 с.
72. Шляхтун П. П. Методика викладання соціально-гуманітарних дисциплін : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / П. П. Шляхтун. – К. : Академія, 2011. – 224 с.
73. Щербань П. М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах : навч. посіб. / П. М. Щербань – К. : Вища шк., 2004. – 208 с.
74. TUNING [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unideusto.org/tuningeu/>.

6. Зразок тестових завдань для самоконтролю та підсумкового контролю

1. Система знань про закони розвитку природи, мислення та суспільства називається: 1) предметом науки; 2) логікою; 3) суспільствознавством; 4) наукою; 5) природознавством; 6) об'єктом науки.

2. Певна сторона дійсності та сукупність реальних явищ і процесів, на вивчення якої спрямована конкретна наука, називається: 1) предметом науки; 2) об'єктом науки; 3) метою науки; 4) завданням науки.

3. Дидактично обґрунтована система знань, умінь і навичок, відібраних із відповідної галузі науки для вивчення в навчальному закладі, називається: 1) освітою; 2) навчанням; 3) навчальною дисципліною; 4) науковою галуззю; 5) науковою дисципліною.

4. Вкажіть найбільш повне визначення. Методика – це: 1) наука, яка вивчає та створює правила й методи викладання навчальних дисциплін; 2) наука про норми тривалості та змісту навчання; 3) сукупність наукових знань, умінь і навичок, світоглядних та морально-естетичних ідей, якими потрібно володіти в процесі навчання; 4) наука, що займається вивченням питань виховання, навчання, освіти підростаючого покоління.

5. Визначте структурні компоненти навчальної програми: 1) пояснювальна записка; 2) графік навчального процесу; 3) структурований план навчального предмета; 4) перелік та обсяг нормативних і вибіркових навчальних дисциплін за циклами; 5) форми проведення навчальних занять; 6) перелік навчально-методичної літератури.

6. Визначте правильні твердження. Робоча навчальна програма: 1) відображає конкретний зміст навчальної дисципліни; 2) нормативний документ

ВНЗ; 3) відображає структурно-логічну схему вивчення навчальних дисциплін; 4) нормативний документ МОН; 5) розробляється для кожної навчальної дисципліни; 6) відображає послідовність і методичні форми вивчення навчального предмета; 7) відображає зміст державної атестації.

7. Визначте структурні компоненти робочої навчальної програми: 1) пояснювальна записка; 2) графік навчального процесу; 3) структура залікового кредиту курсу; 4) перелік та обсяг нормативних і вибіркових навчальних дисциплін за циклами; 5) форми проведення навчальних занять; 6) теми практичних (лабораторних, семінарських) занять.

8. Обов'язкові етапи навчального процесу у виші: 1) планування; 2) підготовка; 3) сприйняття; 4) коректування; 5) застосування.

9. Основні функції навчання у ЗВО: 1) організаторська; 2) освітня; 3) стимулювальна; 4) виховна; 5) розвивальна; 6) професійна.

10. Діяльність, спрямована на управління навчально-пізнавальною роботою студентів на основі врахування закономірностей, принципів, методів, форм і засобів навчання, – це: 1) учіння; 2) викладання; 3) навчання.

11. Основні типи навчання: 1) репродуктивний; 2) груповий; 3) парний; 4) проблемний; 5) колективний; 6) програмований; 7) інтерактивний; 8) індивідуальний.

12. Основні форми організації освітнього процесу згідно із Законом України «Про вищу освіту»: 1) очна (денна, вечірня); 2) навчальні заняття; 3) вечірня; 4) самостійна робота; 5) заочна (дистанційна); 6) екстернат; 7) практична підготовка; 8) контрольні заходи.

13. Вкажіть основні відмінності між формами навчання: 1) зайнятість студента у виробництві; 2) державні стандарти; 3) обсяг аудиторного навантаження; 4) вимоги до підсумкового контролю; 5) процес зарахування у ЗВО.

14. Спосіб організації, побудови та проведення навчальних занять, у яких реалізується зміст навчальної роботи, дидактичні завдання та методи навчання, – це: 1) метод навчання; 2) принцип навчання; 3) форма організації навчання; 4) форма організації пізнавальної діяльності; 5) засіб навчання.

15. Основними видами навчальних занять у закладах вищої освіти згідно із Законом України «Про вищу освіту» є: 1) лекції; 2) консультації; 3) колоквиуми; 4) самостійна робота; 5) практичні заняття; 6) семінари; 7) лабораторні; 8) екзамени; 9) контрольні заходи.

16. Сукупність індивідуально-психологічних якостей особистості, які сприяють успішній педагогічній діяльності, – це: 1) педагогічний такт; 2) педагогічна майстерність; 3) професійно-специфічні здібності; 4) педагогічна культура; 5) педагогічна техніка.

17. Певна сукупність стійких прийомів і методів взаємодії зі студентами – це: 1) педагогічний такт; 2) педагогічна техніка; 3) професійно-специфічні здібності; 4) педагогічна творчість; 5) стиль педагогічного керівництва.

18. Переваги фронтальної форми організації пізнавальної діяльності студентів у ВНЗ: 1) пошуковість, урізноманітнення роботи; 2) активна праця кожного студента; 3) продуктивне використання навчального часу; 4) активізація великої кількості студентів; 5) фрагментарний характер навчальної діяльності.

19. Вкажіть ФОРМУ, у яких використовуються однакові для всіх студентів навчальні завдання: 1) групова; 2) індивідуальна; 3) фронтальна; 4) кооперативна; 5) індивідуалізована.

20. Назвіть основні ознаки групової форми організації пізнавальної діяльності студентів: 1) ставиться однакове або подібне завдання; 2) поєднання кооперації та індивідуалізації навчальної діяльності; 3) викладачеві важко простежити, як відбувається навчальна праця студентів; 4) зміст усіх завдань різний.

21. Вкажіть функцію лекції, яка формує науковий підхід до навчальної дисципліни, орієнтує в потоці надходжень нової наукової інформації: 1) керуюча; 2) методологічна; 3) освітня; 4) пояснювальна; 5) переконуюча; 6) стимулююча.

22. Переваги лекційного викладу матеріалу: 1) подає новітні наукові досягнення; 2) базується на репродуктивному навчанні; 3) здійснюється системна подача знань; 4) емоційний контакт лектора та студентів; 5) ґрунтується на мовленні.

23. Недоліки лекційного викладу матеріалу: 1) подає новітні наукові досягнення; 2) базується на репродуктивному навчанні; 3) здійснюється системна подача знань; 4) емоційний контакт лектора та студентів; 5) ґрунтується на мовленні.

24. Вкажіть найбільш правильне визначення. Семінар – це: 1) найголовніший вид навчального заняття, який полягає в обговоренні студентами доповідей; 2) вид навчального заняття, який забезпечує розуміння знань, доповнює лекцію; 3) вид навчального заняття, який передбачає обговорення самостійно підготовлених студентами доповідей, рефератів, повідомлень, суджень; 4) вид навчального заняття, на якому розглядаються самостійно підготовлені студентами доповіді, реферати, повідомлення, судження, забезпечується перевірка знань.

25. Вкажіть послідовність структурних компонентів тренінгового заняття: 1) інформаційний блок; 2) прийняття правил; 3) з'ясування очікувань учасників; 4) актуалізація проблеми та визначення поінформованості учасників; 5) завершення роботи.

26. Вкажіть найбільш точне та повне визначення. Лабораторне заняття – це заняття, в основі якого лежить: 1) самостійне експериментальне вивчення теорії, підготовка студентів до практичної діяльності; 2) самостійне експериментальне оволодіння теорією, методами наукового дослідження, збагачення досвіду та підготовка студентів до практичної роботи; 3) експериментальне вивчення теорії і методів, збагачення досвіду й підготовка студентів до практичної діяльності.

27. Основні джерела засобів навчання: 1) зорове сприйняття; 2) практичне застосування; 3) емоційне сприйняття; 4) слухове сприйняття; 5) електронне забезпечення.

28. Вкажіть методи навчання за джерелом інформації: 1) словесні; 2) наочні; 3) частково-пошукові; 4) дослідницькі.

29. Вкажіть методи, які належать до продуктивних: 1) пояснювально-ілюстративний; 2) репродуктивний; 3) проблемного пошуку; 4) часткового пошуку; 5) дослідницький.

30. Вкажіть види самостійної роботи студентів за змістом і формою: 1) систематична; 2) написання рефератів, доповідей, звітів; 3) акордна; 4) виконання вправ, розв'язання задач; 5) кодування інформації; 6) репродуктивна; 7) пошук, вивчення додаткової літератури.

31. Виділяють такі компоненти процесу організації СРС: 1) пошуковий; 2) репродуктивний; 3) систематичний; 4) реконструктивний; 5) процесуальний; 6) контрольнo-корегуючий; 7) методичний.

32. Зазначте основні напрями здійснення НДРС у позанавчальний час: 1) участь конкурсах наукових робіт; 2) написання випускних робіт; 3) рекламна, лекторська діяльність із поширення соціально-педагогічних знань; 4) дослідження під час соціально-педагогічних практик; 5) участь у виконанні госпрозрахункових наукових робіт.

33. Розмістіть у правильній послідовності етапи підготовки курсових робіт: 1) написання тексту; 2) складання плану курсової роботи; 3) вибір теми; 4) підготовча робота.

34. Вкажіть основні види практик, які використовуються у ЗВО: 1) технологічна; 2) навчальна; 3) виховна; 4) виробнича; 5) соціально-педагогічна.

35. Вкажіть правильні твердження. Змістом робочої програми практики є: 1) обов'язки студента щодо бази проходження практики; 2) рекомендована література; 3) перелік індивідуальних завдань студентам; 4) тривалість усіх видів практик; 5) пояснювальна записка.

1.3. Навчально-методичне забезпечення курсу «Організація управління навчальним процесом у ВНЗ» (автори: Косинська О. А., Бєлкіна-Ковальчук О. В.)

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1.1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
Кількість кредитів 4	Галузь знань 23 Соціальна робота Спеціальність 231 Соціальна робота Освітня програма Соціальна робота Освітній ступінь магістр	Нормативна	
Модулів 3		Денна	Заочна
Змістових модулів 1		Рік підготовки 6	Рік підготовки 7
ІНДЗ є		Семестр 11	Семестр 13
Загальна кількість годин 120		Лекції 22	Лекції 8
Тижневих годин Аудиторних 3		Практичні 18	Практичні 10
		Самостійна робота 72	Самостійна робота 88
		Консультації 8	Консультації 14
		Форма контролю екзамен	Форма контролю екзамен

Анотація курсу

Програма навчальної дисципліни «Організація управління навчальним процесом у ВНЗ» складена відповідно до навчального плану підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти. Навчальний курс спрямований на вивчення основних теоретико-методологічних та нормативних положень, вимог щодо організації управління навчальним процесом у закладах вищої освіти.

Метою викладання навчальної дисципліни «Організація управління навчальним процесом у ВНЗ» є набуття студентами компетентностей щодо організації навчального процесу у вищому навчальному закладі.

Завданнями вивчення дисципліни «Організація управління навчальним процесом у ВНЗ» є:

- формувати знання про законодавчо-правові акти, які регулюють організацію діяльності закладів вищої освіти;
- визначити роль основних положень Болонського процесу на організацію навчання у вітчизняних закладах вищої освіти;
- формувати знання про особливості навчального процесу у сучасному закладі вищої освіти;

- ознайомити з різними напрямками діяльності закладів вищої освіти;
- здійснити аналіз основних факторів, що зумовлюють ефективну організацію навчального процесу у ВНЗ;
- проаналізувати роль різних структурних підрозділів закладів вищої освіти у організації навчальної діяльності;
- виробити уміння складати всі необхідні для організації навчального процесу у закладі вищої освіти документи і матеріали;
- виробити уміння знаходити, отримувати, систематизувати, письмово оформляти і використовувати інформацію з усних, друкованих і електронних джерел.

Компетенції

Фахові:

здатність демонструвати глибокі знання структури системи вищої освіти України, аналізувати вплив різних факторів на її розвиток та становлення;

здатність демонструвати знання сучасних підходів, методів та засобів управління, планування й організації освітнього процесу у ЗВО;

здатність визначати структуру освітнього процесу, розуміти його закономірності та характеристики структурних елементів та розв'язувати комплексні завдання з проблем супроводу освітнього процесу у ЗВО;

здатність аналізувати права та обов'язки усіх учасників освітнього процесу у ЗВО;

здатність демонструвати знання та вміння складати навчальні плани, навчальні графіки, робочі навчальні плани, розклади та іншу документацію щодо організації освітнього процесу у ЗВО;

здатність вивчати та використовувати ефективний науково-педагогічний досвід колег;

здатність застосовувати набуті педагогічні знання на практиці, адаптувати їх до дій у нових ситуаціях.

Загальні:

здатність здійснювати пошук та аналізувати інформацію з різних джерел;

здатність продукувати нові ідеї, виявляти креативність, здійснювати інноваційні наукові підходи до організації, проведення та аналізу науково-педагогічної та методичної діяльності;

здатність розв'язувати поставлені завдання, швидко переключатися з одного виду діяльності на інший та приймати відповідні обґрунтовані рішення, володіти почуттям відповідальності;

здатність використовувати нові інформаційні та комунікаційні технології у процесі навчання;

здатність бути критичним та самокритичним для розуміння факторів, які мають позитивний чи негативний вплив на комунікацію, та здатність визначити і врахувати ці фактори в конкретних комунікаційних ситуаціях;

здатність критично оцінювати результати діяльності та робити висновки;

здатність до самоаналізу та коригування власної діяльності, самоменеджменту, саморозвитку.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Таблиця 2.1

Назва змістових модулів і тем	усього аудиторних	лекції	практичні	усього аудиторних	лекції	практичні
Змістовий модуль 1. Нормативно-правові основи та менеджеріальні підходи до організації навчального процесу у закладах вищої освіти						
Тема 1. Нормативно-правові основи організації діяльності вищого навчального закладу	4	2	2	2	2	–
Тема 2. Система управління у сфері вищої освіти	4	2	2			
Тема 3. Основні характеристики вищих навчальних закладів	4	2	2	2	–	2
Тема 4. Освітня діяльність вищого навчального закладу	4	2	2	2	–	2
Тема 5. Управління вищим навчальним закладом	4	2	2	2	2	–
Тема 6. Кадрова організація діяльності ВНЗ	4	2	2	2	2	–
Тема 7. Роль деканату в організації навчального процесу на факультеті	4	2	2	2	–	2
Тема 8. Планування навчального процесу у ВНЗ	6	4	2	4	2	2
Тема 9. Роль кафедри в організації навчального процесу	4	2	2	2	–	2
Тема 10. Оптимізація навчальної діяльності у ВНЗ	4	2	2	–	–	–
Разом за модулем	42	22	20	18	8	10
Всього годин	42	22	20	18	8	10

3. Тематичний план змістових модулів

Змістовий модуль 1. Нормативно-правові основи та менеджеріальні підходи до організації навчального процесу у закладах вищої освіти

Тема 1. Нормативно-правові основи організації діяльності вищого навчального закладу

Традиції вищої освіти в Україні. Етапи розвитку вищої освіти у період незалежної української держави. Вплив Болонського процесу на зміст реформування вищої школи в Україні. Суб'єкти законодавчо-нормативного забезпечення діяльності ЗВО. Основні положення та норми Закону України «Про вищу освіту», як основа реформування вищої освіти в Україні. Рівні та ступені вищої освіти, Національна рамка кваліфікацій, зовнішнє незалежне оцінювання, ЄКТС та академічна мобільність, додаток до диплому європейського зразка, забезпечення якості вищої освіти.

Основні поняття: Болонський процес; заклад вищої освіти; Національна рамка кваліфікацій; Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС); академічна мобільність; якість вищої освіти

План практичних занять

1. Традиції вищої освіти в Україні
2. Роль і значення Болонського процесу у реформуванні системи освіти України
3. Основні положення та норми Закону України «Про вищу освіту»

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

Проаналізуйте позитивні та негативні тенденції розвитку вищої освіти в Україні.

Охарактеризувати позитивні та негативні тенденції впливу Болонського процесу на систему освіти України.

Проаналізуйте основні терміни та їх визначення у новому Законі України «Про вищу освіту».

Тема 2. Система управління у сфері вищої освіти

Система вищої освіти в Україні. Система управління вищою освітою. Державна політика у сфері вищої освіти. Роль Кабінету Міністрів у здійсненні управління вищою освітою. Повноваження центрального органу виконавчої влади у сфері освіти та науки щодо управління вищою освітою. Структура міністерства освіти і науки, завдання та функції департаменту вищої освіти. Моніторинг імплементації Закону України «Про вищу освіту».

Основні поняття: система вищої освіти; суб'єкти управління у сфері вищої освіти.

План практичних занять

1. Нові зміни в системі освіти згідно Закону України «Про вищу освіту» 2014 р.
2. Система вищої освіти
3. Система управління вищою освітою
4. Повноваження органів влади, місцевого самоврядування, інших органів, до сфери управління яких належать заклади вищої освіти

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

Підготуйте узагальнену презентацію про систему управління у сфері вищої освіти.

Схарактеризуйте державні органи управління вищою освітою (Міністерство освіти і науки України; Центральні органи виконавчої влади України, яким підпорядковуються ВНЗ тощо) та їх функції.

Тема 3. Основні характеристики вищих навчальних закладів

Заклад вищої освіти, його особливості та правовий статус. Типи вищих навчальних закладів. Особливості національного ВНЗ та дослідницького університету. Основні завдання вищого навчального закладу. Принципи діяльності вищого навчального закладу. Види автономії ВНЗ. Статут ВНЗ. Структура ВНЗ. Порядок утворення, реорганізації та ліквідації ВНЗ.

Основні поняття: заклад вищої освіти; типи вищих навчальних закладів (університет, академія, інститут, коледж); автономія вищого навчального закладу; статут вищого навчального закладу.

План практичних занять

1. Характеристика домінуючих типів вищих навчальних закладів
2. Види автономії ВНЗ
3. Принципи діяльності, основні права та обов'язки вищого навчального закладу
4. Структура вищого навчального закладу

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

Проаналізуйте Статут навчального закладу, у якому навчаєтесь. Охарактеризуйте його структуру.

Проаналізуйте сучасні основні проблеми в реалізації автономії вищого навчального закладу.

Тема 4. Освітня діяльність вищого навчального закладу

Професійна підготовка у ВНЗ. Галузі знань професійної підготовки. Спеціальності та спеціалізації, їх основні характеристики. Перелік основних галузей знань та спеціальностей. Стандарти освітньої діяльності ВНЗ. Стандарти вищої освіти. Освітні (освітньо-професійні чи освітньо-наукові) програми. Вимоги до їх змісту. Процедури ліцензування та акредитації освітньої діяльності. Зміст ліцензії. Зміст сертифікату.

Основні поняття: галузь знань; спеціальність; спеціалізація; стандарти освітньої діяльності; стандарти вищої освіти; освітньо-професійна (освітньо-наукова програма); ліцензування; акредитація.

План практичних занять

1. Галузь знань, спеціальність, спеціалізація: їх сутність та основні характеристики
2. Стандарти вищої освіти та вимоги до освітніх програм
3. Особливості процедури ліцензування та акредитації освітньої діяльності

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

Опрацюйте стандарти вищої освіти. Визначте їх характерні ознаки та функції, їх роль у стандартизації вищої освіти та розвитку автономізації закладів вищої освіти.

Проаналізуйте державний стандарт вищої освіти освітнього рівня Магістр вашої спеціальності (за наявності).

Розкрийте структуру та зміст освітньо-професійної програми, порівняйте з навчальним планом підготовки фахівців.

Тема 5. Управління вищим навчальним закладом

Керівник вищого навчального закладу. Основні повноваження керівника ВНЗ. Система управління вищим навчальним закладом. Органи управління ВНЗ. Наглядова рада ВНЗ. Збори (конференція) трудового колективу. Вчена рада університету, її повноваження. Дорадчі і робочі органи ВНЗ. Основні структурні підрозділи ВНЗ, їх діяльність. Формування органів управління і структурних підрозділів ВНЗ. Факультет як основний структурний підрозділ ВНЗ. Фактори, що впливають на створення необхідних кафедр ВНЗ. Адміністративні відділи ВНЗ. Діяльність навчального відділу ВНЗ. Паспорт ВНЗ, його призначення. Критерії визначення ефективності управління ВНЗ.

Основні поняття: ректор; директор; декан; органи управління вищим навчальним закладом.

План практичних занять

1. Система управління вищим навчальним закладом
2. Зміст діяльності основних структурних підрозділів вищого навчального закладу
3. Критерії визначення ефективності управління ВНЗ

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

Складіть структурно-логічну схему «Система управління вищим навчальним закладом».

Охарактеризуйте зміст діяльності основних структурних підрозділів вищого навчального закладу.

Розробити алгоритм прийняття управлінських рішень на прикладі окремого структурного підрозділу вищого навчального закладу.

Якби керівником ВНЗ були б ви, то які зміни внесли до структури організації навчального процесу у вищій школі?

Тема 6. Кадрова організація діяльності ВНЗ

Формування студентського контингенту ВНЗ всіх форм навчання. Необхідне оформлення рівнів та ступенів вищої освіти у навчанні студентів. Переведення, відрахування та поновлення студентів ВНЗ. Кадрова автономія ВНЗ. Кількісне визначення ставок професорсько-викладацького складу ВНЗ. Статистичний облік руху контингенту викладачів і студентів. Статистичний облік діяльності ВНЗ. Статистична звітність ВНЗ. Основні форми статзвітності ВНЗ, головні завдання, які вони виконують.

Основні поняття: контингент студентів; умови прийому на навчання; кадрова автономія

План практичних занять

1. Кадрова політика у вищій школі та освітній моніторинг
2. Формування студентського контингенту. Права і обов'язки студентів вузів
3. Статистичний облік діяльності ВНЗ та статистична звітність

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

Проаналізуйте ризики формування студентського контингенту в умовах змін прийому до вищих навчальних закладів.

Тема 7. Роль деканату в організації навчального процесу на факультеті

Характеристика факультету як основного структурного підрозділу ВНЗ. Система управління на факультеті. Роль декана в діяльності факультету. Напрями діяльності деканату: організаційний, навчальний, методичний, науковий, виховний. Перелік документації деканату, її необхідність і спрямованість. Основні принципи управління на факультеті. Роль заступника декана з навчальної роботи в організації навчального процесу на факультеті.

Основні поняття: факультет; декан; заступники декана

План практичних занять

1. Факультет як основний структурний підрозділ ВНЗ
2. Основні напрями діяльності деканату
3. Роль заступників декана в організації навчального процесу на факультеті

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

Проаналізуйте Положення про факультет, визначте структуру та органи управління факультетом, його основні завдання.

Ознайомитись із посадовими інструкціями декана та його заступників. Охарактеризувати зміст діяльності кожного.

Тема 8. Планування навчального процесу у ВНЗ

Навчальний план як основа організації навчального процесу. Основні вимоги до навчального плану. Методика розробки навчального плану. Складання графіку навчального процесу. Роль робочого навчального плану в організації навчального процесу. Розробка робочого навчального плану. Поняття про розклад, його різновиди та необхідні структурні компоненти. Методика складання розкладу навчальних занять. Розклади контрольних робіт, консультацій, індивідуальних занять. Сесійний контроль, вимоги до його організації. Основні етапи організації державної атестації. Алгоритм планування навчального процесу на факультеті.

Основні поняття: навчальний план, робочий навчальний план, графік навчального процесу, розклад

План практичних занять

1. Система планування у закладі вищої освіти
2. Поняття про розклад, його різновиди та необхідні структурні компоненти
3. Алгоритм планування навчального процесу на факультеті

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

Ознайомитись із методичними рекомендаціями до складання навчальних планів вищих навчальних закладів.

Встановіть різницю між нормативними і вибірковими навчальними дисциплінами.

Користуючись діючим навчальним планом складіть робочий навчальний план на поточний рік за обраною спеціальністю (курс обирається самостійно).

Тема 9. Роль кафедри в організації навчального процесу

Кафедра як базовий структурний підрозділ ВНЗ. Завідувач кафедри, його функціональні обов'язки. Основні напрями діяльності і завдання кафедри. Організаційна, навчальна, методична, наукова, виховна діяльність кафедри. Обов'язкова документація кафедри. Формування розрахунків навчального навантаження кафедри. Роль кафедри в проведенні навчальних занять, консультацій, індивідуальних занять. Роль кафедри в організації і проведенні практик. Роль кафедри в організації підсумкового контролю. Складання індивідуальних планів і навчального навантаження викладачів. Звітність кафедри та викладачів про пророблену роботу. Показники оцінки діяльності кафедр. Ранжування кафедр ВНЗ.

Основні поняття: кафедра, завідувач кафедри, графік навчального процесу, розклад

План практичних занять

1. Структура кафедри
2. Основні напрями діяльності та завдання кафедри
3. Організація роботи кафедри

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

Проаналізуйте Положення про кафедру, визначте структуру, основні напрями діяльності та основні завдання кафедри.

Ознайомитись із основними видами документації кафедри.

Ознайомитись із посадовими інструкціями завідувача кафедри, членів кафедри. Охарактеризувати основні вимоги та посадові обов'язки.

Розробити план роботи кафедрального науково-методичного семінару (на поточний навчальний рік).

Тема 10. Оптимізація навчальної діяльності у ВНЗ

Логіка прийняття рішень у здійсненні навчального процесу. Автоматизовані робочі місця підрозділів, посадових осіб та викладачів. Значення автоматизованих робочих місць керівників підрозділів, посадових осіб, викладачів, студентів в організації навчальної діяльності у ВНЗ. Наукова організація праці викладача. Наукова організація праці студента. Психогігієна розумової діяльності викладачів і студентів.

Основні поняття: наукова організація розумової праці, психогігієна розумової діяльності, фізіологічні ресурси, психічні ресурси, професійна підготовка, ефективність,

План практичних занять

1. Сутність, зміст, структура наукової організації праці (НОП) студентів та викладачів

2. Основні ресурси підвищення якості розумової праці та працездатності

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

Розробити орієнтовну тематику курсу «Наукова організація праці» для студентів педагогічних факультетів (інститутів).

Розробити пам'ятку першокурснику з виконання самостійної роботи.

Питання для самоконтролю до модуля

1. Етапи розвитку вищої освіти у період незалежної української держави.
2. Вплив Болонського процесу на зміст реформування вищої школи в Україні.
3. Основні положення та норми Закону України «Про вищу освіту», як основа реформування вищої освіти в Україні.
4. Рівні та ступені вищої освіти, Національна рамка кваліфікацій.
5. ЄКТС та академічна мобільність, додаток до диплому європейського зразка.
6. Забезпечення якості національної вищої освіти.
7. Система вищої освіти в Україні.
8. Система управління вищою освітою.
9. Державна політика у сфері вищої освіти.
10. Роль Кабінету Міністрів у здійсненні управління вищою освітою.
11. Повноваження центрального органу виконавчої влади у сфері освіти та науки щодо управління вищою освітою.
12. Вищий навчальний заклад, його особливості та правовий статус.
13. Типи вищих навчальних закладів. Особливості національного ВНЗ та дослідницького університету.
14. Основні завдання вищого навчального закладу.
15. Принципи діяльності вищого навчального закладу.
16. Види автономії ВНЗ.
17. Статут ВНЗ. Структура ВНЗ.
18. Порядок утворення, реорганізації та ліквідації ВНЗ.
19. Перелік основних галузей знань та спеціальностей професійної підготовки.
20. Стандарти освітньої діяльності ВНЗ. Стандарти вищої освіти.
21. Освітні (освітньо-професійні чи освітньо-наукові) програми.
22. Процедури ліцензування та акредитації освітньої діяльності.
23. Основні повноваження керівника ВНЗ.
24. Система управління вищим навчальним закладом.
25. Органи управління ВНЗ.
26. Дорадчі і робочі органи ВНЗ.
27. Формування органів управління і структурних підрозділів ВНЗ.
28. Адміністративні відділи ВНЗ. Діяльність навчального відділу ВНЗ.
29. Паспорт ВНЗ, його призначення.
30. Критерії визначення ефективності управління ВНЗ.
31. Формування студентського контингенту ВНЗ всіх форм навчання.
32. Переведення, відрахування та поновлення студентів ВНЗ.
33. Кадрова автономія ВНЗ.
34. Кількісне визначення ставок професорсько-викладацького складу ВНЗ.
35. Статистичний облік руху контингенту викладачів і студентів.
36. Статистичний облік діяльності ВНЗ. Статистична звітність ВНЗ.
37. Характеристика факультету як основного структурного підрозділу ВНЗ. Система управління на факультеті.

38. Роль декана в діяльності факультету.
39. Напрями діяльності деканату: організаційний, навчальний, методичний, науковий, виховний.
40. Перелік документації деканату, її необхідність і спрямованість.
41. Роль заступника декана з навчальної роботи в організації навчального процесу на факультеті.
42. Навчальний план як основа організації навчального процесу. Методика розробки навчального плану.
43. Складання графіку навчального процесу.
44. Роль робочого навчального плану в організації навчального процесу. Розробка робочого навчального плану.
45. Поняття про розклад, його різновиди та необхідні структурні компоненти. Методика складання розкладу.
46. Сесійний контроль, вимоги до його організації.
47. Основні етапи організації державної атестації.
48. Алгоритм планування навчального процесу на факультеті.
49. Кафедра як базовий структурний підрозділ ВНЗ, основні завдання і напрями діяльності.
50. Завідувач кафедри, його функціональні обов'язки.
51. Обов'язкова документація кафедри.
52. Формування розрахунків навчального навантаження кафедри.
53. Роль кафедри в проведенні навчальних занять, консультацій, індивідуальних занять.
54. Роль кафедри в організації і проведенні практик.
55. Роль кафедри в організації підсумкового контролю.
56. Складання індивідуальних планів і навчального навантаження викладачів.
57. Звітність кафедри та викладачів про пророблену роботу.
58. Показники оцінки діяльності кафедр. Ранжування кафедр ВНЗ.
59. Логіка прийняття рішень у здійсненні навчального процесу.
60. Роль автоматизованих робочих місць керівників підрозділів, посадових осіб, викладачів, студентів в організації навчальної діяльності у ВНЗ.

Індивідуальні науково-дослідні завдання

Тип індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ), яке необхідно підготувати кожному студенту, портфоліо. Студенти самостійно відбирають найкращі навчальні зразки, проробленого під час вивчення організації навчального процесу у вищій школі, таким чином демонструючи набуті знання та уміння. Змістові компонентами портфоліо:

1. Зміст портфоліо
2. Графік навчального процесу обраної спеціальності на поточний навчальний рік.
3. Робочий навчальний план обраної спеціальності на поточний навчальний рік.
4. Розрахунок навчально-педагогічного навантаження кафедри на поточний навчальний рік.

4. Розподіл балів та критерії оцінювання

Форми оцінювання: усне опитування у вигляді мультимедійного представлення розроблених по темах проєктів, модульна контрольна робота, підсумковий тест.

Таблиця 4.1

Розподіл балів для денної та заочної форм навчання

Поточний контроль (мах = 40 балів)										Модуль-ний контроль (мах = 60 балів)	Загальна к-сть балів	
Модуль 1					Модуль 2					Модуль 3	100	
Змістовий модуль 1					ІНДЗ					МКР 1		
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	20		60
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2			
Заочна форма навчання												
Змістовий модуль 1					ІНДЗ					МКР 1	100	
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	20		60
–	–	4	4	–	–	4	4	4	–			

Таблиця 4.2

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90–100	Відмінно	Зараховано
82–89	Дуже добре	
75–81	Добре	
67–74	Задовільно	
60–66	Достатньо	
1–59	Незадовільно	Не зараховано (з можливістю повторного складання)

5. Рекомендована література до навчального курсу

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова – К. : Таксон, 2016. – 234 с.
2. Болюбаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти / Я. Я. Болюбаш. – К. : ВВП «Компас», 1997. – 64 с.
3. Вища освіта і Болонський процес. Курс лекцій для студентів усіх спеціальностей ОКР «магістр» денної та заочної форми навчання. – Полтава : ПолтНТУ, 2013. – 62 с.

4. Вища освіта України і Болонський процес: навч. посібник / За ред. В. Г. Кременя. Авторський колектив : М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабин. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 348 с.
5. Вища освіта України: стан та проблеми. Укладачі : І. Б. Жилияєв, В. В. Ковтунець; М. В. Сьомкін. – К. : Науково-дослідний інститут інформатики і права Національної академії правових наук України, Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, 2015. – 96 с.
6. Державна національна програма «Освіта» (Україна 21 століття) [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua>
7. Довідник користувача європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС) Брюссель, 6 лютого 2009 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://ed.eenu.edu.ua/upload/docs/299/55a722c7bcfc1849c60db15171167c91.pdf>
8. Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу. Тематичний випуск часопису "Вища освіта України" № 3, додаток 2. – Київ, 2015. – 281 с.
9. Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
10. Закон України про вищу освіту : наук.-практ. комент. / М-во освіти і науки України ; за заг. ред. В. Г. Кременя. – К. : СДМ-Студію, 2002. – 328 с.
11. Закон України про освіту : (станом на 23 березня 1996 р. № 100/96 : зі змінами і допов. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 21. – С. 253–278.
12. Кипень В. Викладачі вузів: соціологічний портрет / В. Кипень, Г. Коржів. – Донецьк, 2001. – 87 с.
13. Кліменко В. Університет-факультет-кафедра-студент / В. Кліменко // Вища школа. – 2011. – № 5/6. – С. 91–98.
14. Лемко Г. Організаційні засади виробничої практики студентів IV курсу спеціальності «Соціальна педагогіка» / Г. Лемко // Наук. часоп. НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Сер. 1. Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління : зб. наук. пр. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. – Вип. 5. (Ч. II). – 317 с.
15. Ліцензія на надання освітніх послуг СНУ імені Лесі Українки [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://eenu.edu.ua/uk/page/licenziya-na-padannya-osvitnih-poslug-snu-imeni-lesi-ukrayinki>
16. Луговий В. І. Якість викладання, досліджень, публікацій – ключовий фактор у досягненні вищими навчальними закладами світового класу та критерій оцінювання діяльності науково-педагогічних кадрів вищої школи / В. І. Луговий, О. М. Слюсаренко, Ж. В. Таланова // Проблеми освіти : наук. зб. / МОНмолодьспорту України, Ін-т інновац. технологій і змісту освіти. – К., 2012. – Вип. 70, ч. 1. – С. 3–10.
17. Лякішева А. Методика викладання навчальних дисциплін соціально-педагогічного напрямку студентам ВНЗ : [навч.-метод. посіб.] / Анна Лякішева, Лідія Грицюк. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – 504 с.
18. Навчальний відділ Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://eenu.edu.ua/uk/structure/navchalniy-viddil>

19. Навчальний процес у вищій педагогічній школі : навч. посіб. / за заг. ред. О. Г. Мороза. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2001. – 337 с.
20. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі / В. М. Нагаєв – К. : ЦУЛ, 2007. – 232 с.
21. Наказ Міністерства освіти і науки від 30.12.2005 р. № 774 «Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу» [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/higher-education/normativno_pravova_baza/
22. Наказ МОН від 07.08.2002р. № 450 «Про затвердження норм часу для планування і обліку навчальної роботи та переліків основних видів методичної, наукової, й організаційної роботи педагогічних, науково-педагогічних працівників ВНЗ» [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/higher-education/normativno_pravova_baza/
23. Національний освітній глосарій: вища освіта / 2-е вид., перероб. і доп. Укладачі: В. М. Захарченко, С. А. Калашнікова, В. І. Луговий, А. В. Ставицький, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / За ред. В. Г. Кременя. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. – 100 с.
24. Нормативні документи СНУ імені Лесі Українки [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ed.eenu.edu.ua/documents/type/normativni-dokumenty-snu-imeni-lesi-ukrayinky>
25. Одерій Л. П. Основи системи контролю якості навчання / Л. П. Одерій. – К. : ІСДО, 1995. – 112 с.
26. Основи організації та методики викладання у вищій школі : навч. посіб. / В. Т. Білоус, Л. І. Горюнова, А. В. Цимбалюк, С. Я. Цимбалюк ; Держ. податк. адмін. України ; Акад. держ. податк. служби України. – Ірпінь : Акад. ДПС України, 2001. – 144 с.
27. Положення про академічні відпустки та повторне навчання вищих закладах освіти Наказ Міністерства освіти і Міністерства охорони здоров'я України від 6.06.1996 року № 191/153 [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/higher-education/normativno_pravova_baza/
28. Положення про організацію екстернату у вищих навчальних закладах. Наказ Міністерства освіти України від 8.12.1995 року № 340 [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/higher-education/normativno_pravova_baza/
29. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах Наказ Міністерства освіти від 2.06.1993 року № 161 [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/higher-education/normativno_pravova_baza/
30. Положення про порядок переведення, відрахування і поновлення студентів вищих закладів освіти Наказ Міністерства освіти України від 15.07.1996 р. № 245 [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/higher-education/normativno_pravova_baza/
31. Положення про проведення практики студентів вищих закладів освіти України Наказ Міністерства освіти України від 8.04.1993 року № 93 [Елект-

- ронний ресурс] // Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/higher-education/normativno_pravova_baza/
32. Постанова Кабінет Міністрів України від 31 березня 2015 р. № 193 “Про документи про вищу освіту (наукові ступені) державного зразка [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ed.eenu.edu.ua/upload/docs/320/8ee70a839bf329100f61d19582686a64.pdf>
 33. Постанова КМУ від 23 листопада 2011 р. № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>.
 34. Про затвердження Положення про дистанційне навчання Наказ Міністерства освіти і науки від 25.04.2013 № 466 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://ed.eenu.edu.ua/upload/docs/247/efd98eaf27d47eb024a5c6a0ef2c1355.pdf>
 35. Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси Наказ Міністерства освіти і науки від 01.10.2012 № 1060 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://ed.eenu.edu.ua/upload/docs/248/5cad0b3368a72fb119d0a3e53464ddb9.pdf>
 36. Про затвердження Положення про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів Наказ Міністерства освіти і науки від 24.01.2013 № 48 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://ed.eenu.edu.ua/upload/docs/243/7505fcd3775fe735b42a67189bd47fe5.pdf>
 37. Про затвердження Положення про порядок створення та організацію роботи державної екзаменаційної комісії у вищих навчальних закладах України Наказ Міністерства освіти і науки від 24.05.2013 № 584 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://ed.eenu.edu.ua/upload/docs/68/4e84b3bd56bb525a445ac826cc24584c.pdf>
 38. Про затвердження Порядку присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам Наказ Міністерства освіти і науки від 14 січня 2016 р. № 13 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://ed.eenu.edu.ua/upload/docs/466/c396f54d37.pdf>
 39. Про методичні рекомендації щодо запровадження Європейської кредитно-трансферної системи та її ключових документів у вищих навчальних закладах Наказ Міністерства освіти від 26.02.2010 № 1/9-119 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://ed.eenu.edu.ua/upload/docs/300/172c6cea37f9ba474c4e44b44eb60a68.pdf>
 40. Про організацію навчального процесу у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки у 2016/2017 н. р. Наказ ректора СНУ імені Лесі Українки від 30 серпня 2016 р. № 204-з [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://ed.eenu.edu.ua/upload/docs/510/efef5161c0a7cc92c975eae9296fa7e7.pdf>
 41. Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266 Наказ Міністерства освіти і науки від 06 листопада 2015 року № 1151

- [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://ed.eenu.edu.ua/upload/docs/391/c0090e859402fd6ff15b860f90ed62a4.pdf>
42. Про перелік основних видів методичної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів Наказ Міністерства освіти і науки від 07.08.2002 № 450 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://ed.eenu.edu.ua/upload/docs/239/2dc524c.pdf>
 43. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти : монографія / Ю. М. Рашкевич. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 168 с.
 44. Рекомендації про порядок створення, організацію і роботу державної екзаменаційної (кваліфікаційної) комісії у вищих навчальних закладах України від 29.12.1993 р. № 83-5/130 [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/higher-education/normativno_pravova_baza/
 45. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд. Укладачі: Добко Т., Луговий В., Рашкевич Ю., Шаров С. та ін.; за заг. ред. С. Калашнікової та В. Лугового. – Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2015. – 84 с.
 46. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації / Авт.: В. М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / За ред. В. Г. Кременя. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с.
 47. Скок Г. Б. Как спроектировать учебный процесс по курсу : учеб. пособие для преподавателей / Г. Б. Скок, Н. И. Лыгина. – М. : Пед. о-во России, 2003. – 96 с.
 48. Слепкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі : навч. посіб. / З. І. Слепкань – К. : Вища шк., 2005. – 239 с.
 49. Статут Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://eenu.edu.ua/uk/statut-snu-imeni-lesi-ukrayinki>
 50. Теоретичні засади науково-дослідницької діяльності суб'єктів освітнього процесу університетів: практичний посібник / Авторський колектив: В. Майборода, О. Ярошенко, Ю. Скиба; за ред. О. Ярошенко. – Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2015. – 174 с.
 51. Управління університетом: проблеми та шляхи їх вирішення : Матеріали міжнародного семінару 23–24 листопада 20001 року, м. Львів. – Дрогобич : Коло, 2002. – 216 с.
 52. Щодо затвердження Примірного положення про академічну мобільність студентів вищих навчальних закладів України Наказ Міністерства освіти від 29.05.2013 р. № 635 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://ed.eenu.edu.ua/upload/docs/67/02febc7dfa7.pdf>
 53. TUNING [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unideusto.org/tuningeu/>.

6. Зразок тестових завдань для самоконтролю та підсумкового контролю

1. Укажіть суб'єкти управління у сфері вищої освіти України: 1) Кабінет Міністрів України; 2) центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і

науки; 3) Президент України; 4) Верховна Рада; 5) засновники вищих навчальних закладів; 6) НАЗЯВО; 7) органи місцевого управління

2. До повноважень центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки належать: 1) участь у реалізації державної політики у сфері вищої освіти, науки, професійної підготовки фахівців; 2) участь у ліцензуванні освітньої діяльності ВНЗ; 3) затвердження загальнодержавних програм розвитку вищої освіти; 4) затвердження форм документів про вищу освіту (наукові ступені) державного зразка; 5) забезпечення функціонування Єдиної державної електронної бази з питань освіти

3. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти здійснює такі повноваження: 1) координує роботу центральних органів державної виконавчої влади; 2) здійснює контроль за дотриманням норм статуту ВНЗ; 3) аналізує якість освітньої діяльності вищих навчальних закладів; 4) формує єдину базу даних запроваджених ВНЗ спеціалізацій; 5) проводить акредитацію освітніх програм; 6) проводить ліцензійну експертизу

4. Вкажіть причини анулювання ліцензії ВНЗ на провадження освітньої діяльності: 1) зміною найменування чи місцезнаходження вищого навчального закладу; 2) у разі втрати чи пошкодження ліцензії; 3) подання вищим навчальним закладом заяви про припинення освітньої діяльності; 4) виявлення недостовірних відомостей у документах, поданих для ліцензування

5. Спеціальність – це: 1) діяльність ВНЗ, що провадиться з метою забезпечення здобуття вищої, післядипломної освіти і задоволення інших освітніх потреб здобувачів вищої освіти та інших осіб; 2) сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей, набутих особою у процесі навчання за певною освітньо-професійною, освітньо-науковою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти; 3) процедура визнання спроможності юридичної особи провадити освітню діяльність за певною спеціальністю на певному рівні вищої освіти відповідно до стандартів освітньої діяльності; 4) складова галузі знань, за якою здійснюється професійна підготовка

6. Виберіть з переліку ступені вищої освіти: 1) спеціаліст; 2) молодший бакалавр; 3) старший спеціаліст; 4) бакалавр; 5) магістр; 6) доктор філософії; 7) доктор наук; 8) молодший спеціаліст

7. Стандарт освітньої діяльності – це: 1) сукупність мінімальних вимог до кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення освітнього процесу вищого навчального закладу і наукової установи; 2) сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності вищих навчальних закладів і наукових установ за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності; 3) сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей, набутих особою у процесі навчання за певною освітньо-професійною, освітньо-науковою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти; 4) максимальна кількість осіб, яким вищий навчальний заклад може одночасно забезпечити здобуття вищої освіти за певною спеціальністю і рівнем вищої освіти

8. Особи, які навчаються у вищих навчальних закладах, мають право на: 1) вибір форми навчання під час вступу до вищого навчального закладу;

2) безпечні і нешкідливі умови навчання, праці та побуту; 3) дотримання вимог законодавства, статуту та правил внутрішнього розпорядку вищого навчального закладу

9. Загальний обсяг державного замовлення для підготовки фахівців ступенів молодшого бакалавра, бакалавра на поточний рік становить не менш як: 1) 51 % кількості випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які у поточному році здобули повну загальну середню освіту; 2) 55 % кількості випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які у поточному році здобули повну загальну середню освіту; 3) 75 % кількості випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які у поточному році здобули повну загальну середню освіту

10. У сертифікаті про акредитацію зазначаються: 1) найменування та адреса навчального закладу; 2) спеціальність і рівень вищої освіти, за якими акредитована освітня програма; 3) дата видачі сертифіката; 4) ліцензований обсяг; 5) строк дії сертифікату

11. Вивчення попиту на окремі спеціальності на ринку праці відносяться до основних завдань ВНЗ: 1) так; 2) ні; 3) за вибором ВНЗ

12. Типи ВНЗ в Україні: 1) університет; 2) ПТУ; 3) коледж; 4) академія, інститут; 5) ліцей; 6) технікум

13. Статус дослідницького університету надається Кабінетом Міністрів України строком на: 1) 3 роки; 2) 5 років; 3) 7 років; 4) 10 років

14. Підставами для відрахування здобувача вищої освіти є: 1) переведення на іншу форму навчання; 2) власне бажання; 3) переведення до іншого навчального закладу; 4) невиконання навчального плану; 5) порушення умов договору, укладеного між ВНЗ та особою, яка навчається; 6) переведення на іншу спеціальність; 7) завершення навчання за відповідною освітньою (науковою) програмою

15. Положення про організацію освітнього процесу відповідно до законодавства затверджується: 1) колегією МОН України; 2) вченою радою вищого навчального закладу; 3) Кабінетом Міністрів України; 4) Верховною Радою України; 5) Президентом України

16. Основними видами навчальних занять у ВНЗ, відповідно Закону України «Про вищу освіту» є: 1) лекція; 2) лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне заняття; 3) тренінг, бесіда, обговорення ситуацій; 4) консультація

17. Робочий час науково-педагогічних працівників на тиждень становить: 1) 72 год.; 2) 48 год.; 3) 36 год.; 4) 54 год.

18. Здобувачами вищої освіти у ВНЗ є: 1) студент; 2) бакалавр; 3) аспірант; 4) ад'юнкт; 5) докторант; 6) курсант; 7) магістр

19. До робочих органів ВНЗ належать: 1) ректорат; 2) приймальна комісія, 3) студентське містечко; 4) деканати; 5) бази практик; 6) адміністративна рада

20. Одна і та сама особа не може бути керівником відповідного ВНЗ більше ніж: 1) один строк; 2) два строки; 3) три строки; 4) чотири строки

21. Керівник кафедри обирається: 1) вченою радою ВНЗ; 2) зборами трудового колективу ВНЗ; 3) таємним голосуванням; 4) відкритим голосуванням; 5) з урахуванням пропозицій трудового колективу факультету

22. Визначте структурні компоненти навчального плану: 1) кількість годин на контрольні заходи; 2) графік навчального процесу; 3) структурований план навчальної дисципліни; 4) перелік й обсяг нормативних та вибіркового навчальних дисциплін за циклами; 5) форми проведення навчальних занять; 6) кількість годин на атестацію

23. Укажіть основні форми організації освітнього процесу у ВНЗ: 1) очна; 2) навчальні заняття; 3) вечірня; 4) самостійна робота; 5) заочна (дистанційна); 6) екстернатна; 7) практична підготовка; 8) контрольні заходи

24. Укажіть основні види практик, які використовуються у ВНЗ: 1) технологічна; 2) навчальна; 3) виховна; 4) виробнича; 5) превентивна

25. У документі про здобуту професійну підготовку кваліфікація визначається через назву: 1) спеціальності; 2) спеціалізації; 3) професії; 4) узагальненого об'єкту діяльності; 5) компоненту галузевого стандарту

26. Вкажіть основні ознаки поняття «розклад»: 1) послідовність; 2) норма; 3) план; 4) час виконання; 5) місце виконання

27. За призначенням розкладу поділяються на такі різновиди: 1) зі спеціальності; 2) семестровий; 3) комплексного викладання; 4) кафедральний; 5) тижневий; 6) моно викладання; 7) «мигаючого» викладання; 8) викладацький (індивідуальний); 9) контролю

28. Вкажіть основні показники правильної наукової організації праці викладачів і студентів: 1) створення сприятливих умов праці і відпочинку; 2) збільшення тривалості самостійної роботи студентів; 3) збереження здоров'я і різнобічний розвиток всіх учасників трудового процесу; 4) максимальна економія і ефективне використання часу

29. Вкажіть основні повноваження деканату: 1) облік руху студентського контингенту; 2) складання графіків навчального процесу; 3) складання робочих програм; 4) складання розкладів навчальних занять; 5) облік студентів пільгових категорій; 6) облік успішності студентів; 7) складання карток навчального навантаження викладачів; 8) ведення науково-методичного семінару

30. Укажіть, ким затверджується Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти: 1) Верховною Радою України; 2) Міністерством освіти і науки України; 3) народними депутатами України; 4) Кабінетом Міністрів України

1.4. Навчально-методичне забезпечення курсу «Методологія і організація наукових досліджень в галузі соціальної роботи» (автор Сушик Н. С.)

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1.1

Характеристика навчальної дисципліни «Методологія і організація наукових досліджень в галузі соціальної роботи» для денної і заочної форм навчання

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни		
		Нормативна	Денна	Заочна
Денна / заочна форма навчання	23 Соціальна робота, 231 Соціальна робота, Соціальна робота, магістр	Рік навчання	5	6
Кількість годин / кредитів 150 год. / 5 кредитів		Семестр	9	11
		Лекції	26 год.	8 год.
ІНДЗ: немає		Практичні (семінарські)	28 год.	10 год.
		Самостійна робота	86 год.	114 год.
		Консультації	10 год.	18 год.
	Форма контролю	екзамен	екзамен	

Анотація навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Методологія і організація наукових досліджень в галузі соціальної роботи» є сформувати науково-дослідницьку компетентність фахівців із соціальної роботи, викладачів.

Завданнями навчальної дисципліни «Методологія і організація наукових досліджень в галузі соціальної роботи» є:

1) сформувати систему професійно-значимих потреб, цінностей, мотивів здійснювати наукову діяльність в галузі соціальної роботи фахівцями із соціальної роботи, викладачами;

2) оволодіти системою знань з методології, організації, технології фундаментальних і прикладних наукових досліджень в галузі соціальної роботи;

3) оволодіти вміннями та навичками оптимально й ефективно здійснювати наукову діяльність в галузі соціальної роботи;

4) сформувати вміння та навички представляти результати наукових досліджень у різних видах наукових праць і за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни «Методологія і організація наукових досліджень в галузі соціальної роботи» із теорією та технологіями соціальної роботи, педагогікою вищої школи, психологією, соціологією.

Компетенції

Науково-дослідницька компетентність фахівців із соціальної роботи, викладачів передбачає формування таких компетенцій як здатність:

- 1) оптимально й ефективно здійснювати наукову діяльність відповідно до професійних функцій і завдань;
- 2) самостійно проводити наукові дослідження на відповідному рівні;
- 3) об'єктивно оцінювати процес і результати наукової діяльності;
- 4) представляти результати наукових досліджень у різних видах наукових праць і за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій;
- 5) презентувати результати наукової діяльності через активну участь у різних наукових заходах з метою реалізації інноваційного соціального проекту або вирішення наукової проблеми;
- 6) здійснювати керівництво науково-дослідною роботою студентів на різних освітніх ступенях.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання представляється у вигляді таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Структура навчальної дисципліни «Методологія і організація наукових досліджень в галузі соціальної роботи» для денної та заочної форм навчання

Назви змістових модулів і тем	Лекції	Практичні заняття	Лекції	Практичні заняття
	Денна форма		Заочна форма	
Змістовий модуль 1. Теоретичні та практичні основи наукового дослідження в галузі соціальної роботи				
Тема 1. Науково-дослідницька компетентність фахівців із соціальної роботи, викладачів	2	–	–	–
Тема 2. Теоретичні основи наукового дослідження в галузі соціальної роботи	2	4	2	2
Тема 3. Методи наукового дослідження	2	6	2	2
Тема 4. Система запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників	2	–	–	–
Разом за змістовим модулем 1	8	10	4	4
Змістовий модуль 2. Оформлення результатів наукового дослідження в галузі соціальної роботи				
Тема 5. Технологія написання випускних кваліфікаційних робіт	4	4	2	–

Тема 6. Дослідницька спрямованість курсової роботи з навчальних дисциплін	2	–	–	–
Тема 7. Технологія проведення Всеукраїнської студентської олімпіади з навчальних дисциплін, напрямів та спеціальностей	2	2	2	–
Тема 8. Технологія написання наукових публікацій	2	4	–	2
Тема 9. Технологія написання та захисту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії	4	4	–	2
Тема 10. Технологія написання навчальної та навчально-методичної літератури	4	4	–	2
Разом за змістовим модулем 2	18	18	4	6
Всього годин:	26	28	8	10

3. Тематичний план змістових модулів

Змістовий модуль 1. Теоретичні та практичні основи наукового дослідження в галузі соціальної роботи

Тема 1. Науково-дослідницька компетентність фахівців із соціальної роботи, викладачів

Сутність науково-дослідницької компетентності фахівців із соціальної роботи, викладачів. Структура науково-дослідницької компетентності фахівців із соціальної роботи, викладачів. Зміст науково-дослідницької компетентності фахівців із соціальної роботи, викладачів. Рівні та критерії сформованості науково-дослідницької компетентності фахівців із соціальної роботи, викладачів.

Основні поняття: наукова діяльність, наукове дослідження, фундаментальне наукове дослідження, прикладне наукове дослідження, компетентність, науково-дослідницька компетентність, компетенція, фахівець із соціальної роботи, викладач.

Завдання для самостійної роботи

Здійснити категоріальний аналіз одного із запропонованих понять: «наукова діяльність», «наукове дослідження», «фундаментальне наукове дослідження», «прикладне наукове дослідження», «методологія наукового дослідження», «технологія наукового дослідження», «програма наукового дослідження», «науковий результат».

Література для вивчення теми: 5, 8, 9, 10, 28, 41, 44, 46.

Тема 2. Теоретичні основи наукового дослідження в галузі соціальної роботи

Сутність, види, рівні наукових досліджень. Визначення наукових проблем: поняття, види. Критерії вибору та обґрунтування актуальності теми наукового

дослідження. Категорії наукового дослідження: об'єкт, предмет, мета, завдання, гіпотеза, наукова новизна, теоретичне, практичне значення. Етапи наукового дослідження.

Основні поняття: наукова проблема, об'єкт, предмет, мета, завдання, гіпотеза, наукова новизна, теоретичне, практичне значення наукового дослідження.

План практичних занять 1–2. Теоретичні основи наукового дослідження в галузі соціальної роботи

1. Сутність, види, рівні наукових досліджень.
2. Визначення проблеми наукового дослідження.
3. Критерії вибору та обґрунтування актуальності теми наукового дослідження.
4. Категорії наукового дослідження: об'єкт, предмет, мета, завдання, гіпотеза, наукова новизна, теоретичне, практичне значення.
5. Етапи наукового дослідження.

Завдання для самостійної роботи

1. Здійснити категоріальний аналіз одного із запропонованих понять: «наукова проблема», «актуальність наукової проблеми», «тема наукового дослідження», «об'єкт дослідження», «предмет дослідження», «мета дослідження», «завдання дослідження», «гіпотеза дослідження», «наукова новизна дослідження», «теоретичне значення дослідження», «практичне значення дослідження», «методи наукового дослідження», «теоретичні методи дослідження», «емпіричні методи дослідження», «апробація результатів наукового дослідження».

2. Підготувати презентацію одного автореферату на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, 13.00.05 – соціальна педагогіка, доктора філософії (PhD) галузі знань 23 «Соціальна робота», спеціальності 231 «Соціальна робота», опублікованого у 2016–2018 р. р., в якій представити категорії наукового дослідження: актуальність, об'єкт, предмет, мета, завдання, гіпотеза, наукова новизна, теоретичне, практичне значення, апробація результатів дослідження, список публікацій автора за темою дисертації.

Література для вивчення теми: 1, 2, 4, 5, 8, 18, 24, 31, 44, 45, 47.

Тема 3. Методи наукового дослідження

Методи наукового дослідження та їх класифікація. Теоретичні методи дослідження: аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування, конкретизація, узагальнення, порівняння. Емпіричні методи дослідження. Специфічні особливості та труднощі методу спостереження, програма наукового спостереження, види спостереження, методика організації спостереження, переваги та недоліки методу спостереження. Опитування як сукупність методів отримання вербальної інформації. Анкетування та його види, розробка анкети, загальна композиція анкети, перевірка та апробування анкети. Сфери застосування методу соціометрії, процедурні аспекти соціометрії, методика проведення соціометричних опитувань, персональні та групові соціометричні індекси. Науковий експеримент, гіпотези і програма експерименту, структура та етапи наукового експерименту, система загальних вимог для ефективного проведення експерименту.

Основні поняття: метод наукового дослідження, теоретичний метод наукового дослідження, емпіричний метод наукового дослідження, аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування, конкретизація, узагальнення, порівняння, спостереження, анкетування, тестування, інтерв'ю, експертне опитування або метод експертних оцінок, соціометрія, науковий експеримент.

План практичного заняття 3. Теоретичні методи наукового дослідження в галузі соціальної роботи

1. Сутність і класифікації методів наукового дослідження.
2. Теоретичні методи наукового дослідження та їх характеристика:
 - 1) аналіз, синтез;
 - 2) індукція, дедукція;
 - 3) абстрагування, конкретизація;
 - 4) узагальнення, порівняння.

План практичних занять 4–5. Емпіричні методи наукового дослідження в галузі соціальної роботи

1. Вивчення інформаційних джерел з проблеми наукового дослідження.
2. Особливості, класифікація, етапи застосування, переваги та недоліки методу спостереження
3. Види й етапи проведення анкетування, вимоги до структури та змісту анкети.
4. Технологія застосування методу тестування.
5. Технологія застосування методу інтерв'ю.
6. Технологія застосування методу соціометрії.
7. Особливості, класифікація, етапи, система загальних вимог для ефективного проведення наукового експерименту.

Завдання для самостійної роботи

Підготувати і представити презентацію технології застосування одного з методів наукового дослідження: «вивчення та аналіз наукової літератури», «вивчення та аналіз документації», «аналіз», «синтез», «порівняння», «класифікація», «абстрагування», «конкретизація», «індукція», «дедукція», «спостереження», «анкетування», «тестування», «інтерв'ю», «експертне опитування або метод експертних оцінок», «соціометрія», «науковий експеримент» за такими позиціями (сутність, класифікація, пізнавальні можливості та недоліки, алгоритм застосування методу наукового дослідження, засоби його реалізації).

Література для вивчення теми: 2, 7, 13, 14, 15, 16, 21, 22, 23, 31, 32, 33, 45, 49.

Тема 4. Система запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників

Сутність та різновиди академічного плагіату. Система запобігання академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників. Порядок перевірки наукових і навчально-методичних праць на академічний плагіат. Програмно-технічні засоби для перевірки робіт на унікальність (оригінальність). Критерії перевірки робіт на унікальність

та виявлення академічного плагіату. Відповідальність за академічний плагіат і організацію роботи з метою його виявлення.

Основні поняття: автор, твір, індекс унікальності твору, цитата, плагіат, академічний плагіат.

Завдання для самостійної роботи

Ознайомитися з Положенням про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки від 10 лютого 2017 року.

Література для вивчення теми: 36, 37, 39.

Питання для самоконтролю до змістового модуля 1

1. Сутність науково-дослідницької компетентності фахівців із соціальної роботи, викладачів.
2. Структура науково-дослідницької компетентності фахівців із соціальної роботи, викладачів.
3. Зміст науково-дослідницької компетентності фахівців із соціальної роботи, викладачів.
4. Рівні та критерії сформованості науково-дослідницької компетентності фахівців із соціальної роботи, викладачів.
5. Обґрунтування теми наукового дослідження в галузі соціальної роботи та критерії її вибору.
6. Об'єкт і предмет наукового дослідження.
7. Мета і завдання наукового дослідження.
8. Гіпотеза наукового дослідження.
9. Новизна наукового дослідження.
10. Теоретичне та практичне значення наукового дослідження.
11. Принципи організації наукових досліджень в галузі соціальної роботи.
12. Програма наукового дослідження в галузі соціальної роботи.
13. Етапи наукового дослідження в галузі соціальної роботи.
14. Сутність і класифікація методів наукового дослідження.
15. Теоретичні методи наукового дослідження.
16. Емпіричні методи наукового дослідження.
17. Особливості, класифікація, етапи застосування, переваги та недоліки методу спостереження.
18. Види й етапи проведення анкетування, вимоги до структури та змісту анкети.
19. Технологія проведення тестування.
20. Технологія застосування методу соціометрії.
21. Класифікація, етапи, система загальних вимог для ефективного проведення наукового експерименту.
22. Сутність та різновиди академічного плагіату.
23. Система запобігання академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників.
24. Порядок перевірки наукових і навчально-методичних праць на академічний плагіат.

25. Програмно-технічні засоби для перевірки робіт на унікальність (оригінальність).
26. Критерії перевірки робіт на унікальність та виявлення академічного плагіату.
27. Відповідальність за академічний плагіат і організацію роботи з метою його виявлення.

Змістовий модуль 2. Оформлення результатів наукового дослідження в галузі соціальної роботи

Тема 5. Технологія написання випускних кваліфікаційних робіт

Випускна кваліфікаційна робота як різновид державної атестації. Мета і завдання випускних кваліфікаційних робіт. Порядок визначення і затвердження тематики випускних кваліфікаційних робіт. Порядок призначення і затвердження наукових керівників. Організаційні етапи написання випускної кваліфікаційної роботи. Контроль за виконанням випускної кваліфікаційної роботи. Вимоги до структури та змісту випускних кваліфікаційних робіт. Вимоги до оформлення випускних кваліфікаційних робіт. Підготовка, порядок та процедура захисту випускних кваліфікаційних робіт.

Основні поняття: освітній ступінь, бакалавр, магістр, випускна кваліфікаційна робота.

План практичного заняття 6. Технологія написання випускних кваліфікаційних робіт

1. Сутність, мета, завдання випускних кваліфікаційних робіт.
2. Порядок визначення і затвердження тематики випускних кваліфікаційних робіт.
3. Порядок призначення і затвердження наукових керівників.
4. Організаційні етапи написання випускної кваліфікаційної роботи.
5. Контроль за виконанням випускної кваліфікаційної роботи.
6. Вимоги до структури та змісту випускних кваліфікаційних робіт.
7. Вимоги до оформлення випускних кваліфікаційних робіт.
8. Підготовка, порядок та процедура захисту випускних кваліфікаційних робіт.

Завдання для самостійної роботи

1. Ознайомитися з Положенням про випускні кваліфікаційні роботи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки від 02.10.2017 року.

2. Визначити тему та представити у формі презентації структурні елементи випускної кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 231 «Соціальна робота»: актуальність теми, об'єкт, предмет, мета, завдання, теоретичне, практичне значення одержаних результатів, апробація результатів дослідження, методи дослідження, засоби дослідження, список використаних джерел.

Література для вивчення теми: 8, 36, 44, 48.

Тема 6. Дослідницька спрямованість курсової роботи з навчальних дисциплін

Загальна характеристика курсової роботи та її місце в системі вивчення навчальних дисциплін. Етапи виконання та структура курсової роботи. Основні вимоги до оформлення курсової роботи. Особливості захисту та критерії оцінювання курсових робіт. Керівництво й рецензування курсових робіт.

Основні поняття: навчальний план, навчальна дисципліна, курсова робота з навчальної дисципліни.

План практичного заняття 7. Дослідницька спрямованість курсової роботи з навчальних дисциплін

1. Загальна характеристика курсової роботи та її місце в системі вивчення навчальних дисциплін.

2. Етапи виконання та структура курсової роботи.

3. Основні вимоги до оформлення курсової роботи.

4. Особливості захисту та критерії оцінювання курсових робіт.

5. Керівництво й рецензування курсових робіт.

Завдання для самостійної роботи

1. Визначити п'ять тем курсових робіт з навчальних дисциплін «Теорія та історія соціальної роботи», «Технології соціальної роботи».

2. Визначити тему та представити у формі презентації структурні елементи курсової роботи з навчальних дисциплін «Теорія та історія соціальної роботи», «Технології соціальної роботи»: актуальність теми, об'єкт, предмет, мета, завдання, теоретичне, практичне значення одержаних результатів, методи дослідження, засоби дослідження, список використаних джерел.

Література для вивчення теми: 36, 44, 48.

Тема 7. Технологія проведення Всеукраїнської студентської олімпіади з навчальних дисциплін, напрямів та спеціальностей

Сутність, мета, завдання Всеукраїнської студентської олімпіади з навчальних дисциплін, напрямів та спеціальностей. Етапи організації та проведення Всеукраїнської студентської олімпіади з напрямів та спеціальностей. Умови проведення Всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальності. Програма проведення II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальності. Етапи підготовки та вимоги до учасника II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальності. Підведення підсумків та аналіз результатів проведення II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальності.

Основні поняття: олімпіада, олімпіада з навчальної дисципліни, олімпіада з напрямку, спеціальності, Всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальності.

План практичного заняття 8. Технологія проведення Всеукраїнської студентської олімпіади з навчальних дисциплін, напрямів та спеціальностей

1. Сутність, мета, завдання Всеукраїнської студентської олімпіади з навчальних дисциплін, напрямів та спеціальностей.

2. Етапи організації та проведення Всеукраїнської студентської олімпіади з напрямів та спеціальностей.

3. Умови проведення Всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальності.

4. Програма проведення II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальності.

5. Етапи підготовки та вимоги до учасника II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальності.

6. Підведення підсумків та аналіз результатів проведення II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальності.

Завдання для самостійної роботи

1. Підготувати та представити презентацію технології проведення II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади із галузі знань 23 «Соціальна робота», спеціальності 231 «Соціальна робота», галузі знань «Педагогічна освіта», спеціальності «Соціальна педагогіка» серед студентів закладів вищої освіти III–IV рівнів акредитації у 2017/2018 н. р.

2. Підготувати та представити презентацію технології проведення II туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт із галузі знань 23 «Соціальна робота», спеціальності 231 «Соціальна робота» серед студентів закладів вищої освіти III–IV рівнів акредитації у 2017/2018 н. р.

Література для вивчення теми: 8, 19, 27, 29, 30, 36, 38, 44.

Тема 8. Технологія написання наукових публікацій

Наукова публікація: поняття, функції, основні види. Методика підготовки та оформлення наукової публікації. Тези наукової доповіді (повідомлення). Наукова доповідь (повідомлення). Наукова стаття: структура, обсяг, вимоги до змісту та оформлення. Презентаційні уміння фахівців із соціальної роботи, викладачів як складова їх професійної компетентності.

Основні поняття: наукова публікація, наукова доповідь (повідомлення), тези наукової доповіді (повідомлення), наукова стаття.

План практичних занять 9–10. Технологія написання наукових публікацій

1. Наукова публікація: поняття, функції, основні види.

2. Методика підготовки та оформлення наукової публікації.

3. Тези наукової доповіді (повідомлення).

4. Наукова доповідь (повідомлення).

5. Наукова стаття: структура, обсяг, вимоги до змісту та оформлення.

6. Презентаційні уміння фахівців із соціальної роботи, викладачів як складова їх професійної компетентності.

Завдання для самостійної роботи

Підготувати та представити презентацію технології написання одного із видів наукової праці: наукова доповідь, тези наукової доповіді, наукова фахова стаття.

Література для вивчення теми: 20, 24, 26.

Тема 9. Технологія написання та захисту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація: визначення поняття, основні види. Загальні типологічні ознаки дисертації як виду наукового дослідження. Вибір і затвердження теми дисертації. Загальні вимоги до змісту і структури дисертації. Сучасні вимоги до написання та оформлення рукопису дисертації. Вимоги до оформлення автореферату дисертації. Основні вимоги до підготовки дисертації щодо прилюдного захисту. Порядок та процедура прилюдного захисту дисертації на спеціалізованій вченій раді.

Основні поняття: аспірант, докторант, дисертація, автореферат, наукова фахова стаття, монографія.

План практичних занять 11–12. Технологія написання та захисту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії

1. Дисертація: визначення поняття, основні види.
2. Загальні типологічні ознаки дисертації як виду наукового дослідження.
3. Вибір і затвердження теми дисертації.
4. Загальні вимоги до змісту і структури дисертації.
5. Сучасні вимоги до написання та оформлення рукопису дисертації.
6. Вимоги до оформлення автореферату дисертації.
7. Основні вимоги до підготовки дисертації щодо прилюдного захисту.
8. Порядок та процедура прилюдного захисту дисертації на спеціалізованій вченій раді.

Завдання для самостійної роботи

Підготувати і представити презентації з технології написання і захисту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) галузі знань 23 «Соціальна робота», спеціальності 231 «Соціальна робота».

Література для вивчення теми: 3, 4, 6, 11, 12, 17, 18, 25, 35, 42, 43, 44.

Тема 10. Технологія написання навчальної та навчально-методичної літератури

Види навчальних публікацій. Структура, зміст та обсяги підручників і навчальних посібників для закладів вищої освіти. Етапи підготовки навчальної, навчально-методичної літератури. Порядок рекомендації навчальної, навчально-методичної літератури, засобів навчання і навчального обладнання до використання у навчальному процесі закладів вищої освіти.

Основні поняття:

План практичних занять 13–14. Технологія написання навчальної та навчально-методичної літератури

1. Види навчальних публікацій.
2. Визначте види, структуру, вимоги до змісту монографії.
3. Визначте види, структуру, вимоги до змісту підручників.
4. Визначте види, структуру, вимоги до змісту посібників.
5. Етапи підготовки навчальної, навчально-методичної літератури.
6. Порядок рекомендації навчальної, навчально-методичної літератури, засобів навчання і навчального обладнання до використання у навчальному процесі закладів вищої освіти.

Завдання для самостійної роботи

Підготувати і представити презентацію технології написання одного із видів наукової праці: методичні рекомендації (методичні вказівки), конспект лекцій, навчально-методичний посібник, підручник, монографія.

Література для вивчення теми: 20, 37, 39, 40.

Питання для самоконтролю до змістового модуля 2

1. Загальна характеристика курсової роботи та її місце в системі вивчення навчальних дисциплін.
2. Етапи виконання та структура курсової роботи.
3. Основні вимоги до оформлення курсової роботи.
4. Особливості захисту та критерії оцінювання курсових робіт.
5. Керівництво й рецензування курсових робіт.
6. Мета і завдання випускних кваліфікаційних робіт.
7. Порядок визначення і затвердження тематики випускних кваліфікаційних робіт.
8. Порядок призначення і затвердження наукових керівників.
9. Організаційні етапи написання випускної кваліфікаційної роботи.
10. Контроль за виконанням випускної кваліфікаційної роботи.
11. Вимоги до структури та змісту випускних кваліфікаційних робіт.
12. Вимоги до оформлення випускних кваліфікаційних робіт.
13. Підготовка, порядок та процедура захисту випускних кваліфікаційних робіт.
14. Сутність, мета, завдання Всеукраїнської студентської олімпіади з навчальних дисциплін, напрямів та спеціальностей.
15. Етапи організації та проведення Всеукраїнської студентської олімпіади з напрямів та спеціальностей.
16. Умови проведення Всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальності.
17. Програма проведення II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальності.
18. Етапи підготовки та вимоги до учасника II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальності.
19. Підведення підсумків та аналіз результатів проведення II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальності.
20. Загальні типологічні ознаки дисертації як виду наукового дослідження.
21. Сучасні вимоги до написання та оформлення рукопису дисертації.
22. Вимоги до оформлення автореферату дисертації.
23. Основні вимоги до підготовки дисертації щодо прилюдного захисту.
24. Порядок та процедура прилюдного захисту дисертації на спеціалізованій вченій раді.
25. Поняття, функції, основні види наукових публікацій.
26. Тези наукової доповіді (повідомлення): структура, обсяг, вимоги до змісту та оформлення.
27. Наукова доповідь (повідомлення): структура, обсяг, вимоги до змісту та оформлення.

28. Наукова стаття: структура, обсяг, вимоги до змісту та оформлення.
29. Монографія: види, структура, обсяг, вимоги до змісту та оформлення.
30. Підручники: види, структура, обсяг, вимоги до змісту та оформлення.
31. Посібники: види, структура, обсяг, вимоги до змісту та оформлення.
32. Структура та зміст індивідуального звіту викладача ЗВО про виконання науково-дослідної роботи за календарний рік.
33. Структура та зміст звіту кафедри про виконання науково-дослідної роботи за календарний рік.

4. Розподіл балів та критерії оцінювання

Форми оцінювання: усне опитування у формі презентацій, розроблених за темами, модульна контрольна робота, підсумкове тестування.

Таблиця 4.1

Розподіл балів з навчальної дисципліни «Методологія і організація наукових досліджень в галузі соціальної роботи» для денної та заочної форм навчання

Поточний контроль (макс = 40 балів)							Модульний контроль (макс = 60 балів)		Загальна кількість балів	
Модуль 1							Модуль 2			
Денна форма навчання										
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2					МКР 1	МКР 2	100	
Т 2	Т 3	Т 5	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10				
6	6	6	4	6	6	6	30	30		
Заочна форма навчання										
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2					МКР 1	МКР 2	100	
Т 2	Т 3	Т 8	Т 9	Т 10						
8	8	8	8	8			30	30		

Таблиця 4.2

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90–100	Відмінно	Зараховано
82–89	Дуже добре	
75–81	Добре	
67–74	Задовільно	
60–66	Достатньо	
1–59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

5. Рекомендована література до навчальної дисципліни

1. Барська Ю. Здоров'я та (не)здорова поведінка українського населення: Результати національного репрезентативного дослідження «Індекс здоров'я. Україна» / Ю. Барська, Т. Степурко, Т. Семигіна, В. Тимошевська // Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. – 2018. – № 2. – С. 77–92.
2. Бобилев В. П. Методологія та організація наукових досліджень : підручник / Бобилев В. П., Іванов І. І., Пройдак Ю. С. ; Нац. металург. акад. України. – Дніпропетровськ : ІМА-прес, 2014. – 643 с.
3. Бойко О. М. Професійна підготовка фахівців із соціальної роботи третього рівня вищої освіти у Великій Британії: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / О. М. Бойко; Інститут вищої освіти НАПН України. – Київ, 2017. – 262 с.
4. Бойко О. М. Професійна підготовка фахівців із соціальної роботи третього рівня вищої освіти у Великій Британії: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / О. М. Бойко; Інститут вищої освіти НАПН України. – Київ, 2017. – 20 с.
5. Глобальне визначення соціальної роботи // Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. – 2018. – № 2. – С. 96–99.
6. Дебров В. В. Організаційні та методичні аспекти підготовки і виконання дисертаційної роботи : метод. посіб. / В. В. Дебров, С. М. Торська. – Херсон : ВЦ «Колос» ХДАУ, 2011. – 55 с.
7. Джурик Н. Р. Методологія і організація наукових досліджень : кредит.-модул. система орг. навч. процесу : навч. посіб. / Н. Р. Джурик, І. М. Мельник ; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. – Л. : Вид-во Львів. комерц. акад., 2010. – 169 с.
8. Документ міжнародної асоціації шкіл соціальної роботи щодо досліджень у соціальній роботі // Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. – 2017. – № 3. – С. 93–94.
9. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014. – № 37–38. – ст. 2004. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
10. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 № 848-VIII [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2016. – № 3. – ст. 25. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/848-19/page>
11. Карагодіна О. Запровадження програм підготовки докторів філософії з соціальної роботи: аналіз поточної ситуації / О. Карагодіна, О. Пожидаєва // Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. – 2017. – № 1. – С. 85–91.
12. Карагодіна О. Круглий стіл «Запровадження програм підготовки докторів філософії з соціальної роботи» / О. Карагодіна // Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. – 2017. – № 3. – С. 95–97.

13. Колесников О. В. Основи наукових досліджень: навч. посіб. – 2-ге вид. випр. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 144 с.
14. Краус Н. М. Методологія та організація наукових досліджень : навч.-метод. посіб. з кредит.-модул. системи орг. навч. процесу для студ. освіт.-кваліфікац. рівня «магістр» для всіх екон. спец. / Н. М. Краус ; Полтав. нац. техн. ун-т ім. Юрія Кондратюка, Каф. екон. теорії та регіон. економіки. – Полтава : Оріяна, 2012. – 182 с.
15. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб.: реком. МОН України для ВНЗ / О. В. Крушельницька. – К. : Кондор, 2009. – 206 с.
16. Лисогор В. М. Методологія та організація наукових досліджень в агропромисловому комплексі: [монографія] / Лисогор В. М., Єленіч М. П., Паладійчук Ю. Б. ; за наук. ред. Г. М. Калетника ; Вінниц. нац. аграр. ун-т. – Вінниця : Меркьюрі-Поділля, 2013. – 279 с.
17. Літнартович Р. М. Основи наукових досліджень. Дисертація на здобуття наукового ступеня: навч. посібник. / Р. М. Лінартович. – Рівне: МЕРГУ, 2010. – 60 с.
18. Мельничук І. М. Теорія і методика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників засобами інтерактивних технологій у вищих навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : 13.00.04 / І. М. Мельничук ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2011. – 42 с.
19. Методичні матеріали до проведення II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальності «Соціальна педагогіка» (14–17 квітня 2014 року, м. Запоріжжя) : навч. видання. – Запоріжжя : ЗНУ, 2014. – 39 с.
20. Методичні рекомендації щодо структури, змісту та обсягів наукових та навчальних видань викладачів і студентів УДПУ / [уклад. О. О. Ярошинська]; – Умань: ПП Жовтий, 2010. – 112 с.
21. Методологія та організація наукових досліджень : конспект лекцій / Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича ; уклад.: Н. І. Коновалова, А. Г. Лісовська. – Чернівці : Рута, 2012. – 23 с.
22. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / Укоопспілка, Львів. комерц. акад. ; [уклад. Ігор Вдовичин]. – Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2015. – 247 с.
23. Мокін Б. І. Методологія та організація наукових досліджень : навчальний посібник / Б. І. Мокін, О. Б. Мокін. – Вінниця : ВНТУ, 2014. – 180 с.
24. Моркотун С. Б. Педагогічні умови формування презентаційних умінь студентів магістратури у процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / С. Б. Моркотун; Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. – Житомир, 2011. – 20 с.
25. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 № 40 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17>
26. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Порядку формування Переліку наукових фахових видань України» від 15.01.2018

- № 32 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0148-18>
27. Наказ Міністерства освіти і науки України від 18.04.2017 № 605 «Положення про Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт з галузей знань і спеціальностей», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 15 травня 2017 за № 620/30488 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0620-17>
 28. Наказ Міністерства соціальної політики України від 24.03.2016 р. № 285 «Про затвердження кваліфікаційної характеристики професії «Фахівець із соціальної роботи»» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.msp.gov.ua/documents/949.html?PrintVersion>
 29. Наказ МОН від 06.12.2017 № 1572 «Про проведення Всеукраїнської студентської олімпіади у 2017/2018 навчальному році» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1eahuJeSLuOLlmrZqceQTW9yXoYq-1-rw/view>
 30. Наказ МОН від 10.10.2017 № 1364 «Про проведення Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з галузей знань і спеціальностей у 2017/2018 навчальному році» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0B0kHwvQLtSb5SDBIUDJ0R3BiVGM/view>
 31. Основи методології та організації наукових досліджень : навчальний посібник / за ред. А. Є. Конверського. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
 32. Остапчук М. В. Методологія та організація наукових досліджень : підручник / М. В. Остапчук, А. І. Рибак, О. С. Ванюшкін ; Міжнар. гуманітар. ун-т. – Одеса : Фенікс, 2014. – 375 с.
 33. Палеха Ю. І. Основи науково-дослідної роботи: навч. посіб. / Ю. І. Палеха, Н. О. Леміш. – К. : «Видавництво Ліра-К», 2013. – 336 с.
 34. Пехота О. М. Основи педагогічних досліджень: навч. посіб. / О. М. Пехота, І. П. Єрмакова. – Київ : Знання, 2013. – 287 с.
 35. Підготовка і захист дисертації на здобуття наукового ступеня у галузі технічних наук: інформ.-навч. посіб. / автори-упорядники: В. С. Моркун, В. В. Тронь. – Кривий Ріг: КНУ, 2013. – 117 с.
 36. Положення про випускні кваліфікаційні роботи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки від 02.10.2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ed.eenu.edu.ua/upload/docs/760/b0f9b238b443ec8dd279d2fbc811c71f.pdf>
 37. Положення про порядок рекомендації навчальної, навчально-методичної літератури, засобів навчання і навчального обладнання до використання в навчальному процесі Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки від 28 вересня 2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ed.eenu.edu.ua/upload/docs/627/77852fd4f831aa4545c127e974a6d4fd.pdf>
 38. Положення про проведення Всеукраїнської студентської олімпіади від 13.12.2012 № 1410 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z2207-12>

39. Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки від 10 лютого 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://eenu.edu.ua/sites/default/files/Files/polozhennia_plagiat .pdf](http://eenu.edu.ua/sites/default/files/Files/polozhennia_plagiat.pdf)
40. Порядок надання навчальній літературі, засобам навчання і навчальному обладнанню грифів та свідоцтв Міністерства освіти і науки України від 17.06.2008 № 537 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0628-08>
41. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» від 30 грудня 2015 р. № 1187 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF>
42. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» від 23 березня 2016 р. № 261. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF>
43. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів» від 24 липня 2013 р. № 567 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/567-2013-%D0%BF>
44. Розробка проекту паспорта наукової спеціальності «Соціальна робота» // Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. – 2018. – № 2. – С. 100–103.
45. Сисоєва С. О. Методологія науково-педагогічних досліджень: підручник / С. О. Сисоєва, Т. Є. Кристопчук. – Рівне: Волинські обереги, 2013. – 360 с.
46. Сушик Н. Сутність, структура, зміст науково-дослідницької компетентності викладачів закладів вищої освіти / Н. Сушик // Нова педагогічна думка : науково-методичний журнал. – Рівне : РОППО. – 2018. – № 2 (94). – С. 53–56.
47. Цінності української молоді: результати репрезентативного соціологічного дослідження становища молоді / Міністерство молоді та спорту України. – Київ, 2016. – 90 с.
48. Шквир О. Л. Опорно-інструктивні матеріали до написання та захисту курсових і дипломних робіт в умовах ступеневої освіти / О. Л. Шквир, Г. І. Дудчак – Хмельницький : ХГПА, 2012. – 39 с.
49. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень : навч. посібник / В. Є. Юринець. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 178 с.

6. Зразок тестових завдань для самоконтролю та підсумкового контролю

1. Система алгоритмів застосування науково обґрунтованих методів, прийомів та засобів для проведення будь-якого дослідження, називається: 1) методологією дослідження; 2) технологією дослідження; 3) методикою дослідження.

2. Об'єкт дослідження – це: 1) галузь науки; 2) процес чи явище, яке породжує проблемну ситуацію і обране для дослідження; 3) те, на що спрямований

процес пізнання; 4) навколишній матеріальний світ і його відображення в свідомості людини.

3. Метод одержання інформації шляхом безпосередньої реєстрації педагогічних явищ, ситуацій, фактів в момент їх безпосереднього виникнення, називається: 1) ранжуванням; 2) реєструванням; 3) спостереженням; 4) фіксуванням.

4. Обґрунтоване припущення про можливі способи розв'язання визначеної проблеми дослідження, називається: 1) метою; 2) гіпотезою; 3) концепцією; 4) технологією.

5. Здобуття нових наукових знань шляхом проведення наукових досліджень і розробок та їх спрямування на створення і впровадження нових конкурентоспроможних технологій, видів техніки, матеріалів тощо для забезпечення інноваційного розвитку суспільства, підготовки фахівців інноваційного типу, називається: 1) основною метою наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності; 2) технологією наукової діяльності; 3) методом наукової діяльності.

6. Вид наукової роботи, який має виключно індивідуальний характер, дає можливість виявити ступінь та рівень наукової підготовки студента з чітко означеного фаху, називається: 1) курсовою роботою; 2) випускною кваліфікаційною роботою; 3) індивідуальним навчально-дослідним завданням.

7. Освітньо-професійний ступінь, що здобувається на початковому рівні (короткому циклі) вищої освіти і присуджується закладом вищої освіти у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 120–150 кредитів ЄКТС, називається: 1) молодший бакалавр; 2) бакалавр; 3) магістр.

8. Можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами, називається: 1) академічною мобільністю; 2) соціальною мобільністю; 3) трудовою мобільністю.

9. Творчу співдружність вчених, які працюють в одній країні або в одному місті в певній галузі науки, об'єднаних спільністю підходів до вирішення проблеми, стилю діяльності, наукового мислення, ідей і методів їх реалізації, називається: 1) педагогічною школою; 2) вищою школою; 3) науковою школою.

10. Освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти (науковою установою) у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми, називається: 1) бакалавром; 2) спеціалістом; 3) магістром.

11. Вид опитування, який передбачає збір первинної вербальної інформації під час безпосереднього цілеспрямованого спілкування дослідника з респондентом, в процесі якого він сам ставить запитання, передбачені дослідженням, організовує і спрямовує бесіду з кожною окремою людиною, фіксує одержані відповіді згідно з інструкцією, називається: 1) тестуванням; 2) анкетуванням; 3) інтерв'ю.

12. Метод наукового пізнання, спрямований на з'ясування причинно-наслідкових зв'язків між педагогічними явищами, узагальнення емпіричних даних на основі логічних припущень від конкретного до загального, називається 1) дедукцією; 2) індукцією; 3) порівнянням.

13. Академічна мобільність, право на яку реалізується вітчизняними учасниками освітнього процесу у закладах вищої освіти (наукових установах) – партнерах в межах України, називається 1) внутрішньою академічною мобільністю; 2) зовнішньою академічною мобільністю; 3) міжнародною академічною мобільністю.

14. Науково-дослідницька праця, предметом якої є вичерпне узагальнення теоретичного матеріалу з наукової проблеми або теми з критичним його аналізом, визначенням вагомості, формулюванням нових наукових концепцій, називається: 1) кандидатська дисертація; 2) наукова монографія; 3) докторська дисертація.

15. Метод, який дозволяє здійснити дослідження особливостей міжособистісних відносин у малих соціальних групах, називається: 1) анкетування; 2) інтерв'ю; 3) соціометрією; 4) спостереження.

16. Навчальне видання, що містить систематизоване викладення навчальної дисципліни, відповідає програмі дисципліни та офіційно затверджене як такий вид видання, називається: 1) посібник; 2) курс лекцій; 3) підручник.

17. Основний вид оперативної публікації про нові дослідження з конкретної тематики, мета якої – інформувати про проведену наукову роботу; сприяє поширенню отриманих дослідником науково-практичних результатів, визначенню нових актуальних проблем, що потребують розв'язання, називається: 1) наукова стаття; 2) наукова доповідь; 3) наукове повідомлення.

18. Навчальне видання, що доповнює або частково (повністю) замінює підручник та офіційно затверджене як таке, називається: 1) наочний посібник; 2) методичний посібник; 3) практичний посібник; 4) навчальний посібник.

19. Навчальне або виробничо-практичне видання роз'яснень з певної теми, розділу або питання навчальної дисципліни, роду практичної діяльності, з методикою виконання окремих завдань, певного виду робіт, а також заходів, називається: 1) практичні рекомендації; 2) наочні рекомендації; 3) методичні рекомендації.

20. Стислий виклад основних думок, публікація яких передбачає попереднє ознайомлення учасників конференцій, семінарів, симпозіумів та інших наукових форумів з результатами проведеного дослідження; їх зміст у більш повному обсязі повідомляється автором-доповідачем в усній формі, називається: 1) презентація; 2) тези; 3) доповідь.

21. Ознайомлення наукових працівників з основними ідеями та висновками дисертації, внеском здобувача у розробку та вирішення наукової проблеми (завдання), з результатами досліджень та структурою дисертаційного дослідження, називається: 1) науковою доповіддю; 2) монографією; 3) авторефератом; 4) науковим повідомленням.

22. Освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 180–240 кредитів ЄКТС, називається: 1) молодшим спеціалістом; 2) бакалавром; 3) спеціалістом; 4) магістром.

23. Самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної

діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова і творчості, поширення знань та інформації, проведення наукових досліджень і використання їх результатів та реалізується з урахуванням обмежень, встановлених законом, називається: 1) академічною свободою; 2) індивідуальною свободою; 3) особистою свободою.

24. Другий науковий ступінь, що здобувається особою на науковому рівні вищої освіти на основі ступеня доктора філософії і передбачає набуття найвищих компетентностей у галузі розроблення і впровадження методології дослідницької роботи, проведення оригінальних досліджень, отримання наукових результатів, які забезпечують розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне або світове значення та опубліковані в наукових виданнях, називається: 1) доцент; 2) доктор філософії; 3) доктор наук; 4) професор.

25. В результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді закладу вищої освіти або наукової установи йому присуджується ступінь: 1) доцента; 2) доктора філософії; 3) професора; 4) доктора наук.

26. Здобувачеві присуджується спеціалізованою вченою радою закладу вищої освіти чи наукової установи за результатами публічного захисту наукових досягнень у вигляді дисертації або опублікованої монографії, або за сукупністю статей, опублікованих у вітчизняних і міжнародних рецензованих фахових виданнях, перелік яких затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки, ступінь: 1) доктора філософії; 2) доктора наук; 3) доцента; 4) професора.

27. Особа, зарахована до закладу вищої освіти (наукової установи) для здобуття ступеня доктора філософії, називається: 1) бакалавром; 2) магістром; 3) аспірантом; 4) докторантом.

28. Творче змагання з теоретичної та практичної підготовки студентів старших курсів згідно з Переліком напрямів і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у закладах вищої освіти за відповідними освітніми ступенями, називається: 1) конкурсом зі спеціальності (напрям); 2) турніром зі спеціальності (напрям); 3) олімпіадою зі спеціальності (напрям).

29. Динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну, наукову діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти, називається: 1) компетентністю; 2) кваліфікацією; 3) культурою.

30. Наукове видання у вигляді брошури авторського реферату проведеного дослідження, яке подається на здобуття наукового ступеня, називається: 1) презентацією дисертації; 2) авторефератом дисертації; 3) рефератом дисертації.

1.5. Методичне забезпечення курсу «Структурування навчальної дисципліни» (автори: Гусак П. М., Гусак Л. Є., Чернета С. Ю.)

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1.1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни		
			Денна	Заочна
Денна/заочна форма навчання	23 Соціальна робота, 231 Соціальна робота, Соціальна робота.	Нормативна		
		Рік навчання	5	6
Семестр		10	12	
Лекції		16	8	
Практичні (семінарські) Лабораторні _____ год.		20 –	10	
Самостійна робота Індивідуальні _____ год		76 –	88	
Консультації		8	14	
Форма контролю:		екзамен	екзамен	
Кількість годин/кредитів 120/4				
ІНДЗ: <u>немає</u>				

Анотація курсу

Програма навчальної дисципліни входить до циклу навчальних дисциплін загальної нормативної підготовки навчального плану підготовки магістра галузі знань «23 Соціальна робота», спеціальності «231 Соціальна робота», освітньої програми «Соціальна робота».

Навчальна дисципліна «**Структурування навчальної дисципліни**» спрямований на формування професійної компетенції викладача у ЗВО.

Об'єктом вивчення навчального курсу є – дидактична підготовка студентів до майбутньої викладацької діяльності.

Предметом вивчення навчального курсу є – моделювання навчальної дисципліни за спеціальністю «соціальна робота».

Мета вивчення курсу – сформувати у студентів цілісне уявлення про організацію навчального процесу в контексті навчальної дисципліни за спеціальністю «соціальна робота» як дидактичної моделі.

Головним його **завданням** є:

- забезпечити наступність теоретичної та емпіричної складових навчального процесу у вищій школі;
- представити навчальний процес як систему у структурно-функціональних зв'язках та залежностях між його компонентами;

- охарактеризувати зміст навчання з орієнтацією на логічне структурування змісту навчального матеріалу;
- сформулювати уявлення студентів про багатомірність методів навчання;
- показати варіативність форм організації навчання у вищій школі;
- сформулювати вміння будувати навчальну дисципліну за вертикальною, горизонтальною та змішаною версією викладу навчального матеріалу.

Компетенції

Інтегральна компетентність (ІК)

Здатність моделювати цілісний навчальний процес к контексті навчальної дисципліни.

Загальні компетентності (ЗК)

Здатність визначати структуру навчальної дисципліни у відповідності до логічної структури змісту навчального матеріалу.

Спеціальні (фахові) компетентності:

1. Здатність демонструвати знання та вміння структурувати зміст навчальної дисципліни
2. Здатність до оптимального вибору методів викладання при підготовці навчального заняття.
3. Здатність цілісно аналізувати ефективність навчального процесу в навчальному занятті.
4. Здатність презентувати метод навчання за варіативною складовою
5. Здатність представити фрагмент заняття в контексті багатомірності та варіативності методів навчання.
6. Здатність моделювати навчальну дисципліну за версіями викладу.

Студенти будуть компетентними у таких питаннях:

- основні підходи до моделювання навчальної дисципліни;
- навчальний процес в його структурній побудові;
- сутність і зміст дидактичних систем концепцій і моделей навчання;
- особливості логічного структурування змісту навчального матеріалу дисципліни;
- структурування змісту лекцій, практично-семінарських занять;
- моделювання навчальної дисципліни як формування індивідуального стилю навчання
- варіативність застосування багатомірної моделі методів в організації процесу навчання;
- методи, прийоми в організації навчально-пізнавальної діяльності студентів (бесіди, діалогу, дискусії, мозкової атаки, сюжетно-рольової гри, роботи в групах тощо);
- цілісне застосування організаційних форм у вищій школі;
- властивості версій викладу навчальної дисципліни;
- ефективність та оптимальність розробленої моделі навчальної дисципліни.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни для денної форми навчання представляється у вигляді таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.		
				Денна форма	Заочна форма
Змістовий модуль I. Педагогічне моделювання в педагогіці вищої школи					
Тема 1. Теорія моделювання	4	2	2	–	–
Тема 2. Педагогічне моделювання	4	2	2	–	–
Разом за модулем 1	8	4	4	–	–
Змістовий модуль II. Педагогічне моделювання змісту навчальної дисципліни за спеціальністю «соціальна робота»					
Тема 3. Зміст навчання та освіти за стандартами вищої освіти	4	2	2	–	–
Тема 4. Логічне структурування змісту навчальної дисципліни	6	4	2	–	–
Разом за змістовим модулем 2	10	6	4	–	–
Змістовий модуль III. Варіативні моделі побудови навчальної дисципліни за спеціальністю «соціальна робота»					
Тема 5. Вертикальна модель викладу навчального матеріалу	6	2	4	–	–
Тема 6. Горизонтальна модель викладу навчального матеріалу	6	2	4		
Тема 7. Змішана модель викладу навчального матеріалу	6	2	4	–	–
Разом за змістовим модулем 3	18	6	12	–	–
Всього годин:	36	16	20	–	–

3. Тематичний план змістових модулів

Змістовий модуль I. Педагогічне моделювання в педагогіці вищої школи

Тема 1. Теорія моделювання.

Поняття моделювання в науці. Аспекти моделювання. Стадії моделювання. Етапи моделювання. Ознаки моделей. Властивості моделі. Функцій моделей. Види моделей за формою відтворення. Дефініція наукової моделі.

Основні поняття: моделювання, стадії моделювання, етапи моделювання, ознаки моделей, властивості моделі, функцій моделей, види, дефініція.

План практичних занять 1

1. Варіативність моделювання в теорії та практиці
2. Педагогічне моделювання в організації навчального процесу

Індивідуальні завдання для самостійної роботи до теми 1: Провести порівняльний аналіз трактування цілісності навчального процесу у педагогіці вищої школи.

Література для вивчення теми 1: 1, 4, 5, 6, 7, 8, 9. 43, 44, 46, 51, 54, 55, 56.

Тема 2. Педагогічне моделювання

Суть педагогічного моделювання. Предмет педагогічного моделювання
Сфери застосування педагогічного моделювання.

Основні поняття: педагогічне моделювання.

Практичного заняття до теми 2

1. Характеристика навчальної програми з дисципліни за вимогами логічного структурування

2. Варіативність логічної структури навчальної програми

Індивідуальні завдання для самостійної роботи до теми 2: виконується теж, що за темою 1

Література для вивчення теми 2: 4, 9, 25, 32, 40, 44, 45, 63.

Змістовий модуль II. Педагогічне моделювання змісту навчальної дисципліни

Тема 3. Зміст навчання та освіти за стандартами вищої освіти

Поняття змісту освіти та навчання у вищій школі. Критерії відбору і структурування змісту освіти. Критерії відбору змісту навчання. Зміст освіти в основних документах вищої школи. Навчальний план. Академічні свободи ЗВО. Педагогічні вимоги до навчального плану. Навчальна програма. Компоненти змісту навчання. Компоненти змісту навчання (за способами діяльності). Компоненти змісту навчання (за результатами формування).

Основні поняття: зміст освіти, критерії відбору, навчальний план, академічні свободи ЗВО, навчальна програма, компоненти змісту навчання..

План практичних занять

1. Характеристика навчальної програми з дисципліни за вимогами логічного структурування

Індивідуальні завдання для самостійної роботи до теми 3: Здійснити варіативний аналіз підходів до структурування змісту навчального матеріалу

Література для вивчення теми 3: 4, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 23, 28, 29, 34.

Тема 4. Логічне структурування змісту навчальної дисципліни

Поняття логічної структури змісту навчального матеріалу. Навчальні елементи (НЕ). Види навчальних елементів. Модель логічної структури змісту навчального матеріалу Побудова навчальної програми за відповідною моделлю викладу навчального матеріалу. Логічна структура навчальної дисципліни. Модульне структурування змісту навчального матеріалу дисципліни за спеціальністю «соціальна робота».

Основні поняття: структура, навчальні елементи, модуль логічної структури, логічна структура навчальної дисципліни, модульне стоуктуоування навчального матеріалу.

План практичних занять

1. Варіативність логічної структури навчальної програми

Індивідуальні завдання для самостійної роботи до теми 5: аиуонується теж завдання, що до теми 3.

Література для вивчення теми 4: 4, 9, 13, 15, 18, 22, 28, 30, 55, 56, 57, 58.

Змістовий модуль III. Варіативні моделі побудови навчальної дисципліни

Тема 5. Вертикальна модель викладу навчального матеріалу

Характеристика вертикальної моделі викладу навчального матеріалу. Інтерпретація вертикальної моделі викладу навчального матеріалу у відповідності до логічної структури. Логічна характеристика послідовності застосування лекційних занять. Інтегративність практичних та семінарських занять. Місце самостійної роботи та ІНДЗ в моделі навчальної дисципліни. Структура навчальної дисципліни за вертикальної моделі викладу навчального матеріалу. Переваги та недоліки вертикального моделювання викладу навчального матеріалу

Основні поняття: вертикальна модель викладу, навчального матеріалу лекції, практичні заняття, самостійна робота, ІНДЗ..

План практичних занять

1. Характеристика вертикальної моделі викладу навчального матеріалу.
2. Інтерпретація вертикальної моделі викладу навчального матеріалу у відповідності до логічної структури.
3. Логічна характеристика послідовності застосування лекційних занять.
4. Інтегративність практичних та семінарських занять.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи до теми 5: Ознайомитись з науково-методичними джерелами, які змістово-тематично характеризують вивчення навчальної дисципліни.

Література для вивчення теми 5: 4, 9, 11, 24, 27, 37.

Тема 6. Горизонтальна модель викладу навчального матеріалу

Характеристика горизонтальної моделі викладу навчального матеріалу. Інтерпретація горизонтальної моделі викладу навчального матеріалу у відповідності до логічної структури. Логічна характеристика послідовності застосування лекційних занять. Інтегративність практичних та семінарських занять. Місце самостійної роботи та ІНДЗ в моделі навчальної дисципліни. Структура навчальної дисципліни за спеціальністю «соціальна робота» за горизонтальної моделі викладу навчального матеріалу. Переваги та недоліки горизонтального моделювання викладу навчального матеріалу.

Основні поняття: горизонтальна моделі викладу навчального матеріалу, лекції, практичні заняття, самостійна робота, ІНДЗ.

План практичних занять

1. Представити та обґрунтувати горизонтальну модель викладу розробленої логічної структури змісту навчального матеріалу.
2. Визначити основні змістові елементи навчальної програми дисципліни за спеціальністю «соціальна робота» горизонтальної моделі викладу навчального матеріалу.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи до теми 6: Ознайомитись з науково-методичними джерелами, які характеризують вивчення навчальної дисципліни за рівнями узагальнення

Література для вивчення теми 6: 4, 9, 41, 42, 44.

Тема 7. Змішана модель викладу навчального матеріалу

Характеристика змішаної моделі викладу навчального матеріалу. Інтерпретація змішаної моделі викладу навчального матеріалу у відповідності до логічної структури. Логічна характеристика послідовності застосування лекційних занять. Інтегративність практичних та семінарських занять. Місце самостійної роботи та ІНДЗ в моделі навчальної дисципліни. Структура навчальної дисципліни за горизонтальною моделі викладу навчального матеріалу. Переваги та недоліки змішаного моделювання викладу навчального матеріалу.

Основні поняття: змішана модель викладу навчального матеріалу, лекції, практичні заняття, самостійна робота, ІНДЗ.

План практичних занять

1. Змішана модель викладу навчального матеріалу Представити та обґрунтувати змішану модель викладу розробленої логічної структури змісту навчального матеріалу дисципліни за спеціальністю «соціальна робота».

2. Визначити основні змістові елементи навчальної програми юридичної дисципліни змішаної моделі викладу навчального матеріалу.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи до теми 7: Розкрити особливості традиційного навчання в контексті змішаної моделі викладу навчального матеріалу

Література для вивчення теми 7: 4, 9, 41, 42, 44.

Завдання для підсумкового контролю

Розробити логічну структуру змісту навчального матеріалу будь-якої дисципліни за спеціальністю «соціальна робота». На основі логічної структури змісту навчального матеріалу представити логіко-структурну схему її викладу.

4. Розподіл балів та критерії оцінювання

Методи навчання: лекція, бесіда, дискусія, проблемний виклад навчального матеріалу, евристичний метод, дослідницький метод, метод проектів, практичні методи (вправи).

Методи та засоби діагностики успішності навчання: усне опитування, самостійні роботи, тестові завдання.

Таблиця 4.1

Розподіл балів для денної форми навчання

Модуль 1 (Поточний контроль)										Модуль 2 (ІНДЗ)	Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	екзамен	
3	3	3	3	4	4	5	5	5	5	60	100

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90–100	Відмінно	Зараховано
82–89	Дуже добре	
75–81	Добре	
67–74	Задовільно	
60–66	Достатньо	
1–59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

Критерії оцінювання знань студента на практичному занятті

В оцінці студентів враховуються наступні моменти: достатність об'єму відповіді (повна, достатньо повна, неповна); ґрунтовність обізнаності з основними поняттями, принципами, правилами; зрозумілість основного завдання запитання; логічність викладу матеріалу; обґрунтованість основних положень власних міркувань; не традиційність підходу до викладу відповіді; уміння інтегрувати та диференціювати знання.

“10–7,9 бали” виставляється студентам, які в повному об'ємі володіють програмовим матеріалом з навчального курсу, обізнані з усіма поняттями та термінами і адекватно оперують ними під час відповідей на поставлені запитання, ознайомлені з спеціальною літературою. Для отримання вищого балу студенти повинні продемонструвати творчу самостійність, здатність аналізувати факти, логічно мислити, ставити запитання та шукати на них відповіді. При оцінці враховуються уміння аргументувати власні судження теоретичними та фактичними положеннями, виконання завдань для самостійної роботи.

“8–5, 9 бали” виставляються також за умов достатньо повного володіння знаннями з навчального курсу. Відповідь студента має бути правильною, обґрунтованою зі знаннями основних напрямів і змісту роботи. Студент повинен уміти аналітично працювати з різними концепціями, ідеями, підходами до поставлених проблем. Одночасно в роботі може бути допущено дві–три несуттєві помилки чи деяка неповнота відповіді, кострубатість і скутість у висловленій думці. Не в повній мірі виконані завдання для самостійної роботи.

“6–3, 9” бали” виставляється за знання, що продемонстровані в неповному об'ємі. Завдання для самостійної роботи виконані частково.

“4–0 бал” – теоретичні і фактичні знання відтворюються репродуктивно, без глибокого осмислення, аналізу порівняння. Завдання для самостійної роботи не виконані.

5. Рекомендована література до навчального курсу

1. Аванесов В.С. Основы педагогики и психологии высшей школы / [Аванесов В.С., Вербицкий А.А., Ительсон Л.Б. и др.]. – Москва, 1986. – 303с.

2. Актуальные проблемы вузовской и школьной педагогики / под ред. Н. У. Пискунова. – Минск, 1983. – 176 с.
3. Александров Г. Н. Основы теории педагогических систем и педагогических технологий : учеб. пособие / Г. Н. Александров, А. А. Дзарасов, А. И. Науменко ; Северо-Осетинский госуд. университет им. К. Л. Хетагурова. – Владикавказ : Издательство Северо-Осетинского государственного университета им. К. Л. Хетагурова, 2001.– 75 с.
4. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій : модульне навчання / Алексюк А. М. – Київ, 1993. – 220 с.
5. Алексюк А. А. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія / А. А. Алексюк. – Київ, 1998.
6. Андреева В. А. Педагогические технологии : метод. пособие для преподавателей / Алексюк А. М. – Москва : НПУ «Профессионал-ф», 2001. – 32 с.
7. Аніщенко О. В. Сучасні педагогічні технології : курс лекцій / О. В. Аніщенко, Н. І. Яковець ; Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2005. – 198 с.
8. Аузіна М. О. Інноваційні процеси в освіті : навч. посібник для студентів вищих навч. закладів / М. О. Аузіна, А. М. Возна ; Національний банк України, Львівський банківський університет. – Львів : ЛБІНБУ, 2003. – 103 с.
9. Баштовий В. І. Спецкурс „Сучасні технології навчання і технічні засоби їх реалізації” : навч. посібник для студ. педагогічних вищих закладів освіти / В. І. Баштовий, С. П. Величко, О. М. Царенко ; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова ; Кіровоградський державний педагогічний університет імені В. Винниченка. – Київ, 2000. – 114 с.
10. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии / Беспалько В. П. – Москва : Педагогика, 1989. – 190 с.
11. Беспалько В. П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения. – М., 1995.
12. Бойко А. Концептуальні засади 12-бальної системи оцінювання у закладах вищої педагогічної освіти / Алла Бойко// Рідна школа. – 2002. – № 2. – С. 12–15.
13. Бондар В. І. Теоретичні основи і технологія педагогічного аналізу : управлінський аспект / Бондар В. І. – Київ, 1996. – 67 с.
14. Васильева Т. В. Модули самообучения (в высшей школе) / Васильева Т. В. // Вестник высшей школы. – 1988. – № 6. – С. 86–87.
15. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход / Вербицкий А. А. – Москва, 1991. – 208 с.
16. Вітвицька С. С. Основи педагогії вищої школи : метод. посібн. для студ. магістр. / С. С. Вітвицька. – Київ : Центр навчальної літератури, 2003.
17. Волков И.П. Цель одна – дорог много. Проектирование процесса обучения / Волков И.П. – Москва : Просвещение, 1990.
18. Гончаренко С. Багаторівневе структурування і методичні особливості його застосування в навчанні фізики / Гончаренко С., Фролова Т. // Педагогіка і психологія. – 1996. – № 2. – С. 41–50.

19. Гончаренко, С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997.
20. Гусак П. М. Підготовка учителя : технологічні аспекти / Гусак П. М. – Луцьк : ВДУ, 1999. – 115 с.
21. Гусак П. М. Підготовка учителя: технологічні аспекти : монографія / Гусак П. М. – Луцьк : Видавництво ВДУ, 1996. – С. 204–236.
22. Державна національна програма “Освіта. Україна ХХІ століття”. – Київ : Райдуга, 1994. – 61 с.
23. Державна програма «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» на 2006–2010 роки : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 07.12.2005 р. №1153. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua
24. Заводяний Віктор, Заводяний Володимир. Рейтинг – система оцінювання успішності студентів / Заводяний Віктор, Заводяний Володимир // Рідна школа – 2001. – № 1. – С. 45.
25. Зайченко І. В. Педагогіка : навч. посібн. для студ. вищих пед. навч. закл. / І. В. Зайченко. – Чернігів, 2003.
26. Закон України „Про освіту” : прийнятий 05.09.2017 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
27. Зварич Ірина. Реалізація системи контролю і оцінювання знань студентів / Зварич Ірина // Рідна школа. Грудень. – 2000. – С. 27–29.
28. Інформаційні технології в освіті : метод. посібник / Т. Б. Волобуєва. – Донецьк : Каштан, 2007. – 138 с.
29. Кларин М. В. Педагогическая технология / Кларин М. В. – Москва, 1989.
30. Колеченко А. К. Энциклопедия педагогических технологий : Материалы для спец. образовательных учреждений / Колеченко А. К. – Санкт-Петербург : КАРО, 2001. – 368 с.
31. Коротяев Б. І. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / Коротяев Б. І., Гришин Є. О., Устенко О. А. – Київ, 1990. – С. 68–78.
32. Корсакова Ольга. Про технологію диференційованого навчання / Корсакова Ольга // Рідна школа. Вересень. – 2001. – С. 44–46.
33. Костенко Віктор. Модульно-розвивальне навчання: від управління до методичного забезпечення / Костенко Віктор // Рідна школа. Липень. – 2000. – С. 17–23.
34. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навч. посібн. / А. І. Кузьмінський. – Київ : Знання, 2005.
35. Лазарєв М. І. Полісистемне моделювання змісту технологій навчання загально інженерних дисциплін : монографія / М. І. Лазарєв. – Харків : Видво НФаУ, 2003. – 356 с.
36. Молодь і закон : зб. нормативних актів і документів з проблеми виховання студентської молоді / за заг. ред. Н. І. Косаревої. – Київ : ІЗМН, 1997. – 352 с.
37. Монахов В. М. Технологические основы проектирования и конструирования учебного процесса / Монахов В. М. – Волгоград : Перемена, 1995.

38. Мороз О. Підготовка майбутнього вчителя: зміст та організація : навчальний посібник / Мороз О. – Київ, 1997. – С. 11–20.
39. Мороз О. Г. Навчальний процес у вищій педагогічній школі : навч. посібник / [Мороз О. Г., Сластьонін В. О., Філіпенко Н. І., Гусак П. М. та ін.] ; за заг ред О. Г. Мороза. – Київ : НПУ, 2001. – 337 с.
40. Паламарчук В. Дванадцятибальна система: оцінювання знань, умінь і навичок учнів / Паламарчук В. // Рідна школа – 2001. – № 1 – С. 3–6.
41. Пальчевський С. С. Педагогіка : навч. посібник / С. С. Пальчевський. – Київ : Каравела, 2007.
42. Педагогіка вищої школи : навч. посібн. – Одеса : ПДПУ імені К. Д. Ушинського, 2002.
43. Педагогіка вищої школи : навч. посібн. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова [та ін.] ; за ред. З. Н. Курлянд. – 2-ге вид.
44. Педагогічна майстерність / під ред. І. А. Зязюна. – Київ, 1997. – 349 с.
45. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті : монографія / за ред. С. О. Сисоевої. – Київ : ВІПОЛ, 2001.
46. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті : монографія / за ред. С. О. Сисоевої. – Київ : ВІПОЛ, 2001.
47. Питюков В. О. Основы педагогической технологи / Питюков В.О. – Москва, 1997.
48. Підготовка майбутнього вчителя: зміст та організація : навчальний посібник. – Київ, 1997. – С. 11–20.
49. Подласый И. П. Педагогика : новый курс : учеб. для высш. учеб. заведений : в 2 кн. / И. П. Подласый. – Москва : ВЛАДОС, 2002.
50. Прокопенко І. Ф. Педагогічна технологія / Прокопенко І. Ф., Євдокимов В. І. – Харків, 1995. – 105 с.
51. Рейтингова система успішності студентів / під ред. В. А. Казакова. – Київ, 1992. – 204 с.
52. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи / Савченко О. Я. – Київ, 1997. – 416 с.
53. Савченко О. Я. Сучасний урок у початкових класах / Савченко О. Я. – Київ, 1997. – 256 с.
54. Селевко Г. К. Альтернативные педагогические технологии / Селевко Г. К. – Москва : НИИ школьных технологий, 2005. – 219 с.
55. Селевко Г. К. Образовательные технологии: учебное пособие / Селевко Г. К. – Москва : Народное образование, 1998. – 256с.
56. Сікорський П. І. Кредитно-модульна технологія навчання : навч. посібн. / П. І. Сікорський. – Київ : Вид-во Європ. Ун-ту, 2004.
57. Слепкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі : навч. посібн. / З. І. Слепкань. – Київ : Вища школа, 2005.
58. Сучасні педагогічні технології : навч.-метод. посібник / [Е. І. Федорчук (автор-укладник)] ; Кам'янець-Подільський державний ун-т. – Кам'янець-Подільський : Абетка, 2006. – 212 с.
59. Теоретичні основи педагогічної технології : навч. посібник / Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. – Харків : ХНУ, 2007 – 95 с.

60. Унт И. Индивидуализация и дифференциация обучения / Унт И. – Москва : Педагогика, 1990.
61. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посібн. / М. М. Фіцула. – Київ : Академвидав, 2006.
62. Фурман А. В. Диференційований підхід до учнів під час застосування проблемних ситуацій / Фурман А. В. // У кн. Проблемні ситуації в навчанні – Київ : Радянська школа, 1991. – С. 152–187.
63. Чайка В. М. Основи дидактики : тексти лекцій і завдання для самоконтролю : навч. посібн. / В. М. Чайка. – Тернопіль : Астон, 2002.
64. Чошанов М. А. Гибкая технология проблемно-модульного обучения / Чошанов М. А. – Москва : Народное образование, 1996.
65. Юцявичене П. А. Создание модульных программ / Юцявичене П. А. // Советская педагогика. – 1990. – № 2. – С. 55.
66. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посібник / В. В. Ягупов. – Київ : Либідь, 2002.

1.6. Навчально-методичне забезпечення курсу «Історико-філософські основи соціальної роботи» (автори: Мартіросян Л. А., Бичук І. О.)

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни		
			Денна	Заочна
Денна/заочна форма навчання	Магістр 23 Соціальна робота 231 Соціальна робота Соціальна робота			
Кількість годин/кредитів (5 кредитів / 150 год.)		Нормативна		
ІНДЗ: немає		Рік навчання	5	5
		Семестр	10	12
		Лекції	22	8
		Семінарські	20	10
		Самостійна робота	98	114
Форма контролю:		Екзамен		

Анотація курсу

Навчальна дисципліна «Історико-філософські основи соціальної роботи» у пропонованій програмі представлена як систематичний огляд процесу становлення, та розвитку теоретико-методологічних підходів до розуміння проблем соціальної допомоги у Західній Європі та Україні.

Зміст програми розкриває основні концепції соціальної роботи в їх історичній ретроспективі. Він спрямований на осмислення філософії соціальної допомоги в різні історичні періоди розвитку людства. З метою об'єктивізації розуміння соціальної роботи як суспільного явища у програму введені питання з соціальної філософії, соціології, соціальної психології, соціальної педагогіки та соціальної роботи з позицій яких осмислюються проблеми соціальної допомоги у людському соціумі. Акцентується увага на впливі різноманітних психотерапевтичних, психологічних, соціологічних, філософсько-етичних, економічних, правових концепцій, шкіл та течій на процес розвитку філософських підходів до осмислення явища соціальної допомоги.

Висвітлений взаємозв'язок світогляду людини, усвідомлення свого місця і ролі у світобудові з особливостями підходів до розуміння соціальної допомоги в конкретні історичні періоди; взаємозв'язок між змістом соціальної роботи і менталітетом кожного народу, його релігійними віруваннями та регіональними особливостями історичного розвитку. У процесі розгляду особливостей філо-

софського осмислення соціальної допомоги у різні історичні періоди розвитку західноєвропейської цивілізації особлива увага приділяється політичному характеру соціальної роботи та загальноісторичному фону, на якому відбувається еволюція філософської думки у сфері соціальної допомоги.

Програма охоплює часовий простір з найдавніших часів виникнення людської цивілізації до кінця ХХ століття, коли соціальна робота набуває принципово нової якості і філософського осмислення

Метою викладання навчальної дисципліни «**Історико-філософські основи соціальної роботи**» є формування у студентів знання про генезис філософсько-теоретичної думки в сфері соціальної роботи, теорії її пізнання та етичних принципів її реалізації.

Завданнями курсу є формування *фахових* і *загальних* компетенцій студентів, оволодіння якими передбачає наявність у них наступних *знань*:

- про структуру філософії соціальної роботи як наукової і навчальної дисципліни;
- про основні категорії філософії соціальної роботи;
- про філософію соціальної роботи як суспільний феномен;
- про використання соціологічного, психологічного, педагогічного, правового підходів у філософському осмисленні соціальної роботи як суспільного феномену;
- про соціально-філософський контекст соціальної роботи в сучасному суспільстві, основні тенденції його розвитку;
- про зміст онтології соціальної роботи; найважливіші питання епістемології соціальної роботи; аксіології соціальної роботи; основні проблеми антропології соціальної роботи;
- про особливості історичної еволюції різноманітних філософських концепцій соціальної роботи.

Компетенції

В процесі вивчення навчальної дисципліни студент повинен оволодіти фаховими і загальними компетенціями.

Фахові:

- розуміти і усвідомлювати філософію соціальної роботи як світоглядну і методологічну основу її теорії і практики;
- використовувати філософські підходи для аналізу конкретних проблем теорії соціальної роботи;
- використовувати філософську методологію для дослідження існуючої практики соціальної роботи;
- аналізувати і переосмислювати концепції філософії соціальної роботи в їх історичній ретроспективі;
- працювати з науковою історико-філософською літературою;
- самостійно здійснювати науково-пошукову роботу, аналізувати, узагальнювати, робити висновки та використовувати набуті знання у вирішенні професійних завдань;

– здійснювати підготовку рефератів, доповідей і повідомлень використовуючи результати власної науково-пошукової роботи у сфері філософії соціальної роботи для осмислення існуючої практики.

Загальні:

– використовувати набуті знання для формування професійного світогляду та власної професійної позиції,

– застосовувати отримані уміння історико-філософського дослідження у професійній діяльності;

– використовувати набуті знання для формування професійно-значимих якостей особистості майбутнього спеціаліста.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна включає в себе два змістових модулі. Перший модуль присвячений вивченню структури філософії соціальної роботи як наукового знання та спеціального напрямку філософських досліджень. Другий модуль – розкриває концепції філософії соціальної роботи в їх історичній ретроспективі. По кожному модулю подано тематичний план лекцій, семінарських занять, самостійної та індивідуальної роботи студентів.

Для самостійного вивчення студентам пропонуються питання, що були недостатньо глибоко розглянуті під час аудиторної роботи (на вибір викладача). Студенти готують реферати, та письмові доповіді на основі запропонованої літератури, які доповідаються під час вивчення відповідної теми.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи передбачають опрацювання змісту навчальної дисципліни самостійно але під керівництвом і контролем викладача і розраховані на студентів, які з вагомих причин були відсутні на заняттях.

Контроль за якістю самостійної роботи здійснює викладач протягом навчального року (тести, співбесіди тощо.).

Методика та критерії оцінювання знань студентів здійснюється у відповідності до вимог Болонського процесу.

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекція	Сем.	Лекція.	Сем.
		Денна форма		Заочна форма	
	150	22	20	8	10
Змістовий модуль I. Філософія соціальної роботи як наукове знання.					
Тема 1. Філософія соціальної роботи як спеціальний напрям філософських досліджень.	2/2	2		2	
Тема 2. Основні моделі філософії соціальної роботи	2	2			
Тема 3. Філософія соціальної роботи як наукове знання	2		2		
Разом за модулем I.	6/2	4	2	2	

Змістовий модуль II. Концепції філософії соціальної роботи в їх історичній ретроспективі.					
Тема 1. Філософія соціальної допомоги: виникнення, становлення та розвиток від архаїчної епохи до класичного Середньовіччя.	4/2	2	2	2	
Тема 2. Виникнення теорій «природного права» і «суспільного договору» та їх підходи до розуміння соціальної допомоги в епоху Відродження та Реформації.	4/2	2	2	2	
Тема 3. Філософська парадигма соціальної допомоги у теоріях «природного права» і «суспільного договору» у Новий час.	4/2	2	2	2	
Тема 4. Нова філософська буржуазної парадигма держави як суб'єкта соціальної допомоги у філософії Просвітництва	4/2	2	2		2
Тема 5. Розвиток філософських концепцій соціальної держави та здійснення нею благодійних функцій в Західній Європі у ХІХ ст.	4/2	2	2		2
Тема 6. Теоретичне осмислення практики соціальної роботи у першій половині ХХ ст.	4/2	2	2		2
Тема 7. Осмислення філософії соціальної допомоги в теоріях соціальної держави та економічних теоріях вільного ринку у ХХ ст.	4/2	2	2		2
Тема 8. Осмислення філософії соціальної допомоги в поглядах українських філософів, соціологів і правознавців	8/2	4	4		2
Разом за змістовим модулем II.	36/16	18	18	6	10
Всього годин:	42/18	22	20	8	10

3. Теми занять

Вимоги до індивідуальної самостійної роботи

(для студентів, які в силу об'єктивних обставин були відсутні на семінарському занятті).

Тип завдання для індивідуальної самостійної роботи, яке необхідно підготувати кожному студенту – *медіа презентація*. За темою семінарського заняття, на основі опрацьованої літератури, студенти готують медіа презентацію з

мінімум 20 слайдів. Обов'язковими структурними компонентами презентації є: титульна сторінка (з вказівкою кафедри, навчальної дисципліни, теми, групи, прізвища та імені студента, року виконання), план, основний зміст, висновки, використана література. Слайди крім текстового викладу повинні мати таблиці, схеми, діаграми, фотографії.

Змістовий модуль I. Філософія соціальної роботи як наукове знання

Тема 1. Філософія соціальної роботи як спеціальний напрям філософських досліджень.

Лекція

1. Дефініції концептуального змісту соціальної роботи.
2. Соціальна філософія як наукове знання
3. Філософія соціальної роботи як спеціальний напрям соціальної філософії.
4. Структура філософії соціальної роботи як наукової дисципліни

Основні поняття: філософія, філософія соціальної роботи; онтологія, гносеологія діалектика антропологія, епістемологія, аксіологія соціальної роботи; соціальна робота як соціетальне явище, функції філософії соціальної роботи, універсалії культури, експлікації універсалій.

Тема 2. Основні моделі філософії соціальної роботи

Лекція

(для заочної форми навчання вноситься на самостійне опрацювання)

1. Філософія гуманізму в соціальній роботі.
2. Філософія позитивізму в соціальній роботі.
3. Концепції соціал-реформізму та лібералізму.
4. Філософія професіоналізму у соціальній роботі, його сутність.
5. Філософія модернізму та постмодернізму у соціальній роботі

Основні поняття: парадигма соціальної роботи, гуманізм, позитивізм, соціал-реформізм, модернізм, пост-модернізм.

Тема 3. Дефініції концептуального змісту соціальної роботи.

Семінарське заняття

1. Соціальна філософія як наукове знання, спеціальний напрям досліджень та наукова дисципліна.
2. Основні моделі філософії соціальної роботи: філософія гуманізму, позитивізму, соціал-реформізму та лібералізму.
3. Філософія модернізму та постмодернізму у соціальній роботі
4. Філософія професіоналізму у соціальній роботі, її сутність.

Література

1. Алексеев П.В. Социальная философия : Учебное пособие. – М.: ООО «ТК Велби», 2003. – 256 с.
2. Андрущенко В. П. Історія соціальної філософії: Західноєвропейський контекст : Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Тандем, 2000. – 416 с.

3. Андрущенко В. П. Сучасна соціальна філософія : Курс лекцій. – К.: Генеза, 1996. – 368 с.
4. Вербець В. В., Субот О. А., Христюк Т. А. Соціологія. Навчальний посібник. – К.: КОНДОР, – 2009. – 550с.
5. Гриненко Г. В. История философии: Учебник. – М. : Юрайт-Издат, 2004. – 688 с.
6. Губерський Л. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія : Підручник для вищих навчальних закладів. – К.: Генеза, 2006. – 656 с.
7. Динамика ценностей в социальной работе / Под ред. Стивена Шардлоу. – К.: Асоціація психіатрів України, 1996. – 142 с.
8. Качан Г. А. Теория социальной работы: Курс лекций / Г. А. Качан. – Витебск: ВГУ им. П. М. Машерова, 2007. – 258 с.
9. Мальком Пейн. Социальная работа: современная теория : учебное пособие / Малькольм Пэйн; под ред. Дж. Камплинга; (перевод с английского О. В. Бойко, Б. Н. Мотенко). науч. ред. русс, текста докт. филос. наук, проф. И. В. Наместникова. –Москва : Издательский центр «Академия», 2007 – 392 с.
10. Никифоров А. Л. Философия науки: История и методология / А. Л. Никифоров. – М. : Дом интеллектуальной книги, 1998. – 280 с.
11. Новейший философский словарь / [под ред. А. А. Грицанова]. – 3-е изд., исправл. – Мн. : Книжный Дом. 2003. – 1280 с.
12. Пинкус А. Практика социальной работы (формы и методы): [учеб. пособ.] / А. Пинкус, А. Минахен; [пер. с англ. С. Н. Козлова]. – М.: Союз, 1993. – 240 с.
13. Соколов С. В. Социальная философия: Учебное пособие для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 440 с.

Змістовий модуль II. Концепції філософії соціальної роботи в їх історичній ретроспективі.

Тема 1. Філософія соціальної допомоги: виникнення, становлення та розвиток від архаїчної епохи до класичного Середньовіччя.

Лекція

1. Природна соціальність, альтруїзм і колективізм як іманентні характеристики людини, необхідні умови її виживання, розвитку допомоги та взаємодопомоги в первісному суспільстві.

2. Суспільні уявлення про допомогу і взаємодопомогу у родовому суспільстві.

3. Релігійно-міфологічне обґрунтування традицій соціальної допомоги у країнах Стародавнього Сходу.

4. Виникнення нової форми суспільної думки, пізнання дійсності – філософії та поняття «філантропія». Ідеї соціальної допомоги в теоріях грецьких і римських філософів.

5. Формування християнської філософії благодійності.

Основні поняття: соціальність, альтруїзм, колективізм, міф, релігія, філантропія, громадська концепція благодійності, християнська концепція благодійності.

Семінарське заняття

1. Зародження уявлень про допомогу і взаємодопомогу в архаїчну епоху.
2. Релігійно-міфологічне обґрунтування традицій соціальної допомоги у країнах Стародавнього Сходу.
3. Філософські погляди грецьких та римських мислителів на проблему соціальної допомоги: Демокріта, Платона, Арістотеля, Луція-Анней Сенеки, Марка Аврелія, стоїків.
4. Оформлення християнських уявлень про допомогу ближньому в епоху раннього середньовіччя: Григорій Богослов, Іоанн Златоуст, Єфрем Сирин, Федір Студит, Іоанн Дамаскін, Афанасій Олександрійський, Василь Великий, Григорій Ніський, Аврелій Августин.
5. Погляди на державу і її соціальну функцію Фоми Аквінського, Марселія Падуанського.

Література

1. Андрущенко В. П. Історія соціальної філософії: Західноєвропейський контекст : Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К. : Тандем, 2000. – 416 с.
2. Вербець В. В., Субот О. А., Христюк Т. А. Соціологія. Навчальний посібник. – К. : КОНДОР, 2009. – 550 с.
3. Гриненко Г. В. История философии: Учебник. – М. : Юрайт-Издат, 2004. – 688 с.
4. Лукашевич М. П., Мигович І. І. Теорія і методи соціальної роботи / Лукашевич М. П., Мигович І. І. Навч. посіб. – 2-ге вид., доп. і випр. – К. : МАУП, 2003. – 168 с.
5. Любащенко В. І. Історія протестантизму в Україні : курс лекцій / В. І. Любащенко ; Міжнародний фонд «Відродження». – Львів : Просвіта, 1995. – 350 с.
6. Поліщук В. А., Янкович О. І. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи. Курс лекцій / ТДПУ, Тернопіль, 2009. – 256 с.
7. Попович Г. Соціальна робота в Україні та за рубежом / Г. Попович. – Ужгород: Граджа, 2000. – 134 с.
8. Соціальна робота: Короткий енциклопедичний словник / [за ред. В. П. Андрущенко]. – К.: УДЦССМ, 2002. – 536 с.
9. Соціальна робота: Основи соціальної роботи / [в 3 ч., за ред. Т. Семигіної, І. Григи]. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. – Ч. 1. – 178 с.
10. Таран В. О., Зотов В. М., Резанова. Соціальна філософія: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 272 с.
11. Теорії і методи соціальної роботи / [за ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича]. – К.: Академвидав, 2005. – 328 с.
12. Фірсов М. В., Студьонова Е. Г. Теорія соціальної роботи: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛА ДОС, 2001. – 432 с.
13. Хамітов Н., Гармаш Л. Історія філософії: Проблема людини та її меж. Навч. пос. – К.: Кондор, 2006. – 296 с.

Тема 2. Виникнення теорій «природного права» і «суспільного договору» та їх підходи до розуміння соціальної допомоги в епоху Відродження та Реформації

Лекція

1. Формування національних держав як суб'єктів соціальної допомоги в епоху класичного Середньовіччя. Міське самоврядування та його роль у трансформації релігійної філософії соціальної допомоги у філософію «суспільного договору» між владою і громадянами.

2. Погляди на сутність держави, її соціальні функції та права громадян в епоху Відродження. Теорії Нікколо Макіавеллі, Жана Бодена, Гуго Гроція.

3. Соціальні функції держави у філософії утопізму.

4. Виникнення протестантського вчення та нові підходи до принципів благодійності. Теорія соціальної благодійності Мартіна Лютера.

Основні поняття: держава, соціальні функції, утопізм, суспільний договір, природне право, протестантська концепція благодійності.

Семінарське заняття

1. Особливості прояву соціальних функцій національних держав в епоху класичного і пізнього Середньовіччя. Оподаткування та прийняття законів спрямованих на боротьбу з жебрацтвом як нова філософія соціальної допомоги в епоху пізнього Середньовіччя.

2. Виникнення в епоху Відродження нової соціальної парадигми – гуманізму.

3. Зміна поглядів на сутність держави та її соціальні функції в епоху пізнього Відродження:

а) вчення про державу і державну владу Нікколо Макіавеллі;

б) теорія абсолютизму французький юрист Жан Боден;

в) Ідея «природного права» Гуго Гроція.

4. Виникнення теорії утопізму. Погляди на державу Томаса Мора і Томмазо Кампанелли.

5. Виникнення протестантського вчення та нові підходи до принципів благодійності. Теорія держави і її соціальних функцій Мартіна Лютера.

Література

1. Андрущенко В. П. Історія соціальної філософії: Західноєвропейський контекст : Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К. : Тандем, 2000. – 416 с.
2. Вербець В. В., Субот О. А., Христюк Т. А. Соціологія. Навчальний посібник. – К. : КОНДОР, 2009. – 550 с.
3. Гриненко Г. В. История философии: Учебник. – М. : Юрайт-Издат, 2004. – 688 с.
4. Кузьмин К. В. История социальной работы за рубежом и в России (с древности до начала XX века) / К. В. Кузьмин, Б. А. Сутырин. – М., Екатеринбург, 2005.
5. Лукашевич М. П., Мигович І. І. Теорія і методи соціальної роботи / Лукашевич М. П., Мигович І. І. Навч. посіб. – 2-ге вид., доп. і випр. – К.: МАУП, 2003. – 168 с.

6. Любащенко В. І. Історія протестантизму в Україні [Текст] : курс лекцій / В. І. Любащенко ; Міжнародний фонд "Відродження". – Львів : Просвіта, 1995. – 350 с.
7. Поліщук В. А., Янкович О. І. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи. Курс лекцій / ТДПУ, Тернопіль, 2009. – 256 с.
8. Попович Г. Соціальна робота в Україні та за рубежом / Г. Попович. – Ужгород: Граджа, 2000. – 134 с.
9. Рассел Б. Мудрость Запада : Ист. исслед. зап. философии в связи с обществ. и полит. обстоятельствами / Б. Рассел; [пер. с англ. О. Н. Орнатской]. – М. : Республика, 1998. – 479 с.
10. Соціальна робота: Короткий енциклопедичний словник / [за ред. В. П. Андрущенко]. – К. : УДЦССМ, 2002. – 536 с.
11. Соціальна робота: Основи соціальної роботи / [в 3 ч., за ред. Т. Семигіної, І. Григи]. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. – Ч. 1. – 178 с.
12. Теорії і методи соціальної роботи / [за ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича]. – К. : Академвидав, 2005. – 328 с.
13. Тойнби А. Постижение истории (Сборник) / А. Тойнби; [пер. с англ. Е. Б. Рашковского]. – М.: Прогресс, 1991. – 736 с.
14. Фірсов М. В., Студьонова Е. Г. Теорія соціальної роботи: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛА ДОС, 2001. – 432 с.
15. Хамітов Н., Гармаш Л. Історія філософії: Проблема людини та її меж. Навч. пос. – К.: Кондор, 2006. – 296 с.
16. Философия социальной работы / [Митрохин В. И., Иконникова Г. И., Карева Н. Н. и др.; Под общ. ред. Жукова В. И.]; Моск. гос. соц. ин-т. – М. : Союз, 1998. – 207 с.
17. Щеглова О.С. Історично обумовлені шляхи становлення громадського піклування в Англії, Франції і Німеччині // Вчені записки. – 2001. – № 5. – С. 109–115.

Тема 3. Філософська парадигма соціальної допомоги у теоріях держави і права у Новий час. Теорії французьких просвітників

Лекція

1. Виникнення культури Нового часу. Проблема людини і держави у філософії Нового Часу.

2. Заміна цивільно-церковних доктрини релігійної благодійності економічними та правовими доктринами держави. Теорії Томаса Гоббса, Джона Локка, Бенедикта Спінози.

3. Соціальна благодійність в буржуазних теоріях про державу, право, суспільство, економіку: Бернарда Мандевіля, Дейвіда Юма, Адама Сміта.

5. Філософія французького Просвітництва та її вплив на розуміння соціальної допомоги. Жан-Жак Руссо, Вольтера, Ш.-Л. Монтеск'є, Д. Дідро, П.-А. Гольбаха, К.-А. Гельвеція.

6. Теорія соціального прогресу Анн-Робера-Жака Тюрго, Жана-Антуана Кондорсе та Іоганна-Готфріда Гердера.

Основні поняття: просвітництво, соціальний прогрес, буржуазна держава, політична економія.

Семинарське заняття

1. Нова філософська парадигма держави як суб'єкта соціальної допомоги у буржуазному суспільстві.
2. Розвиток ідей «природного права» і «суспільного договору» в теоріях Томаса Гоббса (монархія), Джона Локка (демократія). Проблема приватної власності та форм правління в теорії Бенедикта Спінози.
3. Ідеї соціальної благодійності в теоріях буржуазної держави: вчення про державу Бернарда Мандевіля; ідея «війни проти усіх» в теорії держави Антоні Шефтсбері; ідея «державність через родину і армію» в теорії Д. Юма.
4. Проблема соціальної благодійності у новому напрямку філософії – політичній економії. Вчення Адама Сміта.
5. Погляди французьких просвітників на державу та соціальну допомогу.

Література

1. Андрущенко В. П. Історія соціальної філософії: Західноєвропейський контекст : Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К. : Тандем, 2000. – 416 с.
2. Вербець В. В., Субот О. А., Христюк Т. А. Соціологія. Навчальний посібник. – К. : КОНДОР, 2009. – 550 с.
3. Гриненко Г. В. История философии: Учебник. – М. : Юрайт-Издат, 2004. – 688 с.
4. Кузьмин К. В. История социальной работы за рубежом и в России (с древности до начала XX века) / К. В. Кузьмин, Б. А. Сутырин. – М., Екатеринбург, 2005.
5. Лукашевич М. П., Мигович І. І. Теорія і методи соціальної роботи / Лукашевич М. П., Мигович І. І. Навч. посіб. – 2-ге вид., доп. і випр. – К.: МАУП, 2003. – 168 с.
6. Любашенко В. І. Історія протестантизму в Україні [Текст] : курс лекцій / В. І. Любашенко ; Міжнародний фонд "Відродження". – Львів : Просвіта, 1995. – 350 с.
7. Поліщук В. А., Янкович О. І. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи. Курс лекцій / ТДПУ, Тернопіль, 2009. – 256 с.
8. Попович Г. Соціальна робота в Україні та за рубежом / Г. Попович. – Ужгород: Граджа, 2000. – 134 с.
9. Рассел Б. Мудрость Запада: Ист. исслед. зап. философии в связи с обществ. и полит. обстоятельствами / Б. Рассел; [пер. с англ. О. Н. Орнатской]. – М.: Республика, 1998. – 479 с.
10. Соціальна робота: Короткий енциклопедичний словник / [за ред. В. П. Андрущенко]. – К.: УДЦССМ, 2002. – 536 с.
11. Соціальна робота: Основи соціальної роботи / [в 3 ч., за ред. Т. Семигіної, І. Григи]. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. – Ч. 1. – 178 с.
12. Теорії і методи соціальної роботи / [за ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича]. – К.: Академвидав, 2005. – 328 с.

13. Тойнби А. Постижение истории (Сборник) / А. Тойнби; [пер. с англ. Е. Б. Рашковского]. – М.: Прогресс, 1991. – 736 с.
14. Фірсов М. В., Студьонова Е. Г. Теорія соціальної роботи: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛА ДОС, 2001. – 432 с.
15. Хамітов Н., Гармаш Л. Історія філософії: Проблема людини та її меж. Навч. пос. – К.: Кондор, 2006. – 296 с.
16. Философия социальной работы / [Митрохин В. И., Иконникова Г. И., Карева Н. Н. и др.; Под общ. ред. Жукова В. И.]; Моск. гос. соц. ин-т. – М. : Союз, 1998. – 207 с.
17. Щеглова О. С. Історично обумовлені шляху становлення громадського піклування в Англії, Франції і Німеччині // Вчені записки. – 2001. – № 5. – С. 109–115.

Тема 4. Філософська парадигма соціальної допомоги у філософії німецьких просвітників та теоріях «утопічного соціалізму».

Лекція

(для заочної форми навчання виноситься на самостійне опрацювання)

1. Розвиток теорії утопічного соціалізму. Пошук нового справедливого суспільного ладу: французький філософ Клод-Анрі Сен-Сімон, англійський економіст Роберт Оуен, французький філософ Франсуа-Марі Фур'є.
2. Поняття природних прав людини і природної рівності всіх людей в теоріях діячів німецького Просвітництва: Геллерта, Клопстока, Гердера.
3. Ідеальна держава на засадах суспільного договору і народного суверенітету Іммануїла Канта.
4. Теорія Георг-Вільгельм-Фрідріх Гегеля про громадянське суспільство як сферу приватного життя громадян.
5. Практика реалізації філософії державного підходу до соціальної підтримки бідних верств населення в епоху Просвітництва та його доповнення законодавчим підходом.

Основні поняття: утопічний соціалізм, суспільний договір, народний суверенітет, громадянське суспільство, приватне життя громадян

Семінарське заняття

1. Розвиток теорії утопічного соціалізму. Пошук нового справедливого суспільного ладу: французький філософ Клод-Анрі Сен-Сімон, англійський економіст Роберт Оуен, французький філософ Франсуа-Марі Фур'є
2. Поняття природних прав людини і природної рівності всіх людей в теоріях діячів німецького Просвітництва: Геллерта, Клопстока, Гердера
3. Ідеальна держава на засадах суспільного договору і народного суверенітету Іммануїла Канта.
4. Теорія Георг-Вільгельм-Фрідріх Гегеля про громадянське суспільство як сферу приватного життя громадян.
5. Юридичне закріплення прав людини і природної рівності всіх людей в епоху Нового часу.

Література

1. Андрущенко В. П. Історія соціальної філософії: Західноєвропейський контекст : Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К. : Тандем, 2000. – 416 с.
2. Вербець В. В., Субот О. А., Христюк Т. А. Соціологія. Навчальний посібник. – К. : КОНДОР, 2009. – 550 с.
3. Гриненко Г. В. История философии: Учебник. – М. : Юрайт-Издат, 2004. – 688 с.
4. Кузьмин К. В. История социальной работы за рубежом и в России (с древности до начала XX века) / К. В. Кузьмин, Б. А. Сутырин. – М., Екатеринбург, 2005.
5. Лукашевич М. П., Мигович І. І. Теорія і методи соціальної роботи / Лукашевич М. П., Мигович І. І. Навч. посіб. – 2-ге вид., доп. і випр.– К.: МАУП, 2003. – 168 с.
6. Любащенко В. І. Історія протестантизму в Україні [Текст] : курс лекцій / В. І. Любащенко ; Міжнародний фонд "Відродження". – Львів : Просвіта, 1995. – 350 с.
7. Поліщук В. А., Янкович О. І. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи. Курс лекцій / ТДПУ, Тернопіль, 2009. – 256 с.
8. Попович Г. Соціальна робота в Україні та за рубежом / Г. Попович. – Ужгород: Граджа, 2000. – 134 с.
9. Рассел Б. Мудрость Запада: Ист. исслед. зап. философии в связи с обществ. и полит. обстоятельствами / Б. Рассел; [пер. с англ. О. Н. Орнатской]. – М.: Республика, 1998. – 479 с.
10. Соціальна робота: Короткий енциклопедичний словник / [за ред. В. П. Андрущенко]. – К.: УДЦССМ, 2002. – 536 с.
11. Соціальна робота: Основи соціальної роботи / [в 3 ч., за ред. Т. Семигіної, І. Григи]. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. – Ч. 1. – 178 с.
12. Теорії і методи соціальної роботи / [за ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича]. – К.: Академвидав, 2005. – 328 с.
13. Тойнби А. Постижение истории (Сборник) / А. Тойнби; [пер. с англ. Е. Б. Рашковского]. – М.: Прогресс, 1991. – 736 с.
14. Фірсов М. В., Студьонова Е. Г. Теорія соціальної роботи: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛА ДОС, 2001. – 432 с.
15. Хамітов Н., Гармаш Л. Історія філософії: Проблема людини та її меж. Навч. пос. – К.: Кондор, 2006. – 296 с.
16. Философия социальной работы / [Митрохин В. И., Иконникова Г. И., Карева Н. Н. и др.; Под общ. ред. Жукова В. И.]; Моск. гос. соц. ин-т. – М. : Союз, 1998. – 207 с.
17. Щеглова О. С. Історично обумовлені шляхи становлення громадського піклування в Англії, Франції і Німеччині // Вчені записки. – 2001. – № 5. – С. 109–115.

Тема 5. Розвиток концепцій соціальної держави та її благодійних функцій у західноєвропейській філософії у ХІХ ст.

Лекція

(для заочної форми навчання вноситься на самостійне опрацювання)

1. Оформлення наукових підходів до соціальної благодійності в Західній Європі.

2. Соціалістичні теорії та теорії солідарності або лібералізму. Теорії соціальної держави німецьких філософів Лассаля, Маркса і Енгельса.

3. Відповідальність і моральний обов'язок держави у теоріях лібералізму ХІХ ст.

4. Проблема соціального утриманства та превентивних заходів проти пауперизму. Теорії д'Оссонвіля, Мюнстерберга.

5. Започаткування психологічних досліджень та їх роль у розвитку соціальної благодійності. Соціально-біологічні теорії соціальних патологій Ч. Ломбразо і Д. Ферреро.

Основні поняття: соціалістична держава, соціальна держава теорія солідарності, лібералізм, соціальне утриманство, превентивні заходи, пауперизм, соціальні патології.

Семінарське заняття

1. Філософія соціальної благодійності в соціалістичних теоріях та теоріях солідарності або лібералізму. Теорії П.Ж. Прудона, Лассаля, Маркса і Енгельса.

2. Роль держави в справі допомоги нужденним. Проблеми соціального утриманства, право особи на допомогу і проблема пауперизму та бідності. Ідеї д'Оссонвіля, Мюнстерберга.

3. Започаткування соціологічних досліджень «людей потребуючих» Чарльзом Бутом.

4. Ідеї превенції пауперизму В. Рошера. Виникнення потреби у професії соціального піклувальника.

5. Практичне набуття державою як соціальним інститутом ознак соціальної держави. Виникнення соціального страхування як нової концепції соціальної допомоги в індустріальному суспільстві. Початок формування страхової медицини, соціального страхування та забезпечення доступу до освіти бідним верствам населення.

Література

1. Андрущенко В. П. Історія соціальної філософії: Західноєвропейський контекст : Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К. : Тандем, 2000. – 416 с.
2. Вербець В. В., Субот О. А., Христюк Т. А. Соціологія. Навчальний посібник. – К. : КОНДОР, 2009. – 550с.
3. Гареева И. А., Макарова Ю. А. История формирования социального страхования как основного института социальной защиты [Электронный ресурс]. Электронное научное издание «Ученые заметки ТОГУ» 2015, Том 6, № 4, С. 179 – 183 – Режим доступа: http://pnu.edu.ru/media/ejournal/articles-2015/TGU_6_176.pdf

4. Гриненко Г. В. История философии: Учебник. – М. : Юрайт-Издат, 2004. – 688 с.
5. Кропельницька С. О. Соціальне страхування [текст] : навч. посіб. С. О. Кропельницька, Т. В. Солоджук [Вид. 2-ге, перероб. та доп.] – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 336 с.
6. Кузьмин К. В. История социальной работы за рубежом и в России (с древности до начала XX века) / К. В. Кузьмин, Б. А. Сутырин. – М., Екатеринбург, 2005.
7. Поліщук В. А., Янкович О. І. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи. Курс лекцій / ТДПУ, Тернопіль, 2009. – 256 с.
8. Попович Г. Соціальна робота в Україні та за рубежом / Г. Попович. – Ужгород: Граджа, 2000. – 134 с.
9. Соціальна робота: Короткий енциклопедичний словник / [за ред. В. П. Андрущенко]. – К.: УДЦССМ, 2002. – 536 с.
10. Соціальна робота: Основи соціальної роботи / [в 3 ч., за ред. Т. Семигіної, І. Григи]. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. – Ч. 1. – 178 с.
11. Теорії і методи соціальної роботи / [за ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича]. – К.: Академвидав, 2005. – 328 с.
12. Фірсов М. В., Студьонова Е. Г. Теорія соціальної роботи: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛА ДОС, 2001. – 432 с.
13. Хамітов Н., Гармаш Л. Історія філософії: Проблема людини та її меж. Навч. пос. – К.: Кондор, 2006. – 296 с.
14. Философия социальной работы / [Митрохин В. И., Иконникова Г. И., Карева Н. Н. и др.; Под общ. ред. Жукова В. И.]; Моск. гос. соц. ин-т. – М. : Союз, 1998. – 207 с.
15. Щеглова О. С. Історично обумовлені шляхи становлення громадського піклування в Англії, Франції і Німеччині // Вчені записки. – 2001. – № 5. – С. 109–115.

Тема 6. Теоретичне осмислення практики соціальної роботи у першій половині ХХ ст.

Лекція

(для заочної форми навчання вноситься на самостійне опрацювання)

1. Виникнення соціальної роботи як теорії і практики. Ідеї соціальної допомоги Аліси Соломон, Марії Гахер, Єлизавети Фрай, Джейн Адамс.
2. Теоретичні дослідження у сфері соціальної роботи М. Річмонд.
3. Поширення ідеології індивідуального підходу до потреб клієнтів в теоріях В. Робінсон і Дж. Тефт
4. Розвиток діагностичних підходів у теорії соціальної допомоги Г. Гамільтон
5. Інтеграція діагностичної та функціональної підходів Хелен Харріс Перлман

Основні поняття: теорія соціальної роботи, практика соціальної роботи, клієнт, потреби клієнта, індивідуальний підхід, діагностичний підхід, функціональний підхід.

Семінарське заняття

1. Виникнення соціальної роботи як теорії і практики. Боротьба жінок за громадянські права та перші практичні кроки феміністок в області теоретичного осмислення соціальної роботи зроблені Алісою Соломон в Німеччині, Марією Гахер у Франції, Єлизаветою Фрай в Англії, Джейн Адамс в США.

2. Теоретичні дослідження М. Річмонд. Поширення ідеології індивідуального підходу до потреб клієнтів в теоріях В. Робінсон і Дж. Тефт.

3. Розвиток діагностичних підходів у теорії соціальної роботи Г. Гамільтон. Дослідження Ф. Бістека, де осмислювався взаємодії соціального працівника і клієнта.

4. Інтеграція діагностичної та функціональної підходів Хелен Харріс Перлман.

Література

1. Андрущенко В. П. Історія соціальної філософії: Західноєвропейський контекст : Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К. : Тандем, 2000. – 416 с.
2. Вербець В. В., Субот О. А., Христюк Т. А. Соціологія. Навчальний посібник. – К. : КОНДОР, – 2009. – 550 с.
3. Горілій А. Г. Історія соціальної роботи. Навчальний посібник. – Тернопіль : Видавництво Астон, 2004. – 174 с.
4. Гриненко Г. В. История философии: Учебник. – М. : Юрайт-Издат, 2004. – 688 с.
5. Кузьмин К. В. История социальной работы за рубежом и в России (с древности до начала XX века) / К. В. Кузьмин, Б. А. Сутырин. – М., Екатеринбург, 2005.
6. Лукашевич М. П., Мигович І. І. Теорія і методи соціальної роботи / Лукашевич М. П., Мигович І. І. Навч. посіб. – 2-ге вид., доп. і випр. – К.: МАУП, 2003. – 168 с.
7. Поліщук В. А., Янкович О. І. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи. Курс лекцій / ТДПУ, Тернопіль, 2009. – 256 с.
8. Попович Г. Соціальна робота в Україні та за рубежом / Г. Попович. – Ужгород: Граджа, 2000. – 134 с.
9. Рассел Б. Мудрость Запада: Ист. исслед. зап. философии в связи с обществ. и полит. обстоятельствами / Б. Рассел; [пер. с англ. О. Н. Орнатской]. – М.: Республика, 1998. – 479 с.
10. Роджерс К. Р. Взгляд на психотерапию. Становление человека / К. Р. Роджерс; [пер.с англ. М. М. Исениной]. – М.: Прогресс, 1994. – 480 с.
11. Соціальна робота: Короткий енциклопедичний словник / [за ред. В. П. Андрущенко]. – К.: УДЦССМ, 2002. – 536 с.
12. Соціальна робота: Основи соціальної роботи / [в 3 ч., за ред. Т. Семигіної, І. Григи]. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. – Ч. 1. – 178 с.

13. Теорії і методи соціальної роботи / [за ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича]. – К. : Академвидав, 2005. – 328 с.
14. Тойнби А. Постигание истории (Сборник) / А. Тойнби; [пер. с англ. Е. Б. Рашковского]. – М. : Прогресс, 1991. – 736 с.
15. Фірсов М. В., Студьонова Е. Г. Теорія соціальної роботи: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛА ДОС, 2001. – 432 с.
16. Хамітов Н., Гармаш Л. Історія філософії: Проблема людини та її меж. Навч. пос. – К. : Кондор, 2006. – 296 с.
17. Философия социальной работы / [Митрохин В. И., Иконникова Г. И., Карева Н. Н. и др.; Под общ. ред. Жукова В. И.]; Моск. гос. соц. ин-т. – М. : Союз, 1998. – 207 с.

Тема 7. Осмислення філософії соціальної допомоги в теоріях соціальної держави та економічних теоріях вільного ринку у ХХ ст.

Лекція

(для заочної форми навчання вноситься на самостійне опрацювання)

1. Виникнення теорії юридичного соціалізму та її вплив на зміну філософії соціальної допомоги і теорії держави. Теорія А. Менгера.
2. Розвиток поняття «соціальна держава» у політичній економічній думці. Теорія С. де Сімонді, Дж. Кейнса.
3. Ідеї солідарності і соціальної справедливості у неолібералізмі. Соціологічна доктрина О. Конта, Еміля Дюркгейма, Л. Дюгі.
4. Виникнення концепції «соціального ринкового господарства» і їх вплив на розвиток соціальних функцій держави у неолібералізмі. Теорії Альфреда Мюллера-Армака та Людвіга Эрхарда.
5. Доктрина соціальна відповідальність бізнесу і держави. Поняття «соціальна справедливість», «соціальне забезпечення» та «соціальна держава».
6. Концепція базового безумовного доходу, як нова концепція соціальної підтримки ХХІ століття.

Основні поняття: теорія юридичного соціалізму, соціологічна концепція держави, соціальна солідарність, соціальна справедливість, неолібералізм, соціальна відповідальність, соціальне забезпечення, безумовний базовий дохід.

Семінарське заняття

1. Виникнення теорія юридичного соціалізму та її вплив на зміну філософії соціальної допомоги і теорії держави. Теорія А. Менгера. Праця А. Менгера «Нове вчення про державу», визначення соціалістичної держави в юридичних термінах.
2. Виникнення в теорії і практиці поняття «соціальна держава», вплив економічних теорій на її розвиток. Розвиток поняття «соціальна держава» в праці С. де Сімонді «Нові принципи політичної економії»
3. Світова економічна криза 1929–1933 та її вплив на ідеї вільного ринку. Пошуки нових доктрин. «Загальна теорія зайнятості проценту і грошей» Дж. Кейнса. Вплив кейнсіанства на формування соціальної держави.
4. Ідеї солідарності і соціальної справедливості у неолібералізмі:

а) ідеї солідаризму, в соціологічній доктрині О. Конта про суспільство;
б) поняття «солідарність» у книзі «Про поділ суспільної праці» французького соціолога-позитивіста Еміля Дюркгейма;

в) концепція «корпоративної» держави Л. Дюгі. Обґрунтуванням класової солідарності в книгах «Держава, об'єктивне право і позитивний закон», «Суспільство, особистість і держава». Розуміння ним понять «соціальні права», «соціальна солідарність».

5. Виникнення концепції «соціального ринкового господарства» і їх вплив на розвиток соціальних функцій держави. у неолібералізмі. Теорії Альфреда Мюллера-Армака та Людвіга Эрхарда.

6. Філософія соціального допомоги в контексті сучасного погляду на теорію соціального ринкового господарства. Соціальна відповідальність бізнесу і держави. Ідеї О. Шлехта, Х. Ватрина, К. В. Нёрра, Э. Ясаї, Й. Штарбатті. Поняття «соціальна справедливість» і «соціальне забезпечення» та «соціальної держави» у їх теоріях.

7. Концепція базового безумовного доходу, як нова концепція соціальної підтримки XXI століття.

Література

1. Андрущенко В. П. Історія соціальної філософії: Західноєвропейський контекст : Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К. : ТанDEM, 2000. – 416 с.
2. Вербець В. В., Субот О. А., Христюк Т. А. Соціологія. Навчальний посібник. – К. : КОНДОР, 2009. – 550 с.
3. Горілій А. Г. Історія соціальної роботи. Навчальний посібник. – Тернопіль : Видавництво Астон, 2004. – 174 с.
4. Гриненко Г. В. История философии: Учебник. – М. : Юрайт-Издат, 2004. – 688 с.
5. Гордієнко А. Методологічні проблеми осмислення буття людини в західноєвропейських філософських концепціях другої половини ХХ століття // Філософ. і соціолог. думка. – 1995. – № 5–6. – С. 244–248.
6. Длугопольський О. В., Длугопольська Т. І. Концепція безумовного базового доходу як альтернатива Бісмарківській моделі держави добробуту: від теоретичних студій до експериментальних практик// Економіка: реалії часу. № 2 (30), 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://economics.opu.ua/files/archive/2017/No2/32.pdf>
7. Коваленко Н. В. Бедность как социально-экономическая категория. Рассмотрено понятие бедности как социально-экономическая категория и основные научно-методологические подходы к ее определению. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2007-2/doc/1/08.pdf>
8. Кузьмин К. В. История социальной работы за рубежом и в России (с древности до начала XX века) / К. В. Кузьмин, Б. А. Сутырин. – М., Екатеринбург, 2005.
9. Лукашевич М. П., Мигович І. І. Теорія і методи соціальної роботи / Лукашевич М. П., Мигович І. І. Навч. посіб. – 2-ге вид., доп. і випр.– К. : МАУП, 2003. – 168 с.

10. Мальком Пейн. Социальная работа: современная теория : учебное пособие / Малькольм Пэйн; под ред. Дж. Камплинга; (перевод с английского О. В. Бойко, Б. Н. Мотенко). науч. ред. русс. текста докт. филос. наук, проф. И. В. Наместникова. – Москва : Издательский центр «Академия», 2007. – 392 с.
11. Поліщук В. А., Янкович О. І. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи. Курс лекцій / ТДПУ, Тернопіль, 2009. – 256 с.
12. Попович Г. Соціальна робота в Україні та за рубежом / Г. Попович. – Ужгород : Граджа, 2000. – 134 с.
13. Поппер К. Открытое общество и его враги: в 2-х т. / К. Поппер: [пер. с англ., под ред. В. Н. Садовского]. – М.: Феникс, Международный фонд «Культурная инициатива», 1992. – Т. 1. – 448 с.
14. Рассел Б. Мудрость Запада: Ист. исслед. зап. философии в связи с обществ. и полит. обстоятельствами / Б. Рассел; [пер. с англ. О. Н. Орнатской]. – М. : Республика, 1998. – 479 с.
15. Ролз Дж. Теорія справедливості. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. – 822 с.
16. Соціальна робота: Короткий енциклопедичний словник / [за ред. В. П. Андрущенко]. – К.: УДЦССМ, 2002. – 536 с.
17. Соціальна робота: Основи соціальної роботи / [в 3 ч., за ред. Т. Семигіної, І. Григи]. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. – Ч. 1. – 178 с.
18. Теорії і методи соціальної роботи / [за ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича]. – К.: Академвидав, 2005. – 328 с.
19. Тойнби А. Постижение истории (Сборник) / А. Тойнби; [пер. с англ. Е. Б. Рашковского]. – М.: Прогресс, 1991. – 736 с.
20. Фірсов М. В., Студьонова Е. Г. Теорія соціальної роботи: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛА ДОС, 2001. – 432 с.
21. Хамітов Н., Гармаш Л. Історія філософії: Проблема людини та її меж. Навч. пос. – К. : Кондор, 2006. – 296 с.
22. Философия социальной работы / [Митрохин В. И., Иконникова Г. И., Карева Н. Н. и др.; Под общ. ред. Жукова В. И.]; Моск. гос. соц. ин-т. – М. : Союз, 1998. – 207 с.
23. Хеер А. Визначення соціальної роботи 21-го століття / А. Хеер // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 9. – С. 63–68.

Тема 8. Осмислення філософії соціальної допомоги в поглядах українських філософів, соціологів і правознавців.

Лекція

(для заочної форми навчання виносить на самостійне опрацювання)

1. Філософія соціальної допомоги у дохристиянський період та в часи Київської Русі. Християнська філософія соціальної допомоги у громаді як суб'єкті соціальної допомоги.

2. Спроба науково-теоретичного усвідомлення різних форм соціальної допомоги в контексті теорій держави і прав людини у XVIII ст. Теорії абсолютизму С Яворського і Ф. Прокоповича.

3. Теорія природних прав людини як обґрунтування філософії допомоги в теорії Михайла Козачинського. Теорія «освіченого абсолютизму» Семена Десницького.

4. Демократичний ідеал державотворення Я. Козельського, Г. Сковороди.

5. Спроба науково-теоретичного усвідомлення різних форм соціальної допомоги в контексті ідей свободи, соціальних і політичних прав у ХІХ ст. Ідеї Тараса Шевченка та Георгія Андрузького

6. Поява соціологічних, правових та соціалістичних теорій соціальної допомоги на поч. ХХ ст. Теорія соціальної держави і прав громадянина Максима Ковалевського.

7. Теорії правової держави і соціальних функцій філософа Богдана Кістяківського.

8. Ідеї солідаризму і фізичного споріднення в теорії В. Липинського. Модель «трудової монархії».

9. Концепції національної держави.

10. Соціалістична держава та її соціальні функції у радянську добу. Поняття «соціальна справедливість», «соціальне забезпечення» та «соціальна держава».

Основні поняття: абсолютизм, освічений абсолютизм, демократичний ідеал державотворення, модель «трудової монархії», національна держава.

Семінарське заняття

1. Спроба науково-теоретичного усвідомлення різних форм соціальної допомоги в контексті ідей свободи, соціальних і політичних прав у ХІХ ст. Ідеї Тараса Шевченка. Конституції Слов'янських Сполучених Штатів Георгія Андрузького.

2. Поява соціологічних, правових та соціалістичних теорій соціальної допомоги на поч. ХХ ст.:

а) теорія держави і прав громадянина Максима Ковалевського;

б) соціологічна теорія прав громадянина і соціальних функцій держави Богдана Кістяківського.

3. Соціальні функції держави у правових концепціях в Україні у перших десятиліттях ХХ ст.:

а) ідеї солідаризму і фізичного споріднення в теорії В. Липинського.

Модель «трудової монархії»;

б) націоналістична концепція державності Миколи Міхновського. Етнічна державність, ідея національного солідаризму;

в) теорія української держави Дмитра Донцова, Миколи Сціборського;

г) національно-демократичної модель держави Станіслава Дністрянського, Володимира Старосольського;

д) ідеї соціальної держави Михайла Туган-Барановського, Михайла Грушевського, Володимира Винниченка;

ж) філософія соціалістичної держави та її соціальних функції у радянську добу.

4. Перспективи втілення в систему соціальної підтримки концепції ББД в Україні.

Література

1. Андрущенко В. П. Історія соціальної філософії: Західноєвропейський контекст : Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Тандем, 2000. – 416 с.
2. Білодід Ю. М. Філософія. Український світоглядний акцент. Навч. пос. – К. : Кондор, 2006. – 358 с.
3. Вербець В. В., Субот О. А., Христюк Т. А. Соціологія. Навчальний посібник. – К. : КОНДОР, 2009. – 550 с.
4. Волович В. І. Проблеми соціального розвитку українського суспільства // Вісник Київського університету. Серія: Філософія, політологія, психологія. – К. 1993. – С. 3–16.
5. Горілий А. Г. Історія соціальної роботи в Україні: Курс лекцій. – Тернопіль, 2001. – 66 с.
6. Гриненко Г. В. История философии: Учебник. – М. : Юрайт-Издат, 2004. – 688 с.
7. Грішнова О. А. Людський розвиток. Навч. пос. – К. : Консум, 2006. – 308 с.
8. Катаєв С. Л. Сучасне українське суспільство: Навч. пос. – К.: Атіка, 2006. – 200 с.
9. Кузьмин К. В. История социальной работы за рубежом и в России (с древности до начала XX века) / К. В. Кузьмин, Б. А. Сутырин. – М., Екатеринбург, 2005.
10. Лукашевич М. П., Мигович І. І. Теорія і методи соціальної роботи / Лукашевич М. П., Мигович І. І. Навч. посіб. – 2-ге вид., доп. і випр. – К.: МАУП, 2003. – 168 с.
11. Поліщук В. А., Янкович О. І. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи. Курс лекцій / ТДПУ, Тернопіль, 2009. – 256 с.
12. Попович Г. Соціальна робота в Україні та за рубежом / Г. Попович. – Ужгород: Граджа, 2000. – 134 с.
13. Соціальна робота: Короткий енциклопедичний словник / [за ред. В. П. Андрущенко]. – К.: УДЦССМ, 2002. – 536 с.
14. Соціальна робота: Основи соціальної роботи / [в 3 ч., за ред. Т. Семигіної, І. Григи]. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. – Ч. 1. – 178 с.
15. Таран В. О., Зотов В. М., Резанова. Соціальна філософія: Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 272 с.
16. Щокін Г. В. Закони соціального розвитку і управління. – К. : МАУП, 2006. – 192 с.

4. Розподіл балів та критерії оцінювання

Форми оцінювання: усне опитування у вигляді мультимедійного представлення розроблених по темах проєктів, модульна контрольна робота, підсумковий тест.

Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен.

Таблиця 3.1

Розподіл балів для денної та заочної форм навчання

Поточний контроль (мах = 40 балів)											Модульний контроль (мах = 60 балів)			Загальна к-кість балів
Модуль I											Модуль II			
Змістовий модуль I			Змістовий модуль II								МКР			
Денна форма навчання														
T 1	T 2	T 3	T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	60 балів			100 балів
0	0	5	4	4	4	4	4	5	5	5				
Заочна форма навчання														
Змістовий модуль I			Змістовий модуль II								60 балів			100 балів
T 1	T 2	T 3	T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8				
						8	8	8	8	8				

Таблиця 3.2

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90–100	Відмінно	Зараховано
82–89	Дуже добре	
75–81	Добре	
67–74	Задовільно	
60–66	Достатньо	
1–59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

Перелік питань для здійснення підсумкового модульного контролю успішності навчання

1. Зародження релігійно-міфологічних уявлень про допомогу і взаємодопомогу в архаїчну епоху.
2. Філософські погляди грецьких та римських мислителів на проблему соціальної допомоги.
3. Оформлення християнських уявлень про допомогу ближньому в епоху раннього середньовіччя.
4. Виникнення в епоху Відродження нової соціальної парадигми – гуманізму.

5. Зміна поглядів на сутність держави та її соціальні функції в епоху пізнього Відродження.
6. Вчення про державу і державну владу Нікколо Макіавеллі.
7. Ідея «природного права» Гуго Гроція.
8. Виникнення теорії утопізму. Погляди на державу Томаса Мора і Томмазо Кампанелли.
9. Виникнення протестантського вчення та нові підходи до принципів благодійності. Теорія держави і її соціальних функцій Мартіна Лютера.
10. Розвиток ідей «природного права» і «суспільного договору» в теоріях Томаса Гоббса (монархія), Джона Локка (демократія). Проблема приватної власності та форм правління в теорії Бенедикта Спінози.
11. Погляди на соціальну допомогу французьких просвітників: Вольтера Ш.-Л. Монтеск'є, Жан-Жак Руссо, Д. Дідро, П.-А. Гольбаха, К.-А. Гельвеція.
12. Теорія соціального прогресу Анн-Робера-Жака Тюрго, Жана-Антуана Кондорсе та Йоганна-Готфріда Гердера .
13. Ідеальна держава на засадах суспільного договору і народного суверенітету Іммануїла Канта.
14. Теорія Георг-Вільгельм-Фрідріх Гегеля про громадянське суспільство як сферу приватного життя громадян.
15. Розвиток теорії утопічного соціалізму. Пошук нового справедливого суспільного ладу: французький філософ Клод-Анрі Сен-Сімон, англійський економіст Роберт Оуен , французький філософ Франсуа-Марі Фур'є.
16. Поняття природних прав людини і природної рівності всіх людей в теоріях діячів німецького Просвітництва: Геллерта, Клопстока, Гердера.
17. Філософія соціальної благодійності в соціалістичних теоріях та теоріях солідарності або лібералізму. Теорії П. Ж. Прудона, Лассалья, Маркса і Енгельса.
18. Проблеми соціального утримання, право особи на допомогу і проблема пауперизму та бідності. Ідеї д'Оссонвіля, Мюнстерберга.
19. Започаткування соціологічних досліджень тих хто потребує допомоги Чарльзом Бутом.
20. Теорії соціально-біологічного детерменизму Ч. Ломбразо і Д. Ферреро у соціальній благодійності.
21. Теоретичного осмислення соціальної роботи зроблені Алісою Соломон в Німеччині, Марією Гахер у Франції, Єлизаветою Фрай в Англії, Джейн Адамс в США.
22. Теоретичні дослідження М. Річмонд.
23. Поширення ідеології індивідуального підходу до потреб клієнтів в теоріях В. Робінсон і Дж. Тефт.
24. Розвиток діагностичних підходів у теорії соціальної допомоги Г. Гамільтон.
25. Інтеграція діагностичної та функціональної підходів Хелен Харріс Перлман.
26. Виникнення теорія юридичного соціалізму. Теорія А. Менгера.
27. Розвиток поняття «соціальна держава» в теорії С. де Сімонді.

28. Ідеї солідарності і соціальної справедливості у неолібералізмі: О. Конта, Е. Дюркгейма, Л. Дюгі.

29. Виникнення концепції «соціального ринкового господарства» у неолібералізмі. Теорії Альфреда Мюллера-Армака та Людвіга Эрхарда.

30. Філософія соціальної допомоги в контексті сучасного погляду на теорію соціального ринкового господарства. Ідеї О. Шлехта, Х. Ватрина, К. В. Нёрра, Э. Ясаи, Й. Штарбатти.

31. Спроба науково-теоретичного усвідомлення різних форм соціальної допомоги в контексті теорій держави і прав людини у XVIII ст: теорії абсолютизму С. Яворського і Ф. Прокоповича.

32. Теорія природних прав людини як обґрунтування філософії допомоги Михайлом Козачинським.

33. Демократичний ідеал державотворення Я. Козельського, Г. Сковороди.

34. Поява в Україні соціологічних, правових та соціалістичних теорій соціальної допомоги на поч. XX ст.: ідеї Максима Ковалевського, Богдана Кістяківського.

35. Соціальні функції держави у правових концепціях в Україні у перших десятиліттях XX ст. Ідеї солідаризму в теорії В. Липинського, М. Міхновського.

36. Ідеї соціальної держави М. Туган-Барановського, М. Грушевського, В. Винниченка.

37. Філософія соціального забезпечення у соціалістичній державі у радянську добу.

6. Зразок тестових завдань для самоконтролю та підсумкового контролю

1. Під впливом яких філософських концепцій виник та еволюціонує теоретичний компонент такої наукової дисципліни як соціальна робота:

1. психотерапевтичних	5. правових
2. психологічних	6. природничих
3. соціологічних	7. гуманітарних
4. філософсько-етичних	

2. Концептуальний зміст соціальної роботи має різні дефініції в зв'язку з тим, що:

1. наукові дослідження та практична діяльність ведуться в різних галузях соціальної дійсності

2. наукові дослідження та практична діяльність мають різний предмет досліджень.

3. Соціальна робота є професійною діяльністю і за своїми характеристиками представляє собою:

1. дію, спрямовану на соціальні зміни
2. дію, спрямовану на зміни особистості
3. дію, спрямовану на зміни оточуючого середовища.

4. Виникнення соціальної роботи як теорії і практики співпадає з :

1. історичним процесом розвитку наукової думки епохи Античності
2. науковими відкриттями Нового часу
3. історичним процесом розвитку філософської наукової думки
4. появою релігійної схоластики

5. Виникнення соціальної роботи як теорії і практики відбулось у:

1. час розквіту капіталізму
2. перехідний період від капіталізму до індустріального суспільства
3. перехідний період від феодального суспільства до капіталістичного
4. Новітній час історії Західноєвропейської цивілізації

6. Соціальна робота як галузь наукового знання перетинається з:

1. соціальною філософією
2. соціологією
3. соціальною психологією
4. віковою психологією
5. загальною педагогікою
6. соціальною педагогікою.

7. Соціальна робота має сталі зв'язки із філософією як з:

1. теоретичним світоглядом
2. практичною дисципліною
3. світським світоглядом

9. Філософія – це:

1. система найзагальніших теоретичних поглядів на світ, місце в ньому людини, з'ясування різноманітних форм ставлення людини до світу
2. система найзагальніших законів і закономірностей розвитку суспільства і людини, з'ясування різноманітних законів розвитку природи
3. форма суспільної свідомості
4. форма індивідуальної свідомості

10. Соціальна робота послуговується такими універсальними категоріями:

1. теорія, знання, практика, метафізика, ірраціональність
2. людина, соціум, свобода, гуманізм, конфлікт, соціальний час і простір, суспільна діяльність.

11. Філософія соціальної роботи це:

1. ідеологія професійної діяльності основу якої складають цінності та ідеали, що сформувалися в процесі еволюційного розвитку соціальної роботи як суспільної дисципліни
2. колективні уявлення людей, об'єднані єдиними вимогами до своєї професії, що мають певні знання, керуються відповідними суспільними і професійними принципами, нормами, цінностями.

12. Філософські принципи аналізу соціальних груп, спільнот, соціальних інститутів, особистості:

1. детермінізму	4. єдності свідомості і діяльності
2. гносеологічного підходу	5. антропологічний
3. особистісного підходу	6. аксіологічний.

13. Як система наукових знань соціальна робота складається з таких частин:

1. теоретико-методологічної	3. практичної
2. емпіричної	4. прикладної

14. Філософія як система знань про найбільш загальні закони розвитку природи, суспільства і людського мислення:

1. є джерелом розвитку соціальної практики
2. є методологічною основою теорії соціальної роботи
3. виявляє загальні закономірності й тенденції наукового пізнання в області соціальної роботи
4. формує світоглядні аспекти соціальної роботи.

15. Філософська концепція соціальної роботи заснована на розумінні того, що:

1. гуманізація середовища життєдіяльності людства в цілому – це нагальна потреба
2. гуманізація середовища життєдіяльності людства в цілому – це, соціальна утопія.

16. Сучасні парадигми соціальної роботи:

1. радикально-гуманістична	4. функціоналістська
2. радикально-структурна	5. особистісно-орієнтована
3. інтерпретативна	

17. Філософія прав людини це:

1. комплекс уявлень про реальний правовий стан суспільства
2. комплекс уявлень про ідеальний устрій суспільства
3. комплекс уявлень про місце індивіда в соціумі
4. комплекс уявлень про рівень законності у суспільстві.

18. Відповідно до історичної зумовленості соціокультурного життя суспільства виділяються наступні цикли боротьби за права людини:

1. боротьба за цивільні права й політичну рівність
2. боротьба за релігійні права
3. боротьба за національні права
4. боротьба за соціальну державу і соціальну справедливість
5. боротьба за природні права і право вибору.

19. Сучасна філософська парадигма соціальної роботи ґрунтується на:

1. принципі рівності прав і свобод громадян незалежно від їх майнового, соціального або фізичного стану

2. принципі визнання індивідуальності людини
3. принципі поляризації суспільства за майновою ознакою.

20. Парадигма соціальної роботи це:

1. системи, моделі допомоги і взаємодопомоги, які були в той чи інший історичний період в тій чи іншій країні
2. системи, моделі допомоги і взаємодопомоги найбільш вразливим верствам населення
3. системи, моделі допомоги і взаємодопомоги хворим і нужденним.

21. В основі світоглядної концепції допомоги і у вітчизняній і в західній моделях лежать:

1. принципи та ідеї християнства
2. принципи та ідеї правової держави
3. принципи та ідеї державної допомоги.

22. Гуманізм це:

1. система філософських та культурологічних поглядів, яка визначає цінність людини як особистості, свободу її думок, переконань і дій, відносну незалежність від релігії
2. релігійно-церковний рух епохи пізнього Середньовіччя
3. система філософських та культурологічних поглядів, яка визначає цінність держави, її обов'язків щодо громадянина.

23. Джерелами теорії соціальної держави є:

1. теорії держави і права
2. економічні теорії, в яких розглядались питання про регулюючу роль держави в економічному житті
3. теорії справедливого суспільного устрою
4. філософія права
5. соціологія суспільних відносин

24. Одним з перших теоретиків абсолютизму як форми державної влади був:

1. Томас Мор
2. Томмазо Кампанелла
3. Гуго Гроція
4. Жан Боден
5. Нікколо Макіавеллі.

25. Вкажіть основні праці Нікколо Макіавеллі у яких він розкривав вчення про державу і державну владу:

1. «Государ» (в інших перекладах «Князь»), «Міркування про першу декаду Тита Лівія», «Історія Флоренції»
2. «Закони», «Держава»
- 3 «Утопія», «Місто сонця»

26. Хто вперше пропонує ідеї «природного права» та «суспільного договору» у праці «Про право війни та миру»:

1. Платон	5. Н. Макіавеллі
2. Аристотель	6. Т. Гоббс
3. Ж. Боден	7. Г. Гроцій

27. Засновником протестантської концепції соціальної допомоги вважають:

1. Лютера	3. Кальвіна
2. Меланхтона	4. Цвінглі.

28. Лютеранство – філософія яка розглядає проблеми соціальної благодійності через призму:

1. підтримки роздачі милостиня
2. боротьби з жебрацтвом
3. відмови від підтримки найбідніших верств населення.

29. Видатний англійський мислитель, один із фундаторів теорії суспільного договору, основи якої він виклав у праці «Левіафан або матерія»:

1. Н. Макіавелі
2. Т. Гоббс
3. М. Лютер
4. Г. Гроцій.

30. Ким з науковців у теорію соціальної роботи вводиться термінологія з медичної практики, така, як «діагноз», «лікування», «клієнт», але з новим семантичним значенням:

1. Алісою Соломон
2. Єлизаветою Соломон
3. Марією Гахер
4. Алісою Фрай
5. Єлизаветою Фрай
6. Джейн Адамс
7. М. Річмонд.

2. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НОРМАТИВНИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

2.1. Навчально-методичне забезпечення курсу «Теорія соціальної роботи» (автори Лякішева А. В., Сидорук І. І.)

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1.1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни		
			Денна	Заочна
Денна форма навчання	23 Соціальна робота, 231 Соціальна робота, Соціальна робота.	Нормативна		
		Рік навчання	5	6
Семестр		9	11	
Лекції		28	10	
Кількість годин/кредитів 150, 5		Практичні (семінарські) Лабораторні _____ год.	26	14
		Самостійна робота Індивідуальні _____ год	86	108
ІНДЗ: €		Консультації	10	14
		Форма контролю:	екзамен	екзамен

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Програма навчального курсу «Теорія соціальної роботи» складена відповідно до навчального плану підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти. Навчальний курс спрямований на ознайомлення з теоретичними аспектами теорій соціальної роботи та формування у студентів знань про особливості соціальних явищ, процесів, станів та діяльності людини.

Вивчення навчального курсу «Теорія соціальної роботи» сприятиме підвищенню рівня професійної компетентності майбутніх соціальних працівників, їх готовності кваліфіковано і майстерно виконувати свої професійні обов'язки, забезпечить оволодіння сукупністю сформованих у процесі пізнавальної, практичної діяльності уявлень, концепцій, понять, які відображають закони, закономірності, принципи, тенденції розвитку соціальної роботи, обґрунтують моделі практики і техніки втручання у професійній діяльності.

Метою викладання навчальної дисципліни «Теорія соціальної роботи» є засвоєння студентами теоретико-методологічних засад з основ соціальної роботи як теорії, практики, навчальної дисципліни та професійної діяльності, в обґрунтуванні соціальної роботи з різними об'єктами та соціальної роботи в

різних соціальних інституціях.

Завданнями курсу є: оволодіння студентами знаннями щодо особливостей здійснення практичної соціальної роботи, знаннями системного підходу, соціолого-орієнтованих, психолого-орієнтованих, комплексних моделей соціальної роботи, навичок їх практичного застосування у конкретних ситуаціях залежно від розв'язуваної проблеми.

Студенти оволодіють такими компетенціями:

– **загальними:** абстрактно мислити, аналізувати, застосовувати знання у практичних ситуаціях; розуміти предметну область та професійну діяльність; виявляти, ставити та вирішувати проблеми; демонструвати навички міжособистісної взаємодії; мотивувати людей та рухатися до спільної мети; здатність діяти на основі етичних міркувань, соціально відповідально і свідомо, знати особливості методів індивідуальної, групової соціальної роботи та роботи в громаді.

– **фаховими:** аналізувати психічні властивості, станів і процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади; попереджувати соціальні ризики, складні життєві обставини, запобігати та вирішувати соціальні конфлікти, застосовувати базові теорії соціальної роботи у практичній діяльності, планувати та працювати з різними соціальними агенціями, диференціювати зміст діяльності відповідно до різних об'єктів, суб'єктів та напрямів соціальної роботи.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Структура навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання представляється у вигляді таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Лек.	Практ.
		Денна форма		Заочна форма	
Змістовий модуль І. Соціальна робота як теорія, практика та навчальна дисципліна					
Тема 1. Історія розвитку теорій соціальної роботи	4	2	2	–	–
Тема 2. Теоретичні основи соціальної роботи	4/4	2	2	2	2
Тема 3. Тезаурус соціальної роботи	4	2	2	–	–
Тема 4. Парадигми та теорії соціальної роботи	4/4	4		2	2
Тема 5. Психологічні та соціологічні теорії соціальної роботи	4/2	2	2	–	2
Тема 6. Комплексні теорії соціальної роботи	4/4	2	2	2	2
Разом за модулем 1	24/14	14	10	6	8

Змістовий модуль 2. Соціальна робота як професійна діяльність					
Тема 7. Сутність та структура соціальної роботи як професійної діяльності	4/2	2	2	2	–
Тема 8. Характеристика методів індивідуальної соціальної роботи	4/2	2	2	–	2
Тема 9. Характеристика методів групової соціальної роботи	4/2	2	2	–	2
Тема 10. Характеристика методів роботи в громаді	4	2	2	–	-
Тема 11. Сім'я, яка опинилась у складних життєвих обставинах	4/2	2	2	2	–
Тема 12. Діти та молодь, як об'єкти соціальної роботи	4/2	2	2	–	2
Тема 13. Соціальна робота неурядових організацій	4	2	2	–	–
Разом за модулем 3	28/10	14	14	4	6
Всього годин:	54/24	28	26	10	14

3. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ

Змістовий модуль I. Соціальна робота як теорія, практика та навчальна дисципліна

Тема 1. Історія розвитку соціальної роботи

Історичні передумови розвитку теорій соціальної роботи. Розвиток теорії соціального виховання. Фемінізм та його вплив на розвиток соціальної роботи. Історичні етапи розвитку соціальної роботи в Україні. Становлення соціальної роботи в Україні.

Основні поняття теми: соціальна робота, волонтерство, філантропія.

План практичних занять до теми 1

1. Історичні передумови розвитку теорій соціальної роботи
2. Розвиток теорії соціального виховання
3. Історичні етапи розвитку соціальної роботи в Україні.
4. Фемінізм та його вплив на розвиток соціальної роботи
5. Становлення соціальної роботи в Україні.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: підготувати 15 тестових завдань до лекції № 1.

Література для вивчення теми: 2, 8, 33, 42, 70.

Тема 2. Теоретичні основи соціальної роботи

Взаємозв'язок соціальної політики і соціальної роботи. Сутність поняття «соціальна робота». Предмет та завдання соціальної роботи. Змістова характеристика соціальної роботи. Закономірності, функції соціальної роботи. Принципи соціальної роботи. Соціальна робота в системі наук. Соціальна робота як вид професійної діяльності. Зміст соціальної роботи як навчальної дисципліни.

Основні поняття теми: соціальна робота, соціальний працівник, соціальна політика, предмет, завдання, функція, закономірність, принцип.

План практичних занять до теми 2

1. Сутність, зміст, предмет та завдання соціальної роботи.
2. Функції та принципи соціальної роботи.
3. Закономірності соціальної роботи
4. Соціальна робота в системі наук.
5. Соціальна робота як суспільний феномен і вид соціальної діяльності.
6. Зміст соціальної роботи як навчальної дисципліни

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: підготувати повідомлення на тему «Соціальна робота в системі наук».

Література для вивчення теми: 2, 11, 19, 24, 40.

Тема 3. Тезаурус соціальної роботи

Поняття тезаурусу соціальної роботи. Запозичені поняття та категорії соціальної роботи. Групи понять і категорій соціальної роботи. Характеристика специфічних понять і категорій соціальної роботи. Зміст загальних понять і категорій соціальної роботи.

Основні поняття теми: понятійний апарат, явище, поняття, термін, термінологія, категорія, група понять і категорій соціальної роботи, соціум, соціальне середовище, соціальні відносини, соціалізація, соціальне виховання, соціальна активність, соціальна діяльність, соціальна реабілітація, соціальна адаптація, соціальний захист, соціальний інститут, соціальне інспектування, соціальна діагностика, соціальний педагог, соціальний працівник, соціальне обслуговування, соціальна профілактика, соціальне страхування, соціальний супровід, добродійність, волонтерський рух.

План практичних занять до теми 3

1. Поняття тезаурусу соціальної роботи.
2. Групи понять і категорій соціальної роботи.
3. Запозичені поняття та категорії соціальної роботи.
4. Зміст загальних понять і категорій соціальної роботи.
5. Характеристика специфічних понять і категорій соціальної

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: скласти власні визначення понять: соціалізація, соціальне виховання, соціальна активність, соціальна реабілітація, соціальна адаптація, соціальний захист, соціальна політика.

Література для вивчення теми: 1, 8, 21, 24, 52, 73.

Тема 4. Парадигми та теорії соціальної роботи

Соціальна робота як парадигмальна теорія і практика. Класифікація теорій соціальної роботи за спорідненістю із соціально-гуманітарними науками: психологічні теорії соціальної роботи, соціологічні теорії соціальної роботи, комплексні (біопсихосоціальні) теорії соціальної роботи. Взаємозв'язок теорії і практики соціальної роботи.

Основні поняття теми: теорія соціальної роботи, психологічні теорії соціальної роботи, соціологічні теорії соціальної роботи, комплексні (біопсихосоціальні) теорії соціальної роботи, практика соціальної роботи.

План практичних занять до теми 4

1. Соціальна робота як парадигмальна теорія і практика.
2. Класифікація теорій соціальної роботи за спорідненістю із соціально-гуманітарними науками: психологічні теорії соціальної роботи, соціологічні теорії соціальної роботи, комплексні (біопсихосоціальні) теорії соціальної роботи.
3. Взаємозв'язок теорії і практики соціальної роботи.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: запишіть приклади застосування теорій соціальної роботи за спорідненістю із соціально-гуманітарними на основі досвіду.

Література для вивчення теми: 8, 24, 32, 37, 53.

Тема 5. Психологічні та соціологічні теорії соціальної роботи

Психодинамічна теорія соціальної роботи. Напрями розвитку сучасного психоаналізу. Техніки психодинамічної теорії. Біхевіористські і когнітивні теорії соціальної роботи. Гуманістично-екзистенційна теорія соціальної роботи. Системна теорія соціальної роботи. Екологічна теорія соціальної роботи. Використання у соціальній роботі теорії ролей. Соціально-радикальна теорія соціальної роботи.

Основні поняття теми: психодинамічна теорія соціальної роботи, фрустрація, перенесення, контрперенесення, інтерпретація, біхевіористська теорія соціальної роботи, когнітивна теорія соціальної роботи, когнітивно-біхевіористська теорія соціальної роботи, гуманістична теорія соціальної роботи, екзистенційна теорія соціальної роботи, системна теорія соціальної роботи, екологічна теорія соціальної роботи, ролі, соціально-радикальна теорія соціальної роботи.

План практичних занять до теми 5

1. Напрями розвитку сучасного психоаналізу.
2. Техніки психодинамічної теорії.
3. Психодинамічна теорія соціальної роботи.
4. Системна теорія соціальної роботи.
5. Екологічна теорія соціальної роботи.
6. Теорії ролей у соціальній роботі.
7. Соціально-радикальна теорія соціальної роботи.
8. Біхевіористські і когнітивні теорії соціальної роботи.
9. Гуманістично-екзистенційна теорія соціальної роботи.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: підготувати 20 тестових завдань до лекції № 5.

Література для вивчення теми: 8, 32, 53, 59.

Тема 6. Комплексні теорії соціальної роботи

Кризове втручання. Методи кризового втручання. Зосереджена на завданні теорія соціальної роботи. Положення теоретичної основи кризового втручання.

Етапи діяльності відповідно до зосередженої на завданні теорії соціальної роботи. Сімейна терапія. Напрями сімейної терапії. Психосоціальна терапія. Соціально-педагогічна теорія соціальної роботи. Компоненти соціально-педагогічної теорії соціальної роботи.

Основні поняття теми: криза, кризове консультування, інтенсивний догляд (опіка), зосереджена на завданні теорія соціальної роботи, сімейна терапія, психосоціальна терапія, соціально-педагогічна теорія соціальної роботи, соціалізація, ре соціалізація.

План практичних занять до теми 6

1. Кризове втручання.
2. Положення теоретичної основи кризового втручання.
3. Методи кризового втручання.
4. Зосереджена на завданні теорія соціальної роботи. Етапи діяльності відповідно до зосередженої на завданні теорії соціальної роботи.
5. Сімейна терапія. Напрями сімейної терапії.
6. Психосоціальна терапія.
7. Соціально-педагогічна теорія соціальної роботи. Компоненти соціально-педагогічної теорії соціальної роботи.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: підготувати повідомлення на тему: «Місце та роль сімейної терапії в соціальній роботі»

Література для вивчення теми: 18, 37, 53, 59, 73.

Змістовий модуль 2. Соціальна робота як професійна діяльність

Тема 7. Сутність та структура соціальної роботи як професійної діяльності

Сутність понять «об'єкт», «суб'єкт», «клієнт». Суб'єкти соціальної роботи. Рівні соціальної роботи. Характеристика категорій клієнтів соціальної роботи. Структура соціальної роботи. Класифікація суб'єктів соціальної роботи. Основні напрями, функції, ресурси та ресурсне забезпечення соціальної роботи.

Основні поняття теми: об'єкт, суб'єкт, напрями соціальної роботи, функції, ресурс, ресурсне забезпечення.

План практичних занять до теми 7

1. Сутність понять «об'єкт», «суб'єкт», «клієнт».
2. Характеристика категорій клієнтів соціальної роботи.
3. Структура соціальної роботи.
4. Класифікація суб'єктів соціальної роботи.
5. Рівні соціальної роботи.
6. Основні напрями, ресурси та ресурсне забезпечення соціальної роботи.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: скласти бібліографію до даної теми.

Література для вивчення теми: 8, 11, 19, 24, 40.

Тема 8. Характеристика методів індивідуальної соціальної роботи

Ведення випадку в соціальній роботі. Процес ведення випадку. Первинне оцінювання і складання плану догляду. Реалізація плану втручання і оціню-

вання його результатів. Ведення професійних записів. Індивідуальне консультування в соціальній роботі. Специфіка консультування у соціальній роботі. Соціально-психологічне консультування у соціальній роботі. Телефонне консультування в соціальній роботі. Представництво інтересів клієнта в соціальній роботі. Особливості представництва інтересів. Різновиди і стратегії представництва інтересів. Процес індивідуального представництва інтересів. Безпосереднє професійне представництво. Вулична соціальна робота. Призначення вуличної соціальної роботи.

Основні поняття теми: ведення випадку (робота з випадками), консультування у соціальній роботі, соціально-психологічне консультування у соціальній роботі (каунселінг), телефон довіри, представництво (адвокатування) у соціальній роботі, вулична соціальна робота.

План практичних занять до теми 8

1. Ведення випадку в соціальній роботі.
2. Індивідуальне консультування в соціальній роботі.
3. Соціально-психологічне консультування у соціальній роботі.
4. Телефонне консультування в соціальній роботі.
5. Процес індивідуального представництва інтересів. Безпосереднє професійне представництво.
6. Вулична соціальна робота. Призначення вуличної соціальної роботи.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: скласти бібліографію до даної теми.

Література для вивчення теми: 3, 4, 13, 31, 36.

Тема 9. Характеристика методів групової соціальної роботи

Класифікація груп і групові процеси. Різновиди груп у соціальній роботі. Групові процеси і явища. Терапевтичні ефекти групи і групової соціальної роботи. Організація і підготовка групової соціальної роботи. Переговори і узгодження діяльності. Проведення групових занять і зустрічей. Завершення і оцінювання групової соціальної роботи. Проведення тренінгів у соціальній роботі. Суть і призначення тренінгової роботи. Методи і стилі навчання. Особливості соціально-психологічних тренінгів. Навчальні тренінги для соціальних працівників. Самокерована соціальна робота. Особливості груп самодопомоги. Організація самокерованої групової соціальної роботи. Форми роботи у групах самодопомоги.

Основні поняття теми: група, групова динаміка, тренінг, соціально-психологічний тренінг, групи самодопомоги (взаємодопомоги).

План практичних занять до теми 9

1. Класифікація груп і групові процеси. Різновиди груп у соціальній роботі.
2. Терапевтичні ефекти групи і групової соціальної роботи.
3. Організація і підготовка групової соціальної роботи. Переговори і узгодження діяльності.
4. Проведення групових занять і зустрічей.
5. Завершення і оцінювання групової соціальної роботи.

6. Проведення тренінгів у соціальній роботі. Особливості соціально-психологічних тренінгів. Навчальні тренінги для соціальних працівників.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: підготувати та продемонструвати відеоролики групової терапії та індивідуальної терапії.

Література для вивчення теми: 4, 13, 20, 34, 55.

Тема 10. Характеристика методів роботи в громаді

Сутність і типологія громад. Структура громади. Ключові характеристики роботи в громаді. Методи і моделі роботи в громаді. Робота з розвитку громад. Особливості розвитку громади. Робота з групами і коаліціями в громаді. Залучення учасників громади до процесу прийняття рішень. Догляд у громаді. Значення догляду у громаді. Принципи догляду у громаді. Організація догляду у громаді. Колективне представництво інтересів у громаді. Стратегія колективного представництва. Лобіювання інтересів у соціальній роботі і його різновиди. Проведення масових акцій у громаді. Проведення інформаційних кампаній у громаді.

Основні поняття теми: громада, розвиток громади, коаліція, залучення громадян, колективне представництво, кампанія з представництва інтересів, лобіювання у соціальній роботі, масові акції, інформаційні кампанії.

План практичних занять до теми 10

1. Сутність і типологія громад. Структура громади. Ключові характеристики роботи в громаді.

2. Методи і моделі роботи в громаді.

3. Особливості розвитку громади. Залучення учасників громади до процесу прийняття рішень.

4. Колективне представництво інтересів у громаді. Стратегія колективного представництва.

6. Проведення масових акцій у громаді. Проведення інформаційних кампаній у громаді.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: написати повідомлення на тему: «Яким має бути колективне представництво інтересів громади, щоб досягнути мети».

Література для вивчення теми: 3, 4, 13, 20, 31, 36, 43, 55.

Тема 11. Сім'я, яка опинилась у складних життєвих обставинах

Визначення понять «сім'я», «складні життєві обставини», «сім'я, яка опинилася в складних життєвих обставинах». Форми соціальної роботи з сім'ями. Класифікація сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах. Соціальні послуги, що надаються сім'ям, які опинилися у складних життєвих обставинах та їх спрямованість. Технологія надання соціальних послуг сім'ї. Порядок взаємодії суб'єктів соціальної роботи із сім'ями.

Основні поняття теми: сім'я, складні життєві обставини, сім'я, яка опинилася в складних життєвих обставинах, соціальні послуги, соціально-побутові, соціально-економічні, соціально-психологічні, соціально-педагогічні, соці-

ально-медичні, інформаційні послуги, послуги з працевлаштування, послуги з професійної реабілітації осіб з обмеженими фізичними можливостями.

План практичних занять до теми 11

1.Визначення понять «сім'я», «складні життєві обставини», «сім'я, яка опинилася в складних життєвих обставинах».

2.Класифікація сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах.

3.Соціальні послуги, що надаються сім'ям, які опинились у складних життєвих обставинах та їх спрямованість.

4. Форми соціальної роботи з сім'ями.

5.Технологія надання соціальних послуг сім'ї.

6.Порядок взаємодії суб'єктів соціальної роботи із сім'ями.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: опрацювати та схематично схематично відобразити «Класифікацію сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах».

Література для вивчення теми: 11, 27, 28, 34, 50.

Тема 12. Діти та молодь як об'єкти соціальної роботи

Сутнісна характеристика поняття «дитина», «діти». Конвенція про права дитини, або «Дитячий закон». Характеристика категорій дітей «групи ризику». Сутність поняття “молодь”. Особливості вікової групи. Принципи та завдання реалізації соціальної роботи з молоддю. Основні напрямки роботи соціальних працівників з молоддю. Методи соціальної роботи з молоддю.

Основні поняття теми: діти, дитина, групи ризику, діти «групи ризику», соціальне сирітство, діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, діти вулиці, діти девіантної поведінки, діти, які мають функціональні обмеження, обдаровані діти, молодь, соціальна профілактика, соціальне обслуговування, соціальні послуги, соціальна допомога, соціальний супровід, соціальна реабілітація.

План практичних занять до теми 12

1.Сутнісна характеристика поняття «дитина», «діти».

2. Конвенція про права дитини.

3. Характеристика категорій дітей «групи ризику».

4.Сутність поняття “молодь”. Особливості вікової групи.

5.Принципи та завдання реалізації соціальної роботи з молоддю.

6.Основні напрямки роботи соціальних працівників з молоддю та методи соціальної роботи з молоддю.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: підготувати тезаурус, щодо понять «молодь», «групи ризику», «соціальна допомога», «соціальне сирітство» та повідомлення на тему: «Місце та роль соціальної терапії в соціальній роботі».

Література для вивчення теми: 17, 19, 20, 41, 44, 46, 61, 71.

Тема 13. Соціальна робота неурядових організацій

Роль неурядових організацій у вирішенні соціальних проблем сімей, дітей, та молоді. Типові функції, основні види діяльності, спектр послуг неурядових

організацій. Групи сервісних неурядових організацій, які працюють в інтересах дітей та молоді та напрями їх діяльності. Дитячі та молодіжні громадські організації як ефективний фактор соціалізації особистості. Співпраця неурядових організацій з державними організаціями щодо надання соціальних послуг різним категоріям клієнтів.

Основні поняття теми: громадські організації, благодійні фонди, спілки (асоціації).

План практичних занять до теми 13

1. Роль неурядових організацій у вирішенні соціальних проблем сімей, дітей, та молоді.

2. Типові функції, основні види діяльності, спектр послуг неурядових організацій.

3. Дитячі та молодіжні громадські організації як ефективний фактор соціалізації особистості.

4. Групи сервісних неурядових організацій, які працюють в інтересах дітей та молоді.

5. Співпраця неурядових організацій з державними організаціями щодо надання соціальних послуг різним категоріям клієнтів.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: підготувати перелік неурядових організації які працюють з молоддю та дітьми у вашому місті.

Література для вивчення теми: 21, 22, 39, 67.

Індивідуальне науково-дослідне завдання (реферативне повідомлення)

1. Історичні передумови розвитку теорій соціальної роботи.
2. Історичні етапи розвитку соціальної роботи в Україні.
3. Фемінізм та його вплив на розвиток соціальної роботи.
4. Становлення соціальної роботи в Україні.
5. Сутність, зміст, предмет та завдання соціальної роботи.
6. Функції та принципи соціальної роботи.
7. Соціальна робота в системі наук.
8. Соціальна робота як суспільний феномен і вид соціальної діяльності.
9. Соціальна робота як парадигмальна теорія і практика.
10. Класифікація теорій соціальної роботи за спорідненістю із соціально-гуманітарними науками.
11. Взаємозв'язок теорії і практики соціальної роботи.
12. Психодинамічна теорія соціальної роботи.
13. Напрями розвитку сучасного психоаналізу.
14. Біхевіористські і когнітивні теорії соціальної роботи.
15. Гуманістично-екзистенційна теорія соціальної роботи.
16. Системна теорія соціальної роботи.
17. Екологічна теорія соціальної роботи.
18. Теорії ролей у соціальній роботі.
19. Соціально-радикальна теорія соціальної роботи.
20. Кризове втручання. Положення теоретичної основи кризового втручання.
21. Зосереджена на завданні теорія соціальної роботи.

22. Соціально-педагогічна теорія соціальної роботи. Компоненти соціально-педагогічної теорії соціальної роботи.

Питання для самоконтролю до модуля

1. Сутність понять «об'єкт», «суб'єкт», «клієнт».
2. Характеристика категорій клієнтів соціальної роботи.
3. Суб'єкти соціальної роботи.
4. Структура соціальної роботи.
5. Класифікація суб'єктів соціальної роботи.
6. Основні напрями, функції, ресурси та ресурсне забезпечення соціальної роботи.
7. Складові професії «соціальна робота».
8. Психодинамічна теорія соціальної роботи.
9. Напрями розвитку сучасного психоаналізу.
10. Техніки психодинамічної теорії.
11. Біхевіористські і когнітивні теорії соціальної роботи.
12. Гуманістично-екзистенційна теорія соціальної роботи.
13. Положення теоретичної основи кризового втручання.
14. Методи кризового втручання.
15. Зосереджена на завданні теорія соціальної роботи.
16. Етапи діяльності відповідно до зосередженої на завданні теорії соціальної роботи.
17. Соціальна робота у закладах та у громаді.
18. Історія соціальної роботи в Україні.
19. Біхевіоральна та когнітивна концепції у соціальній роботі.
20. Психодинамічна концепція соціальної роботи.
21. Гуманістичний підхід у соціальній роботі.
22. Системна та екологічна моделі у соціальній роботі.
23. Орієнтована на завдання модель.
24. Соціальна робота з конкретними групами клієнтів.
25. Роль неурядових організацій у вирішенні соціальних проблем сімей, дітей, та молоді.
26. Типові функції, основні види діяльності неурядових організацій.
27. Дитячі та молодіжні громадські організації як ефективний фактор соціалізації особистості.
28. Сутнісна характеристика поняття «дитина», «діти».
29. Конвенція про права дитини.
30. Сутність поняття “молодь”.

4. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Форми оцінювання: усне опитування у вигляді мультимедійного представлення розроблених по темах проєктів, модульна контрольна робота, підсумковий тест.

Таблиця 4.1

Розподіл балів для денної та заочної форм навчання

Поточний контроль (макс = 40 балів)													Модульний контроль (макс = 60 балів)	Загальна к-ть балів	
Змістовий модуль 1													Модуль 2	Модуль 3	100
Денна форма навчання															
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	ІНДЗ	КМР	
2,5	2,5	3	2,5	2,5	2,5	2,5	3	2,5	2,5	2,5	3	2,5	6	60	
Заочна форма навчання															100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	ІНДЗ	КМР	
-	4	-	5	4	5	-	4	4	-	-	4	-	10	60	

Таблиця 4.2

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90–100	Відмінно	Зараховано
82–89	Дуже добре	
75–81	Добре	
67–74	Задовільно	
60–66	Достатньо	
1–59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

1. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання) / А. Й. Капська, О. В. Безпалько, Р. Х. Вайнола. – К., 2002.
2. Актуальні проблеми теорії і практики соціальної роботи на межі тисячоліть: Монографія – К.: УДЦССМ, 2001. – 344 с. // Соціальна робота. Книга 1.
3. Батиргареева В. С., Дубович О. В. Зарубіжна практика боротьби з явищем бездомності та злочинами, що вчиняються особами без визначеного місця

- проживання / В. С. Батиргарєєва, О. В. Дубович // Вісник кримінологічної асоціації України – 2015. – № 1(9). – С. 26–38.
4. Безпалько О. В. Соціальна робота в громаді: Навч. посіб. для студ. вузів / О. В. Безпалько. – К. : Центр навч. літератури, 2005. – 176 с.
 5. Безрук Т. Об'єднання територіальних громад: розгляд складних ситуацій / Т. Безрук // Довідник кадровика. – 2015. – № 11. – С. 22–25.
 6. Блинова О. Є. Соціально-психологічна адаптація вимушених мігрантів: підходи і проблеми вивчення феномену акультурації / О. Є. Блинова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Психологічні науки. – 2016. – Вип. 3. – Т. 1. – С. 111–117.
 7. Бондарець Б. Молодь як об'єкт і суб'єкт соціокультурних процесів у сучасному українському суспільстві: аксіологічний аспект / Бондарець Б. Б. // Наукові праці. Соціологія. – 2013. – Вип. 213. – Т. 225. – С. 31–34.
 8. Борисова Ю. В. Посібник до вивчення дисципліни «Теорія соціальної роботи». – Д.: РВВ ДНУ, 2015. – 24 с.
 9. Вадзюк О. В. Соціальна робота з клієнтом // Соціальна робота в Україні: теорія і практика: посібник для підвищення кваліфікації працівників центрів соц. служб для молоді. – 3-я ч. / За заг. ред. А. Я. Ходорчук. – К. : ДУССМ, 2002.
 10. Вашека Т. В. Рання діагностика та профілактика суїцидальної поведінки у підлітковому віці / Т. В. Вашека // Практична психологія та соціальна робота. – 2006. – № 6. – С. 64–66.
 11. Взаємозв'язок соціальної політики і соціальної роботи // Соціальна робота: технологічний аспект: Навчальний посібник / За ред. проф. А. Й. Капської. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – С. 8–14.
 12. Вишневський С. Ф. Теоретичні проблеми визначення поняття функцій органів самоорганізації населення / С. Ф. Вишневський // Часопис Київського університету права. – 2014. – № 2. – С. 93–97.
 13. Групові та індивідуальні методи соціальної роботи // Соціальна робота: Хрестоматія. – К. : ДЦССМ, 2001. – С. 295.
 14. Групові феномени у корекційному контексті / І. Бех // Рідна школа. – 2014. – № 8/9. – С. 3–8.
 15. Давидюк О. Ефективність соціальних технологій / О. Давидюк // Вісник Пенсійного фонду України. – 2011. – № 3. – С. 26–27.
 16. Дичаківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник / І. М. Дичаківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
 17. Дячкова Т. В. Важкі діти – наслідок кризового стану сім'ї / Т. В. Дячкова, Т. В. Вечерок // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. – Херсон : Айлант. – Вип. 1 / редкол.: В. В. Кузьменко (відп. ред.) та ін. – 1998. – С. 113–118.
 18. Заболотна Н. Арт-терапія у психологічному супроводі дітей, що зазнали насильства / Наталія Заболотна // Дитинство без насилля: суспільство, школа і сім'я на захисті прав дітей : збірник матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., 29–30 квіт. 2014 р. / ТНПУ ; [за заг. ред. О. Кікінежді]. – Тернопіль : [Стереарт], 2014. – С. 538–540. – Бібліогр. в кінці ст.

19. Заверико Н. В. Компоненти системи соціально-педагогічної підтримки дитини / Н. В. Заверико // Теорія та практика підготовки соціальних педагогів та психологів у ВНЗ: досвід, проблеми та перспективи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 17–19 травня 2007 р. – Запоріжжя: ЗНУ. – С. 29–31.
20. Зайцевська Т. Ю. Вулична робота з дітьми вулиці // Соціальна робота: теорія, досвід, перспективи: Матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції / За ред. І. В. Козубовської, І. І. Міговича. – Ужгород, 1999. – Ч. 1. – С. 262–267.
21. Закон України "Про соціальну роботу з дітьми та молоддю" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 42, ст. 213; 2005 р., № 10, ст. 191; 2006 р., № 12, ст. 104).
22. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні». Ст. 1. Визначення термінів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>
23. Закон України «Про соціальні послуги» : за станом на 1 січ. 2004р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – Київ : Парлам. вид-во, 2004
24. Закономірності та принципи соціальної роботи // Соціальна робота в Україні: навч. посіб. // І. Д. Зверєва, О. В. Безпалько, С. Я. Харченко та ін.: за заг. ред.: І. Д. Зверєвої, Г. М. Лактіонової. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – С. 41–55.
25. Іванова І. Б. Соціально-психологічні проблеми дітей-інвалідів. – К., 2000.
26. Ізард К. Когнітивні теорії емоцій і особистості / К. Ізард. – М. : Флогістон, 1980. – С. 42–45.
27. Карпенко О. Сімейні форми утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування: проблеми правового регулювання / О. Карпенко // Право України. – 2001. – № 3 – С. 79–81.
28. Конвенція ООН про права дитини (Конвенція ратифікована Постановою ВР №789-ХІІ (789-12) від 27 лютого 1991 р.
29. Кулик В. Г. Діти з труднощами у навчанні / В. Г. Кулик // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. – Херсон : Айлант. – Вип. 20, ч. 1 / редкол. : Є. С. Барбіна (відп. ред.) та ін. – 2001. – С. 237–241.
30. Левшунова Н. Методи превентивного виховання [Текст] / Н. Левшунова // Психолог. – 2010. – № 26. – С. 26–31.
31. Лиска О. Форми діяльності територіальної громади / О. Лиска // Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. – 2008. – № 1. – С. 132–139.
32. Лукашевич М. П., Мігович І. І. Теорія і методи соціальної роботи: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2002. – 136 с. – Бібліогр.: С. 129–134.
33. Медушевський О. М. Теорія і методологія когнітивної історії / О. М. Медушевський. – М. : РГТУ, 2008. – 358 с.
34. Методи групової соціально-педагогічної роботи з жінками, постраждалими від насильства в сім'ї / С. В. Тунтуєва // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2014. – № 5(1). – С. 122–128.

35. Місецька А. Діти "групи ризику". Шляхи індивідуального підходу / А. Місецька // Психолог. Сер. Шкільний світ. – 2011. – № 35/36. – С. 36–40.
36. Молодь і дозвілля: теорія, методика і практика роботи з підлітками та молоддю за місцем проживання // О. В. Беспалько, А. Й. Капська, В. Т. Куєвда, К. В. Щербакова. – Редкол.: А. Й. Капська (голова) та ін. – Вип.1. – К. : А. Л. Д., 1994. – 125 с.
37. Мушкевич М. І. Основи психотерапії: навч. посіб. / М. І. Мушкевич, С. Є. Чагарна. – 3-є вид. – Луцьк : Вежа-Друк, 2017. – 420 с.
38. Обґрунтування напрямів та прогнозування обсягів соціальних інвестицій у розвиток соціальної сфери територіальної громади / О. Ю. Ємельянов, Н. Я. Яневич // Моделювання регіональної економіки. – 2013. – № 2. – С. 348–361.
39. Олійник Я. Б. Формування спроможних територіальних громад в Україні: переваги, ризики, загрози / Я. Б. Олійник, П. О. Остапенко // Український географічний журнал. – 2016. – № 4. – С. 37–43.
40. Павленок П. Д. Теорія, історія та методика соціальної роботи // Навчальний посібник. – М.: Видавничо-торгова корпорація «Дашков і К», 2007. – 186 с.
41. Паскаль О. Технологічні аспекти підготовки соціальних педагогів до роботи з дітьми груп ризику / О. Паскаль // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. – Вип. 19 / редкол.: Є. С. Барбіна (відп. ред.) та ін. – Херсон : Олді-плюс, 2001. – С. 51–57.
42. Пейн М. Сучасна теорія соціальної роботи [Текст] / М. Пейн. – К. : Вид-во Фонду НОУ ХАУ, 2000. – 456 с.
43. Пірен М. І. Просвітницька робота в територіальній громаді в умовах інформаційного суспільства – базова основа формування психології державного народу / М. І. Пірен // Вісник Національної академії держ.управління при Президентові України. – 2018. – № 2. – С. 16–21.
44. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: закон України 13 січня 2005 р. № 2342-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 6. – Ст. 147.
45. Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей: закон України від 2 червня 2005 р. № 2623 // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 26. – Ст. 354.
46. Про охорону дитинства: закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402 // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 30. – Ст. 142.
47. Про соціальну роботу з дітьми та молоддю: закон України від 21 червня 2001 р. № 2558 // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 42. – Ст. 213.
48. Радіч О. Послуги соціальної підтримки в умовах децентралізації влади / О. Радіч // Місьцеве самоврядування. – 2018. – № 2. – С. 69–73.
49. Розвиток особистості у різних умовах соціалізації: монографія / ред.: Л. О. Калмикова, Г. О. Хомич. – Київ: Слово, 2016. – 472 с.

50. Сидоркіна М. Ю. Творча взаємодія як засіб гармонізації сімейних стосунків: метод. рек. / М. Ю. Сидоркіна. – Кіровоград: Імекс ЛТД, 2013. – 82 с.
51. Сімейно орієнтована соціальна робота: практичні аспекти / ред. В. О. Кузьмінський, ред. С. С. Лукашов. – К. : Молодь, 2010. – 128 с.
52. Словник – довідник для соціальних педагогів та працівників / За заг. ред. А. Й. Капської. – К., 2000
53. Солсо Роберт Л. Когнітивна психологія / Роберт Л. Солсо. – СПб. : Пітер, 2006. – 589 с.
54. Соціальна робота в Україні: Навч. посіб. / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С. Я. Марченко та ін.; Заг. ред.: І. Д. Зверєвої, Г. М. Лактіонової. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 256 с.
55. Соціальна робота в Україні: Теорія і практика / Науково-методичний журнал. – 2003. – № 2, 3.
56. Соціальна робота як правозахисна професія: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 29 квіт. 2015 р. / Нац. акад. пед. наук України; уклад.: Тимчук Л., Андрійчук С.; редкол.: Зварич І. М. та ін. – Чернівці : Рута, 2015. – 191 с.
57. Соціальна робота: навчальний посібник / Соціальна робота. Книга II. – К. : ДЦССМ, 2002.
58. Сутнісні характеристики та класифікація соціальних груп: референтна група: види та функції / Т. М. Кузьменко // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. – 2013. – Вип. 18. – С. 64–77.
59. Сучасне психологічне консультування та психотерапія: дискурс соціального конструкціонізму та інтеракційний контекст / В. О. Климчук // Практична психологія та соціальна робота. – 2013. – № 2. – С. 63–68.
60. Сушик Н. С. Основи соціалізації особистості: навч.-метод. посіб. / Н. С. Сушик. – Луцьк : Вежа-Друк, 2014. – 186 с.
61. Талан М. "Особливі" діти в школах і вузах / М. Талан // Соціальний захист. – 2008. – № 11. – С. 14–15.
62. Тараненко Р. К. Особливості реабілітації дітей-інвалідів / Р. К. Тараненко // Логопед. – 2012. – № 1. – С. 32–34.
63. Тараруєва М. Соціальна криза життя / М. Тараруєва // Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість в умовах європейської інтеграції: Зб. матеріалів XII Всеукраїнської наук.-практ. конф. (13–15 трав. 2009 р.): у 2-х т. Т. 1 (II) / ред. І. І. Тимошенко. – К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2009. – С. 185–190.
64. Теорія і методи соціальної роботи: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича. – К. : Академ-видав, 2005. – 328 с.
65. Теорія і методологія соціальної роботи: Учеб. посіб. для вузів. / Под ред. С. І. Григор'єва. – М. : Наука, 1994. – 36с.
66. Технології соціально-педагогічної роботи: навч.посібник /за заг. ред. проф. А. Й. Капської. – К., 2000.
67. Типи недержавних молодіжних об'єднань / А. О. Кирилова // Держава та регіони. Серія. Право. – 2012. – № 3. – С. 123–127.

68. Титаренко О. М. Поняття та сутність духовно ціннісного розвитку територіальних громад у сільській місцевості / О. М. Титаренко // Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. – 2018. – № 1. – С. 150–166.
69. Тюптя Л. Т. Соціальна робота (теорія і практика) : навч. посіб. / Л. Т. Тюптя, І. Є. Іванова. – К. : ВМУРОЛ "Україна", 2004. – С. 220–227.
70. Тюптя Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота: теорія і практика: Навч. посіб. – 2-ге вид. перероб. і доп. – К.: Знання, 2018. – 574 с.
71. Холодецька Н. Робота з дітьми групи ризику / Н. Холодецька // Соціальний педагог. Шкільний світ. – 2010. – № 5. – С. 27–56.
72. Хьелл Л. Теорії особистості. Основні положення, дослідження і застосування / Л. Хьелл, Д. Зіглер. – СПб.: Пітер, 2003. – 608 с.
73. Шапар В. Б. Словник практичного психолога / В. Б. Шапар. – М.: АСТ, 2004. – 800 с.
74. Шевчук М. В., Савчук П. О. Проблеми молоді в сучасному суспільстві // Актуальні питання культурології. – 2006. – С. 52–54.

ВРАЗОК ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. До групи комплексних моделей соціальної роботи не належить модель:
2. Стигма – це: ...
3. Метою практичної соціальної роботи є.....
4. Психоаналіз Фрейда є основою моделі соціальної роботи:
5. Які межі молодіжного віку в Україні?
6. Конвенція про права дитини – це...
7. Згідно з Конвенцією в квітні 2001 в Україні прийнято:
8. це метод допомоги, у межах якого фахівець аналізує потреби клієнта, а потім організовує, координує, домагається надання, відслідковує отримання й оцінює ефективність наданих послуг, що мають покращити якість життя конкретного клієнта.
9. Телефонне консультування як метод соціальної роботи зародилося у:
10. Індивідуальне представництво у соціальній роботі – це....
11. Згідно з міжнародним та українським законодавством невід'ємними (від народження) вважаються такі права дитини:
12. Ідеї соціально-радикальної моделі походять від таких ідеологічних течій:
 - 1) ленінізму; 2) фемінізму; 3) сексизму; 4) марксизму; 5) модернізму.
13. В теорії ролей вчені виокремлюють такі групи ролей:
14. Найбільш ефективними техніками психологічної моделі соціальної роботи є такі:
15. У процесі адаптації до соціального середовища у межах когнітивної концепції виділяють три етапи:
16. Особливістю дітей «групи ризику» є:
17. Визначають такі психотехнічні аспекти телефонного консультування:

18. Які українські дослідники визначають молодь як «соціальну спільноту, що посідає певне місце в соціальній структурі суспільства й набуває соціального статусу в різноманітних соціальних структурах»?

19. Суб'єктами соціальної роботи є:

20. Соціальна робота може і повинна здійснюватись на різних рівнях:

21. Базовою категорією соціально-педагогічної теорії є:

22. «Ситуація або подія, коли людина стикається з перешкодою на шляху здійснення важливих життєвих цілей, і цю перешкоду неможна подолати деякий час за допомогою узвичаєних методів розв'язання проблем – це:

23. Виділяють два підходи до втручання у кризу:

24. Комплекс заходів, спрямований на відновлення соціального статусу особистості, втрачених чи несформованих соціальних навичок, переорієнтацією соціальних та референтних орієнтацій девіантів за рахунок включення їх в нові, позитивно орієнтовані відносини та види діяльності – це...

25 Сукупність сформованих у процесі пізнавальної, практичної діяльності уявлень, концепцій, понять, які відображають закони, закономірності, принципи, тенденції розвитку соціальної роботи, обґрунтовують моделі практики і техніки втручання – це:

26. Психологічні моделі соціальної роботи – це:

27. Теоретичні моделі, які вибудовуються на ідеї допомоги клієнтові шляхом оптимізації його зусиль щодо використання особистісних і соціальних ресурсів для впливу на несприятливу ситуацію його життя - це група моделей

28. Модель зосереджена на завданні – ...

29 Теорія ролей належить до групи ... моделей соціальної роботи:

30. Теоретичні моделі соціальної роботи за спорідненістю із соціально-гуманітарними науками поділяються на:

2.2. Навчально-методичне забезпечення курсу «Інноваційні процеси в соціальній роботі» (автор Дурманенко Є. А., Жигар Н.М.)

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1.1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни		
			Денна	Заочна
Денна/заочна форма навчання	23 Соціальна робота, 231 Соціальна робота, Соціальна робота.	Вибіркова	+	+
Кількість годин/кредитів 120/4		Рік навчання	1	1
		Семестр	2	2
ІНДЗ: €		Лекції	18	10
		Практичні (семінарські)	18	10
		Самостійна робота	76	86
		Консультації	8	14
	Форма контролю:	екзамен	екзамен	

Анотація курсу

Програма навчального курсу «Інноваційні процеси в соціальній роботі» складена відповідно до навчального плану підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти. Навчальний курс спрямований на засвоєння майбутніми соціальними працівниками ґрунтовних знань сутності інноваційних процесів та специфіки їх реалізації в соціальній роботі, а також формування вмінь їх практичного застосування у професійній діяльності з різними категоріями населення. Навчальна програма ґрунтується на системному підході до структурно-функціонального аналізу інноваційних процесів у соціальній роботі та компетентнісному підході до визначення якості підготовки соціальних працівників, здатних працювати в соціумі з різними категоріями клієнтів.

Вивчення навчального курсу «Інноваційні процеси в соціальній роботі» сприятиме підвищенню рівня професійної компетентності майбутніх соціальних працівників, їх готовності кваліфіковано і майстерно виконувати свої професійні обов'язки, забезпечить оволодіння сучасними теоретичними і прикладними знаннями з теорії соціальної роботи та застосування набутих умінь для конструктивного вирішення професійних завдань різного типу; допомагатиме подальшому професійному зростанню в сучасних умовах.

Мета навчальної дисципліни «Інноваційні процеси в соціальній роботі» – формування у магістрів ґрунтовних знань про сутність, типи інноваційних процесів, їх специфіку в соціальній роботі; усвідомленого розуміння законів перебігу інновацій та формування готовності майбутнього соціального працівника до успішної реалізації цих процесів у професійній діяльності.

Головними завданнями вивчення дисципліни “Інноваційні процеси в соціальній роботі” є:

1. Аналіз та узагальнення теоретичних основ сутності проблеми реалізації інноваційних процесів у соціальній роботі.

2. Формування умінь та навичок практичної реалізації інновацій у соціальній роботі.

3. Формування вмінь студентів оцінювати реальний стан організації соціальної роботи та застосовувати оптимальні інноваційні технології у професійній діяльності.

Компетенції

Інтегральна компетентність:

Здатність конструктивно розв'язувати складні професійні задачі і проблеми в галузі соціальної роботи.

Фахові компетентності:

1. Здатність до критичного мислення, аналізу й синтезу методологічних засад організації інноваційної діяльності в соціальній сфері.

2. Здатність розробляти і управляти проектами із суб'єктами соціальної роботи.

3. Здатність удосконалювати й розвивати професійний, інтелектуальний і культурний рівні соціальних працівників.

4. Здатність до усного і письмового професійного спілкування іноземною мовою соціального працівника на всіх етапах інноваційної діяльності.

5. Здатність проведення наукових і прикладних досліджень на професійному рівні.

6. Здатність ініціювати інновації, планувати та управляти змінами для вдосконалення існуючих та розроблення нових програм професійного самовдосконалення.

7. Здатність фахово аналізувати реальний рівень професійної діяльності, готовність до інновації.

8. Здатність генерувати нові ідеї й нестандартні підходи до реалізації (креативність) професійних задач.

9. Здатність налагоджувати соціальну взаємодію й співробітництво для конструктивного впровадження інноваційних змісту, форм і методів роботи в соціальній сфері.

10. Здатність соціального працівника управляти різнобічною комунікацією.

Спеціальні компетентності:

1. Професійно осмислювати реальні соціальні проблеми, конструктивно їх вирішувати в контексті модифікації, оновлення й інтеграції знань в умовах неповної/недостатньої інформації й суперечливих вимог сучасного суспільства.

2. Критично оцінювати результати наукових досліджень і різні джерела знань про практики соціальної роботи.

3. Застосовувати іноземні джерела при виконанні завдань науково-дослідної та прикладної діяльності у сфері професійної діяльності, висловлюватися іноземною мовою, як усно, так і письмово.

4. Показувати глибинне знання та системне розуміння теоретичних концепцій, як із галузі соціальної роботи, так і з інших галузей соціогуманітарних наук.

5. Автономно приймати рішення в складних і непередбачуваних ситуаціях під час професійної діяльності.

6. Аналізувати соціальний та індивідуальний контекст проблем особи, сім'ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи, планувати втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи (з елементами новатики).

7. Організовувати спільну діяльність фахівців різних галузей і непрофесіоналів, здійснювати їх підготовку до успішного виконання професійних завдань соціального працівника, ініціювати командування та координувати командну діяльність.

8. Об'єктивно оцінювати результати інноваційної діяльності, розробляти рекомендації стосовно впровадження інноваційних програм у професійну діяльність.

9. Демонструвати ініціативу, самостійність, оригінальність, генерувати нові ідеї для фахового розв'язання різних завдань професійної діяльності.

10. Розробляти критерії та показники ефективності інноваційної професійної діяльності, застосовувати їх в оцінюванні виконаної роботи, пропонувати рекомендації щодо забезпечення якості соціальних послуг та управлінських рішень соціального працівника.

11. Розробляти соціальні проекти на високопрофесійному рівні, спрямовані на використання інноваційних форм, методів, засобів.

12. Самостійно вибудовувати й підтримувати цілеспрямовані, професійні взаємини з широким колом людей, представниками різних спільнот і організацій, аргументувати, переконувати, вести конструктивні переговори, результативні бесіди, дискусії, толерантно ставитися до альтернативних думок.

13. Демонструвати позитивне ставлення до власної професії та відповідати своєю поведінкою етичним принципам і стандартам соціальної роботи.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання представляється у вигляді таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Лек.	Практ.
				Денна форма	
Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ.					
Тема 1. Теоретичні засади реалізації інноваційних процесів у соціальній роботі: сутність, принципи, специфіка.	8/4	4	4	2	2

Тема 2. Рівні управління інноваційними процесами в соціальній роботі.	4/4	2	2	2	2
Тема 3. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої та соціально-педагогічної діяльності.	4/2	2	2	–	2
Разом за змістовим модулем 1	16/10	8	8	4	6
Змістовий модуль 2. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ.					
Тема 4. Інноваційна діяльність фахівця соціальної роботи.	8/4	4	4	2	2
Тема 5. Зміст та завдання інноваційних технологій у соціальній роботі. Специфіка інноваційних технологій соціальної роботи.	4/3	2	2	2	1
Тема 6. Системні інноваційні технології соціальної роботи: оцінювання; втручання; ведення випадку.	8/3	4	4	2	1
Разом за змістовим модулем 2	20/10	10	10	6	4
Всього годин	36/20	18	18	10	10

3. Тематичний план змістових модулів

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади реалізації інноваційних процесів у соціальній роботі

Тема 1. Теоретичні засади реалізації інноваційних процесів у соціальній роботі: сутність, принципи, специфіка.

Поняття процесу технологізації соціальної роботи. Історичні аспекти розвитку соціально-педагогічних технологій. Структура педагогічної системи. Ієрархія цілей в соціальній роботі. Принципи модернізації системи соціальної роботи.

Чинники впровадження інноваційних технологій у соціальній роботі.

Основні поняття: новатика, інновація, інноваційний процес, технологія, інноваційна технологія, принцип модернізації соціальної роботи.

План практичних занять до теми 1:

1. Структура технологічного процесу.
2. Основні етапи технологічного процесу.
3. Ознаки, за якими класифікують технології в соціальній роботі.
4. Компоненти інноваційного процесу в соціальній роботі.

Література для вивчення теми: 1; 3; 5; 6.

Тема 2. Рівні управління інноваційними процесами в соціальній роботі.

Інноваційна освіта та інновації в соціальній роботі. Закони перебігу інноваційних соціально-педагогічних процесів. Сутність інноваційних технологій як компоненту інноваційної соціальної роботи. Структура інноватики в соціальній роботі. Критерії інноватики. Класифікація соціально-педагогічних інно-

вацій. Рівні управління інноваційними процесами в соціальній роботі. Синергетичний вимір інноваційних процесів у соціальній роботі.

Основні поняття: рівень управління інноваційними процесами, структура інноватики в соціальній роботі, критерій інноватики, класифікація інновацій у соціальній роботі.

План практичних занять до теми 2:

1. Закони перебігу інноваційних процесів у соціальній роботі. 5. Принципи інноваційної роботи.
2. Регіональний рівень управління інноваційними процесами.
3. Структура в соціальній роботі.
4. Критерії інноватики.
5. Рівні управління інноваційними процесами в соціальній роботі.

Література для вивчення теми: 3; 5; 6; 7; 11.

Тема 3. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої та соціально-педагогічної діяльності.

Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності. Зміст та специфіка Положення про порядок здійснення інноваційної діяльності у соціальній сфері.

Основні поняття: інноваційна освітня діяльність, положення про інноваційну діяльність.

План практичних занять до теми 3:

1. Адміністративно-організаційні та нормативні умови інноваційного пошуку в соціальній роботі.
2. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності.
3. Аналіз Положення про порядок здійснення інноваційної діяльності у соціальній сфері.

Література для вивчення теми: 3; 6; 9; 12; 13.

Питання для самоконтролю до змістового модуля 1

1. Структура технологічного процесу.
2. Основні етапи технологічного процесу.
3. Ознаки, за якими класифікують технології в соціальній роботі.
4. Закони перебігу інноваційних процесів у соціальній роботі. Принципи інноваційної роботи.
5. Регіональний рівень управління інноваційними процесами.
6. Адміністративно-організаційні та нормативні умови інноваційного пошуку в соціальній роботі.
7. Сутність інноваційних технологій як компоненту інноваційної соціальної роботи.
8. Структура інноватики в соціальній роботі.
9. Критерії інноватики.
10. Рівні управління інноваційними процесами в соціальній роботі.
11. Сутність інноваційної діяльності в соціальній роботі.

12. Антиінноваційні бар'єри у професійній діяльності соціального працівника та шляхи їх подолання.
13. Управління інноваційною діяльністю в соціальній сфері.
14. Готовність до інноваційної діяльності як важлива професійна якість фахівця соціальної роботи.
15. Суть та структура готовності соціального працівника до інноваційної діяльності.

Змістовий модуль 2. Інноваційні технології у соціальній роботі.

Тема 4. Інноваційна діяльність фахівця соціальної роботи.

Сутність інноваційної діяльності в соціальній сфері. Компоненти інноваційної діяльності соціального працівника. Суть та структура готовності фахівця соціальної роботи до інноваційної діяльності. Антиінноваційні бар'єри у професійній діяльності соціального працівника та шляхи їх подолання.

Основні поняття: інноваційна діяльність соціального працівника, компоненти інноваційної діяльності, готовність соціального працівника до інноваційної діяльності, антиінноваційні бар'єри.

План практичних занять до теми 4:

1. Сутність інноваційної діяльності в соціальній роботі.
2. Антиінноваційні бар'єри у професійній діяльності соціального працівника та шляхи їх подолання.
3. Управління інноваційною діяльністю в соціальній сфері.
4. Готовність до інноваційної діяльності як важлива професійна якість фахівця соціальної роботи.
5. Суть та структура готовності соціального працівника до інноваційної діяльності.
6. Формування інноваційної поведінки фахівця соціальної роботи.
7. Моніторинг якості підготовки майбутнього соціального працівника до реалізації інноваційних технологій у професійній діяльності.

Література для вивчення теми: 3; 4; 6; 9; 13; 17.

Тема 5. Зміст та завдання інноваційних технологій у соціальній роботі.

Специфіка інноваційних технологій соціальної роботи.

Теорії засвоєння, на яких базуються технології соціальної роботи. Труднощі впровадження інноваційних технологій. Умови ефективного впровадження інноваційних технологій у соціальній роботі.

Основні поняття: технологія, інноваційна технологія, інтерактивні технології.

План практичних занять до теми 5:

1. Особистісний підхід у соціальній роботі.
2. Концептуальні положення інновацій у соціальній роботі.
3. Мета і завдання особистісно орієнтованої соціальної роботи.
4. Вимоги до соціального працівника в контексті інноваційної діяльності.
5. Інтерактивні соціально-педагогічні технології.
6. Технології колективно-групової діяльності.

7. Технологія ситуативного моделювання.
8. Технологія опрацювання дискусійних проблем.
9. Структура та методика інтерактивного виховного впливу.
10. Технологія проектування систем соціальної роботи.

Література для вивчення теми: 1; 3; 6; 9; 11; 15.

Тема 6. Системні інноваційні технології соціальної роботи: оцінювання; втручання; ведення випадку.

Оцінювання як фундаментальна технологія соціальної роботи. Оцінювання потреб дитини та сім'ї. Принципи оцінювання. Компоненти оцінювання. Загальна характеристика типів оцінки: оцінка потреб, оцінка процесу, оцінка результатів (впливу), економічна оцінка. Цикл оцінювання.

Оцінка потреб дітей, її предмет та об'єкт. Принципи оцінки. Етапи здійснення оцінки та їх характеристика: експрес-оцінка, початкова оцінка, комплексна оцінка.

Стратегія **втручання** як ефективна технологія надання соціальної допомоги. Типи стратегій втручання. Види стратегії раннього втручання: кризова і термінова. Фази втручання.

Місце технології **ведення випадку** серед інновацій роботи соціальних служб. Мета і завдання ведення випадку. Принципи ведення випадку. Моделі ведення випадку: мультидисциплінарна, трансдисциплінарна, міждисциплінарна. Функції та ролі соціального працівника/менеджера під час впровадження технології ведення випадку. Технологія ведення випадку як процес, його етапи.

Основні поняття: оцінювання, оцінювання потреб дитини та сім'ї, стратегія втручання, технологія ведення випадку, моделі ведення випадку: мультидисциплінарна, трансдисциплінарна, міждисциплінарна.

План практичних занять до теми 6:

1. Поняття про соціальні технології.
2. Оцінювання як фундаментальна технологія соціальної роботи.
3. Оцінювання потреб дитини та сім'ї.
4. Інноваційні технології соціальної роботи в соціальних службах.
5. Інтегрований підхід до здійснення соціального обслуговування населення на рівні громади.
6. Принципи оцінювання. Компоненти оцінювання. Загальна характеристика типів оцінки: оцінка потреб, оцінка процесу, оцінка результатів (впливу), економічна оцінка.
7. Цикл оцінювання. Оцінка потреб дітей, її предмет та об'єкт.
8. Принципи оцінки. Етапи здійснення оцінки та їх характеристика: експрес-оцінка, початкова оцінка, комплексна оцінка.
9. Стратегія втручання як ефективна технологія надання соціальної допомоги.
10. Типи стратегій втручання. Види стратегії раннього втручання: кризова і термінова. Фази втручання.
11. Місце технології ведення випадку серед інновацій роботи соціальних служб.

12. Мета і завдання ведення випадку. Принципи ведення випадку.
 13. Моделі ведення випадку: мультидисциплінарна, трансдисциплінарна, між-дисциплінарна.
 14. Функції та ролі соціального працівника/менеджера під час впровадження технології ведення випадку.
 15. Технологія ведення випадку як процес, його етапи.
- Література для вивчення теми:** 1; 3; 6; 9; 11; 13.

Питання для самоконтролю до змістового модуля 2.

1. Формування інноваційної поведінки фахівця соціальної роботи.
2. Моніторинг якості підготовки майбутнього соціального працівника до реалізації інноваційних технологій у професійній діяльності.
3. Особистісний підхід у соціальній роботі.
4. Концептуальні положення інновацій у соціальній роботі.
5. Мета і завдання особистісно орієнтованої соціальної роботи.
6. Вимоги до соціального працівника в контексті інноваційної діяльності.
7. Інтерактивні соціально-педагогічні технології.
8. Технології колективно-групової діяльності.
9. Технологія ситуативного моделювання.
10. Технологія опрацювання дискусійних проблем.
11. Структура та методика інтерактивного виховного впливу.
12. Технологія проектування систем соціальної роботи.
13. Поняття про соціальні технології.
14. Оцінювання як фундаментальна технологія соціальної роботи.
15. Оцінювання потреб дитини та сім'ї.
16. Інноваційні технології соціальної роботи в соціальних службах.
17. Інтегрований підхід до здійснення соціального обслуговування населення на рівні громади.
18. Принципи оцінювання. Компоненти оцінювання. Загальна характеристика типів оцінки: оцінка потреб, оцінка процесу, оцінка результатів (впливу), економічна оцінка.
19. Цикл оцінювання. Оцінка потреб дітей, її предмет та об'єкт.
20. Принципи оцінки. Етапи здійснення оцінки та їх характеристика: експрес-оцінка, початкова оцінка, комплексна оцінка.
21. Стратегія втручання як ефективна технологія надання соціальної допомоги.
22. Типи стратегій втручання. Види стратегії раннього втручання: кризова і термінова. Фази втручання.
23. Місце технології ведення випадку серед інновацій роботи соціальних служб.
24. Мета і завдання ведення випадку. Принципи ведення випадку.
25. Моделі ведення випадку: мультидисциплінарна, трансдисциплінарна, між-дисциплінарна.
26. Функції та ролі соціального працівника/менеджера під час впровадження технології ведення випадку.

27. Технологія ведення випадку як процес, його етапи.
28. „Телефон Довіри" як організаційна форма соціальної допомоги.
29. Гендерна політика: соціальна підтримка жінок. Завдання, функції діяльності Київського міського центру роботи з жінками. Мета, завдання, функції діяльності соціального гуртожитку.
30. Завдання, режим роботи приймальника-розподільника.
31. Завдання, функції діяльності центрів ресоціалізації наркозалежної молоді.
32. Мета, завдання, функції, напрями діяльності служби з ін'єкційними споживачами наркотиків.
33. Організація у притулку для неповнолітніх профілактичної, корекційно-виховної роботи серед неповнолітніх.
34. Здійснення соціального супроводу дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей.
35. Державний соціальний стандарт соціальних послуг в центрах соціально-психологічної допомоги.
36. Державний соціальний стандарт соціальних послуг в притулках для неповнолітніх служб у справах неповнолітніх.
37. Завдання, функції та діяльність центру соціально-психологічної реабілітації для дітей та молоді з функціональними обмеженнями.
38. Сучасні аспекти соціальної роботи із дітьми та молоддю з функціональними обмеженнями.
39. Взаємодія суб'єктів соціальної роботи з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах.
40. Завдання, функції та організація роботи денного центру перебування ВІЛ-інфікованих дітей.
41. Мета, завдання, функції, напрями діяльності молодіжного центру праці.
42. Мета, завдання, функції діяльності інформаційно-ресурсного центру центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.
43. Загальна характеристика соціальних служб, діяльність яких спрямована на соціальну реабілітацію дітей та молоді з особливими потребами.
44. Загальна характеристика соціальних служб діяльність яких спрямована на соціальну адаптацію дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.
45. Особливості розвитку волонтерського руху в Україні..
46. Прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу, як альтернативні форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.
47. Загальна характеристика соціальних служб діяльність яких спрямована на соціальну підтримку ВІЛ-інфікованих дітей.
48. Моделі соціальних послуг для розумово відсталих інвалідів у громаді.
49. Загальна характеристика соціальних служб, діяльність яких спрямована на подолання дитячої безпритульності та бездоглядності.
50. Загальна характеристика соціальних служб, діяльність яких спрямована на реабілітацію неповнолітніх та молоді, які перебувають або повертаються з місць позбавлення волі.

51. Соціальна робота щодо запобігання та подолання негативних явищ у молодіжному середовищі.
52. Служба по роботі з ін'єкційними споживачами наркотиків.
53. Соціальна підтримка сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги. Завдання, основні напрями діяльності.
54. Діяльність центру соціально-психологічної допомоги.

Завдання для самостійної роботи студентів

Завдання до змістового модуля 1.

1. Технологізувати діяльність у соціальній сфері – це означає
2. Розкрити позиції, за якими можна проводити технологізацію соціальної роботи.
3. Обгрунтуйте передумови виникнення соціально-педагогічної інноватики в нашій країні та інноваційної діяльності у соціальній сфері.
4. Визначте взаємозв'язок інновації і традиції в соціальній роботі.
5. Наведіть приклади часткових, модульних і системних соціально-педагогічних нововведень і новацій у соціальній роботі.
6. Розкрийте роль педагогічного експерименту в інноваційній діяльності.
7. Охарактеризуйте на конкретних прикладах інноваційні стереотипи.
8. Запропонуйте найефективніші, на ваш погляд, методи розвитку інноваційної поведінки соціального працівника.
9. Запропонуйте шляхи формування індивідуального стилю діяльності соціального працівника.
10. Зробіть порівняльний аналіз будь-якої системної інноваційної технології з традиційною за обраними вами позиціями:

11. Обгрунтуйте чому можна розглядати інтерактивну взаємодію як сукупність технологій.
12. Зробіть порівняльний аналіз пасивного, активного та інтерактивного виховного впливу за такими критеріями:

Критерії порівняння	Пасивна модель (Суб'єкт-об'єкт взаємодії)	Активна модель (Суб'єкт-об'єкт взаємодії)	Інтеграційна модель
1. Обсяг інформації			
2. Рівень взаємодії та її результати (знання, вміння, навички, життєва компетенція)			
3. Відсоток взаємодії			
4. Контроль над процесом виховання			
5. Роль особистості соціального працівника			
6. Роль клієнтів			
7. Джерело мотивації взаємодії			

Завдання до змістового модуля 2.

1. Визначити основні проблеми функціонування сім'ї та соціальні проблеми сім'ї. Зробіть порівняльний аналіз.
2. Ознайомитись з методикою виявлення сімей, які потребують соціального супроводу.
3. Запропонувати тематику інтерактивних дискусій, круглих столів та семінарів для мультидисциплінарних груп фахівців, що працюють в кризисних центрах.
4. Запропонуйте послідовність дій соціального працівника кризового центру у ході короткотривалого консультування просвітницько- рекомендаційного характеру.
5. Визначити особливості організації консультативної, профілактичної та реабілітаційної роботи з сім'ями в умовах спеціалізованих служб.
6. Розробити методичні рекомендації для соціальних працівників, що супроводжують прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу.
7. Оцінити ефективність роботи спеціалізованих служб з наряду реабілітації дітей з функціональними обмеженнями.
8. Проаналізуйте методи і форми індивідуальної роботи з дітьми та молоддю з функціональними обмеженнями.
9. Складіть комплексну програму соціальної реабілітації сім'ї, де виховується дитина з особливими потребами.
10. Проаналізуйте етапи діяльності служби по роботі з ін'єкційними споживачами наркотиків. Обґрунтуйте доцільність та певну послідовність діяльності.

11. Визначте зміст комплексної реабілітації дітей, підлітків і молоді груп ризику, які опинилися в кризових ситуаціях.
12. Проаналізуйте дії фахівців (психологів, соціальних працівників, соціальних педагогів, лікарів, юристів тощо) закладів соціального спрямування (за вибором) на кожному етапі комплексної реабілітації: діагностичному, корекційному (корекційно-відновлювальному), профілактичному.
13. Обґрунтувати доцільність використання форм та методів соціальної роботи при здійсненні соціального супроводу неповнолітніх, молоді, що повернулася з місць позбавлення волі".
14. Обґрунтувати доцільність використання форм та методів соціальної роботи консультативних пунктів: у слідчих ізоляторах; у виправних колоніях;
15. Розробити тематику соціально-психологічних тренінгів з профілактики негативних явищ у молодіжному середовищі. Для кожної тематики визначити: вікову групу; категорію; стать; мету; визначити тривалість (кількість днів, годин, кількість занять).
16. Розкрити суттєві ознаки відмінності телефонного консультування від інших видів психологічної допомоги
17. Охарактеризуйте принципи психологічного консультування. Укажіть ознаки несприятливого прогнозу щодо подальшої роботи з клієнтом.
18. Розкрити специфіку соціального супроводу та медичного догляду за ВІЛ-інфікованими дітьми.
19. Проаналізувати ефективність застосування в групах взаємодопомоги основних форм роботи з особами, що ВІЛ-інфіковані. Скласти таблицю.
20. Соціальний супровід та патронаж дітей та молоді, що живе з ВІЛ/СНІД.

4. Індивідуальні науково-дослідні завдання

ІНДЗ виконується на основі знань, умінь та навичок, одержаних під час лекційних і практичних занять, самостійної роботи та консультацій.

Кожен студент захищає проект - структурний аналіз певної технології соціальної роботи.

Алгоритм структурного аналізу технології соціальної роботи.

1. Назва технології.
2. Хто застосовує цю технологію.
3. Методологічні основи та психолого-педагогічні механізми функціонування технології.
4. Мета. Ступінь її діагностичності.
5. Характеристика структурування змісту конкретної діяльності.
6. Характеристика методів роботи.
7. Форми організації соціально-педагогічного процесу та специфіка їх застосування.
8. Шкала (система) результатів роботи оцінювання за описаною технологією.
9. Роль соціального працівника.
10. Переваги даної технології у порівнянні з традиційною діяльністю фахівця соціальної роботи.
11. Недоліки технології в порівнянні з традиційною діяльністю.

12. Умови ефективного застосування технології у підготовці студентів-майбутніх соціальних працівників.
13. Схематичне представлення технології.

Наприклад:

Складові технології	Види та характеристика	Примітка
Методологія		
Мета		
Зміст		
Методи		
Форми організації діяльності		
Оцінювання результатів		
Переваги		
Недоліки		
Умови		

Захист індивідуального проекту.

5. Розподіл балів та критерії оцінювання

Форми оцінювання: усне опитування, презентація ІНДЗ у вигляді мультимедійного представлення розроблених проектів, модульна контрольна робота, підсумковий тест.

Таблиця 5.1

Поточний контроль (макс = 40 балів)						Модульний контроль (макс = 60 балів)			Загальна кількість балів
Модуль 1			Модуль 2			Модуль 3			
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		ІНДЗ		МКР 1	МКР 2		
Денна форма									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	10	30	30	100
5	5	5	5	5	5				
Заочна форма									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	28	30	30	100
2	2	2	2	2	2				

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90–100	Відмінно	Зараховано
82–89	Дуже добре	
75–81	Добре	
67–74	Задовільно	
60–66	Достатньо	
1–59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

6. Рекомендована література до навчального курсу

Основна література

1. Безпалько О. В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та учнівською молоддю в територіальній громаді: теоретико-методичні основи / О. В. Безпалько. – К.: Наук. світ, 2006. – 363 с.
2. Безпалько О. В. Соціальна робота в схемах і таблицях / Навч. посіб. / О. В. Безпалько. – К.: Логос, 2003. – 105 с.
3. Брутман В. І. Раннє соціальне сирітство як комплексна медико-соціально-педагогічна проблема. – М.: АСОПР, 1944. – 182 с.
4. Громада як осередок соціальної роботи з дітьми та сім'ями: Метод, матеріали для тренера / О. В. Безпалько та ін.; Під заг. ред. І. Д. Звереві. – К.: Наук. світ, 2011. – 69 с.
5. Збірник нормативно-правових актів у сфері захисту прав дітей. – К.: Дитячий Фонд ООН (ЮНІСЕФ), 2002. – 318 с.
6. Зверева І. Д. Соціальна робота з дітьми та молоддю в Україні / І. Д. Зверева. – К.: Правда Ярославовичів, 1998. – 432 с.
7. Зверева І. Д. Впровадження програм з формування життєвих навичок / І. Д. Зверева // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – № 4. – С. 43–48.
8. Інновації у соціальних службах / За ред. Т. Семигіної. – К.: Пульсари, 2002. – 94 с.
9. Інноваційні моделі соціальних послуг: Проекти Українського фонду соціальних інвестицій / За ред. Н. В. Кабаченко. – К.: ЗАТ «ВІПОЛ», 2016. – 320 с.
10. Картер Ричард. Опіка над дітьми: сім'я і держава. Вплив інституційної форми виховання на розвиток дітей (моніторинговий звіт). – К.: Логос, 2005. – 88 с.

11. Концепція Державної програми реформування закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України № 263-р від 11 травня 2006 р.
12. Кравець Н. Психофізіологічні та психолого-педагогічні аспекти формування усвідомленого батьківства / Н. Кравець. – К. : Академія, 2001. – 244 с.
13. Кубицький С. О. Організація діяльності соціальних служб [Навч.-метод. комплекс] / Укл. Кубицький С. О. – К.: Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2015. – 62 с.
14. Кузьмінський В. О. Інтегровані соціальні служби – складова стратегії деінституалізації / В. О. Кузьмінський // Права дітей. – К., 2006. – С. 10–11.
15. Методические материалы по подготовке приемных родителей / Автор. кол.: Л. М. Абросова, Е. В. Водопьян, Н. Б. Девон. – СПб.: СПбОО «Врачи детям», 2016. – 112 с.
16. Методичний посібник по проведенню тренінг-курсу для соціальних працівників з питань добору, підготовки і соціального супроводу прийомних батьків / Г. М. Бех, А. Й. Капська, Н. М. Комарова та ін. – К.: Український Ін-т соціальних досліджень, 2000. – 128 с.
17. Методичні рекомендації для соціальних працівників сільських та селищних центрів СССДМ / Н. М. Комирова, О. В. Вакуленко, А. Г. Зінченко та ін. – К.: ДСССДМ, 2003. – С. 89–91, 176.
18. Надання допомоги «дітям вулиці» та соціально-незахищеним дітям і підліткам: інформ.-метод. збірник / За ред. С. В. Толстоухової, К. Акстманн. – К., 2003. – С. 18–23.
19. Науковий супровід, моніторинг та оцінка ефективності соціальних проєктів / О. О. Яременко, О. Р. Артюх, О. М. Балакірева та ін. – К.: ДЦССМ, 2002. – 132 с.
20. Оржеховська В. М. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх: Навч.-метод. посіб. / В. М. Оржеховська. – К.: ВІАН, 1996. – 352 с.
21. Пеша І. В. Соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (проблеми реформування) / І В. Пеша. – К.: Логос, 2000. – 87 с.
22. Питання формування ефективності родинних форм виховання дітей, позбавлених батьківського піклування / Н. М. Комарова, Л. М. Мельничук, І. В. Пеша та ін. – К.: ДІПСМ. 2004. – 128 с.
23. Представництво інтересів соціально вразливих дітей та сімей: Навч. посіб. / За ред. Т. В. Семигіної. – К.: Четверта хвиля, 2004. – 216 с.
24. Прийомна сім'я: методика створення і соціального супроводу: Наук.-метод. посіб. / Г. М. Бевз, В. О. Кузьміж, О. І. Нескучаєва та ін. – К: Центр стратегічної підтримки 2003. – 92 с.
25. Програма підготовки соціальних працівників інтегрованих соціальних служб / За заг. ред. І. Д. Зверевої, В. О. Кузьмінського, І. Саммон. – К.: ПБО «Кожній дитині» в Україні 2006. – 34 с.
26. Робота в громаді: практика й політика / Семигіна Т. В. – К.: Видавничий дім «КМ Академія», 2004. – 180 с.

27. Руденко В. Фінансово-матеріальні ресурси органів місцевого самоврядування як засоби реалізації соціальної спрямованості держави // Ресурси розвитку. Адміністративна реформа в Україні / Упор. М. Пухтинський, Є. Рахімов. – К. : Логос, 2002. – С. 163–174.
28. Савченко С. В. Соціалізація студентської молоді в умовах регіонального освітнього простору / С. В. Савченко. – Луганск: Альма-матер, 2003. – 406 с.
29. Сатановська Л. А. Організація соціальної роботи з різними групами клієнтів: Навч. посіб. / Л. А. Сатановська. – К. : Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2008. – 308 с.
30. Сидоренко Ю. А. Сучасна українська сім'я як клієнт соціальної роботи / Ю. А. Сидоренко // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – К., 2003. – № 2. – С. 99–103.
31. Система соціальних служб і служб соціальної роботи [Навч.-метод. комплекс] / Укл. Мирошніченко Н. О. – К. : Акад. праці і соц. відносин Федер. проф. спілок України, 2010. – 40 с.
32. Соціальна робота в Україні: перші кроки / За ред. В. Полтавця. – К. : Видавничий дім «КМ Асадемія», 2000. – 236 с.
33. Соціальна педагогіка: теорія і технології. Підручник / За ред. І. Д. Звереві. – К. : Центр навчальної літ-ри, 2006. – 316 с.
34. Соціальна робота: Короткий енциклопедичний словник. Кн. 4. – К. : ДЦССМ, 2006. – 536 с.
35. Соціальний супровід сімей, що опинились у складних життєвих обставинах. Метод. посіб. / І. Д. Зверева, В. О. Кузьмінський, Ж. В. Петрочко та ін. – К. : ДЦССДМ., 2006. – 84 с.
36. Соціальні послуги: 85 питань та відповідей. Проект ТАСІС «Посилення регіональних соціальних служб в Україні». – 2004.
37. Соціальні служби родині: розвиток нових підходів в Україні (перевидання) / За ред. І. М. Григи, Т. В. Семигіної. – К., 2003.
38. Стан та соціальний захист сільських дітей: Тематична державна доповідь про становище дітей в Україні за підсумками 2004 р. – К. : Дії ІСМ, 2005. – 250 с.
39. Створення та функціонування прийомних сімей: Навч. посіб. для державних службовців / О. Яременко, Н. Комарова, Л. Волинець, І. Пеша. – К. : Український ін-т соціальних досліджень, 2000. – 128 с.
40. Технології створення та функціонування прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу: 36 метод. матеріалів / Автор. кол.: Г. М. Бевз, А. Й. Капська, Н. М. Комарова та ін. – К: ДПКСМ, 2003. – 188 с.
41. Трубавіна І. М. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю: Навч. посіб. / І. М. Трубавіна. – К. : ДЦССМ, 2002. – 132 с.
42. Формування навичок усвідомленого батьківства та ранній розвиток дитини: Метод. матеріали для тренера / Упоряд.: І. В. Братусь та ін.; За заг. ред. Г. М. Лактіонової. – К. : Наук. світ, 2002. – 51 с.
43. Циба В. Т. Соціологія особистості: системний підхід (соціально-психологічний аналіз): Навч. посіб. / В. Т. Циба. – К.: МАУП, 2000. – 152 с.

44. Чи зійдуться наші долі... Реінтеграція батьків і дітей: перші кроки до усвідомлення проблеми / Автор. кол. Л. С. Волинець, Т. В. Говорун, Г. І. Постолюк, Л. В. Косаревська, Л. В. Балім. – К., 2006. – 104 с.

Допоміжна література

1. Інтегровані соціальні служби: теорія, практика, інновації: Навч.-метод. комплекс / Автор.-упоряд.: О. В. Безпалько, І. Д. Зверева, З. П. Кияниця, В. О. Кузьмінський та ін. / За заг. ред.: І. Д. Зверевої, Ж. В. Петрочко. – К. : Фенікс, 2007. – 528 с.
2. Лукашевич М. П. Соціальна робота (теорія і практика): Підручник / М. П. Лукашевич, Т. В. Семигіна. – К.: Каравела, 2011. – 368 с.
3. Нові моделі соціальних служб для сім'ї і дітей: напрями, форми і методи роботи: Методичні матеріали для тренера / Авт.-упор. І. Д. Зверева, З. П. Кияниця, О. А. Лещенко, Л. О. Ніколаєнко, О. В. Павлик, Л. І. Стрига, Н. В. Татарчук; За заг. ред. І. Д. Зверевої. – К., 2011.
4. Соціальна робота в Україні: Навч. посіб. / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С. Я. Харченко та ін.; За заг. ред. І. Д. Зверевої, Г. М. Лактіонової. – К.: Наук. світ, 2009. – 233 с.
5. Соціальний супровід сімей, що опинились у складних життєвих обставинах: Метод. посіб. / Автор.-упорядн. І. Д. Зверева, В. О. Кузьмінський, З. П. Кияниця, Ж. В. Петрочко та ін. – К. : ДЦССДМ, 2007. – 84 с.
6. Тимошко Г. М. Організація діяльності державних і спеціалізованих служб : навчальний посібник / Г. М. Тимошко. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2014. – 248 с.

Інформаційні ресурси

1. Закон України «Про соціальні послуги» від 19.04.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 08.02.2011: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=966-15>
2. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоді» від 21 червня 2001 року № 2558-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.search.ligazakon.ua>;
3. Луков В. А. Гуманізм и парадигмы воспитания в глобальном обществе [Электронный ресурс] / Знание. Понимание. Умение. – Режим доступа: http://www.zpu-journal.ru/gum/prospects//articles/2007lukov_val/2/.
4. Прохоров Б. Б. Экология человека. Понятийно-терминологический словарь [Электронный ресурс] / Академик. – Режим доступа : <http://humanecology.academic.ru/1487>
5. Склярєнко Э. О. Парадигмы воспитания [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ua.ua.info/razvitiye/article-9366-paradigmyi-vospitaniya/>.
6. Соціальний супровід. Режим доступу: <http://zakon.licasoft.com.ua/component/lica/?href=0&view=text&base=24&id=22870&menu=22927>;
7. Соціальне супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу. Режим доступу: <http://zakon.licasoft.com.ua/component/lica/?href=0&view=text&base=24&id=22856&menu=22913>.

7. Зразок тестових завдань для самоконтролю та підсумкового контролю

1 рівень

1. Інновація – це...

- 1) реалізація новатики;
- 2) нові методи та форми роботи;
- 3) нові ідеї, програми, концепції.

2. Готовність до інноваційної діяльності є:

- 1) системою знань і умінь здійснювати інновації;
- 2) особистісним новоутворенням фахівця;
- 3) станом особистості фахівця.

3. Розрізняють інновації –

- 1) прорив;
- 2) удосконалення;
- 3) модифікація;
- 4) еволюція.

4. Будь-яка інновація викликає супротив у колективі. Це є проявом...

- 1) закону необоротної дестабілізації;
- 2) закону реалізації новатики;
- 3) закону стереотипізації.

5. Основними принципами функціонування інтегрованих соціальних служб є:

- 1) пріоритетність інтересів дітей; ухвалення рішень на основі оцінки та аналізу потреб дитини та сім'ї;
- 2) комплексність та адресність та доступність послуг;
- 3) послідовність та системність;
- 4) гуманність та добровільність;
- 5) участь клієнтів, у тому числі й дітей, в ухваленні рішень, плануванні роботи та в моніторингу наданих послуг тощо.

6. Інтеграція – це

- 1) процес, у рамках якого певна громада забезпечує умови для реалізації максимального соціального потенціалу кожного індивіда - члена цієї громади;
- 2) процес залучення громадян до управління громадою;
- 3) об'єднання громадян у громаду.

7. Інтегровані соціальні служби – це..

- 1) комплекс спеціалізованих соціальних служб, які створюються відповідно до потреб членів громади і реалізують певні напрями соціальної роботи, орієнтовані на надання адресної допомоги сім'ям і дітям у подоланні складних життєвих обставин, на основі інтегрованого підходу;
- 2) об'єднання різних соціальних служб для надання адресної соціальної допомоги особам, які її потребують;
- 3) інтеграція дії різних служб для задоволення потреб клієнтів.

8. Основними принципами функціонування інтегрованих соціальних служб є:

- 1) ухвалення рішень на основі оцінки та аналізу потреб дитини та сім'ї; пріоритетність інтересів дітей;

2) комплексність; адресність та доступність послуг; послідовність та системність;

3) гуманність та добровільність;

4) участь клієнтів, у тому числі й дітей, в ухваленні рішень, плануванні роботи та в моніторингу наданих послуг тощо.

9. Джерелом інноваційної діяльності є:

1) передовий досвід практичної роботи;

2) наукові теоретичні розробки;

3) традиційні зміст, форми й методи минулого.

10. Критеріями інновації є:

1) наявність новатики;

2) можливість реалізації новатики;

3) результативність;

4) ефективність;

5) масова реалізація;

6) доступність реалізації.

2 рівень

1. Характерними ознаками інновації типу «Інновація – прорив» є:

1) генерація кардинально нових знань, ідей;

2) впровадження новатики у виробництво;

3) оцінка ефективності;

4) поширення інновації на суміжні галузі.

2. Характерними ознаками інновації типу «Інновація – удосконалення» є:

1) вибір якостей, що потребують удосконалення;

2) генерація кардинально нових знань, ідей;

3) впровадження новатики у виробництво;

4) упровадження удосконалення;

5) оцінка ефективності вдосконалення.

3. Характерними ознаками інновації типу «Інновація – модифікація» є:

1) генерація кардинально нових знань, ідей;

2) впровадження новатики у виробництво;

3) оцінка ефективності;

4) тестування модифікації;

5) впровадження модифікації.

4. Новація за масштабом цілей і завдань має _____ характер:

1) приватний;

2) системний.

5. Інновація за масштабом цілей і завдань має _____ характер:

1) приватний;

2) системний.

6. Новація – це.....

1) засіб, новий метод, технологія, програма;

2) цілеспрямована зміна, що вносить у процес, середовище нові елементи, які викликають перехід системи з одного стану в інший.

7. Цілеспрямована зміна, що вносить у процес, середовище нові елементи, які викликають перехід системи з одного стану в інший є.....

- 1) новацією;
- 2) інновацією.

8. Нововведення, яке організовується і проводиться державою є.....

- 1) реформою;
- 2) новатикою;
- 3) інновацією.

9. Нововведення, яке організовується і проводиться працівниками соціальної роботи, освіти, розробляється і проводиться певним підрозділом, лабораторією є.....

- 1) реформою;
- 2) новатикою;
- 3) інновацією.

10. За ознакою інтенсивності зміни чи рівня інноваційності виділяють інновації:

- 1) нульового та першого порядку;
- 2) системні інновації;
- 3) першого та другого порядку;
- 4) 0,1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 порядку.

3 рівень

1. **Назвіть поняття**, яке Закон України «Про соціальні послуги» трактує як систему соціальних заходів, що передбачає сприяння і послуги, які надають соціальні служби окремим особам чи групам населення для подолання або пом'якшення життєвих труднощів, підтримки їх соціального статусу та повноцінної життєдіяльності.

2. Встановіть відповідність:

1	Профілактична функція соціального обслуговування	А	Сприяння пристосуванню людини або групи людей до нового соціального середовища
2	Соціально-реабілітаційна функція соціального обслуговування	Б	Запобігання виникненню соціальних ризиків, їх повторенню чи загостренню
3	Адаптаційна функція соціального обслуговування	В	Відновлення соціальних функцій індивіда, приведення індивідуальної чи колективної поведінки у відповідність із загальновизнаними суспільними правилами і нормами

3. Комплекс спеціалізованих соціальних служб, які створюються відповідно до потреб членів громади і реалізують певні напрями соціальної роботи, орієнтовані на надання адресної допомоги сім'ям і дітям у подоланні складних життєвих обставин, на **основі інтегрованого** ----//підходу - це... .

4. **Назвіть** спеціалізовану соціальну службу, що входить до складу інтегрованих соціальних служб, першочерговим завданням якої є відновлення та зміцнення стосунків вихованців інтернатних закладів із біологічними батьками, родичами:

1 Служба підтримки сім'ї	3 Служба супроводу дітей, які перебувають у конфлікті із законом
2 Служба реінтеграції та соціалізації вихованців інтернатних закладів	4 Служба раннього втручання

5. **Встановіть відповідність:**

1 Служба підтримки сім'ї	А Сприяє забезпеченню реалізації права дитини на зростання і виховання в сімейному середовищі шляхом розвитку та підтримки сімейних форм влаштування дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування
2 Служба раннього втручання	Б Створюється з метою здійснення соціальної підтримки сім'ям з дітьми, які опинилися у життєвій скруті, наданням адресних комплексних соціальних послуг
3 Служба супроводу сімейних форм виховання	В Має на меті сприяти формуванню усвідомленого ставлення молоді до створення сім'ї та виховання дітей, соціальну підтримку молодих сімей з дітьми

6. **Пронумеруйте** у логічній послідовності операції алгоритму роботи з жінками, які висловлюють намір відмовитися від новонародженої дитини:

А Аналіз причин виникнення кризи	Б Надання соціальних інтегрованих послуг та оцінка їх ефективності
В Розробка стратегії збереження біологічної матері для новонародженого або визначення її нездатності виховувати дитину	Г Налагодження контакту з вагітною жінкою/породіллю

7. **Допишіть.** Згідно із законом України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» передбачено такі форми влаштування дітей цих категорій: а) усиновлення; ...; ...

8. **Визначте відповідність** етапів оцінки та їх тривалості:

1 Звернення (експрес-оцінка)	А 7 днів
2 Початкова оцінка	Б 30 днів
3 Комплексна оцінка	В 1 день

9. **Закінчіть речення:** «Найкращим виходом дитини із прийомної сім'ї є ...»

10. **Допишіть.** Розрізняють декілька моделей «телефонів довіри»: а) професій та; .. .;

2.3. Навчально-методичне забезпечення курсу «Соціальна політика і соціальна робота в Україні» (автори Мартинюк Т. А., Гунько С. О., Жигар Н.М.)

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1.1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни		
			Денна	Заочна
Денна форма навчання	23 Соціальна робота, 231 Соціальна робота, Соціальна робота.	Нормативна		
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання	5	6
		Семестр	9	11
		Лекції	26	8
ІНДЗ: <u>немає</u>		Практичні (семінарські)	28	10
		Самостійна робота	86	114
		Консультації	10	18
	Форма контролю:	екзамен		

Анотація курсу:

Програма навчального курсу «**Соціальна політика і соціальна робота в Україні**» складена відповідно до навчального плану підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти. Навчальний курс спрямований на розширення кола знань студентів про сутність соціального розвитку суспільства, особливості та основні напрямки його здійснення в сучасних умовах; соціальний захист і безпеку людини і суспільства, а також основні напрями та тенденції реалізації соціальної політики та соціальної роботи в Україні.

Вивчення навчального курсу «**Соціальна політика і соціальна робота в Україні**» сприятиме засвоєнню студентами теоретичних засад соціальної політики держави, розумінню законодавчих документів щодо соціальної політики України, формування вміння застосування норм соціальної роботи у подальшій професійній діяльності.

Метою викладання навчальної дисципліни “**Соціальна політика і соціальна робота в Україні**” є розширення кола знань про особливості соціальної політики та соціальної роботи, засвоєння студентами теоретичних засад законодавчих документів щодо соціальної політики держави, формування вмінь практичного застосування норм соціальної роботи на практиці.

Завданнями курсу є:

- розкриття теоретичних засад соціальної політики та соціальної роботи;
- опанування технологіями соціальної роботи;

- формування знань про особливості праці соціального працівника із різними категоріями клієнтів;
- застосовування набутих знань у практичній соціально-педагогічній діяльності.

Компетенції

Загальні:

1. Здатність організовувати власну діяльність з огляду на досягнення науки та з урахуванням змін, що відбуваються у соціальній практиці.
2. Здатність бути критичним та самокритичним в осмисленні соціальних політичних процесів, які мають позитивний чи негативний вплив на суспільство.
3. Здатність визначити і врахувати чинники, що впливають на соціальну політику держави.
4. Здатність здійснювати пошук та аналізувати інформацію з різних джерел,
5. Здатність розробляти пропозиції до цільових перспективних програм та комплекси державних соціальних заходів.
6. Здатність ефективно використовувати на практиці різні теорії в області наук про соціум.
7. Здатність використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології.

Фахові:

1. Здатність аналізувати та застосовувати інноваційні наукові підходи у соціальній роботі.
2. Здатність визначати об'єктивні закономірності, умови та специфічні особливості соціальної політики держави.
3. Здатність аналізувати основні проблеми соціального і духовного розвитку суспільства, особливості цих процесів в Україні.
4. Здатність прогнозувати наслідки реалізації соціальних програм на місцевому та/або регіональному рівні засобами системного аналізу, застосовуючи результати соціального моніторингу, соціологічних досліджень, узагальнення показників соціального розвитку.
5. Здатність самостійно аналізувати сутність і стан соціального захисту і безпеки людини і суспільства в Україні, основні напрями здійснення соціальної політики в сфері соціального захисту.
6. Готовність до розробки нормативної документації, необхідної для реалізації професійної діяльності.
7. Готовність до розробки та впровадження програм комплексних досліджень у соціальній роботі.
8. Готовність застосовувати принципи соціального управління та соціальної політики до процесів соціального розвитку українського суспільства.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Структура навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання представляється у вигляді таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Лек.	Практ.
		Денна форма		Заочна форма	
Змістовий модуль I. Теоретичні засади соціальної політики					
Тема 1. Поняття, сутність і мета соціальної політики	4/1	2	2	1	
Тема 2. Основні моделі державної соціальної політики	4/2	2	2	1	1
Тема 3. Організаційно управлінські засади реалізації соціальної політики	2/1		2		1
Тема 4. Особливості та закономірності формування соціальної політики	2/2	2			2
Тема 5. Сутність соціального захисту населення.	4/1	2	2	1	
Тема 6. Соціальне страхування.	4/1	2	2	1	
Тема 7. Соціальна молодіжна політика	2		2		
Разом за модулем I	22/8	10	12	4	4
Змістовий модуль II. Соціальна робота як механізм реалізації соціальної політики					
Тема 8. Становлення та розвиток соціальної роботи в Україні	4/1	2	2		1
Тема 9. Основні теорії соціальної роботи	4/3	2	2	1	2
Тема 10. Основні поняття та категорії соціальної роботи. Методи та форми соціальної роботи	4/2	2	2	1	1
Тема 11. Характеристики категорії клієнтів соціальної роботи. Соціальна робота з клієнтами різного віку	6/1	2	4	1	
Тема 12. Соціальна робота із сім'єю. Категорії проблемних сімей, та особливості роботи з ними	4/1	2	2		1
Тема 13. Соціальна робота з людьми, що мають функціональні обмеження.	3/1	2	1		1
Тема 14. Соціальна робота з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІДом.	3	2	1		

Тема 15. Соціальна робота з безробітними та бездомними людьми.	4/1	2	2	1	
Разом за змістовим модулем 2	34/10	16	16	4	6
Всього годин:	56/18	26	28	8	10

3. Тематичний план змістових модулів

Модуль 1. Теоретичні засади соціальної політики

Тема 1. Поняття, сутність і мета соціальної політики.

Розширений опис лекції 1

Основні поняття, сутність соціальної політики. Мета і завдання соціальної політики. Об'єкт і суб'єкти соціальної політики. Умови реалізації соціальної політики. Принципи реалізації соціальної політики. Сфери реалізації соціальної політики. Моделі соціальної політики. Досвід впливу міжнародних організацій на соціальну політику.

Основні поняття: соціальна політика, завдання, принципи і напрямки державної соціальної політики, модель, міжнародна організація.

План практичних занять:

1. Генеза поняття "соціальна політика" її сутність.
2. Мета і завдання соціальної політики.
3. Активна і пасивна соціальна політика.
4. Об'єкт і суб'єкти соціальної політики.
5. Умови реалізації соціальної політики.
6. Принципи реалізації соціальної політики.
7. Вплив міжнародних організацій на розвиток пріоритетних завдань соціальної педагогіки.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Визначіть основні соціальні проблеми в Україні, проаналізуйте їх специфіку.
2. Розкрийте сутність та особливості державної соціальної політики в Україні

Література для вивчення теми (цифрами): 13, 26, 27, 28, 33, 39.

Тема 2. Основні моделі державної соціальної політики.

Розширений опис лекції 2.

Класифікація моделей соціальної політики. Бісмарківська модель. Беверіджська модель соціальної політики 3. Соціал-демократична модель. Ліберальна та інші моделі соціальної політики. Характеристика моделей соціальної політики в різних країнах.

Основні поняття: соціальна політика, моделі державної соціальної політики.

План практичних занять:

1. Бісмарківська модель соціальної політики
2. Беверіджська моделі соціальної політики
3. Соціал-демократична модель соціальної політики.

4. Ліберальна модель соціальної політики.
5. Моделі соціальної політики в зарубіжних країнах

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

Визначіть та обґрунтуйте модель соціальної політики в Україні.

Література для вивчення теми (цифрами): 2, 7, 13, 26, 27, 28, 33, 39.

Тема 3. Організаційно управлінські засади реалізації соціальної політики.

Розширений опис лекції 3.

Соціальний розвиток. Основні функції управління соціальною політикою. Рівні реалізації соціальної політики. Умови реалізації соціальної політики. Соціальна політика, спрямована на створення умов для реалізації соціального потенціалу людини. Соціальна політика як чинник розвитку суспільних соціальних відносин. Соціальна політика спрямована на формування соціальної безпеки людини і суспільства. Гуманітарна сфера і гуманітарна політика.

Основні поняття: соціальний розвиток, соціальна політика, соціальні відносини, соціальна структура суспільства, функції управління, гуманітарна сфера.

План практичних занять:

1. Рівні та умови реалізації соціальної політики.
2. Соціальна політика, спрямована на створення умов для реалізації соціального потенціалу людини.
3. Соціальна політика як чинник розвитку суспільних соціальних відносин.
4. Соціальна політика спрямована на формування соціальної безпеки людини і суспільства.
5. Гуманітарна сфера і гуманітарна політика.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізуйте основні напрями здійснення соціальної політики в Україні
2. Визначіть основні недоліки соціальної політики в Україні в попередні десятиріччя.
3. Сутність гуманітарної політики держави.

Література для вивчення теми (цифрами): 2, 7, 13, 26, 27, 28, 33.

Тема 4. Особливості та закономірності формування соціальної політики.

Розширений опис лекції 4.

Соціальні відносини як об'єкт соціальної політики. Соціальна структура суспільства і соціальна політика. Соціальна стратифікація як багатовимірний, ієрархічно організований простір. Суперечливий характер соціального простору сучасного українського суспільства.

Основні поняття: соціальна політика, соціальні відносини, соціальна структура суспільства, гуманітарна сфера.

План практичних занять:

1. Соціальні відносини як об'єкт соціальної політики.
2. Соціальна структура суспільства і соціальна політика.

3. Соціальна стратифікація як багатовимірний, ієрархічно організований простір.

4. Суперечливий характер соціального простору сучасного українського суспільства.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Основні завдання регулювання процесу розвитку соціальних відносин в Україні.

2. Основні недоліки соціальної політики управління розвитком соціальних відносин в Україні в попередні десятиріччя.

3. Сутність процесів соціальної стратифікації.

Література для вивчення теми (цифрами): 2, 7, 13, 27, 28, 33, 39.

Тема 5. Сутність соціального захисту населення.

Розширений опис лекції 5.

Поняття соціального захисту і соціальної безпеки. Історія розвитку соціального захисту. Система соціального захисту в Україні. Сучасні проблеми соціального захисту.

Основні поняття: соціальний захист; соціальне забезпечення; соціальні ризики; соціальна безпека; загальнообов'язкове державне соціальне страхування; державна соціальна допомога; соціальні гарантії та стандарти; прожитковий мінімум; соціальні послуги; матеріальна допомога; соціальне обслуговування.

План практичних занять:

1. Поняття соціального захисту населення.
2. Складові системи соціального захисту.
3. Система соціального захисту в Україні.
4. Основні організаційні та правові засади надання соціальних послуг в Україні.
5. Організаційна структура соціального захисту.
6. Структура та основні завдання Міністерства соціальної політики України.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Визначить зміст права на соціальний захист, за Конституцією України.
2. Опишіть організаційну структуру соціального захисту в Україні.

Література для вивчення теми (цифрами): 2, 9, 21, 32, 37.

Тема 6. Соціальне страхування та соціальна допомога.

Розширений опис лекції 6.

Поняття соціального страхування. Кошти і тарифи в соціальному страхуванні. Види соціального страхування. Сутність і завдання соціальної допомоги. Адресність соціальної допомоги. Основні характеристики соціальної допомоги.

Основні поняття: соціальне страхування, соціальний захист, тариф, кошти.

План практичних занять:

1. Поняття соціального страхування.
2. Кошти і тарифи в соціальному страхуванні.

3. Види соціального страхування.
4. Сутність і завдання соціальної допомоги.
5. Адресність соціальної допомоги.
6. Основні характеристики соціальної допомоги.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

Визначте та проаналізуйте усі види загальнообов'язкового державного соціального страхування передбачені згідно з законодавством України?

Література для вивчення теми (цифрами): 1, 2, 6, 9, 15, 21, 23, 29.

Тема 7. Соціальна молодіжна політика

Розширений опис лекції 7.

Молодь як особлива група суспільства, її властивості. Державна молодіжна політика в Україні, її завдання. Концепція державної молодіжної політики в Україні, шляхи її реалізації. Мета державної молодіжної політики в Україні. Основні принципи державної молодіжної політики. Основні напрямки державної молодіжної політики в Україні. Конституція України про права молоді. Конвенція ООН про права дитини та її виконання в Україні. Робота соціальних служб із захисту прав молоді. Захист соціальних прав молодих людей. Зміст, форми роботи служб соціальної адаптації молоді, діяльність благодійницьких фондів і установ із захисту соціальних прав дітей та молоді.

Основні поняття: молодіжна політика, завдання, принципи і напрямки державної молодіжної політики, соціальні права молоді, соціальні служби, благодійницькі фонди і установи

План практичних занять:

1. Молодь як особлива група суспільства, її властивості. Основні завдання державної молодіжної політики в Україні.
2. Мета, суб'єкти та концепція державної молодіжної політики в Україні, шляхи її реалізації.
3. Основні принципи та напрямки державної молодіжної політики.
4. Конституція України про права молоді. Конвенція ООН про права дитини та її виконання в Україні.
5. Робота соціальних служб із захисту прав молоді.
7. Зміст та основні форми роботи служб соціальної адаптації молоді, діяльність благодійницьких фондів і установ із захисту соціальних прав дітей та молоді.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Представте основні проблеми молоді в Україні у вигляді таблиці.
2. Складіть таблицю: „Джерела дослідження проблем молоді”.
3. Проаналізуйте концепцію державної молодіжної політики в Україні.

Література для вивчення теми (цифрами): 2, 8, 10, 11, 12, 29, 32, 37, 41.

Питання для самоконтролю до І МОДУЛЯ

1. Пріоритетні напрями соціальної політики в Україні.
2. Державна підтримка системи освіти в Україні і за кордоном.
3. Державна підтримка системи охорони здоров'я в Україні і за кордоном.
4. Соціальна підтримка молодих сімей в Україні.

6. Основні пріоритети соціальної політики щодо регулювання сімейно-шлюбних відносин.
7. Молодіжні політичні партії та громадські організації в структурі суб'єктів соціальної молодіжної політики.
8. Основні проблеми та суперечності розвитку соціальної сфери та реалізація соціальної політики.
9. Роль соціальної політики у створенні умов для виконання сім'єю своїх функцій

Змістовий модуль II. Соціальна робота як механізм реалізації соціальної політики

Тема 8. Становлення та розвиток соціальної роботи в Україні.

Розширений опис лекції 8.

Характеристика найважливіших етапів становлення та розвитку соціальної роботи. Зародження професійної соціальної роботи за кордоном. Формування соціальної роботи як фахової діяльності. Історія фахової соціальної роботи в Україні. Вплив волонтерського руху на реалізацію соціальної роботи в Україні.

Основні поняття: милостиня, благодійність, меценатство, благодійна організація, філантропічний рух.

План практичних занять:

1. Характеристика періоду церковної благодійності. Основні етапи княжої благодійності.
2. Аналіз творів епохи Київської Русі, спрямованих на розвиток благодійності.
3. Характеристика церковної, церковно-державної та державної благодійності.
4. Благодійницька діяльність земств та українських меценатів.
5. Характеристика етапів розвитку соціальної допомоги після жовтневого перевороту.
6. Розвиток соціальної допомоги після Великої Вітчизняної війни.
7. Формування соціальної роботи як практичного механізму реалізації соціальної роботи у 90-ті рр. XX ст.
8. Волонтерський рух і його вплив на реалізацію соціальної роботи.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

Зробіть порівняльну таблицю становлення та розвитку соціальної роботи в Україні (період, засновники, характеристика).

Література для вивчення теми (цифрами): 1, 10, 11, 12, 15, 17, 19.

Тема 9. Основні теорії соціальної роботи

Розширений опис лекції 9.

Класифікація теоретичних моделей соціальної роботи. Психологічні моделі соціальної роботи (психодинамічна модель соціальної роботи; когнітивно-біхевіористична модель соціальної роботи (системно-екологічна модель соціальної роботи; соціально-радикальна модель соціальної роботи; теорія ролей, стигматизації; гуманістично- екзистенцій на модель соціальної роботи. Соціо-

логічні моделі соціальної роботи. Комплексні моделі соціальної роботи (кризове втручання; сімейна терапія; психосоціальна терапія; соціально-педагогічна модель соціальної роботи).

Основні поняття: модель, технологія, моделі соціальної роботи.

План практичних занять:

1. Теоретичні моделі соціальної роботи.
2. Психологічні моделі соціальної роботи.
3. Соціологічні моделі соціальної роботи.
4. Комплексні моделі соціальної роботи.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

Складть порівняльну таблицю теорій соціальної роботи (назва теорії, засновники, особливості).

Література для вивчення теми (цифрами): 1, 10, 11, 12, 15, 17, 19, 31.

Тема 10. Основні поняття та категорії соціальної роботи. Методи та форми соціальної роботи.

Розширений опис лекції 10.

Відмінності та характеристика понять "термін", "поняття", "категорія". Метод у соціальній роботі. Методи соціальної роботи. Загальні методи у соціальній роботі Соціальні технології. Форми соціальної роботи.

Основні поняття: термін, поняття, категорія, метод, соціальна технологія, форми соціальної роботи.

План практичних занять:

1. Загальнонаукові методи.
2. Характеристика організаційних методів соціальної роботи.
3. Соціально-економічні методи соціальної роботи.
4. Характеристика педагогічних методів соціальної роботи.
5. Психологічні методи соціальної роботи.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

Розробіть форму соціальної роботи та проаналізуйте її.

Література для вивчення теми (цифрами): 1, 10, 11, 12, 15, 17, 19, 31.

Тема 11. Характеристики категорії клієнтів соціальної роботи. Соціальна робота з клієнтами різного віку.

Розширений опис лекції 11.

Клієнт соціальної роботи. Підходи до вивчення особистості клієнта. Типологія клієнтів. Професійні вимоги до соціального працівника. Професійні ролі соціальних працівників.

Вікова структура населення. Вікова типологія соціальної роботи. Вікові завдання. Соціальна робота з дітьми. Соціальна робота з молоддю. Соціальна робота з людьми зрілого віку. Соціальна робота з людьми літнього віку.

Основні поняття: клієнт, соціальний працівник, молодь, літи, вікова типологія.

План практичних занять:

1. Сутність поняття "клієнт" у соціальній роботі.
2. Характеристика основних підходів до розуміння особистості клієнта.

3. Типологія клієнтів соціальних служб України.
4. Професійні вимоги до соціальних працівників.
5. Професійні ролі соціальних працівників.
6. Соціальна робота з дітьми. Класифікація категорії:
 - а) Вікові завдання дитинства.
 - б) Інститути та агенти соціалізації дитинства.
 - в) Характеристика основних небезпек дитинства.
 - г) Основні напрями роботи соціальних працівників.
7. Соціальна робота з молоддю:
 - а) юнацький вік (вікові завдання, агенти соціалізації, основні небезпеки, основні напрями соціальної роботи);
 - б) власне молодість (вікові завдання, інститути та агенти соціалізації, вікова субкультура, напрями роботи соціальних працівників).
8. Соціальна робота з людьми зрілого віку.
9. Особливості роботи з людьми літнього віку.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: Складіть таблицю авторську «Соціальна робота з клієнтами різного віку».

Література для вивчення теми (цифрами): 1, 10, 11, 12, 15, 17, 19, 31.

Тема 12. Соціальна робота із сім'єю. Категорії проблемних сімей, та особливості роботи з ними.

Розширений опис лекції 12. Сім'я. Типологія сім'ї. Напрями соціальної роботи з сім'єю. Форми роботи з сім'єю. Дисфункціональні сім'ї. Загальні підходи та принципи соціальної роботи з такими сім'ями. Методи та технології соціальної роботи. Діяльність соціальних служб.

Основні поняття: сім'я, дисфункціональні сім'ї, проблемні сім'ї.

План практичних занять:

1. Сутність поняття “сім'я”
2. Типології сімей.
3. Моделі соціальної роботи з різними типами сімей.
4. Дисфункціональні сім'ї. Загальні підходи та принципи соціальної роботи з такими сім'ями.
5. Діяльність соціальних служб щодо різних типів сімей.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

Зробіть підбірку наукових публікацій на тему «Механізми роботи з проблемними сім'ями в Україні: переваги та недоліки.»

Література для вивчення теми (цифрами): 8, 11, 12, 15, 29, 41.

Тема 13. Соціальна робота з людьми, що мають функціональні обмеження.

Розширений опис лекції 13.

Основні моделі інвалідності. Основні напрями діяльності стосовно інвалідів на рівні держави. Методи і технології соціальної роботи. Роль і значення міжнародних організацій та Всесвітніх програм з питань інвалідності.

Основні поняття: інвалід, особа з інвалідністю, особа з функціональними обмеженнями.

План практичних занять:

1. Сучасні уявлення про інвалідність.
2. Загальні підходи та принципи соціальної роботи.
3. Законодавство України щодо осіб з інвалідністю.
4. Методи і технології соціальної роботи.
5. Організація надання допомоги. Приклади діяльності соціальних служб.
6. Роль і значення міжнародних організацій та Всесвітніх програм з питань інвалідності.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

Зробіть підбірку наукових публікацій та напишіть власні тези (3 сторінки) одну з тем: «Соціальна робота з людьми, що мають функціональні обмеження в Україні», Соціальна робота з людьми, що мають функціональні обмеження зарубіжжям»

Література для вивчення теми (цифрами): 4, 6, 15, 18, 19, 20, 21, 22, 35.

Тема 14. Соціальна робота з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІДом.

Розширений опис лекції 14.

Перебіг ВІЛ/СНІДу і його соціальні наслідки. Загальні засади та принципи соціальної роботи. Методи та технології соціальної роботи. Організація надання допомоги. Приклади діяльності соціальних служб. Інтегрована програма з формування прихильності до АРТ у клієнтів ВІЛ-сервісних організацій та розвитку їхньої економічної самостійності.

Основні поняття: ВІЛ, СНІД, АРТ-терапія, прихильність, ВІЛ-сервісні організації.

План практичних занять:

1. Перебіг ВІЛ/СНІДу і його соціальні наслідки. Загальні засади та принципи соціальної роботи.
2. Методи та технології соціальної роботи
3. Організація надання допомоги людям, які живуть з ВІЛ/СНІДом.
4. Приклади діяльності соціальних служб.
5. Міжнародний досвід роботи та надання допомоги людям, які живуть з ВІЛ/СНІДом.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: Проаналізуйте та опрацюйте інтегровану програму з формування прихильності до АРТ у клієнтів ВІЛ-сервісних організацій та розвитку їхньої економічної самостійності.

Література для вивчення теми (цифрами): 4, 6, 15, 18, 19, 24, 21, 22, 30.

Тема 15. Соціальна робота з безробітними та бездомними людьми.

Розширений опис лекції 15.

Безробіття як соціальне явище: наявна ситуація та перспективи для України. Загальні підходи, принципи та технології роботи. Організація надання послуг, діяльність соціальних служб.

Бездомність та безпритульність та її причини. Загальні підходи, принципи та технології роботи. Організація надання послуг, діяльність соціальних служб. Програма «Street Smart».

Основні поняття: бездомність, безпритульність, безробіття.

План практичних занять:

1. Безробіття як соціальне явище: наявна ситуація та перспективи для України.
2. Загальні підходи, принципи та технології роботи. Організація надання послуг, діяльність соціальних служб.
3. Бездомність та безпритульність та її причини.
4. Загальні підходи, принципи та технології роботи. Організація надання послуг, діяльність соціальних служб.
5. Програма «Street Smart».

Література для вивчення теми (цифрами): 5, 19, 21, 23, 32.

Питання для самоконтролю до II МОДУЛЯ

Теоретичні моделі соціальної роботи.

Психологічні моделі соціальної роботи.

Соціологічні моделі соціальної роботи. Комплексні моделі соціальної роботи.

Методи і технології соціальної роботи.

Підходи до вивчення особистості клієнта. Типологія клієнтів.

Професійні вимоги до соціального працівника. Професійні ролі соціальних працівників.

Дисфункціональні сім'ї. Загальні підходи та принципи соціальної роботи з такими сім'ями.

Основні моделі інвалідності.

Основні напрями діяльності стосовно інвалідів на рівні держави.

Роль і значення міжнародних організацій та Всесвітніх програм з питань інвалідності.

Організація надання допомоги людям, які живуть з ВІЛ/СНІДом

4. Розподіл балів та критерії оцінювання

Форми оцінювання: усне опитування у вигляді мультимедійного представлення розроблених по темах проєктів, модульна контрольна робота, підсумковий тест.

Таблиця 4.1

Розподіл балів для денної та заочної форм навчання (ЗРАЗОК)

Поточний контроль (макс = 40 балів)														Модульний контроль (макс = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1														Модуль 2		
Змістовий модуль 1							Змістовий модуль 2							МКР 1	МКР 2	
Денна форма навчання																
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	Т 14	Т 15	30	30	100
2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3			

Заочна форма навчання									
Т 2	Т 3	Т 4	Т 8	Т 9	Т 10	Т 12	Т 13	60	100
15			25						
5	5	5	5	5	5	5	5		

Таблиця 4.2

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90–100	Відмінно	Зараховано
82–89	Дуже добре	
75–81	Добре	
67–74	Задовільно	
60–66	Достатньо	
1–59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

5. Рекомендована література до навчального курсу

1. Вступ до соціальної роботи / за ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича. – Київ : Академвидав, 2005.
2. Ганслі Т. Соціальна політика та соціальне забезпечення за ринкової економіки / Т. Ганслі ; пер. з англ. О. Перепадя. – Київ : Основи, 1996. – 237 с.
3. Гриненко А. М. Соціальна політика : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / Гриненко А. М. – Київ : КНЕУ, 2003. – 309 с.
4. Динамика цінностей в соціальній роботі / под. ред. С. Шардлоу. – Київ : Асоціація психіатрів України, 1996.
5. Демографічні чинники бідності : [колективна монографія] / за заг. ред. Е. М. Лібанової. – Київ : Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України. – 2009. – 184 с.
6. Закон України «Про соціальні послуги» : прийнятий 19.06.2003р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua
7. Іванова О. Л. Соціальна політика : теоретичні аспекти / О. Л. Іванова. – Київ : Вид.дім «КМ Академія», 2003. – 107 с.
8. Капська А. Й. Соціальна робота : деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю / Капська А. Й. – К., 2001.
9. Лібанова Елла. Ринок праці та соціальний захист / Е. Лібанова, О. Палій. – Київ : Вид-во Соломії Павличко, 2004. – 491 с.

10. Лукашевич М. П. Соціальна робота в Україні : теоретико-методичні засади / Лукашевич М. П., Мигович І., Пінчук І. М. – К., 2001.
11. Лукашевич М. П. Соціальна робота (теорія і практика) : підручник / Лукашевич М. П., Семигіна Т. В. – Київ : Каравела, 2011. – 368 с.
12. Мигович І. І. Теорія і методи соціальної роботи / Мигович І. І., Лукашевич М. П. – Київ, 2002.
13. Мустаева Ф. А. Основи соціальної педагогіки / Мустаева Ф. А. – Москва, 2002. – С. 36, 265–271.
14. Політологічний енциклопедичний словник / [упоряд. В. П. Горбатенко та ін.]. – Київ : Генеза, 2004. – 736 с.
15. Попович Г. Соціальна робота в Україні та за рубежом / Попович Г. – Ужгород : Гражда, 2000.
16. Словарь-справочник по социальной работе / под ред. Е. И. Холостовой. – Москва : Юристь, 2000.
17. Соціальна політика та менеджмент у соціальній роботі / за ред. І. Д. Звереві та Л. Г. Лактіонової. – Київ, 2001.
18. Соціальна робота з людьми, які живуть із ВІЛ/СНІДом : методичний посібник для проведення курсів підвищення кваліфікації / за ред. Т. В. Семигіної. – Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006.
19. Соціальна робота : В 3ч. – Ч. 2. Теорія та методи соціальної роботи / за ред. Т. В. Семигіної, І. М. Григи. – Київ : Києво-Могилянська академія, 2004.
20. Сидоров В. Ролі та функції соціальних працівників / Сидоров В. // Соціальна робота в Україні: перші кроки / за ред. В. І. Полтавця. – Київ : Києво-Могилянська Академія, 2000.
21. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні. Реальний стан та перспективи реформування. – Київ : Центр громадської експертизи, 2009. – 104 с.
22. Соціальна робота з людьми, які живуть із ВІЛ/СНІДом : метод. посіб. / за ред. Т. В. Семигіної. – Київ: Науковий світ, 2003.
23. Соціальні послуги на рівні громади : український досвід та перспективи / за ред. Т. В. Семигіної. – Київ: Гурт, 2005.
24. Соціально-психологічне консультування клієнтів програм замісної підтримуючої терапії : навч. посібник / за ред. Т. В. Семигіної. – Київ : Український інститут досліджень політики щодо громадського здоров'я, 2006.
25. Сіленко А. О. Соціальна держава: територія перемін / А. О. Сіленко. – Одеса : Видавничий центр УДАЗ ім. О. С. Попова, 2000. – 280 с.
26. Скуратівський В. А. Соціальна політика / В. А. Скуратівський, О. М. Палій, Е. М. Лібанова. – Київ : ПАРА, 1997. – 360 с.
27. Спікер П. Соціальна політика: теми та підходи / П. Спікер. – Київ : Фенікс, 2000. – 400 с.
28. Соціальна політика регіону : монографія / В. В. Говоруха, В. Г. Бульба, О. С. Горбунова-Рубан та ін. – Харків : Вид-во ХарРІНАДУ «Магістр», 2006. – 272 с.
29. Соціальна робота : Робота з конкретними групами клієнтів / за ред. Т. Семигіної, І. Григи. – Київ : Києво-Могилянська академія, 2004.

30. Стецков О. Оцінка програми ре соціалізації наркозалежної молоді / Стецков О. // Соціальна політика і соціальна робота. – 2004. – № 2.
31. Теорії і методи соціальної роботи / за ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича. – Київ : Академвидав, 2005.
32. Толстоухова С. В. Діяльність центрів соціальних служб для молоді України : сучасний стан і перспективи розвитку / С. В. Толстоухова. – Київ, 1999. – 112 с.
33. Туленков М. В. Соціальна політика в Україні : шляхи формування та реалізації : [навч.-метод. розробка] / М. В. Туленков. – Київ : ІПК ДСЗУ, 2007. – 34 с.
34. Тюптя Л. Т. Соціальна робота : теорія і практика : навч. посіб. / Л. Т. Тюптя, І. Б. Іванова. – Київ : Знання, 2008. – 574 с.
35. Тюптя Л. Т. Психокорекційні методи роботи з людьми з особливими потребами / Тюптя Л. Т., Тюптя О. В. // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами : тези доп. – Київ : Ун-т «Україна», 2003.
36. Холостова Е. И. Социальная реабилитация : учеб. пособие / Холостова Е. И., Дементьева Н.Ф. – Москва : Дашков и К, 2002.
37. Через освіту – до соціальної інтеграції // Соціальний захист. – 2004. – № 6. – С. 30–34.
38. Четверикова Л. Суть соціальної політики та аналіз її моделей в соціальних державах / Л. Четверикова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.znc.com.ua/ukr/publ/periodic/shpp/2005/1/p067.php>.
39. Шайгородський Ю. Політика як інституційна форма досягнення соціального консенсусу : історико-політична інтерпретація / Ю. Шайгородський // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – Київ ; Миколаїв, 2009. – Вип. 15. – С. 5–15.
40. Яковюк І. В. Виникнення та розвиток концепції соціальної держави / І. В. Яковюк // Вісник Академії правових наук України. – 2001. – № 2. – С. 25–34.
41. Яскал Л. Виховання в прийомній сім'ї як чинник соціалізації дітей-інвалідів / Л. Яскал // Соціальна політика і соціальна робота. – 2000. – № 3,4.

6. Зразок тестових завдань для самоконтролю та підсумкового контролю

І рівень складності (одна правильна відповідь)

1. Перші теоретичні концепції соціальної політики виникли у:

- а) XVIII–XIX ст;
- б) XIX–XX ст.;
- в) XX–XXI ст.

2. І. Г. Зайнишев сформулював наступне визначення поняття: «соціальна політика» - це

а) діяльність держави і (або) суспільства (громадських інститутів) за погодженням інтересів різних соціальних груп і соціально-територіальних спільнот у сфері виробництва, розподілу і споживання, дозволяють узгодити інтереси цих груп з інтересами людини і довготривалими цілями суспільства;

б) певна орієнтація і система заходів щодо оптимізації соціального розвитку суспільства, відносин між соціальними та іншими групами, створення тих чи інших умов для задоволення життєвих потреб їх представників;

в) складова частина внутрішньої політики держави, втілена в його соціальних програмах та практиці і регулює відносини в суспільстві в інтересах і через інтереси основних соціальних груп населення

3. Це незалежна гуманітарна організація, яка спрямовує діяльність із забезпечення захисту жертв міжнародних та внутрішніх збройних конфліктів.

а) Дитячий фонд ООН, ЮНІСЕФ;

б) Міжнародний Комітет Червоного Хреста;

в) Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ).

4. Досягти більшої єдності між її членами для захисту та впровадження ідеалів і принципів, які є їх спільною спадщиною, і сприяння їх економічному та соціальному прогресу є:

а) Основна завдання Дитячого фонду ООН ЮНІСЕФ;

б) Мета Ради Європи;

в) Головні цілі МОП.

5. Перший чернечий орден був створений _____ в 529 р.

а) Григорієм Великим;

б) Бенедиктом Російським;

в) міланським архієпископом Датою.

6. Вкажіть, характеристика, якого методу включає в себе «корекцію емоційних і поведінкових розладів у дітей шляхом залучення їх до різноманітних ситуацій».

а) Ігрова терапія;

б) Арттерапія;

в) Соціодрама.

7. Виступає способом організації змісту роботи, сполучення певних її функцій.

а) форми соціальної роботи;

б) методи соціальної роботи;

в) принципи соціальної роботи;

8. Допомога людям, які опинилися у непростих життєвих ситуаціях, пробудження у них життєвих сил, включення їх, наскільки можливо, у контекст життєдіяльності сім'ї, соціальної спільноти, суспільства, це

а) Мета соціальної політики;

б) Мета соціальної роботи;

в) Цілі соціальної роботи;

г) Цілі соціальної політики.

9. Не технології, форми і методи є найважливішими у соціальній роботі, а _____.

а) суспільство;

б) фахівці;

в) людина.

10. Індивід, група людей, сім'я, громада, які не можуть самостійно подолати свої проблеми, вийти з життєвої кризи, функціонувати самостійно і тому потребують допомоги фахових соціальних працівників, є адресатами соціальної роботи, це

- а) Об'єкти соціальної роботи;
- б) Клієнт соціальної роботи; в) Суб'єкти соціальної роботи.

11. Конкретні люди, які навчають людину культурним нормам і допомагають засвоювати соціальні ролі, це

- а) Клієнти соціальної роботи;
- б) Агенти соціалізації;
- в) Соціальні працівники.

12. Соціально-демографічна група, яка виділяється на основі сукупності вікових характеристик, особливостей соціального положення та обумовлена тими та іншими соціально-психологічними властивостями, це

- а) Молодість;
- б) Молодіжний рух;
- в) Молодь.

II рівень складності (декілька правильних відповідей)

13. В Україні соціальна політика реалізується на таких рівнях як:

- а) регіональний;
- б) загальнодержавний;
- в) місцевий;
- г) локальний.

14. За часів давнини на Сході склався такий механізм соціальної допомоги, як:

а) Кожна людина перебував під захистом тих традиційних структур, до яких вона належала, перш за все сім'ї і громади;

б) Общинна допомога нужденним доповнювалася **сімейною**, а також **індивідуальною**, викликаної до корисливого прагнення на владу;

в) Роль держави в здійсненні соціальної допомоги зводилася до збереження її традиційних основ, які стали перетворюватись в юридичну форму;

г) Локальна група забезпечувала матеріальну підтримку своїм члена, яка виражалася в тому, що кожен споживав стільки, скільки йому було покладено, хоча і не нарівні з усіма: чоловік більше, ніж жінка, старший більше, ніж молодший, а дорослий більше, ніж дитина

15. До нужденних людей у період релігійної благодійності відносили:

- а) вдів;
- б) сиротів;
- в) бідняків;
- г) старців.

16. У розвитку соціальної роботи ХХ ст. можна виділити такі етапи:

а) Перетворення соціальної роботи в суспільний інститут (кінець 30-х років. – середина 50-х років 20 ст);

- б) Становлення соціальної роботи (кінець 19 ст. – кінець 30-х років 20 ст.);
- в) Перетворення соціальної роботи в суспільний інститут (кінець 30-х років. – середина 50-х років 20 ст);
- г) Перетворення соціальної роботи у професійну діяльність (кінець 90-х років. 20 ст).

17. Основними причинами посилення маргінальності в суспільстві є:

- а) Політичні процеси;
- б) Економічне розшарування суспільства;
- в) Крах моральних цінностей;
- г) Відсутність сенсу життя.

18. Вкажіть, які визначають групи методів в класичній літературі з соціальної роботи:

- а) Загальні (філософські) методи;
- б) Специфічні методи соціальної роботи;
- в) Спеціальні наукові методи;
- г) Загальнонаукові методи.

19. Клієнтами чи потенційними клієнтами соціальної роботи у західних країнах є:

- а) родини, в яких існують проблеми дитячої занедбаності, сексуальних, фізичних зловживань щодо дитини або одного з партнерів;
- б) осіб, які мають низькі доходи через безробіття, відсутність годувальника, фізичні обмеження, недостатність навичок тощо;
- в) незаміжні вагітні дівчата-підлітки або такі, що вже виховують дитину;
- г) особи, які перебувають у стресовому стані, спричиненому травматичними подіями (смерть близької людини, природні або техногенні катастрофи, вихід на пенсію тощо), а також діти, які покинули родину

20. Вкажіть основні підходи до розуміння особистості клієнта

- а) Психологічна концепція;
- б) Гуманістичний підхід;
- в) Біологічний підхід;
- г) Біопсихологічний підхід.

21. Вкажіть типи сімей за національним (етнічним) складом.

- а) Міжнаціональна сім'я;
- б) Сім'я з громадян різних держав;
- в) Нуклеарна сім'я;
- г) Елітарна сім'я.

22. Для сім'ї-фортеці ("замкненої сім'ї") є характерним:

- а) Побудована на малореальних уявленнях подружжя.
- б) Майбутнє таких сімей, побудованих на романтичних уявленнях, не передбачає нічого втішного.
- в) Вони впевнені, що чоловік і дружина завжди повинні бути разом, що конфлікти – це характерна ознака згасання кохання.
- г) Лише прозвучить весільний марш, починається боротьба за головування в сім'ї.

23. До соціального ризику можна віднести такі групи сімей:

- а) біженців і змушених переселенців;
- б) із надлишковим утриманським навантаженням (багатодітні або які мають у своєму складі інвалідів);
- в) які проживають у депресивних регіонах;
- г) мінімізовані, де чоловіки не вважають себе зобов'язаними виконувати сімейні обов'язки як батьки.

24. До напрямів соціальної роботи з дітьми відносять:

- а) Соціальне обслуговування;
- б) Соціальний патронаж;
- в) Соціальний супровід;
- г) Соціальне інспектування.

25. Визначіть основні завдання державної молодіжної політики:

- а) створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України;
- б) вивчення становища молоді;
- в) створення необхідних умов для зміцнення правових та матеріальних гарантій щодо здійснення прав і свобод молодих громадян;
- г) розвитку традицій та національно-етнічних особливостей.

26. Основними напрями реалізації програм для молоді є:

- а) Створення умов для доступності якісної освіти, сприяння творчому та інтелектуальному розвитку молоді;
- б) Забезпечення зайнятості та розвиток підприємницької діяльності молоді;
- в) Підготовка молоді до сімейного життя і підтримка молодих сімей;
- г) Сприяння вихованню патріотизму, розвитку духовності, моральності дітей і молоді, організації їх змістовного дозвілля;
- д) Формування в молоді пошани до закону та запобігання негативним явищам в молодіжному середовищі.

27. У практиці соціальної роботи використовують такі визначення поняття «бездомна людина»:

- а) повнолітня особа, яка проживає на вулиці, в парках, підвалах, під'їздах будинків, на горищах, об'єктах незавершеного будівництва, в місцях, непризначених та непридатних для проживання, у тому числі жилих приміщеннях, що перебувають в аварійному стані;
- б) особа, яка перебуває у соціальному становищі бездомності;
- в) соціальне становище людини, зумовлене відсутністю в неї будь-якого житла, призначеного та придатного для проживання;
- г) ті, що мешкають у непристосованих для житла приміщеннях, незаконно зайнятому житлі, фургонах, або живуть у родичів чи друзів;

III рівень складності

28. Встановіть відповідність між епохами розвитку соціальної політиками та її представниками.

- а) Відродження;
- б) Новий час;
- в) Античність;
- г) Середньовіччя;

- 1. Ніколо Макіавеллі;
- 2. Т.Мора, Т.Кампанелли;
- 3. Сократ, Платон;
- 4. М. Вебер, А. Сіленко;
- 5. Т. Гобс, Дж. Локк.

29. Впишіть пропущені слова

До соціальної політики в першу чергу належить....., яка залишається основним і найважливішим джерелом її формування та розвитку.

30. Встановіть відповідність між класифікаційною ознакою та методами, які до них відносяться.

- а) Спеціальні наукові методи;
- б) Загальнонаукові методи;
- в) Педагогічні методи;
- г) Методи організації діяльності;

- 1. соціальна діагностика;
- 2. метод індукції та дедукції;
- 3. гра;
- 4. метод прикладу;
- 5. управлінські та виконавські доручення

2.4. Навчально-методичне забезпечення курсу «Практикум з соціальної роботи» (автори: Петрович В. С., Здіховський А. М.)

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1.1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни		
			Денна	Заочна
Кількість годин/кредитів 120/4	23 Соціальна робота, 231 Соціальна робота, Соціальна робота.	Вибіркова		
		Рік навчання	6	7
		Семестр	11	13
		Лекції	–	–
Практичні (семінарські) Лабораторні год.		40	20	
ІНДЗ: <u>немає</u>		Самостійна робота Індивідуальні _____ год	72	86
		Консультації	8	14
	Форма контролю: залік			

Анотація курсу

Програма навчального курсу «Практикум з соціальної роботи» складена відповідно до навчального плану підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти. Навчальний курс спрямований на отримання практичних навичок студентами спеціальності “Соціальна робота”, які обрали сферою своєї майбутньої професійної діяльності соціальну роботу в закладах та установах, що надають безпосередню інформаційну, консультативну, психологічну, педагогічну та інші види допомоги різним категоріям клієнтів. Вивчення навчальної курсу «Практикум з соціальної роботи» сприятиме виробленню важливих професійних умінь та навичок: комунікативних, інструментальних, аналітичних, цілісному підходу до клієнта; формування професійної самосвідомості.

Метою викладання навчальної дисципліни «Практикум з соціальної роботи» є ознайомлення студентів з існуючими в практиці соціальної роботи методами та методиками; відпрацювання студентами умінь та навичок користуватися основними загальними, міждисциплінарними та конкретними соціальними технологіями та технологіями соціально-педагогічної роботи з окремими категоріями клієнтів; накопичення практичних умінь і навичок, розвиток самостійності в ухваленні рішень, формування творчих здібностей, можливості працювати в міждисциплінарній команді фахівців тощо.

Завданнями курсу є:

- сприяння формуванню у студентів професійної позиції соціального працівника/педагога, фахівця із соціальної роботи;
- формування цілісного уявлення про чинники й закономірності соціальної життєдіяльності людини; розкриття специфіки соціальної роботи та її гуманістичної спрямованості;
- розкриття актуальної проблематики сучасних моделей організації практичної соціально-педагогічної роботи, які склалися в Україні і за її межами;
- навчання застосовуванню прикладних методик у практичній роботі, методично грамотного використання різних видів методів для вирішення проблем клієнтів, підбору необхідного інструментарію для здійснення втручання та надання допомоги різним категоріям клієнтів;
- формування у студентів фахової компетентності та навичок практичної соціально-педагогічної роботи з використанням засвоєних технологій соціально-педагогічної роботи.
- надання студентам досвіду подолання проблемних ситуацій в процесі індивідуальної роботи з клієнтом; сприяння отриманню ними досвіду роботи з супервізором та групового обговорення проблем практичної роботи.

Компетенції

Фахові:

- здатність до розуміння та використання сучасних теорій, методологій і методів соціальних та інших наук стосовно до завдань фундаментальних і прикладних досліджень у галузі соціальної роботи;
- здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати та моделювати соціальні ситуації;
- здатність до впровадження методів і технологій інноваційного практикування в соціальної роботи;
- здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня, налагоджувати взаємодію державних, громадських і комерційних організацій на підґрунті соціального партнерства;
- здатність оцінювати процес і результат виконаної роботи, розробляти та впроваджувати програми забезпечення якості соціальних послуг;
- здатність до професійної рефлексії;
- здатність до ініціювання та просування соціальних змін, спрямованих на покращення соціального добробуту;
- здатність організовувати спільну діяльність, ініціювати командоутворення, сприяти згуртуванню та груповій мотивації, фасилітувати процеси прийняття групових рішень;
- здатність до розроблення та управління соціальними проектами;
- здатність виявляти професійну ідентичність та діяти згідно з цінностями соціальної роботи;
- здатність до формування позитивного іміджу професії, її статусу в суспільстві.

Загальні:

- здатність до критичного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність удосконалювати й розвивати професійний, інтелектуальний і культурний рівні;
- здатність фахово аналізувати інформацію, оцінювати повноту та можливості її використання;
- здатність налагоджувати соціальну взаємодію, співробітництво, попереджати та розв'язувати конфлікти;
- здатність управляти різнобічною комунікацією.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання представляється у вигляді таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Назви змістових модулів і тем	Усього	Практ.	Конс.	Сам. роб.	Усього	Практ.	Конс.	Сам. роб.
Змістовий модуль I. Теоретико-прикладні аспекти соціально-педагогічної роботи як сфери професійної діяльності.								
Тема 1. Основні поняття і категорії соціальної/соціально-педагогічної роботи.	5	2		3	4			4
Тема 2. Загальна характеристика методів соціальної/соціально-педагогічної роботи.	5	2		3	5	2		4
Тема 3. Стратегії втручання у соціальній роботі.	6	2	1	3	6	2		4
Тема 4. Основні характеристики взаємодії в соціальній роботі. Когнітивні й емоційні компоненти взаємодії в соціальній роботі.	6	2	1	3	4		1	4
Тема 5. Цінності й етичні засади практичної соціальної роботи.	5	2		3	4		1	4
Разом за модулем 1	27	10	2	15	26	4	2	20
Змістовий модуль II. Методи та методики соціальної/соціально-педагогічної роботи на індивідуальному рівні								
Тема 6. Індивідуальна соціальна робота. Ведення випадку в соціальній роботі.	5	2		3		2		4

Тема 7. Індивідуальне консультування в соціальній роботі. Методика консультативної соціально-психологічної допомоги окремій особистості.	6	2	1	3			1	4
Тема 8. Робота соціального працівника щодо посилення резилієнс клієнта (здатності людини відновлюватись до нормального функціонування після впливу надзвичайної ситуації).	5	2		3		2		4
Тема 9. Методика оцінювання потреб клієнтів.	6	2	1	3			1	4
Тема 10. Тренінг навичок й умінь фахівця із соціальної роботи на індивідуально-особистісному рівні.	5	2		3			1	4
Разом за змістовим модулем 2	27	10	2	15	27	4	3	20
Змістовий модуль III. Методи та методики групової соціальної роботи								
Тема 11. Група як соціально-психологічний феномен.	5	2		3			1	4
Тема 12. Розвиток групи та групові процеси.	5	2	1	2		2	1	2
Тема 13. Теоретико-прикладні аспекти групової соціальної роботи.	5	2		3			1	3
Тема 14. Організація групової соціальної роботи. Структурні елементи групової соціальної роботи.	5	2		3		2		3
Тема 15. Самокерована групова соціальна робота.	5	2	1	2			1	2
Тема 16. Робота соціального працівника щодо посилення резилієнс родини/групи/.	5	2		3		2		3
Тема 17. Використання тренінгів у соціальній роботі. Методика тренінгової роботи.	5	2		3		2	1	5
Разом за змістовим модулем 3	35	14	2	19	35	8	5	22

Змістовий модуль IV. Теоретичні засади та прикладні аспекти соціальної роботи в громаді.								
Тема 18. Сучасні підходи до розуміння громади. Змістові компоненти соціальної роботи в громаді.	4	2		2			1	4
Тема 19. Стратегії, тактики і моделі діяльності соціальних працівників в громаді.	5	2		3		2		4
Тема 20. Планування та реалізація соціальних програм у громаді.	5	2	1	2			1	3
Тема 21. Соціальне замовлення та соціальне проектування. Підготовка та публічний захист соціального проекту.	6	4		2			1	5
Тема 22. Тренінг із активізації громад.	5	2		3				3
Тема 23. Аналіз досвіду практичної роботи з клієнтом та організація взаємодопомоги соціальних працівників. Супервізія.	6	2	1	3		2	1	5
Разом за змістовим модулем 4	31	14	2	15	32	4	4	24
Всього годин:	120	48	8	64	120	20	14	86

3. Тематичний план змістових модулів

Змістовий модуль I. Теоретико-прикладні аспекти соціальної роботи як сфери професійної діяльності

Тема 1. Основні поняття і категорії соціальної /соціально-педагогічної роботи

Соціальна робота в системі соціальних відносин і соціального пізнання. Соціальна робота в Україні та світі. Сутність понять «соціальна робота», «соціально-педагогічна робота». Основні поняття і категорії соціальної роботи: соціальний добробут, соціальна допомога, соціальний захист, соціальне управління. Структура професійної діяльності соціального працівника, соціального педагога, фахівця із соціальної роботи. Мета, засоби і функції професійної діяльності. Професійна компетентність. Кваліфікаційні рівні і характеристики соціальної/соціально-педагогічної роботи як професійної діяльності.

Тема 2. Загальна характеристика методів соціальної/соціально-педагогічної роботи.

Сутність понять «метод» та «методика» в соціальній роботі. Методи як способи взаємопов'язаної діяльності соціального працівника та клієнта.

Класифікація методів професійної діяльності – важливий компонент організації соціальної роботи. Сучасні погляди на виокремлення класифікаційних ознак практичних методів соціальної роботи. Прямі і непрямі методи соціальної роботи.

Класифікація методів за об'єктами (клієнтами) соціальної роботи. Групи педагогічних, психологічних та соціологічних методів, що використовуються у практиці соціальної роботи. Виникнення класичних та інноваційних методів соціальної роботи. Концептуальні підходи до періодизації процесу розвитку методології соціальної роботи. Робота з окремим випадком індивіда або сім'ї (*case work*).

Тема 3. Стратегії втручання у соціальній роботі

Логіка вибудовування процесу соціального втручання. Модель побудови процесу соціального втручання: діагностична і гуманістична модель. Стратегії втручання (інтервенції) у соціальній роботі. Класифікація стратегій втручання: пряме, комбіноване (проміжне) та втручання, спрямоване на зміну системи. Їх взаємозв'язок із методами соціальної роботи.

Тема 4. Основні характеристики взаємодії в соціальній роботі. Когнітивні й емоційні компоненти взаємодії в соціальній роботі.

Сутнісні характеристики соціальної взаємодії. Суб'єкт – суб'єктна взаємодія. Клієнт соціальної роботи. Клієнтські системи. Зміст взаємодії соціального працівника і клієнта. Три складових компоненти соціальної взаємодії і соціальних установок: поведінковий, афектний (емоційний), когнітивний. Психологічна структура взаємодії в соціальній роботі. Когнітивні компоненти взаємодії соціального працівника і клієнта: постановка проблеми, раціональне обговорення, стратегії ухвалення рішень. Емоційні компоненти взаємодії: емпатія, конгруентність, ухвалення клієнта. Поведінковий компонент взаємодії фахівця і клієнта соціальної роботи.

Тема 5. Цінності й етичні засади практичної соціальної роботи.

Ціннісна позиція соціального працівника, соціального педагога, фахівця із соціальної роботи. Роль і значення ціннісних орієнтацій у професійній діяльності. Етична природа ціннісних орієнтацій соціальної роботи. Етичний кодекс соціального працівника. Базові професійні цінності. Вибудова ціннісних еталонів в процесі надання соціальної допомоги. Система цінностей соціального працівника як: відображення системи цінностей соціальної служби (агенції); характеристика соціальної політики й спрямованості вектору соціального розвитку суспільства; інструмент в процесі надання практичної допомоги; вияв його конкретних справ, а не в слів.

Змістовий модуль II. Методи та методики соціальної/соціально-педагогічної роботи на індивідуальному рівні

Тема 6. Індивідуальна соціальна робота. Ведення випадку в соціальній роботі

Місце індивідуальної роботи в практичній соціальній роботі. Об'єкт індивідуальної роботи. Клієнт, користувач і споживач соціальних послуг. Предмет індивідуальної соціальної роботи. Огляд підходів, що використовуються в процесі індивідуальної соціальної роботи. Психоаналітичний підхід. Психо-

соціальний підхід. Функціональний підхід. Підхід, що зосереджується на вирішенні проблеми. Поведінковий підхід. Огляд інших моделей соціальної роботи. Робота з проблемою та з індивідуальним випадком. Ресурси клієнта. Мета і завдання роботи з індивідуальним випадком. Структура роботи з індивідуальним випадком. Моделі роботи з індивідуальним випадком. Структура опису індивідуального випадку. Аналіз об'єкту та предмета індивідуальної соціальної роботи. Визначення видів допомоги клієнту в процесі роботи з індивідуальним випадком. Порівняльний аналіз моделей індивідуальної соціальної роботи. Аналіз процесу роботи з індивідуальним випадком та інтерв'ю як методу роботи з індивідуальним випадком. Техніки і прийоми індивідуального інтерв'ю в соціальній роботі.

Тема 7. Індивідуальне консультування в соціальній роботі. Методика консультативної соціально-психологічної допомоги окремії особистості.

Особливості індивідуальної консультативної допомоги у соціальній роботі. Консультування як метод соціальної допомоги. Консультативний процес і консультативна взаємодія. Види консультування. Класифікація консультування за формою та змістом.

Метод кризового консультування. Техніки психологічною підтримки під час кризового консультування: методика вербалізації емоційних станів; програмування взаємних ролей; інструкція; методика опосередкованого спілкування; сімейне обговорення; техніка формування навичок і вмінь.

Основні етапи соціально-психологічного консультування. Техніки емпатійного спілкування з клієнтом. Основні правила ефективного консультування. Телефонне консультування в соціальній роботі.

Тема 8. Робота соціального працівника щодо посилення резилієнс клієнта (здатності людини відновлюватись до нормального функціонування після впливу надзвичайної ситуації).

Наслідки впливу надзвичайних ситуацій (військового конфлікту) на людину, родину, громаду. Поняття резилієнс. Види резилієнс та підходи до його вимірювання. Резилієнс та травма. Піраміда інтервенцій. Інтервенції з психосоціального відновлення на рівні людини. Інтервенції з відновлення базової безпеки. Адаптація внутрішньо переміщених осіб до нових умов життя. Актуальні напрями та зміст психосоціальної допомоги особистості дитини в умовах конфліктних та постконфліктних ситуацій. Особливості надання психологічної допомоги особам, які пережили втрату близької людини внаслідок бойових дій.

Тема 9. Методика оцінювання потреб клієнтів.

Оцінювання як процес збору всебічної інформації про особу, її родину та оточення, аналіз цієї інформації, підготовка висновків та рекомендацій для подальшого планування допомоги. Мета процесу оцінювання. Вимоги, яким має відповідати процес оцінювання. Основні етапи процедури оцінювання.

Методи збору інформації при оцінюванні потреб клієнта: інтерв'ювання клієнта, спостереження за поведінкою, вивчення умов проживання, аналіз документів, офіційні запити інформації щодо клієнта, тестові методики, анкетування, проєктивні методики та генограми. Застосування результатів оцінювання при плануванні послуг.

Тема 10. Тренінг навичок й умінь фахівця із соціальної роботи на індивідуально-особистісному рівні.

Самооцінка вмінь та навичок консультанта. Навики спілкування з клієнтом. Встановлення правильних взаємовідносин із клієнтом. Встановлення та підтримка контакту з клієнтом в ході індивідуального інтерв'ю: сприйняття та оцінювання емоційного стану клієнта в ході інтерв'ювання; застосування технік і прийомів активного вислуховування в ході індивідуального інтерв'ю; застосування технік розпитування в ході індивідуального інтерв'ю клієнта. Застосування технік і прийомів втручання в ході індивідуальної роботи з клієнтом. Відпрацювання навичок індивідуального консультативного інтерв'ю в цілому за умов тренінгу. Аналіз отриманого в ході тренінгу досвіду роботи з клієнтом.

Змістовий модуль III. Методи та методика групової соціальної роботи **Тема 11. Група як соціально-психологічний феномен.**

Характеристика сутності поняття група та категоріальний аналіз даного поняття. Соціальна група як відносно стійка сукупність людей, пов'язаних між собою спільними цінностями, цілями, системою взаємин, взаємовпливів і включених до типових форм діяльності.

Особливості соціальної групи: параметри, що характеризують групу як цілісність (психологічний зміст спільної діяльності, композицію (склад) групи, структуру, групові процеси); параметри, що характеризують індивіда як члена групи (групові норми та цінності, групові санкції, групові очікування, статус особистості, позиція особистості, роль особистості).

Різновиди груп та їх характеристики.

Тема 12. Розвиток групи та групові процеси.

Групова динаміка як зміни структури групи, розподілу влади в ній, позицій, ролей, групових норм, моделей поведінки, спілкування, міжособистісних стосунків, зумовлені впливом її учасників і зовнішніми умовами.

Використання терміну «групова динаміка» для позначення створеної К. Левінім наукової школи (школа групової динаміки). Тлумачення групи як динамічного цілого, її властивості. Концепції і моделі розвитку малої групи (за Б. Такменом, Л. Уманським, І. Волковим, М. Вудкоком, Д. Френсісом).

Тема 13. Теоретико-прикладні аспекти групової соціальної роботи.

Групова соціальна робота як форма соціальної роботи, у процесі якої відбувається надання допомоги клієнту через групові форми взаємодії, передавання групового досвіду для розвитку його фізичних і духовних сил, формування соціальної поведінки.

Особливості соціальної групової роботи. Цілі соціальної роботи з групою. Зміст і види соціальної роботи з групою. Компоненти групової діяльності в соціальній роботі. Моделі соціальної роботи з групою: модель соціальних цілей, коректувальна модель, взаємодоповнювальна модель.

Трансформація групової роботи від ідеї лікування клієнтів до ідеї їхнього особистісного розвитку, поліпшення соціального становища: ініціативи громадян щодо вирішення своїх проблем; гуманістична групова терапія і психотерапія; групова соціальна робота під керівництвом професійних соціальних працівників.

Тема 14. Організація групової соціальної роботи. Структурні елементи групової соціальної роботи.

Традиційні структурні елементи (фази) групової соціальної роботи: планування і підготовка групової діяльності, переговори та узгодження діяльності, проведення зустрічей групи, завершення роботи та її оцінювання.

Особливості та необхідні види діяльності для організації кожного із структурних елементів групової соціальної роботи. Варіанти побудови зустрічей учасників: за заздалегідь складеним сценарієм чи зосередженість на певній проблемі, винесеній на порядок денний членом групи.

Тема 15. Самокерована групова соціальна робота.

Сучасний напрям у соціальній груповій роботі – організація груп самопомоги, які об'єднують людей, що мають однаковий досвід, життєву ситуацію або проблему і збираються разом для розв'язання своїх індивідуальних проблем, одночасно допомагаючи розв'язати проблеми іншим членам групи. Особливості груп самопомоги. Завдання соціального працівника щодо організації та створення груп самопомоги.

Етапи розвитку груп самопомоги. Організація самокерованої групової соціальної роботи. Найпоширеніші форми діяльності груп самопомоги.

Тема 16. Робота соціального працівника щодо посилення резилієнс родини/групи/.

Наслідки впливу надзвичайних ситуацій (військового конфлікту) на родину. Принципи психосоціальної підтримки у надзвичайних ситуаціях: права людини та рівність; право на допомогу: залучення; «не нашкодь»; використання та нарощення існуючих ресурсів; інтеграція зусиль. Багаторівнева підтримка. Інтервенції з психосоціального відновлення на рівні родини. Відновлення соціального оточення: інтервенції, спрямовані на інтеграцію, реінтеграцію та адаптацію родини до місцевої громади за умов наявних ресурсів. Сфокусовані неспецифічні інтервенції. Інтервенції, розраховані на вразливі групи (жінки, підлітки, люди з інвалідністю)

Тема 17. Використання тренінгів у соціальній роботі. Методика тренінгової роботи.

Ідея активізації клієнтів, використання внутрішніх ресурсів людини як базова концепція сучасної соціальної роботи. Тренінг як вид групової роботи, яка ґрунтується на використанні активних методів формування нових навичок, самопізнання і саморозвитку. Основні характеристики та ознаки тренінгу. Стратегічні принципи організації та проведення тренінгу. Навчання новим навичкам, зокрема навичкам спілкування та управління власними емоціями як одне із завдань тренінгової роботи.

Соціально-психологічний тренінг як різновид психологічного тренінгу, орієнтований на використання активних методів групової роботи з метою розвитку компетентності у спілкуванні. Набуття досвіду як основа тренінгу та послідовна зміна чотирьох фаз: конкретного досвіду; рефлексивного спостереження; абстрактної концептуалізації; активне експериментування. Теорія експериментального (*experience* – досвід, переживання, емпіричне переживання)

навчання Д. Колба. Тренінговий цикл за Девідом Лі. Класифікація компонентів тренінгу на основі схеми педагогічної взаємодії.

Навчальні тренінги для працівників соціальної служби. Тренінги, спрямовані на розвиток різних якостей, необхідних для індивідуальної та групової роботи.

Змістовий модуль IV. Теоретичні засади та прикладні аспекти соціальної роботи в громаді.

Тема 18. Сучасні підходи до розуміння громади. Змістові компоненти соціальної роботи в громаді.

Поняття громади. Характеристики громади. Сутність і типологія громад: громади за інтересами, національні та етнічні громади, віртуальні громади, територіальні громади. Соціологічний, політико-правовий та соціально-педагогічний підходи до трактування громади. Сусідські спільноти як своєрідні громади. Роль локальних громад у житті суспільства. Сутність територіальної громади в Україні.

Ключові характеристики громади: природно-економічні особливості території; соціокультурні традиції населення; групи людей з гендерно-віковими характеристиками; сукупність соціальних інституцій; органи місцевого самоврядування; громадські організації.

Цілі соціальної роботи в громаді. Аналіз концепцій змісту соціальної роботи в громаді. Змістові компоненти соціальної роботи в громаді. Принципи організації соціальної роботи в громаді.

Тема 19. Стратегії, тактики і моделі діяльності соціальних працівників в громаді.

Класифікація моделей роботи в громаді за Джеком Ротманом (1968): місцевий розвиток або розвиток населеного пункту (Locality Development); соціальне планування (Social Planning); соціальну дію (Social Action).

Вісім базових моделей практичної роботи в громаді (за американською «Енциклопедією соціальної роботи» (1995)): організація сусідів та громадськості; організація функціональних громад; соціальний та економічний розвиток громади; соціальне планування; розвиток програм та зв'язків у громаді; політичні та соціальні дії; коаліції; соціальні рухи. Альтернативний підхід до виділення моделей організації громади: модель організаційних зв'язків; модель зустрічей у домівках; модель коаліцій; модель соціальних мереж. Складання мапи психосоціальних послуг на рівні місцевої громади.

Тема 20. Планування та реалізація соціальних програм у громаді.

П'ятикрокова модель впровадження програм у громаді. Складові структури соціальної програми в громаді (соціальних програм/проектів): назва, анотація, обґрунтування актуальності (опис поточної ситуації), мета (місія), завдання, конкретні кроки (етапи, заходи, форми роботи), відповідальні, бюджет, механізми контролю (засоби моніторингу та оцінки).

Тема 21. Соціальне замовлення та соціальне проектування. Підготовка та публічний захист соціального проекту.

Нове у вітчизняних технологіях соціально-педагогічної роботи: PR, спонсорство і меценатство, впровадження наукових досліджень у практику, соці-

альне проектування і соціальне замовлення, соціальний експеримент та ін. Аналіз впровадження механізму соціального замовлення в діяльність органів місцевого самоврядування України.

Сутність понять «проект», «проектування», «соціальне проектування». Типи проектів. Компоненти „життєвого циклу” проекту: аналіз ситуації; розроблення концепції проекту; планування проекту; його реалізація; корекція проекту за підсумками моніторингу; оцінка результатів і підведення підсумків проекту. Конкретні кроки реалізації соціального проекту. Ресурси проекту. Розробка робочого плану проекту та складання бюджету. Фінансове обґрунтування проекту. Термінологія грантових заявок. Моніторинг та оцінка соціальних проектів у територіальній громаді. Публічний захист проектної заявки.

Тема 22. Тренінг із активізації громад.

Основні принципи та етапи активізації громад. Обґрунтування провідної ролі участі членів громади в процесі її активізації та формуванні соціального капіталу. Методики визначення, оцінки та пріоритизації потреб і проблем жителів місцевих громад: опитування всіх членів громади; опитування надавачів послуг; опитування ключових осіб; аналіз соціальних індикаторів(показників); аналіз документів; аналіз інформації від інших організацій. Фази проведення оцінки громадою своїх потреб. Виявлення /формування ініціативних груп в громаді, етапи їх розвитку. Соціальний капітал як ресурс соціальної роботи в громаді. Механізми мобілізації та залучення громади до процесу надання соціальних послуг дітям, сім'ям та молоді. Формування навички щодо розробки плану дій по вирішенню проблем громади. Перенаправлення клієнтів.

Тема 23. Аналіз досвіду практичної роботи з клієнтом та організація взаємодопомоги соціальних працівників. Супервізія.

Дослідження особливостей діяльності соціальної агенції. Вивчення технологій діяльності соціальної агенції. Аналіз особливостей клієнтів соціальної агенції та їх запитів. Спостереження за роботою співробітників агенції з клієнтами. Проведення первинного інтерв'ю з клієнтом та обговорення його результатів із супервізором. Обговорення в групах студентів індивідуального досвіду роботи з клієнтом в агенціях: успіхи і невдачі, їх причини, проблеми, що виникли в результаті індивідуальної роботи з клієнтом, можливі шляхи їх вирішення. Проблеми, пов'язані з умовами роботи в агенціях. Знання та вміння, що були використані в процесі індивідуальної роботи і знання та вміння, яких не вистачало. Загальні враження щодо роботи в агенціях та шляхи покращення курсу.

Обговорення засобів та можливостей роботи соціального працівника щодо вдосконалення власних професійних якостей. Самоаналіз професійного досвіду, супервізія, групи взаємодопомоги професіоналів як засоби професійного самовдосконалення соціального працівника.

4. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Контроль і оцінювання знань, вмінь та навичок студентів складається з двох етапів:

- поточного контролю роботи студентів;
- підсумкового контролю (залік).

Поточний контроль здійснюється в процесі вивчення дисципліни на практичних заняттях і проводиться у терміни, які визначаються календарним планом. Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння теоретичного матеріалу, вироблення навичок проведення розрахункових робіт, умінь самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислити зміст теми, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

- систематичність, активність, своєчасність та результативність роботи над вивченням програмного матеріалу дисципліни, у т.ч. виконання домашніх завдань та розв'язання задач;
- виконання завдань для самостійного опрацювання;
- виконання модульного завдання.

Поточний контроль знань, вмінь та навичок студентів передбачає застосування таких видів та методів: спостереження за навчальною роботою студентів, усне опитування (індивідуальне й фронтальне), бесіда, виступи, доповіді, рецензування, повідомлення, поточне тестування; аналіз конкретних ситуацій (поданих у вигляді усного, текстового або графічного матеріалу); експрес-контроль, самоаналіз та ін.

Об'єктом **підсумкового контролю знань** студентів у формі заліку є виконання усних та письмових завдань.

На залік виносяться вузлові питання, типові та комплексні задачі, завдання, що потребують творчого підходу та вміння синтезувати отримані знання.

Таблиця 4.1

Розподіл балів для денної та заочної форм навчання

Поточний контроль (max = 40 балів)				Модульний контроль (max = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1				Модуль 3		
Зміст. модуль 1	Зміст. модуль 2	Зміст. модуль 3	Зміст. модуль 4	МКР 1–2	МКР 3–4	
5 т.х2б.	5 т.х2б.	5 т.х2б.	5 т.х2б.	30	30	100
10	10	10	10			

Таблиця 4.2

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90–100	Відмінно	Зараховано
82–89	Дуже добре	
75–81	Добре	
67–74	Задовільно	

60–66	Достатньо	
1–59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

5. Рекомендована література до навчального курсу

Основна

1. Безпалько О. В. Соціальна робота в громаді: Навчальний посібник / О. В. Безпалько. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 176 с.
2. Василькова Ю. В., Василькова Т. А. Социальная педагогика. Курс лекций: Учеб. пособие для студ. пед. вузов и колледжей. – М.: Из-дат. центр “Академия”, 1999. – 440 с.
3. Вступ до соціальної роботи: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. Т. В. Семигіної, І.І. Миговича. – К.: Академвидав, 2005.– 304 с.
4. Горячев М. Д. Социальная педагогика и социальная работа за рубежом. – Самара, 1998.
5. Гулина М.А. Словарь-справочник по социальной работе / М. А. Гулина. – СПб.: Питер, 2008. – 400 с.
6. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. – Київ, Сімферополь: Універсум, 2012. – 536 с.
7. Зайченко М. Інструментарій соціального педагога / Майя Зайченко. – К. : Шк. світ, 2011. – 128 с.
8. Зверева І. Д. Оцінка потреб дитини та сім'ї від теорії до практики / І. Д. Зверева, З. П. Кияниця, В. О. Кузьмінський, Ж. В. Петрочко. – Київ: Задруга, 2011. – 226 с.
9. Історія, теорія і практика соціальної роботи в Україні : [Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / Упорядники: С. Я. Харченко та ін. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – 408 с.
10. Капська А. Й. Соціальна робота [Текст] : [навч. посіб.] : рек. МОН України як навч. посіб. / А. Й. Капська; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. – К. : Слово, 2011. – 399 с.
11. Капська А. Й. Соціальна педагогіка: Підручник. – 5-те вид. виправ. та доп. / За ред. проф. А. Й. Капської.– К.: Центр учбової літератури, 2011. – 488 с.
12. Карпенко О. Г. Деякі аспекти активізації процесу професійної підготовки соціальних працівників // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2005. – № 4. – С. 29–37.
13. Квеско Р. Б. Основы социальной работы / Р. Б.Квеско, О. И. Тюкульмина. – Томск : Изд-во Томского политехнического университета, 2011. – 140 с.
14. Керівництво ВООЗ з першої психологічної допомоги. – WHO PF// Режим доступу: http://www.searo.who.int/psychological_first_aid_gui_de_for_field_workers.pdf
15. Коваль Л. Г, Зверева І. Д., Хлебик С. Р. Соціальна педагогіка / Соціальна робота: навч. посіб. – К.: ІЗМН, 1997. – 392 с.
16. Ковчина І. М. Підготовка соціального педагога до професійної діяльності // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2004. – № 2. – С. 25–39.

17. Козлов А. А., Иванова Т. Б. Практикум социального работника. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2001. – 320 с.
18. Краснова Н. П., Марченко Л. П. Методика работы социального педагога. – Луганськ, 2011. – 112 с.
19. Лукашевич М. П. Соціальна робота [Текст] : (теорія та практика) : [підручник] : затверд. МОН як підручник для студ ВНЗ / М. П. Лукашевич, Т. В. Семигіна. – К. : Каравела, 2015. – 368 с.
20. Лукашевич М. П., Мигович І. І., Пінчук І. М. Соціальна робота в Україні: теоретико-методичні засади. – К. : МАУП, 2001.– 320 с.
21. Мустаева Ф. А. Основы социальной педагогики: Учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Акад. проект, 2001. – 416 с.
22. Попова Л. Исследование проблем формирования имиджа социального педагога // Социальная педагогика. – 2003. – № 3. – С. 105–108.
23. Попович Г. Соціальна робота в Україні і за рубежом. – Ужгород, Гражда, 2000.
24. Професія соціальний працівник / [упоряд. : О. Главник ; за заг. ред. К. Шендеровський, І. Ткач]. – К. : Главник, 2006. – 112 с. – (Бібліотечка соціального працівника).
25. Руководство для ведущих программ психосоциальной поддержки [состав. : Ю.А.Луценко]. – К. : узд-во ФОП Сергеев, 2015 . – 126 с.
26. Сейко Н. А. Соціальна педагогіка: Метод. посіб. – Житомир, 2002. – 260 с.
27. Сидоров В. М. Введение в социальную работу. Часть II. Интервью, как один из основных методов индивидуальной социальной работы. – 2-е изд., доп. и перераб. – Донецьк, 1997. – 32 с.
28. Сидоров В. Н. Теория и практика групповой социальной работы: Уч.-метод. пособие / В. Н. Сидоров. – Донецк: ДОЦССМ, 2003. – Ч. 1. Исходные концепты групповой социальной работы. – 32 с.
29. Словник-довідник для соціальних працівників та соціальних педагогів / О. В. Безпалько та ін. (укл.); А. Й. Капська та ін. (ред.). – К., 2000. – 260 с.
30. Соціальна педагогіка: навч. посіб. / А. Й. Капська, Л. І. Міщик та ін.– К.: ДЦССМ, 2000. – 264 с.
31. Соціальна робота в Україні / за заг. ред.: І. Д. Звереві, Г. М. Лактіонової. Навч. посіб. – К. : Центр навчальної літератури, 2004.
32. Соціальна робота: технологічний аспект : [Навчальний посібник] / За ред. проф. А. Й. Капської. – К. : Центр навчальної літератури, 2013. – 352 с.
33. Соціально-педагогічна та психологічна допомога сім'ям з дітьми в період військового конфлікту : навчально-методичний посібник. – К. : Агентство “Україна”. – 2015. – 176 с.
34. Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми у конфліктний та постконфліктний період : метод. рек. / Н. П. Бочкор, Є. В. Дубровська, О. В. Залеська та ін. – Київ: МЖПЦ «Ла Страда-Україна», 2014. – 84 с.
35. Теорії і методи соціальної роботи : [Підручник для студентів вищих навчальних закладів] / За ред. Т. В. Семигіної, І. І. Мигович. – К. : Академвидав, 2005. – 328 с.

36. Тренінг із викладання курсу «Психосоціальна підтримка в умовах надзвичайних ситуацій : підхід резилієнс». – К. : НАУКМА, 2017. – 60 с.
37. Тюптя Л. Т. Соціальна робота: теорія і практика: Навч. посіб. / Л. Т. Тюптя, І.Б.Іванова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 574 с.
38. Холостова Е. И. Практикум по социальной работе / Е. И.Холостова. – 2-е изд. – М. : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2008. – 296 с.

Додаткова

1. Бадалова М. В. Тренинг интеллектуальных навыков консультирования / Бадалова М. В. // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – № 4. – С. 3–27.
2. Барановська О. В. Навчальна програма дисципліни “Практикум з соціально-педагогічної роботи” (для бакалаврів, магістрів). – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. – 22 с.
3. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі: Навчальний посібник (для студентів вищих навчальних закладів). – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 208 с.
4. Бердж К. Соціальна дія: методологія тренінгу та розвитку громади / Кетрін Бердж // Соціальна політика та соціальна робота. – 2011.– № 1. – С. 100–109.
5. Бурнард Ф. Тренинг межличностного взаимодействия. – СПб. : Питер, 2002. – 256 с.
6. Бурнард Ф. Тренинг навыков консультирования. – СПб. : Питер, 2002. – 304 с.
7. Васьковская С. В., Горностай П. П. Психологическое консультирование: Ситуационные задачи. – К. : Вища школа, 1996. – 192 с.
8. Горват В. А. Психотерапія в соціальній роботі / В. А.Горват // Соціальна робота в Україні і за рубежом. – 2011. – № 4. – С. 87–91.
9. Громада як осередок соціальної роботи з дітьми та сім'ями: Метод. матеріали для тренера / Авт.-упор.: О. В. Безпалько, Т. П. Авельцева, О. М. Петрик, Г. О. Притиск; під заг. ред. І. Д. Звереві. – К. : Наук. світ, 2007. – 69 с.
10. Доуэл М., Марш П. Ориентированная на решение задачи социальная работа. – Амстердам ; Киев, 1997. – 136 с.
11. Золотарева Т. Ф., Минигалиева М. Р. Основы психологической самопомощи социального работника. – М., 2001.
12. Клос Л. Є. Вступ до практичної соціальної роботи (на прикладі вивчення досвіду України та Канади): Навч. посіб. для студ. спец. "Соціальна робота" вищ. навч. закл. / Л. Є. Клос, Н. О. Микитенко / Національний ун-т "Львівська політехніка". – Л. : Видавництво Національного ун-ту "Львівська політехніка", 2007. – 136 с.
13. Марсанов Г. И. Социально-психологический тренинг / Марсанов Г. И. – [5-е изд., стереотип.] – М., «Когито-Центр»; Московский психолого-социальный институт, 2007. – 251 с.

14. Моховиков А. Н. Телефонное консультирование / А. Н. Моховиков. – К. : Етносфера, 1994. – 179 с.
15. Мэй Ролло. Искусство психологического консультирования / Ролло Мэй. – М. : Знание, 2001. – 133 с.
16. Николаєва В. І. Соціальне консультивання: модульний варіант: Навчальний посібник / В. І. Николаєва, В. М. Кожевников. – Донецьк : НОРД-ПРЕСС, 2007. – 211с.
17. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Навчальний посібник. – К. : Академвидав, 2005. – 448 с.
18. Організація і методика соціально-педагогічного тренінгу : Навчальний посібник // Уклад. : О. М. Шевчук. – Умань : ПП Жовтий, 2011. – 133 с.
19. Оцінювання потреб клієнтів соціальних служб: Методичні рекомендації для закладів та установ, що працюють із вразливими групами населення / За ред. Сідельник Л. О. – К.: ТОВ «ЛДЛ», 2009. – 208 с.
20. Петрушин С. В. Психологический тренинг в многочисленной группе (методика развития компетентности в общении в группах от 40 до 100 человек). – М. : Академ. проект, 2000. – 256 с.
21. Петрович В. С. Міжвідомча взаємодія суб'єктів соціальної роботи: базові теоретичні положення / В. С. Петрович // Актуальні проблеми педагогічної освіти: європейський і національний вимір : Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції (3–5 червня 2016 р.) [Текст] / П. М. Гусак, І. М. Брушневська та ін. – у 2-х т. – Т. 2 (О–Я). – Луцьк : ФОП Покора І. О., 2016. – С. 68–75.
22. Петрович В. С. Особливості організації та функціонування групи взаємодопомоги батьків дітей з особливими потребами / В. С. Петрович // Проблеми педагогічних технологій. – Луцьк, 2002.– № 2.– С. 113–121.
23. Петрович В. С. Практичні поради з організації та проведення просвітницького профілактичного тренінгу / В. С. Петрович // Активні методи просвітницької діяльності у профілактиці ВІЛ/СНІДу та ризикованої поведінки: посібник для спеціалістів приймальників-розподільників, притулків для неповнолітніх та виховних колоній / За заг. ред. Р. Г. Вайноле, Т. Л. Лях. – К. : ТОВ «Перфект Стайл», 2007. – С. 74–117.
24. Петрович В. С. Система соціальної роботи з населенням / В. С. Петрович // Проблеми педагогічних технологій. – Луцьк, 2003.– № 1.– С. 231–249.
25. Пинкус А., Минахан А. Практика социальной работы: (форма и методы). – М. : Союз,1993. – 223 с.
26. Платонова Н. М. Инновации в социальной работе: Учебное пособие для студентов учреждений высш. проф. образования / Н. М. Платонова. – М. : Издательский центр «Академия», 2011. – 256 с.
27. Практика социальной работы / Под ред. Кристофера Ханвея, Терри Филпота. – Амстердам ; Київ, 1996. – 240 с.
28. Практикум з соціальної роботи : навчально-методичний комплекс для студентів спеціальності 7.040202 «Соціальна робота» / уклад. В. П. Лютий. – Академія праці і соціальних відносин федерації профспілок України. – Київ, 2003. – 43 с.

29. Психологическая помощь и консультирование в практической психологии / Под ред. М. К. Тутушкиной. – 3-е изд. – СПб. : Изд-во «Дидактика Плюс», 2001. – 352 с.
30. Пузиков В. Г. Технология ведения тренинга / Пузиков В. Г. – СПб. : Издательство «Речь», 2007. – 224 с.
31. Ропяєва Г. О. Особливості соціально-педагогічної роботи з молоддю в територіальній громаді / Г. О. Ропяєва // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2012.– № 2. – С. 43–50.
32. Рудестам К. Групповая психотерапия / К. Рудестам. – СПб: Питер, 2000. – 243 с.
33. Семигіна Т. Робота в громаді: практика й політика / Т. Семигіна. – К. : Вид. дім «КМ Академія», 2004. – 180 с.
34. Семигіна Т. Сучасні підходи до розуміння громади та роботи в ній / Т. Семигіна // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2010. – № 4. – С. 67–71.
35. Семигіна Т. Значення он-лайн опитування для формування соціального капіталу територіальної громади / Семигіна Т., Лиховид Д. // Матеріали ХХХІІ міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії» (29–30 листопада, 2016). – Переяслав-Хмельницький, 2016. – С. 105–106. – Режим доступу: <http://conferences.neasmo.org.ua/uk/art/3470>
36. Смагина М. В. Методы активного социально-психологического обучения: Учебно-методическое пособие. – Ставрополь: Изд-во СГПИ, 2008. – 92 с.
37. Смит Г. Тренинг прогнозирования поведения: тренинг сенситивности / Пер. с англ. – СПб. : Речь, 2001. – 256 с.
38. Соціальні послуги на рівні громади: український досвід та перспективи / Семигіна Т. – К. : Видавничий дім «КМ Академія», 2006. – 134 с.
39. Технології активізації громади: Метод. посіб. / Автори-упоряд.: О. В. Безпалько, Т. П. Авельцева, Н. І. Мацевко; За заг. ред. О. В. Безпалько. – К. : Наук. Світ, 2010. – 95 с.
40. Технологія проведення тренінгів з формування здорового способу життя молоді / Г. М. Бевз, О. Г. Главник. – К. : УІСД, 2004. – Кн. 1. – 112 с.
41. Торн К., Маккей Д. Тренинг. Настольная книга тренера. – СПб. : Питер, 2001. – 208 с.
42. Фоппель К. Психологические группы: Рабочие материалы для ведущего: Практическое пособие / Пер. с нем. – М. : Генезис, 1999. – 256 с.
43. Холостова Е. И. Профессиональный духовно-нравственный портрет социального работника. – М. : Союз, 1993. – 34 с.
44. Цюман Т. П. Тренінг як інноваційна форма превентивної роботи з молоддю / Цюман Т. П. // Науковий вісник Чернівецького університету. – Вип. 271. – 2005. – С. 181–184.
45. Шаргородська С. В. Тренінгова робота з підлітками та молоддю (з досвіду роботи соціального педагога) / С. В. Шаргородська // Соціальний педагог.– 2007. – № 11 (35).– С. 16–29.
46. Шардлоу С. Динамика ценностей в социальной работе. Амстердам ; Киев, 1996. – 206 с.

47. Шилова Т. А. Введение в психологические методы и технологии социальной работы. – М. : Изд-во СТИ, 2000. – 27 с.
48. Энциклопедия социальной работы: В 3 т. : пер. с англ. – М. : Центр общечеловеч. ценностей, 1993 – 1994.

Інформаційні ресурси

Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Загальне законодавство. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>

Офіційний веб-сайт Всесвітньої організації охорони здоров'я. – Режим доступу: <http://www.who.int/ru/index.html>

Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>

Офіційний веб-сайт Національного банку України. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

Офіційний веб-сайт Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua

6. Тестові завдання для самоконтролю та підсумкового контролю

1. Основними функціями, які виконує соціальний працівник/педагог у роботі з сім'єю, є ...

1) діагностична та соціально-психологічна; 2) діагностична, організаційно-комунікативна, правозахисна, профілактично-попереджувальна, соціально-побутова, соціально-психологічна; 3) профілактично-попереджувальна, соціально-психологічна, діагностична; 4) корекційна, профілактична.

2. Довготривала, різнопланова допомога різним типам неблагополучних сімей, формування здатності сім'ї самотужки долати свої труднощі, реалізувати власний соціальний і виховний потенціал; корекція й покращання внутрішньосімейних стосунків, зв'язків сім'ї з мікро- та макросередовищем – це ...

1) соціальне обслуговування; 2) соціальна профілактика; 3) соціальна реабілітація 4) соціальний супровід; 5) соціальна анімація

3. Державні спеціальні заклади, що надають соціальні послуги сім'ям, дітям та молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги – це ... 1) консультативні пункти для роботи з дітьми та молоддю; 2) центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; 3) молодіжні центри праці; 4) соціальні реабілітаційні центри.

4. Головна мета соціальної роботи з людьми похилого віку полягає у ...

1) зростанні тривалості життя в країні; 2) створенні умов, що сприяють фізичному та психологічному, соціальному здоров'ю ЛПВ; 3) забезпеченні всебічної підтримки людей похилого віку.

5. Нормативно-правове регулювання діяльності волонтерів в Україні забезпечують: 1) Закон України «Про захист волонтерів»; 2) Закон України „Про соціальну роботу з дітьми та молоддю”, 3) Закон України „Про соціальні послуги” 4) постанова Кабміну „Про затвердження Положення про волон-

терську діяльність у сфері надання соціальних послуг”; 5) Закон України «Про волонтерську діяльність».

6. У текстовому оформленні кожного соціального проекту варто відобразити:

1) проблему, на вирішення якої він спрямований; 2) його мету та завдання; 3) ідеологічну та політичну зорієнтованість; 4) опис запланованих видів діяльності; 5) терміни та місце реалізації; 6) прогнозовані результати; 7) кадрове та матеріальне забезпечення; 8) кошторис витрат.

7. До пакету соціальних послуг, які фахівець із соціальної роботи надає безпосередньо або за допомогою залучених спеціалістів у випадку виявлення чи запобігання насильству відносять такі послуги:

1) юридичні; 2) психологічні 3) соціально-медичні 4) соціально-економічні, 5) соціально-ідеологічні, 6) соціально-педагогічні

8. Служба, яка спрямовує свою діяльність на вирішення проблем соціалізації дитини, її виховання, захист прав, допомогу у вирішенні проблем самореалізації в різних сферах життєдіяльності, – 1) служба соціальної допомоги; 2) консультативна служба “Телефон довіри”; 3) психологічна служба системи освіти; 4) реабілітаційна служба.

9. “Групи взаємодопомоги” – це....

1) великі, не прив’язані до певного місця, групи, члени яких мають різні проблеми; задовольняють їх, допомагаючи один одному; 2) невеликі, прив’язані до певного місця, групи, члени яких мають загальні проблеми і потреби, які вони спільно вирішують, допомагаючи один одному; 3) групи, які спрямовані на те, щоб кожен член групи зміг самостійно вирішити свої проблеми

10. Характерними особливостями соціального проекту є:

1) економічна вигода, 2) наявність мети, 3) обмеженість у часі, 4) обмеженість у просторі, 5) реалізація в певному місці, 6) реалізація в певному контексті, 7) спонтанність дій.

11. Життєвий цикл проекту впроваджується за певними мікроциклами у такій послідовності ...

1) корекція проекту за підсумками моніторингу; 2) аналіз ситуації; 3) реалізація проекту; 4) планування проекту; 5) розроблення концепції проекту; 6) оцінка результатів і підведення підсумків проекту.

12. Спосіб взаємопов’язаних діяльностей професійних спеціалістів і їхніх клієнтів, спрямований на досягнення заявлених цілей, – це ...

1) інструментарій; 2) групова динаміка; 3) метод; 4) тренінгові заняття.

13. До групи організаційно-розпорядницьких методів відносять такі методи ...:

1) формування свідомості, навіювання, морального заохочення; 2) регламентування, нормування, інспектування; 3) нормування, установа пільг, грошові виплати; 4) тестування, навіювання, інструктування.

14. Метод групової психотерапії, в якій використовується рольова гра під час якої створюються необхідні умови для спонтанного вираження індивідом почуттів, що пов’язані з важливими для нього проблемами – це

1) психогімнастика; 2) театралізація; 3) тренінг; 4) ігрова терапія; 5) психодрама.

15. Процедура первинного оцінювання становища клієнта передбачає:

1) збір загальних даних про клієнта; 2) з'ясування основної проблеми клієнта; 3) опис клієнта; 4) збір відомостей про життя.

16. Перелік організацій, які діють на території району, міста із зазначенням конкретних осіб, до яких можна звернутися по допомогу чи залучити їх до роботи з клієнтом має назву 1) географічна карта, 2) карта соціальних мереж, 3) ігрова карта.

17. Поняття «група» в контексті соціальної роботи – це

1) деяка кількість людей, які зібрані разом; 2) двоє чи більше осіб, які взаємодіють так, що кожна особа впливає на інших і водночас перебуває під їх впливом; 3) учасники певного масового заходу, акції, зустрічі.

18. Групова мета, груповий мотив, групова дія, груповий результат – це...

1) інструменти взаємодії; 2) опис групової діяльності; 3) вираз почуттів кожного члена групи; 4) структура групової діяльності.

19. В груповій соціальній роботі застосовують такі три групи принципів:

1) інформаційні, конфіденційні, договірні; 2) організаційні, нормативні, ідеологічні; 3) етичні, змістові, організаційні.

20. До необхідних групових ролей при виконанні завдань та наданні підтримки слід віднести такі ролі

1) лідер, координатор, погонич, миротворець; 2) ініціатор, розроблювач, гармонізатор, ведений, вчитель; 3) оцінювач, миротворець, суддя; 4) ініціатор, розроблювач, координатор, контролер, оцінювач, погонич, натхненник, диспетчер, ведений, нормувальник.

21. Основні стилі ведення соціальної роботи з групою – це 1) ліберальний, авторитарний, партисипативний; 2) авторитарний, демократичний, ліберальний; 3) вільний, ситуативний, індивідуальний; 4) непослідовний, ліберальний, ситуативний.

22. Виділяють такі фази розвитку соціальної роботи в громаді: 1) організація груп та служб у громаді; 2) розвиток професіоналізму та компетентності у членів громади – як співробітників, так і волонтерів; 3) узгодження всіх рішень із вищестоящими органами; 4) боротьба за зміни (у тому числі за зміни в соціальній політиці).

23. ... об'єднує людей, котрі мають спільні проблеми, наприклад, дітей-інвалідів або людей, котрі мають спільні інтереси, соціальні зв'язки або характеристики.

1) клуб; 2) секція; 3) громада за інтересами

24. Найбільш поширеними методами соціальної роботи в громаді є: 1) лекції, 2) бесіди, 3) консультування (індивідуальні, групові), 4) диспути, 5) тренінги, 6) рольові ігри, 7) конкурси, 8) сімейні вечори, 9) ігри, 10) шоу-програми, 11) гуманітарна допомога.

25. Основними принципами при проведенні консультації є

1) доцільність і конкретність; добровільність і конфіденційність; методична грамотність і економічна ефективність; 2) доцільність і цілеспрямова-

ність; добровільність і толерантність; методична грамотність і компетентність; 3) доцільність і цілеспрямованість; наполегливість і толерантність; мето-до-логічна грамотність і обізнаність; 4) доцільність і конкретність; добровільність і толерантність; методологічна грамотність і однозначність.

26. Прийом перефразування у процесі консультації – це ... ?

1) повторення думки клієнта іншими словами, запрошення підтвердити інформацію, а також посилення визначеності слів клієнта; 2) підкріплення думки клієнта іншими словами, запрошення підтвердити інформацію, а також посилення визначеності слів клієнта; 3) вплив на зміну думки клієнта, запрошення підтвердити інформацію клієнта;

27. Сприяння у досягненні згоди між суб'єктами (група, колектив, окрема особа, сім'я) для вирішення соціальних проблем одного із них і надання йому допомоги – це

1) соціальне посередництво; 2) соціальне консультування; 3) соціальний захист

28. Етапи діалогу з клієнтом у процесі телефонного консультування:

1) введення в діалог, швидке визначення проблеми, дослідження рішень і альтернатив, завершення діалогу; 2) введення в діалог, дослідження почуттів і проблем, дослідження рішень і альтернатив, завершення діалогу; 3) введення в діалог, швидке визначення проблеми, бесіда про проблеми, завершення діалогу; 4) введення в діалог, швидке визначення проблеми, дослідження рішень і альтернатив, завершення діалогу.

29. Метод соціальної профілактики, сутність якого полягає у розповідженні в ЗМІ повідомлень, інформації, яка стосується соціальних цінностей; коротке емоційно забарвлене повідомлення, спрямоване на формування ставлення щодо проблеми, позитивної ціннісної орієнтації – це ...

1) профілактична консультативна бесіда; 2) міні-лекція; 3) дискусії, „дискусійні клуби“; 4) рольові ігри; 5) соціальна реклама; 6) просвітницько-профілактичні тренінги.

30. Комплекс соціальних, просвітницьких і медико-психологічних заходів, які мають на меті відновлення особистісного та соціального статусу людини, повернення її в сім'ю, навчальний заклад, трудовий колектив, та включає в себе роботу з особами, які постраждали від проблеми і спрямовується на попередження її рецидивів, зменшення ризику відновлення негативних видів поведінки – це ... профілактика

1) структурна, 2) первинна, 3) вторинна, 4) третинна, 5) спеціальна.

3. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБІРКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

3.1. Навчально-методичне забезпечення курсу «Пенітенціарна педагогіка» (автори: Мартинюк Т. А., Скіль А. В.)

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1.1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни		
			Денна	Заочна
Денна форма навчання	23 Соціальна робота, 231 Соціальна робота, Соціальна робота.	Нормативна		
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання	5	6
		Семестр	9	11
ІНДЗ: <u>немає</u>		Лекції	28	10
		Практичні (семінарські)	26	14
		Самостійна робота	86	108
		Консультації	10	18
		Форма контролю:	залік	

Анотація курсу

Програма навчального курсу «Пенітенціарна педагогіка» складена відповідно до навчального плану підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти. Навчальний курс передбачає висвітлення теоретико-методологічних основ пенітенціарної педагогіки, історії розвитку соціально-педагогічної допомоги засудженим у вітчизняній та зарубіжних пенітенціарних системах, особливостей виховної роботи в колоніях та змін, що диктує сьогодення.

Вивчення навчального курсу «Пенітенціарна педагогіка» сприятиме засвоєнню студентами теоретичних засад та основних категорій пенітенціарної педагогіки, форм та методів організації роботи з засудженими, спрямованих на їх перевиховання та ресоціалізацію, формування основних умінь і навичок, їх застосування у соціально-виховній діяльності із суб'єктами ресоціалізації.

Метою викладання навчальної дисципліни «Пенітенціарна педагогіка» є засвоєння студентами основних категорій пенітенціарної педагогіки, її теоретико-методологічних основ, основних форм та методів, здійснення різнопланової роботи з засудженими, спрямованої на їх перевиховання та ресоціалізацію, формування вмінь та навичок застосовувати ці знання на практиці.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Пенітенціарна педагогіка» є:

- характеристика історичних передумов та основних етапів становлення пенітенціарної педагогіки;

- аналіз основних підходів до організації і проведення соціально-виховної роботи із засудженими;
- опанування системою методів, прийомів та засобів педагогічного впливу на засуджених;
- розкриття змісту основних напрямків соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими у спеціальних виховних установах міжнародних та вітчизняних нормативно-правових документів, які забезпечують діяльність служб пробації;
- аналіз норм правових документів, які регламентують становлення та організацію пенітенціарної системи в Україні;

Компетенції

- Здатність організовувати власну діяльність з огляду на досягнення науки та з урахуванням змін, що відбуваються у системі юстиції України.
- Здатність бути критичним та самокритичним в осмисленні суспільних процесів, які мають позитивний чи негативний вплив на криміногенну ситуацію в державі.
- Здатність визначити і врахувати чинники, що впливають на пенітенціарну політику держави.
- Здатність здійснювати пошук та аналізувати інформацію з різних джерел,
- Здатність розробляти пропозиції до цільових перспективних програм та комплекси державних пробаційних заходів.
- Здатність ефективно використовувати на практиці різні теорії в області наук про соціум та його асоціальні відхилення.
- Здатність використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології.

Фахові:

1. Здатність застосовувати необхідні методи, засоби та форми педагогічного впливу залежно від індивідуальних особливостей засудженого.
2. Здатність застосовувати норми чинного законодавства у своїй професійній діяльності.
3. Готовність до виконання своїх посадових обов'язки відповідно до норм законодавства.
4. Готовність розв'язування різноманітних педагогічних ситуацій, які можуть виникнути в процесі взаємодії з засудженими.
5. Здатність побудови взаємовідносин з іншими відділами та службами установи виконання покарань, представниками громадськості, родичами засуджених для забезпечення більш якісного педагогічного впливу на засуджених та подальшої їх ресоціалізації відповідно до норм чинного законодавства.
6. Готовність підвищення свого професійного рівня відповідно до обставин.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання представляється у вигляді таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Лек.	Практ.
		Денна форма		Заочна форма	
Змістовий модуль I. Теоретичні основи пенітенціарної педагогіки					
Тема 1. Основні етапи розвитку допомоги засудженим	4/2	2	2		2
Тема 2. Поняття про пенітенціарну педагогіку як науку	4/2	2	2	2	
Тема 3. Закономірності та принципи пенітенціарної педагогіки	4/2	2	2		2
Тема 4. Методи, прийоми та засоби виховного впливу у пенітенціарній педагогіці	6/2	4	2	2	
Тема 5. Форми виховної роботи із засудженими	6/2	4	2	2	
Тема 6. Основні напрямки виховної роботи з засудженими	4/2	2	2		2
Разом за модулем 1	28/12	16	12	6	6
Змістовий модуль II. Особливості роботи з різними категоріями засуджених					
Тема 7. Особистість працівника ДКВС	4/2	2	2		2
Тема 8. Особливості виховної роботи з жінками	4/2	2	2		2
Тема 9. Аналіз основних педагогічних впливів при роботі з засудженими	4/2	2	2	2	
Тема 10. Генеза соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими	6/2	2	4		2
Тема 11. Особливості виховної роботи з неповнолітніми засудженими	4/2	2	2	2	
Тема 12. Актуальний стан соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими у виховних колоніях.	4/2	2	2		2
Разом за змістовим модулем 3	26/12	12	14	4	8
Всього годин:	54/24	28	26	10	14

3. Тематичний план змістових модулів

Модуль 1. Теоретичні основи пенітенціарної педагогіки

Тема 1. Основні етапи розвитку допомоги засудженим

Розширений опис лекції 1.

Розвиток пенітенціарної ідеї у світовій практиці. Засновники пенітенціарної ідеї.

Репресивний та філантропічний етапи розвитку соціально-педагогічної допомоги в історії вітчизняних та зарубіжних пенітенціарних систем (від найдавніших часів до кінця XIX століття).

Соціально-реабілітаційний та реформаторський етапи в історії розвитку соціально-педагогічної допомоги засудженим (з початку XX століття до сучасності).

Актуальні проблеми сучасної пенітенціарної політики України. Основні тенденції реформування пенітенціарної системи України.

Основні поняття: пенітенціарна система, засуджений, етапи розвитку соціально-педагогічної допомоги.

План практичних занять:

1. Розвиток пенітенціарної ідеї у світовій практиці
2. Репресивний та філантропічний етапи розвитку соціально-педагогічної допомоги в історії вітчизняних та зарубіжних пенітенціарних систем.
3. Соціально-реабілітаційний та реформаторський етапи в історії розвитку соціально-педагогічної допомоги засудженим.
4. Основні проблеми, тенденції та перспективи реформування пенітенціарної системи України.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Скласти порівняльну таблицю «Основні етапи розвитку соціально-педагогічної допомоги засудженим»
2. Виділити та зробити аналіз основних проблем пенітенціарної системи України.
3. Зробити схему реформування пенітенціарної системи України.

Література для вивчення теми (цифрами): 3, 4, 10, 13, 14.

Тема 2. Поняття про пенітенціарну педагогіку як науку

Розширений опис лекції 2.

Поняття пенітенціарної педагогіки. Предмет, об'єкт, функції та завдання пенітенціарної педагогіки. Зв'язок пенітенціарної педагогіки з іншими науками. Джерела пенітенціарної педагогіки. Поняття основних категорій пенітенціарної педагогіки. Характеристика основних категорій пенітенціарної педагогіки.

Основні поняття: пенітенціарна педагогіка, предмет, об'єкт, категорії пенітенціарної педагогіки.

План практичних занять:

1. Поняття про пенітенціарну педагогіку.
2. Історія розвитку пенітенціарної педагогіки.
3. Особливості педагогічного процесу в роботі із засудженими.
4. Основні категорії пенітенціарної педагогіки..

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

Сформууйте словник основних категорій пенітенціарної педагогіки та будьте готові їх відтворити.

Література для вивчення теми (цифрами): 3, 4, 10, 13, 14, 19, 22, 26.

Тема 3. Закономірності та принципи пенітенціарної

Розширений опис лекції 3.

Поняття та сутність педагогічного процесу в кримінально-виконавчих установах. Засуджений як об'єкт і суб'єкт педагогічного процесу. Особливості педагогічного процесу в установах виконання покарань. Поняття закономірностей педагогічного процесу в кримінально-виконавчих установах. Характеристика закономірностей педагогічного процесу в кримінально-виконавчих установах. Поняття принципів пенітенціарної педагогіки та їх специфіка. Характеристика основних принципів пенітенціарної педагогіки.

Основні поняття: кримінально-виконавча установа, засуджений, принципи пенітенціарної педагогіки.

План практичних занять:

1. Закономірності педагогічного процесу в місцях позбавлення волі.
2. Характеристика та використання закономірностей педагогічного процесу в місцях позбавлення волі.
3. Принципи пенітенціарної педагогіки.
4. Характеристика основних принципів пенітенціарної педагогіки

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

Зробіть підбірку наукової літератури, де висвітлюється використання загальних та спеціальних принципів пенітенціарної педагогіки в практичній роботі з засудженими.

Література для вивчення теми (цифрами): 3, 4, 10, 13, 14, 16, 19, 21, 23.

Тема 4. Методи, прийоми та засоби виховного впливу у пенітенціарній педагогіці

Розширений опис лекції 4.

Поняття «метод» та «прийом». Класифікація методів педагогічного впливу на засуджених. Характерні особливості методів педагогічного впливу. Поняття «методи виправного впливу». Функції методів виховання (виправлення). Методи формування і корекції свідомості. Методи додаткової мотивації та стимулювання поведінки. Спеціальні психодіагностичні методики. Умови успішного застосування методів виявлення результатів виховання.

Основні поняття: метод, прийом, корекція свідомості, виховний вплив.

План практичних занять:

1. Поняття про методи пенітенціарної педагогіки та їх систему.
2. Класифікації методів виховного впливу на засуджених.
3. Функції, характеристика та умови використання методів виховної діяльності.
4. Особливості використання в роботі з засудженими методів формування і корекції свідомості особистості.
5. Особливості використання в роботі з засудженими методів формування і корекції позитивного досвіду поведінки.
6. Особливості використання в роботі з засудженими методів додаткової мотивації і стимулювання особистості.
7. Особливості використання в роботі з засудженими методів виявлення результатів виховання.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

Зробіть аналіз понять «метод», «прийом», «засіб»: виділіть спільне та відмінне.

Складіть порівняльну таблицю методів виховного впливу на засуджених (метод, х-ка, особливі ознаки).

Література для вивчення теми (цифрами): 3, 4, 10, 13, 14, 16, 19, 21, 23.

Тема 5. Форми виховної роботи із засудженими

Розширений опис лекції 5.

Поняття про основні форми виховного впливу на засуджених та їх класифікація.

Класифікація форм виховного впливу на засуджених за об'єктом впливу (індивідуальні, групові, масові). Класифікація форм виховного впливу за видами діяльності (навчальна, трудова, громадська, дозвільна). Класифікація форм за способом виховного впливу (словесні, наочні та практичні форми). Класифікація та характеристика форм за напрямками виховної роботи з засудженими.

Основні поняття: виховний вплив, форми виховного впливу, класифікація.

План практичних занять:

1. Поняття про форми пенітенціарної педагогіки.
2. Класифікація форм виховного впливу.
3. Види та характеристика основних форм виховного впливу на засуджених.
4. Особливості використання в роботі з засудженими індивідуальних форм виховного впливу.
5. Особливості використання в роботі з засудженими групових форм виховного впливу.
6. Особливості використання в роботі з засудженими масових форм виховного впливу.
7. Види бесід та умови їх використання в роботі з засудженими.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

Складіть авторську порівняльну таблицю «Форми виховної роботи із засудженими» з аналізом та характеристиками.

Література для вивчення теми (цифрами): 3, 4, 10, 13, 14, 16, 19, 21, 23.

Тема 6. Основні напрямки виховної роботи з засудженими

Розширений опис лекції 6.

Поняття про основні напрямки соціально-виховної роботи із засудженими. (Соціально-світоглядне, моральне, естетичне, правове, трудове, фізично-оздоровче, санітарно-гігієнічне, релігійне виховання засуджених). Характеристика основних напрямків соціально-виховної роботи із засудженими. Поняття правового виховання. Завдання, що вирішуються в процесі правового виховання засуджених. Основні організаційні форми пропаганди правових знань (лекції, бесіди, доклади, консультації, вечори питань та відповідей, відкриті судові засідання). Особливості здійснення правового виховання засуджених.

Основні поняття: соціально-виховна робота, напрямки соціально-виховної роботи із засудженими, правове виховання.

План практичних занять:

1. Особливості організації виховної роботи з засудженими.
2. Характеристика основних напрямків виховної роботи з засудженими.
3. Культурно-просвітницьке виховання засуджених.
4. Духовне виховання засуджених.
5. Трудове виховання засуджених.
6. Валеологічне виховання засуджених.
7. Правове виховання засуджених.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

Складіть авторську порівняльну таблицю «Напрямки виховної роботи із засудженими» з аналізом та характеристиками.

Література для вивчення теми (цифрами): 2, 3, 4, 5, 7, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 18, 23, 26, 27.

Питання для самоконтролю до I МОДУЛЯ

Роль А. С. Макаренка в розвитку пенітенціарної педагогіки.
Умови ресоціалізації засуджених до позбавлення волі
Використання загальних та спеціальних принципів пенітенціарної педагогіки в практичній роботі з засудженими.
Запропонуйте для обговорення схему: «Основні методи педагогічного (виправного) впливу на засуджених».
Визначити умови ефективного використання форм виховної роботи з засудженими.

Змістовий модуль II. Особливості роботи з різними категоріями засуджених. Передумови виникнення та становлення пробації в Україні

Тема 7. Особистість вихователя державної кримінально-виконавчої служби

Розширений опис лекції 7.

Особливості діяльності працівників державної кримінально-виконавчої служби. Система професійно значущих властивостей працівника державної кримінально-виконавчої служби. Соціальна відповідальність, готовність прийти на допомогу. Перцептивні здібності (здатність швидко і адекватно сприймати інших людей та інформацію). Розвинений інтелект. Емпатія. Емоційна стабільність. Особистісний динамізм. Здатність впливати на інших людей. Вольові якості. Висока мовленнєва культура. Здатність до антиципації (прогнозу розвитку подій, поведінкових явищ). Креативність (здатність до творчих, нестандартних рішень).

Поняття «вихователь». Вимоги до особистісних якостей та характеристик працівника державної кримінально-виконавчої служби–вихователя. Особистісні якості вихователя. Базові. Необхідні знання. Необхідні вміння. Поняття «педагогіка співробітництва». Установки педагогічного співробітництва.

Основні поняття: працівників державної кримінально-виконавчої служби, перцептивні здібності, педагогіка співробітництва.

План практичних занять:

1. Особливості діяльності працівників державної кримінально-виконавчої служби.
2. Система професійно значущих властивостей працівника державної кримінально-виконавчої служби.
3. Вимоги до особистісних якостей та характеристик працівника державної кримінально-виконавчої служби–вихователя.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

Складіть портрет з набором професійних та особистісних якостей характеристик працівника державної кримінально-виконавчої служби–вихователя.

Література для вивчення теми (цифрами): 3, 5, 7, 10, 11, 13, 14, 16, 18, 23, 26.

Тема 8. Особливості виховної роботи з жінками

Розширений опис лекції 8.

Психологічні особливості засуджених жінок. Характеристики засуджених жінок: кримінально-правова; демографічна; соціально-педагогічна. Врахування особливостей засуджених жінок в процесі відбування покарань та організації виховної роботи з ними.

Методи та форми педагогічного впливу на засуджених жінок. Організація індивідуальної та групової роботи. Праця як засіб виховного впливу. Умови збереження та відновлення психо-емоційної сфери жінок методами педагогічної діяльності. Особливості організації дозвілля засуджених жінок. Формування почуття материнства. Форми педагогічного впливу на матерів, які мають малолітніх дітей. Спілкування матерів з малолітніми дітьми, які знаходяться в будинках малютки при виправних установах.

Основні поняття: засуджені жінки, кримінально-правова характеристика, демографічна характеристика, соціально-педагогічна характеристика.

План практичних занять:

1. Загальна характеристика процесу відбування покарань засудженими жінками.
2. Кримінально-правова та морально-психологічна характеристика засуджених жінок.
3. Психологічні особливості засуджених жінок у процесі виховного впливу на них.
4. Особливості педагогічного впливу на засуджених жінок.
5. Форми виховної роботи з засудженими жінками.
6. Виховна робота з засудженими вагітними жінками.
7. Виховна робота з засудженими жінками, які мають дітей віком до трьох років.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

Дайте загальну характеристику засуджених жінок та визначіть основні напрямки індивідуальної роботи ними.

Література для вивчення теми (цифрами): 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 21, 23.

Тема 9. Особливості індивідуально-диференційованого підходу до засуджених

Розширений опис лекції 9.

Поняття, мета та завдання індивідуально-виховної роботи із засудженими.

Класифікація та характеристика основних напрямків індивідуально-виховної роботи із засудженими (вивчення засуджених, класифікація засуджених, проектування корекції особистості засудженого, визначення найбільш ефективних методів та форм роботи із засудженим, підготовка до звільнення, узагальнення досвіду роботи).

Психолого-педагогічна сутність самовиховання особистості засудженого. Зв'язок виховання і самовиховання. Самовиховання та самоактуалізація в умовах установ виконання покарань.

Програми самовиховання засуджених.

Програми індивідуально-диференційованого впливу на засуджених. Категорії засуджених, які підлягають звільненню. Мета, види та порядок підготовки засуджених до звільнення. Основні форми підготовки засуджених до звільнення. Ознаки, за якими засуджені можуть бути умовно-достроково звільнені.

Основні поняття: індивідуально-виховна робота із засудженими, підготовка засуджених до звільнення, умовно-дострокове звільнення.

План практичних занять:

1. Поняття індивідуально-виховної роботи з засудженими.
2. Система організації індивідуально-виховної роботи з засудженими.
3. Форми індивідуально-виховної роботи з засудженими.
4. Організація процесу самовиховання засуджених.
5. Напрямки самовиховання засуджених.
6. Методи самовиховання засуджених.
7. Самопізнання як основа самовиховання.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: складіть приблизний індивідуальний план виховної роботи з засудженими

Література для вивчення теми (цифрами): 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 21, 23.

Тема 10. Генеза соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими

Розширений опис лекції 10.

Історико-педагогічний аналіз основних етапів соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми в місцях позбавлення волі. Становлення ідей педології в організації соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми злочинцями. Педагогічний досвід новатора А. Макаренка, як одного із засновників вітчизняної та світової гуманістичної педагогіки перевиховання. Особливості функціонування колоній у період виправно-трудового права.

Основні напрямки реформування кримінально-виконавчої системи за часів незалежності.

Основні поняття:

План практичних занять:

1. Історико-педагогічний аналіз основних етапів соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми в місцях позбавлення волі.

2. Становлення ідей педології в організації соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми злочинцями.

3. Педагогічний досвід новатора А. Макаренка, як одного із засновників вітчизняної та світової гуманістичної педагогіки перевиховання.

4. Особливості функціонування колоній у період виправно-трудового права.

5. Основні напрямки реформування кримінально-виконавчої системи за часів незалежності

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

Складіть хронологічну таблицю становлення соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими

Література для вивчення теми (цифрами): 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 21, 23.

Тема 11. Особливості виховної роботи з неповнолітніми засудженими Розширений опис лекції 11.

Особливості виконання покарань стосовно неповнолітніх. Індивідуально-психологічні особливості неповнолітніх засуджених. Характерні риси неповнолітніх засуджених. Соціально-педагогічна робота з неповнолітніми засудженими.

Методи та форми педагогічного впливу та виховної роботи з неповнолітніми.

Напрямки виховної роботи з неповнолітніми. Навчання як обов'язковий напрям організації роботи у виховних колоніях. Організація дозвілля неповнолітніх. Взаємодія з родичами неповнолітніх. Програми виховної роботи з неповнолітніми.

Зміст, порядок складання та ведення індивідуальної програми та щоденника соціально-виховної та психологічної роботи із неповнолітнім засудженим.

Основні поняття:

План практичних занять:

1. Соціально-психологічні та вікові особливості неповнолітніх правопорушників.

2. Напрямки виховної роботи з неповнолітніми засудженими.

3. Умови організації виховної роботи з неповнолітніми засудженими.

4. Технології виховної роботи з неповнолітніми засудженими.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

Література для вивчення теми (цифрами): 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 16, 21, 23.

Тема 12. Актуальний стан соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими у виховних колоніях.

Розширений опис лекції 12

Основні проблеми соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими.

Роль психолого-педагогічної характеристики при оцінці ступеня виправлення неповнолітнього засудженого у контексті перспективи умовно-дострокового звільнення.

Соціально-педагогічні технології диференційованого виховного впливу на неповнолітніх засуджених. Соціальна компетентність як результативна складова соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими. Стратегія та тактика соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими у виховних колоніях.

Основні поняття:

План практичних занять:

1. Основні проблеми соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими.

2. Роль психолого-педагогічної характеристики при оцінці ступеня виправлення неповнолітнього засудженого у контексті перспективи умовно-дострокового звільнення.

3. Соціально-педагогічні технології диференційованого виховного впливу на неповнолітніх засуджених.

4. Соціальна компетентність як результативна складова соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими.

5. Стратегія та тактика соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими у виховних колоніях.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

Література для вивчення теми (цифрами): 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 16, 21, 23.

Питання для самоконтролю до II МОДУЛЯ

Характеристика основних напрямків соціально-виховної роботи із засудженими.
Поняття «вихователь». Вимоги до особистісних якостей та характеристик працівника ДКВС – вихователя
Опрацювати методику контактної взаємодії в процесі проведення індивідуальної бесіди Л. Б. Філонова
Аналіз діючих програм впливу на засуджених
Загальна характеристика засуджених жінок та основні напрямки індивідуальної роботи ними.
Схематично представити основні етапи генези соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими
Проаналізувати зміст, порядок складання та ведення індивідуальної програми та щоденника соціально-виховної та психологічної роботи із неповнолітнім засудженим. Скласти авторську програму соціально-виховної роботи із неповнолітнім засудженим
Проаналізувати стратегію та тактику соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими у виховних колоніях
Виховання засуджених у трудовій, навчальній та громадській діяльності
Роль громадських та волонтерських організацій в соціально-виховній роботі з неповнолітніми злочинцями

4. Розподіл балів та критерії оцінювання

Форми оцінювання: усне опитування у вигляді мультимедійного представлення розроблених по темах проєктів, модульна контрольна робота, підсумковий тест.

Таблиця 4.1

Розподіл балів для денної та заочної форм навчання (ЗРАЗОК)

Поточний контроль (макс = 40 балів)													Модульний контроль (макс = 60 балів)		Загальна кількість балів					
Модуль 1													Модуль 2							
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2								МКР 1	МКР 2						
Денна форма навчання																				
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	Т 13	30	30	100					
2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3								
Заочна форма навчання																				
Т 2			Т 3			Т 4			Т 8		Т 9		Т 10		Т 12		Т 13		60	100
15						25														

Таблиця 4.2

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90–100	Відмінно	Зараховано
82–89	Дуже добре	
75–81	Добре	
67–74	Задовільно	
60–66	Достатньо	
1–59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

5. Рекомендована література до навчального курсу

1. Державна цільова програма реформування Державної кримінально-виконавчої служби на 2013–2017 роки : Постанова Кабінету Міністрів України

- 29 квітня 2013 року № 345 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 38. – Ст. 1341.
2. Дрижак В. В. Короткий термінологічний словник з пенітенціарної педагогіки та пенітенціарної психології / Дрижак В. В. – Чернігів : Чернігівський юридичний коледж Держдепартаменту України, 2008. – 22 с.
 3. Дрижак В. В. Пенітенціарна педагогіка: навчальний посібник / Дрижак В. В. – Чернігів: Чернігівський юридичний коледж Держдепартаменту України, 2009 – 270 с.
 4. Дрижак В. В. Пенітенціарна педагогіка у запитаннях та відповідях / В. В. Дрижак, С. О. Чебоненко. – Чернігів: Чернігівський юридичний коледж Держдепартаменту України, 2006. – 120 с.
 5. Засоби виправлення та ре соціалізації засуджених до позбавлення волі : [монографія] / [за заг. ред. д. ю. н., проф. А. Х. Степанюка]. – Х. : Кросс-роуд, 2011. – 323 с.
 6. Збірка задач з пенітенціарної педагогіки: [для курсантів та слухачів вищ. навч. закл.] / [уклад. С. М. Єрмак] / Чернігівський юридичний коледж Держдепартаменту України. – Чернігів, 2009. – 28 с.
 7. Караман О. Л. Соціально-виховна робота з неповнолітніми засудженими : навч.-метод. посіб. / О. Л. Караман ; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2014. – 378 с.
 8. Кримінальний кодекс України: Закон України № 25 від 29.06.2001 // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25. – Ст. 131.
 9. Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11 лип. 2003 р. № 1129-IV / Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 3. – Ст. 21.
 10. Кривуша В. І. Пенітенціарна педагогіка: навчальний посібник (завдання, ситуації, питання для самоконтролю). В. І. Кривуша. – К. : РВВ КІВС при НАВС, 1997. – 220 с.
 11. Кушнірова Т. В. Правові та соціально-психологічні аспекти організації роботи курсу підготовки до звільнення: Методичні рекомендації. – К. : “МП Леся”, 2004. – 52 с.
 12. Методичні рекомендації до складання характеристик на засуджених: [навч.-метод. посібник для персоналу ДКВС України] / [уклад.: С. О. Чебоненко, О. С. Третяк, В. В. Дрижак та ін.]. – Чернігів: Чернігівський юридичний коледж Держдепартаменту, 2007. – 47 с. – (Серія: Бібліотечка працівника соціально-психологічної служби).
 13. Основи пенітенціарної педагогіки: [навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / С. Я. Харченко, О. Л. Карман, Н. П. Краснова, О. С. Третяк; Держ. закл. “Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ: Вид-во ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2012. – 345 с.
 14. Пенітенціарна педагогіка : наук.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. Я. Харченко, О. Л. Караман, Н. П. Краснова ; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2011. – 329 с.

15. Про ліквідацію територіальних органів управління Державної пенітенціарної служби та утворення територіальних органів Міністерства юстиції : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 травня 2016 р. № 348 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/348-2016-%D0%BF/paran7#n7>
16. Про Концепцію розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні : Указ Президента України від 24.05.2011 № 597/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/597/2011>
17. Про схвалення Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України : указ Президента України від 8.11.2012 р. № 631/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/631/2012>
18. Синьов В. М., Кривуша В. І. Пенітенціарна педагогіка в запитаннях та відповідях. – К., 2000.
19. Синьов В. М., Медведєв В. С. Робоча книга пенітенціарного психолога. – К., 2000.
20. Синьов В. М., Радов Г. О., Кривуша В. І., Беца О. О., Педагогічні основи ресоціалізації злочинців. – К., 1997.
21. Степанов О. М. Основи психології і педагогіки: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / О. М. Степанов, М. М. Фіцула. – 3-тє вид., доповн. – К. : Академвидав, 2012. – 528 с. – (Серія «Альма-матер»).

Додаткова література

1. Головка Л. Шляхи реформування Державної кримінально-виконавчої служби України [Електронний ресурс] / Л. Головка // Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. – 2013. – 12 жовтня. – Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/21953>
2. Джужа О. М. Щодо оптимізації системи виконання покарань України [Текст] / О. М. Джужа, А. В. Кирилюк // Право та управління. – 2011. – № 1. – С. 141–147.
3. Лесько Н. Адміністративно-правові заходи профілактики правопорушень серед дітей / Лесько Н. // Митна справа. – 2011. – № 1(73). – Ч. 2.
4. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан дотримання прав і свобод людини і громадянина [Електронний ресурс]. – 2013р., 28 жовт. – Київ, 2013. – 398 с. – Режим доступу : http://www.ombudsman.gov.ua/images/stories/062013/Dopovid_062013.pdf

Інтернет-ресурси

Офіційний сайт Пенітенціарної служби України – <http://www.kvs.gov.ua>
 Офіційний сайт Міністерства юстиції України – <https://minjust.gov.ua>

5. Зразок тестових завдань для самоконтролю та підсумкового контролю

1. Дайте визначення поняття «Пенітенціарна педагогіка»
2. Продовжіть визначення. Найбільш загальні поняття, які відображають основні сторони, властивості і зв'язки явищ об'єктивного світу, називаються...
3. До основних категорій пенітенціарної педагогіки НЕ відноситься:
 - а. Виховання
 - б. Перевиховання

- в. Соціалізація
- г. Ресоціалізація
- д. Виправлення
- е. Соціальна ситуація

4. Свідоме відновлення засудженого в соціальному статусі повноправного члена суспільства, повернення його до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя у суспільстві – це:

- а. Виправлення
- б. Ресоціалізація
- в. Перевиховання

5. Засоби виправлення є:

- а. Режим відбування покарання.
- б. Суспільно-корисна праця.
- в. Загальноосвітнє та професійно-технічне навчання.
- г. Соціально-виховна робота.
- д. Громадський вплив.
- е. Всі відповіді вірні

6. Закономірності педагогічного процесу в пенітенціарних установах – це:

А) керівні ідеї, вихідні методологічні положення, що впливають із закономірностей, сутності та особливостей процесів виправлення і ресоціалізації та визначають його спрямованість, а також способи діяльності об'єкта цього процесу.

Б) основоположні ідеї, керівні правила, що лежать в основі будь-якої людської діяльності

В) об'єктивно існуючі найбільш суттєві, повторювані зв'язки між педагогічними явищами, особливостями діяльності співробітників та її результативністю (змiнами в особистості засудженого).

Г) матеріальне або уявне імітування реально існуючої педагогічної системи шляхом створення спеціальних аналогів, у яких відтворюються принципи організації і функціонування цієї системи.

7. Виправлення засудженого закономірно залежить від

а. особливостей різних видів його діяльності і тих відносин, які виникають в її процесі

б. взаємозв'язків засудженого з суб'єктами виправлення

в. мікроклімату в місцях відбування покарання

8. Дайте визначення поняття «Принципи пенітенціарної педагогіки»

9. До філософських принципів відносяться:

А) принцип законності;

Б) принцип суверенітету і незалежності від ідеологічних установок та рішень політичних партій і течій;

В) принцип професійно-особистісної підготовленості спеціалістів до здійснення педагогічного впливу;

Г) принцип віддзеркалення.

10. До соціально-політичних принципів відносяться:

А) принцип законності;

Б) принцип суверенітету і незалежності від ідеологічних установок та рішень політичних партій і течій;

В) принцип професійно-особистісної підготовленості спеціалістів до здійснення педагогічного впливу;

Г) принцип віддзеркалення.

11. До психолого-педагогічних принципів відноситься:

А) принцип суверенітету і незалежності від ідеологічних установок та рішень політичних партій і течій;

Б) принцип професійно-особистісної підготовленості спеціалістів до здійснення педагогічного впливу;

В) принцип комплексності діагностики, корекції, реабілітації та ресоціалізації;

Г) принцип єдності державної політики з національними і регіональними особливостями та досвідом роботи із засудженими;

12. Шляхи і способи діяльності вихователів і вихованців з метою досягнення виховних цілей – це:

а. Методи виховання

б. Методика виховання

с. Технологія виховання

13. Надбання матеріальної та духовної культури (художня, наукова література, радіо, телебачення, інтернет, предмети образотворчого, театрального, кіномистецтва тощо), форми і види виховної роботи (збори, бесіди, конференції, гуртки, ігри, спортивна діяльність), які задіюють під час використання певного методу – це:

а. Прийоми виховання

б. Засоби виховання

с. Технології виховання

14. До методів формування і корекції свідомості особистості НЕ відноситься:

а. Переконання

б. Навіювання

с. Лекції

д. Бесіди

е. Заохочення

15. До методів організації діяльності, спілкування, формування позитивного досвіду суспільної поведінки відносяться:

а. педагогічна вимога

б. громадська думка

с. довір'я

д. Привчання

е. Тренування

ф. створення виховних ситуацій

г. прогнозування

h. всі відповіді вірні

16. Покарання відноситься до наступної групи методів:

- a. формування і корекції свідомості особистості
- b. формування і корекції позитивного досвіду поведінки
- c. додаткової мотивації і стимулювання особистості
- d. виявлення результатів виховання

17. Психолого-педагогічний метод відноситься до наступної групи методів:

- a. формування і корекції свідомості особистості
- b. формування і корекції позитивного досвіду поведінки
- c. додаткової мотивації і стимулювання особистості
- d. виявлення результатів виховання

18. За об'єктом педагогічного впливу виділяють такі групи форм виховного впливу:

- a. Індивідуальні, групові, масові
- b. Словесно-наочні, практичні
- c. Індивідуальні, групові, колективні

19. Виділяють наступні види бесід у роботі із засудженими:

- a. Ознайомча бесіда
- b. Контактна взаємодія
- c. Терапевтична бесіда

20. До основних цілей ознайомчої бесіди можна віднести такі:

- a. налагодження психологічного контакту;
- b. отримання додаткової інформації про особистість засудженого;
- c. його збережені позитивні соціальні зв'язки та стосунки,
- d. з'ясування життєвих планів засудженого, визначення перспектив його

подальшого перебування в установі та життєві плани на майбутнє.

e. всі відповіді вірні

21. Розставте етапи контактної взаємодії у правильній послідовності:

- a. Вироблення загальних правил і взаємоспівробітництва
- b. Накопичення згоди
- c. Виділення й обговорення головних інтересів, що особливо збігаються
- d. Прийняття принципів і якостей, пропонованих і корисних

для спілкування

- e. Виявлення якостей, небезпечних для спілкування
- f. Індивідуальний вплив і адаптація до співрозмовника

22. Валеологічне виховання засуджених поділяють на:

- a. Фізичне виховання
- b. Санітарно- гігієнічне виховання
- c. Спортивне виховання

23. Фізична культура і спорт сприяють формуванню у засуджених морально-вольових якостей як:

- a. сили
- b. волі
- c. комунікабельності
- d. ініціативності
- e. навичок групових дій, організованості

24. Вкажіть які передбачаються заходи, спрямовані на збереження здоров'я засуджених:

- a. санітарно-гігієнічна просвіта
- b. обладнання відповідної наочної інформації
- c. Тренінги на спортивну тематику
- d. перевірки санітарного стану у відділеннях соціально-психологічної служби

e. організація огляду-конкурсу на кращий гуртожиток, локальну ділянку житлової зони.

25. До словесно-наочних форм виховного впливу відносять:

- a. Лекції
- b. Доповіді
- c. Вечори питань і відповідей
- d. Трудові змагання
- e. Вікторини

26. Вкажіть в чому різниця між формами та методами виховного впливу на засуджених.

27. Хто вперше ввів поняття „*виправний заклад*”:

- 1) Арістотель;
- 2) Платон;
- 3) Сократ.

28. Існує чотири етапи розвитку соціально-педагогічної допомоги в історії зарубіжних та вітчизняних пенітенціарних систем:

- 1) Репресивний;
- 2) Філантропічний;
- 3) Соціально-реабілітаційний;
- 4) Реформаторський;
- 5) Демократичний.

29. Відповідно до встановлених у КВК України правил дії кримінально-виконавчого законодавства у часі, порядок і умови виконання та відбування покарань визначаються та забезпечуються відповідно до законодавства, яке діє:

1. На момент засудження, але норми, що пом'якшують порядок відбування покарання, мають зворотну дію.

2. На момент засудження.

3. На час виконання та відбування кримінального покарання.

4. На час виконання та відбування кримінального покарання за умови, що внесені до нього зміни не погіршують становище засуджених.

30. Засуджений є

- A) жертвою випадку,
- Б) суб'єктом педагогічного впливу,
- В) об'єктом педагогічного впливу,
- Г) об'єктом і суб'єктом педагогічного впливу.

3.2. Навчально-методичне забезпечення курсу «Соціально-правові основи пробації в Україні» (автори: Чернета С. Ю., Скіць А. В.)

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1.1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни		
			Денна	Заочна
Денна/заочна форма навчання	23 Соціальна робота, 231 Соціальна робота, Соціальна робота.	Вибіркова	+	+
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання	1	1
		Семестр	2	2
		Лекції	20	8
ІНДЗ: немає		Практичні (семінарські) Лабораторні _____ год.	22	12
		Самостійна робота Індивідуальні _____ год	98	112
		Консультації	10	18
		Форма контролю:	залік	залік

Анотація курсу

Програма навчального курсу «Соціально-правові основи пробації в Україні» складена відповідно до навчального плану підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти. Навчальний курс спрямований на аналіз та вивчення основних механізмів становлення та правового регулювання пробації в Україні. Навчальна програма ґрунтується на системному підході до аналізу нормативно-правового забезпечення пробації і компетентнісному підході до визначення якості підготовки соціальних працівників, здатних працювати з суб'єктами пробації.

Вивчення навчальної курсу «Соціально-правові основи пробації в Україні» сприятиме підвищенню рівня професійної компетентності майбутніх соціальних працівників, їх готовності кваліфіковано і майстерно виконувати свої професійні обов'язки, забезпечить оволодіння сучасними теоретичними і прикладними знаннями з аналізу та застосування норм права у роботі з суб'єктами пробації, допомагатиме подальшому професійному зростанню в умовах удосконалення правового регулювання пробації в Україні.

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціально-правові основи пробації в Україні» є засвоєння студентами теоретичних засад становлення

пробації та законодавчого забезпечення організації служб пробації в Україні, формування основних умінь і навичок, застосування норм права у соціально-виховній діяльності із суб'єктами пробації.

Завданнями курсу є:

- характеристика історичних передумов та основних етапів становлення пробації;
- розкриття змісту основних міжнародних та вітчизняних нормативно-правових документів, які забезпечують діяльність служб пробації;
- вивчення досвіду застосування провідних моделей пробації в окремих зарубіжних країнах;
- аналіз норм правових документів, які регламентують становлення та організацію системи пробації в Україні;
- характеристика правових засад соціально-виховної роботи з суб'єктами пробації в Україні.

Компетенції:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі соціальної роботи або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог

Фахові компетентності: здатність до критичного мислення, аналізу та синтезу норм чинного законодавства та практики організації роботи служби пробації; здатність розробляти і управляти проектами із суб'єктами пробації; здатність удосконалювати й розвивати професійний, інтелектуальний і культурний рівні соціальних працівників служби пробації; здатність до усного і письмового професійного спілкування іноземною мовою соціального працівника із усіма учасниками апробаційних програм; здатність проведення наукових і прикладних досліджень на професійному рівні; здатність ініціювати, планувати та управляти змінами для вдосконалення існуючих та розроблення нових пробаційних програм; здатність фахово аналізувати інформацію, оцінювати повноту та можливості її використання у процесі взаємодії із суб'єктами пробації; здатність генерувати нові ідеї й нестандартні підходи до їх реалізації (креативність) апробаційних програм; здатність налагоджувати соціальну взаємодію, співробітництво, попереджати та розв'язувати конфлікти із суб'єктами пробації; здатність соціального працівника управляти різнобічною комунікацією.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності: критично осмислювати проблеми пробації в науковій або професійній діяльності на межі предметних галузей, розв'язувати складні задачі і проблеми, що потребують оновлення й інтеграції знань в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог становлення пронації в Україні; критично оцінювати результати наукових досліджень і різні джерела знань про практики соціальної роботи із суб'єктами пробації, формулювати висновки та рекомендації щодо впровадження апробаційних програм; застосовувати іноземні джерела при виконанні завдань науково-дослідної та прикладної діяльності у сфері пробації, висловлюватися іноземною мовою, як усно, так і письмово; показувати глибинне знання та системне розуміння теоретичних концепцій, як із галузі соціальної роботи, так і

з інших галузей соціогуманітарних наук; автономно приймати рішення в складних і непередбачуваних ситуаціях у процесі взаємодії із суб'єктами пробації; аналізувати соціальний та індивідуальний контекст проблем особи, сім'ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи, планувати втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи; організовувати спільну діяльність фахівців різних галузей і непрофесіоналів, здійснювати їх підготовку до виконання завдань соціального працівника із суб'єктами пробації, ініціювати командування та координувати командну роботу у процесі реалізації пробаційних програм; оцінювати соціальні наслідки політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства, розробляти рекомендації стосовно удосконалення нормативно-правового забезпечення соціальної роботи у сфері пробації; демонструвати ініціативу, самостійність, оригінальність, генерувати нові ідеї для розв'язання завдань професійної діяльності; розробляти критерії та показники ефективності професійної діяльності, застосовувати їх в оцінюванні виконаної роботи, пропонувати рекомендації щодо забезпечення якості соціальних послуг та управлінських рішень соціального працівника у службі пробації; розробляти соціальні проекти на високопрофесійному рівні із суб'єктами пробації; самостійно будувати та підтримувати цілеспрямовані, професійні взаємини з широким колом людей, представниками різних спільнот і організацій, аргументувати, переконувати, вести конструктивні переговори, результативні бесіди, дискусії, толерантно ставитися до альтернативних думок; демонструвати позитивне ставлення до власної професії та відповідати своєю поведінкою етичним принципам і стандартам соціальної роботи.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання представляється у вигляді таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Форми навчання	
				Лек.	Практ.
		Денна форма		Заочна форма	
Змістовий модуль I. Історичні та соціальні передумови впровадження пробації					
Тема 1. Теоретико-методичні основи пробації	4/2	2	2	2	–
Тема 2. Система пробації в міжнародному законодавстві	4/2	2	2	–	2
Разом за модулем 1	8/4	4	4	2	2
Змістовий модуль II. Міжнародний досвід функціонування прогресивних моделей служби пробації та застосування його у практичній діяльності					
Тема 3. Характеристика системи пробації у Великобританії	4/2	2	2	–	2
Тема 4. Федеральна служба пробації Сполучених штатів Америки	4/2	2	2	2	–

Тема 5. Державна система пробації в Туреччині	4/0	2	2	–	–
Тема 6. Служба пробації Латвії	4/0	2	2	–	–
Тема 7. Діяльність служби пробації Румунії	4/2	2	2	–	2
Разом за змістовим модулем 2	20/6	10	10	2	4
Змістовий модуль III. Передумови виникнення та становлення пробації в Україні					
Тема 8. Соціально-правові чинники становлення пробації в Україні.	4/2	2	2	–	2
Тема 9. Система законодавства України про пробацію	4/4	2	2	2	2
Тема 10. Місце соціальної роботи в пробаційній діяльності	6/4	2	4	2	2
Разом за змістовим модулем 3	14/10	6	8	4	6
Всього годин:	44/20	20	22	8	12

3. Тематичний план змістових модулів

Змістовий модуль I. Історичні та соціальні передумови впровадження пробації

Тема 1. Теоретико-методичні основи пробації

Виникнення пробації. Передумови та історія становлення інституту пробації. Сутність пробації. Зародження пробації у Великій Британії. Закон «Про пробацію злочинців, що вчинили злочин вперше» (The Probation of First Offenders Act) (1887р.). Зародження американської служби пробації. Закон «Про пробацію злочинців» (The Probation of Offenders Act) (1901р.). Становлення сучасного розуміння сутності поняття «пробація».

Визначення поняття «пробація» в міжнародних актах та законодавстві зарубіжних країн: характеристика законодавчого закріплення в окремих країнах. Становлення поняття «пробація» в українському законодавстві.

Основні функції пробації. Робота в судах. Нагляд за правопорушниками. Надання соціальних послуг. Надання допомоги потерпілим від злочинів та сприяння у налагодженні діалогу між потерпілим та злочинцем. Робота у сім'ї.

Основні поняття: пробація, виникнення пробації, мета пробації, завдання пробації, суб'єкти пробації, функції пробації.

План практичних занять до теми 1

1. Виникнення пробації.
2. Передумови та історія становлення інституту пробації.
3. Визначення поняття «пробація» в міжнародних актах та законодавстві зарубіжних країн.
4. Закріплення поняття «пробація» в українському законодавстві

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: розробити порівняльну таблицю закріплення поняття "пробація" в законодавстві України та зарубіжних країн відповідно до плану (мінімум 10 позицій), подати глосарій по темі (мінімум 5 понять) з посиланням на першоджерело.

Література для вивчення теми: 1, 4, 8, 30, 32, 36, 46.

Тема 2. Система пробації в міжнародному законодавстві

Правила Ради Європи про пробацію: їх зміст та структура.

Аналіз міжнародних документів стосовно альтернативних покарань і заходів.

Резолюція Генеральної Асамблеї ООН №45/110 про Стандартні мінімальні правила ООН щодо заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням (Токійські правила, 1990р.).

Рекомендація №R(92)16 Комітету Міністрів Ради Європи про Європейські правила стосовно альтернативних покарань і заходів.

Європейські пенітенціарні правила (Рекомендація № R (87) 3 КМРС від 12 лютого 1987 р.)

Рекомендація CM/Rec(2010)1 Ради Європи щодо стандартів пробації (надалі за текстом – стандарти пробації РЄ).

Діяльність Європейської організації пробації

Основні поняття: пробація, пенітенціарні правила, стандарти пробації, альтернативні покарання.

План практичних занять до теми 2

1. Правила Ради Європи про пробацію: їх зміст та структура.

2. Аналіз міжнародних документів стосовно альтернативних покарань і заходів.

3. Діяльність Європейської організації пробації

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: Проаналізувати міжнародне законодавство, визначити основні поняття та подати їх визначення (не менше 15 понять).

Література для вивчення теми: 1, 2, 4, 29, 30, 33, 49, 70.

Питання для самоконтролю до змістового модуля 1

1. Виникнення пробації.
2. Передумови та історія становлення інституту пробації.
3. Закон «Про пробацію злочинців, що вчинили злочин вперше» (The Probation of First Offenders Act) (1887р.).
4. Закон «Про пробацію злочинців» (The Probation of Offenders Act) (1901р.).
5. Визначення поняття «пробація» в міжнародних актах та законодавстві зарубіжних країн. закріплення поняття «пробація» в українському законодавстві.
6. Основні функції пробації.
7. Правила Ради Європи про пробацію: їх зміст та структура.
8. Аналіз міжнародних документів стосовно альтернативних покарань і заходів.
9. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН №45/110 про Стандартні мінімальні правила ООН щодо заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням (Токійські правила, 1990р.).
10. Рекомендація №R(92)16 Комітету Міністрів Ради Європи про Європейські правила стосовно альтернативних покарань і заходів.

11. Європейські пенітенціарні правила (Рекомендація № R (87) 3 КМРЄ від 12 лютого 1987 р.)
12. Рекомендація CM/Rec(2010)1 Ради Європи щодо стандартів пробації (надалі за текстом – стандарти пробації РЄ).
13. Діяльність Європейської організації пробації

Змістовий модуль II. Міжнародний досвід функціонування прогресивних моделей служби пробації та застосування його у практичній діяльності

Тема 3. Характеристика системи пробації у Великобританії

Зародження та становлення пробації у Великобританії.

Розвиток та перспективи удосконалення системи пробації Великобританії. Закон «Про пробацію злочинців» (The Probation of Offenders Act) (1907 р.). Пробаціонер та його зобв'язання. Офіцер пробації та його статус. Національна асоціація офіцерів пробації (NAPO). Закон «Про кримінальну юстицію» (1948 р.). Етапи розвитку служби пробації в Англії. Національна служба пробації.

Досвід застосування громадських заходів стягнення в Англії та Уельсі.

Соціально-виховна робота. Напрями соціальної роботи із засудженими.

Акредитовані (пробаційні) програми (2008 рік). Основні корекційні програми Think First («Спочатку подумати»), Cognitive Skills Booster («Стимуляція пізнавальних навичок»), One to One ("Обличчям до обличчя"), Програми для осіб, Вживають алкоголь і наркотики ASRO, Програма для водіїв, зловживають алкоголем, Програми з управління гнівом ART (Aggression Replacement Training), Насилля в сім'ї 15 IDAP (Integrated Domestic Abuse Programme) («Інтегрована програма для осіб, обвинувачених в здійсненні насильницьких дій в сім'ї») (Тренінг по заміщенню агресії), Програми для осіб, які вчинили злочин на сексуальному ґрунті C-SOG,

Неакредитовані програми.

Основні поняття: пробаціонер, офіцер пробації, стягнення, соціальний працівник, акредитовані (пробаційні) програми, неакредитовані програми.

План практичних занять до теми 3

1. Зародження та становлення пробації у Великобританії.
2. Розвиток та перспективи удосконалення системи пронації Великобританії
3. Досвід застосування громадських заходів стягнення в Англії та Уельсі.
4. Соціально-виховна робота. Акредитовані (пробаційні) програми (2008 рік).

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: порівняти акредитовані (пробаційні) програми Великобританії та рекомендовані в Україні за змістом, метою, формами.

Література для вивчення теми: 30, 54.

Тема 4. Федеральна служба пробації Сполучених штатів Америки

Американська модель служби пробації Джон Огастес. Основні етапи розвитку служби пробації у США.

Умови пробації. Повноваження та функції офіцера пробації. Оцінка ризиків. Федеральна служба пробації Сполучених штатів Америки.

Пробації різних штатів. Особливості пробації штату Мінесота, Калорадо.

Роль та значення неурядових (громадських) організацій у реалізації пробації в США.

Основні поняття: пробація, умови пробації, неурядові організації.

План практичних занять до теми 4

1. Передумови виникнення пробації в США.

2. Умови пробації. Повноваження та функції офіцера пробації.

3. Порівняльний аналіз пробації різних штатів.

4. Характеристика соціально-виховної роботи з клієнтами.

5. Роль та значення неурядових (громадських) організацій у реалізації пробації в США.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: подати порівняльний аналіз пробації різних штатів у вигляді таблиці (не менше 5 штатів).

Література для вивчення теми: 4, 30, 47.

Тема 5. Державна система пробації в Туреччині

Турецький Кримінально-виконавчий кодекс. Закон „Про виконання виправних і охоронних заходів”.

Департамент пробації і служби допомоги, його склад та завдання.

Діяльність Консультативної ради. Її склад та завдання.

Принципи діяльності служб пробації та допомоги.. Повага до честі та гідності особи. Конфіденційність. Справедливість. Високі переваги неповнолітнім. Участь громадськості.

Повноваження галузевих комітетів з питань пробації дорослих, молоді і неповнолітніх, з питань захисту та допомоги. Галузеве управління з питань пробації дорослих. Галузеве управління з питань пробації неповнолітніх та молоді. Галузеве управління комітетів з питань захисту та допомоги.

Основні поняття: Департамент пробації і служби допомоги, Консультативної ради, принципи діяльності служб пробації та допомоги, галузеві комітети.

План практичних занять до теми 5

1. Турецький Кримінально-виконавчий кодекс. Закон „Про виконання виправних і охоронних заходів”.

2. Департамент пробації і служби допомоги та його завдання.

3. Діяльність Консультативної ради.

4. Повноваження галузевих комітетів з питань пробації дорослих, молоді і неповнолітніх, з питань захисту та допомоги.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: схематично подати систему пробації Туреччини.

Література для вивчення теми: 4, 30, 47.

Тема 6. Служба пробації Латвії

Характеристика системи виконання покарань в Латвії. Позбавлення волі. Умовне покарання теж є покаранням і складовою частиною системи виконання. Грошовий штраф. Арешт. Примусові роботи. Нормативні акти.

Державна служба пробації Латвії, її функції та види. Принципи служби пробації: співпраці, оптимізації, соціальної інтеграції.

Працівники Державної служби пробації та їх повноваження. Чиновники Державної служби пробації. Працівники Державної служби пробації. Добровільні працівники пробації.

Програма розвитку Державної служби пробації: мета, завдання, терміни.

Основні поняття: Державна служба пробації, працівники, функції служби пробації, принципи служби пробації.

План практичних занять до теми 6

1. Характеристика системи виконання покарання в Латвії.
2. Державна служба пробації Латвії, її функції та види.
3. Працівники Державної служби пробації та їх повноваження.
4. Програма розвитку Державної служби пробації.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: виділити та подати у вигляді таблиці спільні та відмінні риси пробації Латвії та України.

Література для вивчення теми: 4, 6, 30.

Тема 7. Діяльність служби пробації Румунії

Етапи становлення служби пробації в Румунії. Історія та перші кроки пробації. Експериментальний етап. Запровадження пробації на національному рівні. Етап інституційної консолідації.

Організаційна структура служби пробації. Дирекція пробації. Служба пробації в кожному повіті.

Основні функції служби пробації. Досудова стадія. Стадія виконання покарань. Стадія постпенітенціарної допомоги.

Основні завдання соціально-виховної роботи з засудженими. Засоби соціальної реабілітації.

Участь засуджених у пробаційних програмах Державної служби пробації.

Основні поняття: служба пробації, дирекція пробації, функції пробації, стадії пробації, засоби соціальної реабілітації.

План практичних занять до теми 7

1. Етапи становлення служби апробації в Румунії.
2. Організаційна структура служби пробації.
3. Основні функції служби пробації.
4. Основні завдання соціально-виховної роботи з засудженими.
5. Участь засуджених у пробаційних програмах Державної служби пробації

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: подати у вигляді схеми систему пробації Румунії.

Література для вивчення теми: 4, 30, 47.

Питання для самоконтролю до змістового модуля 2

1. Зародження та становлення пробації у Великобританії.
2. Розвиток та перспективи удосконалення системи пронації Великобританії
3. Досвід застосування громадських заходів стягнення в Англії та Уельсі.

4. Соціально-виховна робота.
5. Акредитовані (пробаційні) програми (2008 рік).
6. Передумови виникнення пробації в США.
7. Умови пробації.
8. Повноваження та функції офіцера пробації.
9. Порівняльний аналіз пробації різних штатів.
10. Характеристика соціально-виховної роботи з клієнтами.
11. Роль та значення неурядових (громадських) організацій у реалізації пробації в США.
12. Турецький Кримінально-виконавчий кодекс.
13. Закон „Про виконання виправних і охоронних заходів”.
14. Департамент пробації і служби допомоги та його завдання.
15. Діяльність Консультативної ради.
16. Повноваження галузевих комітетів з питань пробації дорослих, молоді і неповнолітніх, з питань захисту та допомоги.
17. Характеристика системи виконання покарання в Латвії.
18. Державна служба пробації Латвії, її функції та види.
19. Працівники Державної служби пробації та їх повноваження.
20. Програма розвитку Державної служби пробації.
21. Етапи становлення служби апробації в Румунії
22. Організаційна структура служби пробації
23. Основні функції служби пробації.
24. Основні завдання соціально-виховної роботи з засудженими.
25. Участь засуджених у пробаційних програмах Державної служби пробації.
26. Італійська служба пробації
27. Канадська система пробації
28. Пенітенціарні системи України та Норвегії: порівняльно-правовий аналіз
29. Особливості організації пробації в Німеччині
30. Пробація в Чеській Республіці
31. Служба пробації Казахстану
32. Законодавства скандинавський і балтійських країн по службі пробації
33. Становлення пробації в Російській Федерації
34. Характеристика системи пробації в Грузії
35. Система пробації Швеції
36. Особливості організації пробації в Молдові
37. Реформування пробації в Європі

Змістовий модуль III. Передумови виникнення та становлення пробації в Україні

Тема 8. Соціально-правові чинники становлення пробації в Україні

Основні етапи розробки питання впровадження в Україні пробації.
Розробка Концепцій, початок законотворення.

Реалізація проектів ЄС і України щодо пробації.

Основні тенденції використання міжнародного досвіду пробації в Україні.

Порівняння пробації Швеції і України. Мета. Досудові доповіді або індивідуальне розслідування. Виконання певних видів покарань, не пов'язаних із позбавленням волі. Роль громадського сектору у здійсненні пробації в Україні.

Основні поняття: пробація, концепція, досвід пробації, види покарання, позбавлення волі, покарання без позбавлення волі.

План практичних занять до теми 8:

1. Основні етапи розвитку пробації в Україні.
2. Реалізація проектів ЄС і України щодо пробації.
3. Основні тенденції використання міжнародного досвіду пробації в Україні.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: розробити основні періоди становлення пробації в Україні до 2018 року.

Література для вивчення теми: 1, 3, 7, 8, 24, 25, 28, 31, 33, 38, 40, 53.

Тема 9. Система законодавства України про пробацію

Концепції реформування кримінальної юстиції в Україні

Закон України «Про пробацію»: етапи прийняття та основний зміст.

Нормативно-правове забезпечення створення служби пробації.

Законодавство про пробаційні програми для повнолітніх та неповнолітніх.

Мета, завдання та принципи пробації. Підстави та зміст пробації. Суб'єкти пробації.

Основні положення законодавства України щодо реформування системи виконання покарань та пробації

Основні поняття: кримінальна юстиція, ювенальна юстиція, апробаційні програми, принципи пробації.

План практичних занять до теми 9:

1. Концепції реформування кримінальної юстиції в Україні.
2. Закон України «Про пробацію»: етапи прийняття та основний зміст.
3. Мета, завдання та принципи пробації.
4. Підстави та зміст пробації.
5. Суб'єкти пробації.
6. Основні положення законодавства України щодо реформування системи виконання покарань та пробації

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: проаналізувати та подати у вигляді таблиці зміст та принципи пробації в українському законодавстві.

Література для вивчення теми: 3, 7, 8, 9, 10, 11, 24, 25, 28, 31, 33, 38, 40, 53, 71, 72, 73.

Тема 10. Місце соціальної роботи в пробаційній діяльності

Мета соціально-виховної роботи. Суб'єкти та інші учасники соціально виховної діяльності.

Функції, принципи та вміння діяльності фахівця з соціальної роботи із суб'єктами пробації.

Особливості супроводу суб'єктів пробації у всіх видах пробації. Досудова пробація. Наглядова пробація. Пенітенціарна пробація. Соціально-виховна

робота з неповнолітніми клієнтами. Порядок складення досудової доповіді. Підготовка та зміст досудової доповіді. Особливості підготовки досудової доповіді щодо неповнолітніх.

Порядок розроблення та реалізації пробаційних програм. Пробаційні програми для роботи з неповнолітніми та повнолітніми суб'єктами пробації: «Попередження вживання психоактивних речовин», «Подолання агресивної поведінки», «Зміна прокримінального мислення», «Формування життєвих навичок».

Співпраця соціального працівника з громадськими організаціями у системі пробації.

Основні поняття: соціально-виховна робота, види пробації, досудова доповідь, апробаційні програми, неповнолітні та повнолітні суб'єкти пробації.

План практичних занять до теми 10:

1. Мета соціально-виховної роботи. Суб'єкти та інші учасники соціально-виховної діяльності.
2. Функції та принципи діяльності фахівця з соціальної роботи із суб'єктами пробації.
3. Особливості супроводу суб'єктів пробації у всіх видах пробації.
4. Порядок складення досудової доповіді. Підготовка та зміст досудової доповіді.
5. Особливості підготовки досудової доповіді щодо неповнолітніх.
6. Пробаційні програми для роботи з неповнолітніми та повнолітніми суб'єктами пробації: «Попередження вживання психоактивних речовин», «Подолання агресивної поведінки», «Зміна прокримінального мислення», «Формування життєвих навичок».
7. Оцінка ризиків повторного скоєння злочинів.
8. Співпраця соціального працівника з громадськими організаціями у системі пробації.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: подати поетапно збір інформації та написати досудову доповідь на неповнолітнього, який здійснив пограбування вперше у стані алкогольного сп'яніння.

Література для вивчення теми: 3, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 21, 22, 23, 31, 39, 46, 48.

Питання для самоконтролю до змістового модуля 3

1. Основні етапи розвитку пробації в Україні.
2. Реалізація проектів ЄС і України щодо пробації
3. Основні тенденції використання міжнародного досвіду пробації в Україні.
4. Концепції реформування кримінальної юстиції в Україні
5. Закон України «Про пробацію»: етапи прийняття та основний зміст
6. Мета, завдання та принципи пробації.
7. Підстави та зміст пробації.
8. Суб'єкти пробації.
9. Основні положення законодавства України щодо реформування системи виконання покарань та пробації.

10. Мета соціально-виховної роботи. Суб'єкти та інші учасники соціально-виховної діяльності.
11. Функції та принципи діяльності фахівця з соціальної роботи із суб'єктами пробації.
12. Особливості супроводу суб'єктів пробації у всіх видах пробації.
13. Співпраця соціального працівника з громадськими організаціями у системі пробації.
14. Проаналізувати Концепції реформування пенітенціарної системи України
15. Основні етапи прийняття Закону України «Про пробацію»
16. Визначити основні положення європейського законодавства відображеного в законодавстві України
17. Визначити основні напрями соціальної роботи з суб'єктами пробації в Україні
18. Місце служби пробації в системі юстиції України
19. Структура досудової доповіді.
20. Пробаційні програми щодо неповнолітніх та повнолітніх суб'єктів пробації
21. Особливості супроводу соціальними працівниками неповнолітніх правопорушників
22. Роль громадських та волонтерських організацій в соціально-виховній роботі з суб'єктами пробації

4. Розподіл балів та критерії оцінювання

Форми оцінювання: усне опитування у вигляді мультимедійного представлення розроблених по темах проєктів, модульна контрольна робота, підсумковий тест.

Таблиця 4.1

Розподіл балів для денної та заочної форм навчання

Поточний контроль (макс = 40 балів)											Модульний контроль (макс = 60 балів)			Загальна кількість балів	
Модуль 1											Модуль 2				
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2					Змістовий модуль 3				МКР 1	МКР 2	МКР 3		
Денна форма навчання															
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	20	20	20	100	
3	3	3	4	4	4	3	4	4	4	4					
Заочна форма навчання															
6 балів		18 балів					16 балів				60 балів			100	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	20	20	20		
–	6	9	–	–	–	9	6	6	4	–					

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90–100	Відмінно	Зараховано
82–89	Дуже добре	
75–81	Добре	
67–74	Задовільно	
60–66	Достатньо	
1–59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

5. Рекомендована література до навчального курсу

Основна література

1. Державна цільова програма реформування Державної кримінально-виконавчої служби на 2013–2017 роки : Постанова Кабінету Міністрів України 29 квітня 2013 року № 345 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 38. – Ст. 1341.
2. Європейські правила пробації : Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи від 20 січня 2010 року // Теоретико-прикладні засади впровадження пробації в Україні : моногр. / О. І. Богатирьова. – Київ : Дакор, 2013. – 368 с.
3. Закон України «Про пробацію» : прийнятий 05.02.2015 року № 160-VIII, зі змінами станом на 01.01.2018 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45499
4. Минимальные стандартные правила Организации Объединенных Наций в отношении мер, не связанных с тюремным заключением // Сборник стандартов и норм Организации Объединенных Наций в области предупреждения преступности и уголовного правосудия. – Нью-Йорк, 1992. – С. 121.
5. О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации в связи с принятием Федерального закона «О пробации в Российской Федерации и системы органов и организаций, ее осуществляющих»: проект федерального закона [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://sartraccs.ru/Law_ex/testion.pdf
6. О Государственной службе пробации Латвии: Закон Республики Латвия // Вопросы ювенальной юстиции. – 2009. – № 1 (21).
7. Конституція України : прийнята 28 червня 1996 р., із змінами від 30.09.2016р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

8. Про Концепцію державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України : Указ Президента України від 8 листопада 2012 року № 631/2012 // Офіційний вісник Президента України. – 2012. – № 31. – Ст. 750.
9. Кримінальний кодекс України : прийнятий 05.04.2001 № 2341-III, зі змінами станом на 02.08.2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
10. Кримінально-виконавчий кодекс України : прийнятий 11.07.2003 № 1129-IV, зі змінами станом на 07.04.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>
11. Кримінальний процесуальний кодекс України : прийнятий 13.04.2012 № 4651-VI, зі змінами станом на 05.08.2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
12. Про волонтерську діяльність : Закон України : прийнятий 19.04.2011 № 3236-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>
13. Про Державну кримінально-виконавчу службу України : прийнятий 23.06.2005 № 2713-IV, зі змінами станом на 01.01.2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2713-15>
14. Про затвердження Порядку складення досудової доповіді : Наказ Міністерства юстиції України : прийнятий 27.01.2017 № 200/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0121-17/para13#n13>
15. Про затвердження Порядку розроблення та реалізації пробаційних програм : Постанова Кабінету Міністрів України : прийнята 18 січня 2017 р. № 24 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/24-2017-%D0%BF/para9#n9>
16. Про затвердження Положення про організацію діяльності волонтерів пробації : Наказ Міністерства юстиції України : прийнятий 17.01.2017 № 98/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0065-17/para13#n13>
17. Про пробацію : Закон Республіки Молдова від 14 лютого 2008 року // Monitorul Oficial. – № 103. – Ст. 389.
18. Про соціальні послуги : Закон України : прийнятий 19.06.2003 р. № 966-IV, зі змінами станом на 07.01.2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/966-15>
19. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України : прийнятий 21.06.2001 р. № 2558-III, зі змінами станом на 20.01.2018р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2558-14>
20. Про захист персональних даних : Закон України : прийнятий 01.06.2010р. № 2297-VI, зі змінами станом на 30.01.2018р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>
21. Про затвердження Переліку заходів щодо реалізації пробаційних програм : Наказ Міністерства юстиції України : прийнятий 18.08.2017 № 2649/5,

[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ips.ligazakon.net/document/view/re31935?an=23>

22. Типове положення про сектор ювенальної пробації : Наказ Міністерства юстиції України : прийнятий 28 березня 2018 року № 926/5, зі змінами станом на 20.07.2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1031-17/para4#n4>
23. Типове положення про уповноважений орган з питань пробації : Наказ Міністерства юстиції України : прийнятий 18.08.2017 р. № 2649/5, зі змінами станом на 20.07.2018р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1030-17/para8#n16>
24. Про ліквідацію територіальних органів управління Державної пенітенціарної служби та утворення територіальних органів Міністерства юстиції : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 травня 2016 р. № 348 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/348-2016-%D0%BF/para7#n7>
25. Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади системи юстиції : Постанова Кабінету Міністрів України : від 18.05.2016 № 343 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/343-2016-%D0%BF>
26. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України : Постанова Кабінету Міністрів України : від 02.07.2014 № 228 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF>
27. Про Концепцію розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні : Указ Президента України від 24.05.2011 № 597/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/597/2011>
28. Про схвалення Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України : указ Президента України від 8.11.2012 р. № 631/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/631/2012>
29. Угода між Державним департаментом України з питань виконання покарань та Адміністрацією тюрем та пробації Швеції про співробітництво в процесі приведення кримінально-виконавчої системи України у відповідність до європейських стандартів : підписана 20.07.2005р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/752_021

Додаткова література

30. Актуальні проблеми європейської інтеграції : збірник статей з питань європейської інтеграції та права. Вип. 6 / за ред. Д. Ягунова ; вст. сл. Д. Ягунова. – Одеса : Фенікс, 2011. – 178 с. – С. 146–173.
31. Алексєєв І. Шляхи вдосконалення правового регулювання пробації в Україні [Електронний ресурс] / Ігор Алексєєв // Национальный юридический журнал: теория и практика. – 2018. – Режим доступу : http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2018/1/part_1/30.pdf

32. Богатирьова О. Запровадження в Україні досудової пробації / Богатирьова О. // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2014. – № 1. – С. 20–25.
33. Богатирьова О. І. Європейські правила пробації та передумови їх застосування в Україні / Богатирьова О. І. // Право і суспільство. Питання кримінального права та кримінології. – 2012. – № 3. – С. 175–179.
34. Букалов О. Кримінально-виконавча система у І пів. 2013 р. : статистика [Електронний ресурс] / Букалов О. // Веб-сайт громадської правозахисної організації «Донецький Меморіал». – 2013. – 28 жовтня. – Режим доступу : <http://ukrprison.org.ua/statistics/1376062438>
35. Вітфілд Д. Вступ до служби пробації : монографія / Вітфілд Д. – Вид. 2-ге, перероб. та доповн. – Київ : Атіка, 2004. – 236 с.
36. Впровадження альтернативних видів кримінальних покарань в Україні : посіб. [Текст] / за ред. Беци О.В. – Київ : МП Леся, 2003. – 116 с.
37. Головка Л. Шляхи реформування Державної кримінально-виконавчої служби України [Електронний ресурс] / Л. Головка // Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. – 2013. – 12 жовтня. – Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/21953>
38. Джужа О. М. Щодо оптимізації системи виконання покарань України [Текст] / О. М. Джужа, А. В. Кирилюк // Право та управління. – 2011. – № 1. – С. 141–147.
39. Єні О. Досудова доповідь у судовому кримінальному провадженні [Електронний ресурс] / Єні О., Матієк Л. // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2017. – № 2. – Режим доступу : <http://www.chasopys.naru.gov.ua/ua/pdf/2-2017/eni.pdf>
40. Загальна характеристика Державної кримінально-виконавчої служби України [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Державної пенітенціарної служби України. – 2013. – 11 жовтня. – Режим доступу : <http://www.kvs.gov.ua>
41. Леленталь С. Исполнения наказаний в виде лишения свободы в европейских социалистических государствах / Леленталь С., Вежбицкий П. – Москва : Юридическая литература, 1978.
42. Лесько Н. Адміністративно-правові заходи профілактики правопорушень серед дітей / Лесько Н. // Митна справа. – 2011. – № 1(73). – Ч. 2.
43. Меркулова В. Міжнародні тенденції реформування кримінального законодавства / Меркулова В. // Південноукраїнський правничий часопис. – 2008. – № 4.
44. Михайлова І. Інститут пробації: окремі аспекти впровадження [Текст] / І. Михайлова // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 10. – С. 72–75.
45. Обзор законодательства скандинавских и балтийских стран по службе пробації (уголовному надзору). – Санкт-Петербург : Гражданский контроль, 2005. – 167 с.
46. Набув чинності порядок виконання уповноваженими органами з питань пробації судових рішень про призначення покарання у вигляді штрафу

- [Електронний ресурс] // Українське право. – Режим доступу : <http://ukrainepravo.com/news/ukraine/nabuv-chynnosti-poryadok-vykonannya-uprovnovazhenymu-organamy-z-putan-probatsiyi-sudovykh-rishen-pro/>
47. Орловская Н. Уголовно-правовые санкции: проблемы определения, классификации и функционального анализа / Орловская Н. – Одесса, 2010.
 48. Програма профілактики рецидивної злочинності та правопорушень у м. Луцьку на 2018–2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.lutskrada.gov.ua/.../pro...2018.../21022>
 49. Сьомін С. В. Європейські правила пробації та реформування кримінально-виконавчої системи в Україні / Сьомін С. В. // Стратегічні пріоритети. – 2014. – № 2 (31). – С. 154–159.
 50. Туляков В. Шляхи гармонізації кримінального законодавства / Туляков В. // Актуальні проблеми європейської інтеграції : збірник статей з питань європейської інтеграції та права. Вип. 5 / за ред. Д. В. Ягунова. – Одеса, 2009.
 51. Туляков В. Шляхи кримінально-правового регулювання / Туляков В. // Шлях до кримінології. Пам'яті А. П. Закалюка : збірник матеріалів / Національна академія правових наук України. Координаційне бюро з проблем кримінології та кримінологічних досліджень. – Київ ; Запоріжжя, 2010.
 52. Ферри Э. Уголовная соціологія / Ферри Э. – Москва : Инфра-М, 2009.
 53. Хавронюк М. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи : порівняльний аналіз, проблеми гармонізації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : за спец. 12.00.08 «Кримінальне право і кримінологія; кримінально-виконавче право» / Хавронюк М. ; Київський національний університет внутрішніх справ. – Київ, 2007.
 54. Шарова Н. Використання механізмів відновного правосуддя при виконанні альтернативних покарань: вітчизняні реалії та деякий зарубіжний досвід / Шарова Н., Ягунов Д. // Впровадження відновного правосуддя в Україні : висновки та перспективи : матеріали міжнарод. конф. 20-21.04.2006 р., м. Київ. – Київ, 2016. – С. 65–68.
 55. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан дотримання прав і свобод людини і громадянина [Електронний ресурс]. – 2013р., 28 жовт. – Київ, 2013. – 398 с. – Режим доступу : http://www.ombudsman.gov.ua/images/stories/062013/Dopovid_062013.pdf
 56. Юридична енциклопедія : в 6-ти т. [Текст] / ред. Ю. С. Шемшученко. – допов. вид. – Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. – Т. 4 : Н–П. – 2002. – 720 с.
 57. Ягунов Д. В. Служба пробації: концепція, принципи діяльності, організаційна структура : конспект лекцій / Ягунов Д. В. – Вид. четверте, змін. та допов. – Одеса : Фенікс, 2008. – 72 с.
 58. Ягунов Д. «Криза реабілітаційного ідеалу» в наукових працях Роберта Мартінсона та їх значення для формування сучасної пенальної політики / Ягунов Д. // Південноукраїнський правничий часопис. – 2010. – № 4.

59. Ягунов Д. В. Чи можна продавати «право карати»? (філософсько-правовий аналіз феномена в'язничної приватизації) / Д. В. Ягунов // Актуальні проблеми держави і права. – 2011. – Вип. 59. – С. 97–105.
60. Ягунов Д. Глобалізація пробації або глобалізація соціального контролю? Перспективи розвитку концепції пробації у XXI ст. / Ягунов Д. // Актуальні проблеми політики. – Одеса, 2008. – Вип. 34.
61. Ягунов Д. Пенітенціарні ідеали та пенітенціарна архітектура в механізмах соціального управління / Ягунов Д. // Актуальні проблеми державного управління. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2005. – № 4 (24).
62. Ягунов Д. Позитивізм та безпека суспільства або друге життя теорії природженого злочинця / Ягунов Д. // Ринкова економіка: Сучасна теорія і практика управління : збірник наукових праць. Т. 12. Вип. 26, ч. 2 / ОНУ І. І. Мечникова. – Одеса, 2009.
63. Ягунов Д. Постіндустріальне «обличчя» в'язниці: деякі проблеми пенітенціарної політики та практики в епоху глобалізації / Ягунов Д. // Актуальні проблеми державного управління. – Одеса, 2006. – Вип. № 4 (28). – С. 291–296.
64. Ягунов Д. Пробація у XXI столітті: перевинахід, модернізація або знищення / Ягунов Д. // Закон і обов'язок. – 12 лют. 2009 р.
65. Ягунов Д. «Реабілітаційний ідеал» та проблеми концептуального обґрунтування національної моделі пробації / Ягунов Д. // Відновне правосуддя в Україні. – 2008. – № 2(10).
66. Ягунов Д. Трансформація концептуальних засад діяльності служби пробації за рубежом / Ягунов Д. // Віче. – 2008. – № 10.
67. Ягунов Д. Філософія пробації : трансформація поглядів на сутність та цілі поводження зі злочинцями (період після 1990-х років) / Ягунов Д. // Актуальні проблеми політики. – Одеса, 2011. – Вип. 41.
68. Ягунов Д. Філософія пробації: трансформація поглядів на сутність та цілі поводження зі злочинцями (період до 1990-х років) / Ягунов Д. // Актуальні проблеми політики. – Одеса, 2010. – Вип. 40.
69. Ягунов Д. Якій бути пробації XXI століття? (Вплив глобалізаційних процесів на сучасні пенальні політику та практики) / Ягунов Д. // Актуальні проблеми європейської інтеграції : збірник наукових праць з питань європейської інтеграції та права. Вип. 5 / за ред. Д. Ягунова. – Одеса : Фенікс, 2009.
70. Ягунов Д. В. Європейські правила пробації як стандарт управління службами пробації у країнах-членах Ради Європи: філософія, структура, спрямованість / Д. В. Ягунов // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. Вип. 2 (50). – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2012. – С. 125–129.
71. Ягунов Д. В. Принципи пробації: європейські стандарти та проблеми їх реалізації в Україні / Д. В. Ягунов // Наук. вісн. Ужгородського нац. ун-ту. Серія «Право». Вип. 19. Т. 4. – Ужгород, 2012. – С. 172–176.
72. Ягунов Д. В. Пробация: трансформация концептуальных основ и перспективы создания национальной модели в Украине [Текст] : сб. науч. тр. /

Д. В. Ягунов // Актуальные проблемы европейской интеграции. – Одесса : Феникс, 2008. – С. 437–460.

73. Яковець І. С. Пробація: загальні підходи до визначення поняття та засади впровадження в Україні / Яковець І. С. // Scientific Journal «ScienceRise». Юридичні науки. – 2014. – № 2(2). – С. 152–155.

74. Яценко С. Заходи безпеки у кримінальному праві : порівняльно-правовий огляд [Електронний ресурс] / Яценко С. – Режим доступу : www.yurincom.com/ua/analytical_information/?id=6620

Інтернет-ресурси

Офіційний сайт Пенітенціарної служби України – <http://www.kvs.gov.ua>

Офіційний сайт Міністерства юстиції України – <https://minjust.gov.ua>

Офіційний сайт Верховної ради України – <http://www.zakon.rada.gov.ua>

6. Зразок тестових завдань для самоконтролю та підсумкового контролю 1 рівень

1. Пробація – це

А) це вид юридичної відповідальності, яка полягає в обмеженні прав і свобод особи, яка вчинила злочин, що індивідуалізується в обвинувальному вирокі суду і здійснюється спеціальними уповноваженими органами.

Б) система наглядових та соціально-виховних заходів, що застосовуються за рішенням суду та відповідно до закону до засуджених, виконання певних видів кримінальних покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинуваченого.

В) протиправне винне суспільно небезпечне діяння, скоєне особою, яка може нести відповідальність, і передбачається Кримінальним кодексом України.

2. Видами пробації є:

А) досудова пробація; наглядова пробація; пенітенціарна пробація.

Б) наглядова пробація; пенітенціарна пробація, виховна пробація.

В) наглядова пробація; пенітенціарна пробація, покаральна пробація.

3. Система пробації України має багато спільного з системою.....

А) Англії

Б) Швеції

В) Великобританії

4. Згідно статистики.....клієнтів пробації не вчиняють повторних злочинів

А) 75 %

Б) 40 %

В) 50 %

5. Невиконання пробаційного наказу передбачає:

А) бесіду з засудженим

Б) попередження

В) ув'язнення

6. Пробаціонер – це.....

А) клієнт пробації, злочинець

Б) людина яка здійснює нагляд

7. Пробація у Японії представлена як:

- А) Інститут покарання злочинців.
- Б) Інститут відстрочки виконання покарання.
- В) Інститут достроково звільнених від покарання.

8. Згідно КК Китаю умовне засудження може бути призначене якщо:

- А) якщо засуджений мав судимість раніше.
- Б) якщо було здійснено короткостроковий арешт, або позбавлення волі на строк до трьох років.
- В) якщо засудженому присудили позбавлення волі на термін більше 5 років.

9. Один із найперших актів, в якому офіційно було використано термін «пробація»:

- А) Концепція реформування кримінальної юстиції України 2008 р.;
- Б) Конституція України.

10. До яких категорій засуджених застосовується пробація

- А) до всіх;
- Б) люди, які представляють середній ризик для суспільства;
- В) люди, які представляють високий ризик для суспільства.

2 рівень

1. Визначіть основні завдання пробації:

- А) виконання певних видів покарань, не пов'язаних з позбавленням волі;
- Б) направлення засуджених до обмеження волі для відбування покарання до виправних центрів;
- В) реалізація пробаційних програм стосовно осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням;
- Г) виконання покарань, пов'язаних з позбавленням волі;
- Д) проведення соціально-виховної роботи із засудженими.

2. Видами пробації є:

- А) досудова пробація;
- Б) судова пробація;
- В) наглядова пробація;
- Г) пенітенціарна пробація.

3. Сьогодні термін “пробація” може вживатися у декількох значеннях:

- А) як концепція соціальної роботи з правопорушниками та іншими соціально вразливими групами;
- Б) як ієрархічна організаційна структура (служба);
- В) як орган державної влади;
- Г) як різновид кримінального покарання, не пов'язаного з позбавленням волі і водночас як умовне звільнення від покарання з випробуванням.

4. Створення системи пробації в Україні повинно відбуватися із дотриманням :

- А) ретельного вивчення зарубіжного досвіду пробації з урахуванням сучасних концептуальних та ідеологічних змін сутності пробаційної діяльності (особливо це стосується Європейських правил пробації 2010 р.);

Б) виділення того переліку функцій, які дійсно можуть виконуватися українською службою пробації в майбутньому в об'єктивних соціально-економічних умовах;

В) забезпечення конфіденційності суб'єктами, які надають послуги, дотримання ними стандартів якості, відповідальність за дотримання етичних і правових норм.

5. Українська модель служби пробації в умовах реального фінансування та кадрового забезпечення може претендувати на початкових етапах лише на мінімальний стандартизований «набір» функцій:

А) надання досудових доповідей;

Б) виконання альтернативних покарань;

В) здійснення нагляду за засудженими з випробуванням;

Г) здійснення нагляду за особами, умовно-достроково звільненими з пенітенціарних установ.

6. Прийняті в Україні пробаційні програми для роботи з неповнолітніми та повнолітніми суб'єктами пробації:

А) Попередження вживання психоактивних речовин;

Б) Подолання агресивної поведінки;

В) Зміна прокримінального мислення;

Г) Формування життєвих навичок.

7. Досудова доповідь складається на підставі інформації, отриманої з таких джерел:

А) з матеріалів кримінального провадження;

Б) від найближчого оточення обвинуваченого;

В) безпосередньо від обвинуваченого (якщо він бере участь у підготовці досудової доповіді);

Г) від підприємств, установ, організацій або уповноважених ними органів та від громадян.

8. Досудова доповідь про обвинуваченого повинна містити:

А) соціально-психологічну характеристику обвинуваченого;

Б) висновок медико-соціальної експертизи;

В) оцінку ризику вчинення повторного кримінального правопорушення;

Г) висновок про можливість виправлення без позбавлення або обмеження волі.

9. Складення досудової доповіді про неповнолітнього обвинуваченого віком від 14 до 18 років здійснюється з урахуванням особливостей неповнолітнього.

А) вікових;

Б) психологічних;

В) соціальних;

Г) індивідуальних.

10. Зауваження та уточнення обвинуваченого до тексту досудової доповіді можуть подаватися

А) в усній формі;

Б) тільки в письмовій формі;

- В) тільки в усній формі;
- Г) у письмовій формі.

3 рівень

1. Визначіть умови, яких повинна дотримуватись особа, котра перебуває під пробацією.

А) проживати у вказаному офіцером пробації місці або у виправному гуртожитку пробації;

Б) бути під наглядом закріпленого офіцера пробації; дотримуватися умов випробування;

В) утримуватися від будь-яких сумнівних дій; вести правослухняну поведінку; займатися продуктивною працею;

Г) кожного дня відмічатися у закріпленого офіцера пробації;

Д) підтримувати постійний контакт з офіцером пробації, інформувати його про всі зміни, що стосуються місця проживання та роботи.

2. Хоча у різних країнах процес розвитку пробації відбувався по-різному, але все-таки загальними рисами пробації є:

А) незастосування до порушника покарання у виді ув'язнення або взагалі звільнення від покарання (на підставі спеціального соціального дослідження особистості правопорушника);

Б) застосування пробації до правопорушника залежно від обставин (вчинений злочин, особистість, соціальна ситуація правопорушника);

В) застосування пробації тільки до неповнолітніх правопорушників;

Г) здійснення нагляду, який відрізняється від поліцейського нагляду та поєднаний з соціальною допомогою правопорушнику у процесі ресоціалізації.

3. Оберіть основні заходи визначені Державним департаментом України з питань виконання покарань, необхідні для поетапної реорганізації кримінально-виконавчої інспекції у службу пробації:

А) прийняття законодавчих актів щодо впровадження системи пробації;

Б) вивчення досвіду функціонування прогресивних моделей служби пробації та застосування його у практичній діяльності кримінально-виконавчої інспекції;

В) організація навчання персоналу кримінально-виконавчої інспекції, студентів та курсантів вищих навчальних закладів, які готують фахівців для Державної кримінально-виконавчої служби України, формам і методам роботи служби пробації;

Г) введення до штатів кримінально-виконавчої інспекції посад інспекторів з соціальної роботи та психологів;

Д) створення єдиної комп'ютерної інформаційної мережі між кримінально-виконавчою інспекцією та відповідними міністерствами, відомствами.

4. При обранні інтенсивності пробаційного нагляду в США оцінюються такі ризики:

А) рівень самоконтролю;

Б) антисоціальні риси характеру;

В) антисоціальні цінності;

Г) вплив кримінального оточення;

- Д) наявність негативних залежностей;
- Е) сімейні проблеми;
- Є) матеріальний рівень клієнта.

5. Поясніть: У ст. 9 «Обмеження, обов'язки та зобов'язання, що покладаються на особу, до якої застосовано пробацію» означає:

6. Визначіть роки даних подій: 1841 р. 1869 р. 1878 р. 1925 р.

	Д. Огастес заснував американську систему пробації
	У штаті Масачусетс запроваджено систему служб пробації
	У штаті Масачусетс прийнято перший закон про службу пробації для неповнолітніх
	Конгрес прийняв рішення щодо створення служби пробації на федеральному рівні

7. Встановіть відповідність між роллю офіцера пробації і обов'язками які він виконує?

1. _____ (хоч є винятки, через те що у деяких країнах держава делегує приватним організаціям здійснювати функції виконання покарань у суспільстві та наглядати за засудженими);

2. _____, який надає підтримку потерпілим від злочинів. Мова йде про надання інформаційної підтримки потерпілим щодо відбування покарання конкретним засудженим як в умовах ув'язнення, так і в умовах вільного суспільства.

3. _____ Обов'язок якого полягає у наданні суду максимально повно соціально-психолого-біологічної характеристики про особу злочинця у формі так званої досудової доповіді. Крім того, офіцер пробації може надавати суду рекомендації щодо міри покарання.

4. _____, обов'язок якого полягає у виконанні альтернативних покарань та здійсненні нагляду за злочинцями в умовах вільного суспільства.

- А) Державним службовцем;
- Б) Учасником кримінального процесу;
- В) Учасником кримінально-виконавчого процесу;
- Г) Соціальним працівником.

8. Визначіть основні цілі пробації:

- А) сприяти розвитку соціальної адекватності та певності власної сили;
- Б) не дати правопорушникові опинитись у товаристві звичних злочинців, що неминуче привело би його до в'язниці;
- В) дозволити правопорушникові не кидати роботи і водночас пильнувати за його діями;
- Г) забезпечити офіційний канал надання порад та підтримки;
- Д) розірвати ланцюг злочину й покарання.

9. Проведення соціально-виховної роботи із засудженими; здійснення заходів з підготовки осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або

позбавлення волі на певний строк, до звільнення; реалізація інших заходів, спрямованих на виправлення засуджених та запобігання вчиненню ними повторних кримінальних правопорушень.—це _____

- А) види;
- Б) завдання;
- В) цілі;
- Г) принципи.

10. Визначіть, які існують програми інтенсивної пробації у країнах Європи.

- А) для водіїв, котрі скоїли злочини в нетверезому стані;
- Б) соціально-психологічний тренінг сексуальних злочинців;
- В) програма утримання від уживання алкоголю, наркотиків;
- Г) навчання контролю своїх емоцій;
- Д) всі варіанти правильні.

3.3. Навчально-методичне забезпечення курсу «Підготовка соціального педагога до профілактики вживання ПАР» (автори: Сидорук І. І., Петрук В. В.)

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1.1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни		
			Денна	Заочна
Денна форма навчання	23 Соціальна робота 231 Соціальна робота	Вибіркова		
Кількість годин/кредитів – 150/5		Рік навчання	6	7
		Семестр	11	13
		Лекції	20	8
		Практичні (семінарські) Лабораторні _____ год.	20	10
ІНДЗ: €		Соціальна робота	Самостійна робота Індивідуальні _____ год	100
	Магістр	Консультації	10	18
		Форма контролю: залік	11 сем.	13 сем.

Анотація курсу

Програма навчального курсу «Підготовка соціального педагога до профілактики вживання пар» складена відповідно до навчального плану підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти. Навчальний курс спрямований на ознайомленні студентів з змістом термінів з питань профілактики вживання ПАР дітьми, етапами і механізмами формування залежності від психоактивних речовин, основними шляхами профілактики вживання дітьми психоактивних речовин; теоретико-практичними матеріалами з курсу «Підготовка соціального педагога до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин»; сутністю підготовки фахівців до профілактики вживання дітьми ПАР; методикою підготовки студентів до профілактики вживання дітьми ПАР; змістом готовності соціального педагога до здійснення профілактичної роботи; технологіями підготовки майбутніх фахівців до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин.

Вивчення навчальної курсу «Підготовка соціального педагога до профілактики вживання ПАР» сприятиме: оволодінню студентами комплексом мето-

дів для оцінювання рівня професійної адаптованості, професійної мотивації та ранніх проявів криз професійного становлення й діяльності; оволодінню студентами вміннями впроваджувати у практичну діяльність інноваційні технології щодо профілактики вживання ПАР; оволодінню студентами вміннями реалізовувати технології підготовки майбутнього соціального педагога до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин; оволодінню студентами вміннями розробляти лекції, практичні заняття з порушеної проблеми; оволодінню студентами вміннями підбирати адекватні завданням форми та методи роботи; підвищенню у студентів професійної майстерності; формуванню у студентів вмінь використовувати досягнення науки і практики у своїй діяльності.

Мета викладання навчальної дисципліни «Підготовка соціального педагога до профілактики вживання ПАР» – розкрити технологічні аспекти підготовки та особливості формування готовності майбутніх соціальних педагогів до здійснення профілактики вживання психоактивних речовин у дитячому та молодіжному середовищі.

Завданнями курсу є:

- розкрити особливості профілактики вживання дітьми психоактивних речовин;
- сформувати сучасний погляд у майбутніх соціальних педагогів, фахівців із соціальної роботи на проблему вживання психоактивних речовин дітьми і молоддю та підготовку кадрів – фахівців з профілактики ПАР;
- зорієнтувати студентів на вивчення основних клінічних, психологічних, соціальних та правових аспектів надання допомоги дітям «групи ризику» вживання психоактивних речовин; окреслити модель майбутнього фахівця – соціального педагога, фахівця із соціальної роботи з профілактики вживання ПАР;
- розкрити основні етапи та зміст підготовки студентів до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин;
- оволодіння технологіями підготовки соціального педагога, фахівця із соціальної роботи до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин;
- застосовувати набуті знання у практичній діяльності.

Компетенції

До кінця вивчення навчальної дисципліни студенти повинні оволодіти компетентностями, спрямованими на: формування здатності до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем; застосування знань у практичних ситуаціях; формування професійної етики, доброчесності; вивчення професійних проблем за допомогою методів дослідження в умовах конкретної ситуації (загальні); розв'язання складних задач і проблем в сфері профілактики вживання дітьми та молоддю психоактивних речовин; надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей; ініціювання соціальних змін, спрямованих на підвищення соціального добробуту; взаємодію з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад (фахові).

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Структура навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання представляється у вигляді таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Лек.	Практ.
		Денна форма		Заочна форма	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ТЕОРЕТИКО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ДО ПРОФІЛАКТИКИ ВЖИВАННЯ ДІТЬМИ ПСИХОАКТИВНИХ РЕЧОВИН					
Тема 1. Вживання психоактивних речовин як соціально-педагогічна проблема	2	–	2	–	–
Тема 2. Профілактика вживання психоактивних речовин у дитячому та молодіжному середовищі	2	–	2	–	–
Тема 3. Організаційні основи профілактики вживання психоактивних речовин	2	–	2	–	–
Тема 4. Основні напрями профілактики вживання дітьми психоактивних речовин	2	–	2	–	–
Тема 5. Особливості підготовки студентів до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин	10	4	2	2	2
Тема 6. Готовність студентів – майбутніх соціальних педагогів до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин	10	4	2	2	2
Тема 7. Модель майбутнього фахівця – соціального педагога з профілактики вживання ПАР	12	4	4	2	2
Тема 8. Моделювання професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин	10	4	2	2	2
Тема 9. Технології підготовки соціального педагога до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин	8	4	2	–	2
Разом за змістовим модулем 1	58	20	20	8	10
Всього годин:	58	20	20	8	10

3. Тематичний план змістових модулів

Модуль 1. Теоретико-технологічні основи підготовки соціального педагога до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин

Тема 1. Вживання психоактивних речовин як соціально-педагогічна проблема

Розширений опис лекції 1

Основні поняття: адитивна поведінка, психоактивна речовина, хімічні аїкції, нехімічні адикції, проміжні форми адикції, алкоголь, нікотин, конопля, симулянти, опіюїди, депресанти, галюциногени, нітрити, летючі інгалянти, легальні психоактивні речовини, нелегальні психоактивні речовини, толерантність, соціальна залежність від ПАР, психічна залежність від ПАР, фізична залежність від ПАР, абстинентний синдром, чинники ризику початку вживання ПАР, чинники захисту початку вживання ПАР.

План практичних занять

1. Законодавче регулювання наркотичної сфери.
2. Національна стратегія щодо проблеми вживання дітьми ПАР.
3. Чинники ризику формування залежності від ПАР.
4. Чинники захисту від ризику вживання ПАР.
5. Динаміка вживання психоактивних речовин.
6. Характеристика основних видів психоактивних речовин.
7. Загальні ознаки вживання ПАР.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: підберіть фільми, відео з проблем вживання дітьми та молоддю ПАР.

Література для вивчення теми: 13, 17, 28

Тема 2. Профілактика вживання психоактивних речовин у дитячому та молодіжному середовищі

Розширений опис лекції 2

Основні поняття: профілактика, соціально-педагогічна профілактика, первина профілактика, вторинна профілактика, третинна профілактика, загальна профілактика, спеціальна профілактика, індивідуальна профілактика, профілактика вживання дітьми психоактивних речовин, адаптаційна модель первинної профілактики вживання ПАР, модель первинної профілактики вживання ПАР – самолікування, психодинамічна модель первинної профілактики вживання ПАР, поведінкова модель первинної профілактики вживання ПАР, гуманістична модель первинної профілактики вживання ПАР, системно-орієнтована модель первинної профілактики вживання ПАР, допінг-профілактика, соціальна.

План практичних занять

1. Загальна характеристика поняття «профілактика», «профілактика вживання дітьми психоактивних речовин».
2. Концептуальні моделі первинної профілактики вживання ПАР.
3. Стратегії профілактики вживання дітьми ПАР.
4. Зміст профілактичної роботи для кожного вікового періоду.
5. Методи соціальної роботи з профілактики вживання дітьми психоактивних речовин.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Розробіть тематику бесід профілактичного спрямування і план-сценарій однієї з таких бесід на обрану тему з: а) молодшими школярами; б) школярами середньої ланки; в) старшокласниками; г) особами пізнього юнацького віку.

2. Підберіть тестові методики для школярів кожної ланки щодо визначення рівня їх обізнаності щодо причин та наслідків вживання ПАР.

3. Запропонуйте на розгляд проблемні ситуації, пов'язані будь-яким чином з ПАР, що можуть виникати в школі.

Література для вивчення теми: 1, 7, 8, 10, 29

Тема 3. Організаційні основи профілактики вживання психоактивних речовин

Розширений опис лекції 3

Основні поняття: постійно діючі превентивні / профілактичні програми; систематично діючі превентивні / профілактичні програми; періодично діючі превентивні / профілактичні програми; профілактичні програми когнітивного навчання; профілактичні програми афективного навчання і їх модифікації; профілактичні програми афективного та інтерперсонального навчання; профілактичні програми поведінкового навчання або поведінкової модифікації; профілактичні програми формування соціальних альтернатив; громадські програми профілактики вживання ПАР; програми профілактики вживання ПАР, орієнтовані на школу; програми поліпшення взаємодії між учителями і школярам; профілактичні програми, орієнтовані на сім'ю; профілактичні програми створення груп соціальної підтримки; мультикомпонентні програми профілактики вживання ПАР дітьми та молоддю.

План практичних занять

1. Програми профілактики вживання дітьми ПАР.

2. Принципи побудови профілактичних програм.

3. Умови, яким мають відповідати профілактичні програми, що діють в загальноосвітній школі.

4. Чинники, які знижують ефективність профілактичних програм.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

1. Розробіть комплекс тестів для студентів на предмет наявності знань з даної теми.

2. Здійсніть аналіз діючих програм з профілактики вживання ПАР у вашому місті.

3. Здійсніть підбірку соціальних реклам, спрямованих на вирішення проблеми вживання підлітками психоактивних речовин.

Література для вивчення теми: 7, 8, 14, 18, 20

Тема 4. Основні напрями профілактики вживання дітьми психоактивних речовин

Розширений опис лекції 4

Профілактика вживання ПАР у загальноосвітньому закладі. Профілактична робота з сім'єю. Профілактика вживання ПАР, спрямована на групи ризику. Систематична підготовка спеціалістів у сфері профілактики.

План практичних занять

1. Профілактика вживання ПАР у загальноосвітньому закладі.
2. Профілактична робота з сім'єю.
3. Профілактика вживання ПАР, спрямована на групи ризику.
4. Систематична підготовка спеціалістів у сфері профілактики.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Підберіть тестові методики діагностики ставлення учнів і батьків до проблеми вживання ПАР.
2. Підберіть тренінги на розвиток батьківської компетентності, підвищення рівня виховного потенціалу сім'ї тощо.

Література для вивчення теми: 1, 14, 16, 20, 26

Тема 5. Особливості підготовки студентів до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин

Розширений опис лекції 5

Змістова суть поняття «підготовка», «підготовка до профілактики вживання дітьми ПАР». Організаційно-методичні проблеми підготовки спеціаліста до профілактичної діяльності. Педагогічні принципи підготовки студентів до профілактики вживання ПАР дітьми. Загальна характеристика основних підходів до підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики. Загальна характеристика видів навчально-практичної діяльності при підготовці соціальних педагогів до профілактики вживання дітьми ПАР.

Основні поняття: підготовка фахівців; підготовка фахівців до профілактики вживання дітьми ПАР; принцип; принцип неперервності соціально-педагогічної освіти; принцип діяльності; принцип активності; принцип проблемного підходу до організації антинаркотичного навчання; принцип особистісної спрямованості; принцип цілісності, комплексності, системності у формуванні змістовно-структурних характеристик готовності, міждисциплінарний підхід до підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики вживання ПАР дітьми та молоддю, комплексно-інтегративний підхід до підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики вживання ПАР дітьми та молоддю, діяльнісно-технологічний підхід до підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики вживання ПАР дітьми та молоддю, професійно-спрямований підхід до підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики вживання ПАР дітьми та молоддю, підхід варіативності і гнучкості різних форм і видів діяльності при підготовці майбутніх соціальних педагогів до профілактики вживання ПАР дітьми та молоддю, особистісно-орієнтований підхід до підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики вживання ПАР дітьми та молоддю.

План практичних занять

1. Змістова суть поняття «підготовка», «підготовка до профілактики вживання дітьми ПАР».
2. Організаційно-методичні проблеми підготовки спеціаліста до профілактичної діяльності.
3. Педагогічні принципи підготовки студентів до профілактики вживання ПАР дітьми.

4. Загальна характеристика основних підходів до підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики.

5. Загальна характеристика видів навчально-практичної діяльності при підготовці соціальних педагогів до профілактики вживання дітьми ПАР.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

1. Розробіть опитувальник для студентів на предмет наявності знань з даної теми.

2. Проаналізувавши види навчально-практичної діяльності при підготовці соціальних педагогів до профілактики вживання дітьми ПАР, визначте переваги та недоліки кожного. Відповідь обґрунтуйте.

3. Проаналізуйте робочі навчальні програми з підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики вживання ПАР.

Література для вивчення теми: 2, 3, 4, 6, 9, 11, 12, 16, 23, 25, 27

Тема 6. Готовність студентів – майбутніх соціальних педагогів до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин

Розширений опис лекції 6

Поняття «готовність», «готовність студентів до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин». Структура і критерії готовності майбутнього соціального педагога до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин (за І. І. Сидорук.). Компоненти, показники, рівні готовності майбутніх соціальних педагогів до профілактики адиктивної поведінки учнів загальноосвітніх навчальних закладів (за Н. В. Синюк). Професійна готовність соціального педагога до профілактики наркотичної залежності серед старшокласників (за О. В. Тютюнник).

Основні поняття: готовність, готовність до соціально-педагогічної діяльності, готовність студентів до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин, готовність майбутніх соціальних педагогів до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин.

План практичних занять

1. Поняття «готовність», «готовність студентів до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин».

2. Структура і критерії готовності майбутнього соціального педагога до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин (за І. І. Сидорук).

3. Компоненти, показники, рівні готовності майбутніх соціальних педагогів до профілактики адиктивної поведінки учнів загальноосвітніх навчальних закладів (за Н. В. Синюк).

4. Професійна готовність соціального педагога до профілактики наркотичної залежності серед старшокласників (за О. В. Тютюнник).

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Продумайте, обґрунтуйте та запишіть шляхи підвищення мотивації та готовності студентів до здійснення профілактичної роботи з дітьми та молоддю.

2. Розробіть власну структуру і критерії готовності майбутнього соціального педагога до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин.

Література для вивчення теми: 4, 6, 12, 19, 22, 25, 27

Тема 7. Модель майбутнього фахівця – соціального педагога з профілактики вживання ПАР

Розширений опис лекції 7

Сутність поняття «модель фахівця». Загальна характеристика знань і умінь фахівця – соціального педагога з профілактики вживання ПАР. Функції діяльності соціального педагога з профілактики вживання ПАР дітьми. Психологічні властивості фахівця, необхідні в процесі профілактичної діяльності. Індивідуальні властивості фахівця, що необхідні в соціально-професійній поведінці, пов'язаній з профілактикою вживання дітьми ПАР. Соціально-психологічні чинники профілактичної діяльності фахівця.

Основні поняття: модель фахівця, модель фахівця – майбутнього соціального педагога-превентолога, структурно-функціональний підхід до побудови моделі фахівця, структурний підхід до побудови моделі фахівця, системно-функціональний підхід до побудови моделі фахівця, психологічний підхід до побудови моделі фахівця, прогностичний підхід до побудови моделі фахівця, модульний підхід до побудови моделі фахівця, модель діяльності фахівця, модель особистості фахівця, модель підготовки фахівця, кваліфікаційна модель фахівця, компетентнісна модель фахівця, діагностична функція діяльності соціального педагога з профілактики вживання ПАР дітьми, прогностична функція діяльності соціального педагога з профілактики вживання ПАР дітьми, комунікативна функція діяльності соціального педагога з профілактики вживання ПАР дітьми, корекційна функція діяльності соціального педагога з профілактики вживання ПАР дітьми, профілактична функція діяльності соціального педагога з профілактики вживання ПАР дітьми, організаційна функція діяльності соціального педагога з профілактики вживання ПАР дітьми, охоронно-захисна функція діяльності соціального педагога з профілактики вживання ПАР дітьми, посередницька функція діяльності соціального педагога з профілактики вживання ПАР дітьми, самоосвітня функція діяльності соціального педагога з профілактики вживання ПАР дітьми.

План практичних занять

Завдання: побудуйте та представте власну модель майбутнього фахівця – соціального педагога / фахівця з соціальної роботи з профілактики вживання ПАР.

Література для вивчення теми: 4, 6, 12, 21, 24, 25, 27

Тема 8. Моделювання професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин

Розширений опис лекції 8

Моделі підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики вживання дітьми ПАР. Модель підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики вживання дітьми ПАР (за Сидорук І. І.). Модель професійної підготовки соціальних педагогів до профілактики наркотичної залежності серед старшокласників (за О. В. Тютюнник). Структурно-функціональна модель підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики адиктивної поведінки учнів в загальноосвітніх навчальних закладах (за Н. В. Синюк) та ін.

План практичних занять

Завдання: на основі розробленої власної моделі майбутнього фахівця – соціального педагога / фахівця з соціальної роботи з профілактики вживання ПАР, розробіть власну модель професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин.

Література для вивчення теми: 6, 12, 16, 25, 27

Тема 9. Технології підготовки соціального педагога до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин

Розширений опис лекції 9

Технологія створення в освітній установі особистісно-орієнтованого культурно-оздоровчого середовища (оздоровлення студентського мікросередовища; створення в освітній установі пріоритету культури здорового способу життя; екологізація простору та архітектури навчального закладу). Технологія формування стійкої антинаркотичної установки та культури ЗСЖ у студентів (соціально-педагогічний супровід; самофотурування; акції за здоровий спосіб життя; елементи профілактики вживання ПАР через викладання загальнопрофесійних і спеціальних дисциплін). Технологія розвитку професійної обізнаності на компетентісній основі (використання інтерактивних форм, методів і прийомів у процесі навчальної діяльності; тренінги професійної готовності; соціально-педагогічна майстерня; балінтовська група). Технологія цілеспрямованого залучення студентів до активної антинаркотичної діяльності (проведення студентами моніторингових досліджень; створення та діяльність волонтерських антинаркотичних груп; соціально-психологічний театр; розробка та впровадження студентами на практиці власних профілактичних програм).

План практичних занять

1. Технологія створення в освітній установі особистісно-орієнтованого культурно-оздоровчого середовища.

2. Технологія формування стійкої антинаркотичної установки та культури ЗСЖ у студентів.

3. Технологія розвитку професійної обізнаності на компетентісній основі.

4. Технологія цілеспрямованого залучення студентів до активної антинаркотичної діяльності.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Організуйте та проведіть у групі евристичну бесіду на власно обрану тему, орієнтовану на студентів з питань профілактики вживання ПАР дітьми («Стрес – наркотик – дистрес» тощо).

2. Організуйте та проведіть у групі групову дискусію, орієнтовану на студентів з питань профілактики вживання ПАР дітьми («Що таке здоровий спосіб життя? Жити весело чи правильно?» та ін.).

3. Організуйте та проведіть у групі рольову гру «Відповідь – відмова», «Асоціація» тощо.

Література для вивчення теми: 5, 6, 12, 16, 25, 27

Питання для самоконтролю до МОДУЛЯ

1. Легальні та нелегальні психоактивні речовини. Стадії вживання психоактивних речовин.

2. Основні види психічної залежності від вживання ПАР дітьми.
3. Чинники ризику та захисту початку вживання ПАР.
4. Групи ризику початку вживання психоактивних речовин.
5. Загальна характеристика профілактики.
6. Мета профілактики вживання ПАР дітьми.
7. Зміст профілактичної роботи в школі щодо профілактики вживання ПАР дітьми.
8. Методи соціальної роботи з профілактики вживання дітьми психоактивних речовин.
9. Методи соціальної роботи з дітьми групи ризику.
10. Умови, яким мають відповідати профілактичні програми.
11. Основні принципи побудови профілактичних програм.
12. Фактори, які знижують ефективність профілактичних програм.
13. Профілактика вживання ПАР у загальноосвітньому закладі.
14. Профілактична робота з сім'єю.
15. Профілактика вживання ПАР, спрямована на групи ризику.
16. Національна стратегія щодо проблеми вживання дітьми ПАР.
17. Основні підходи щодо розуміння моделі фахівця.
18. Складові моделі майбутнього фахівця – соціального педагога з профілактики вживання ПАР.
19. Поняття «підготовки» до профілактики вживання дітьми ПАР.
20. Педагогічні принципи підготовки студентів до профілактики вживання ПАР дітьми.
21. Основні підходи до підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики.
22. Види навчально-практичної діяльності при підготовці соціальних педагогів до профілактики вживання дітьми ПАР.
23. Етапи підготовки студентів до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин.
24. Стадії, які відображають процес формування готовності майбутніх соціальних педагогів до профілактичної антинаркотичної діяльності.
25. Тренінги професійної готовності.
26. Технологія формування стійкої антинаркотичної установки та культури ЗСЖ у студентів.
27. Технологія розвитку професійної обізнаності на компетентісній основі.
28. Технологія цілеспрямованого залучення студентів до активної антинаркотичної діяльності.
29. Технологія створення в освітній установі особистісно-орієнтованого культурно-оздоровчого середовища.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання:

Організувати, розробити та провести захід, спрямований на підготовку майбутніх фахівців до роботи щодо профілактики девіантної поведінки студентів **або** взяти участь в конференції та представити дослідження з проблем навчального курсу в матеріалах (тезах) конференції.

4. Розподіл балів та критерії оцінювання

Форми оцінювання: усне опитування у вигляді мультимедійного представлення розроблених по темах проєктів, модульна контрольна робота, підсумковий тест.

Таблиця 4.1

Розподіл балів для денної та заочної форм навчання

Поточний контроль (мах = 40 балів)					Модульний контроль (мах = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1					Модуль 2	Модуль 3	
Змістовий модуль 1					ІНДЗ	МКР	
Денна форма навчання							
Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	10	60	100
6	6	6	6	6			
Заочна форма навчання							
6	6	6	6	6	10	60	100

Таблиця 4.2

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90–100	Відмінно	Зараховано
82–89	Дуже добре	
75–81	Добре	
67–74	Задовільно	
60–66	Достатньо	
1–59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

5. Рекомендована література до навчального курсу

1. Амлаев К. Р. Методические материалы по организации работы в учебных заведениях по профилактике употребления психоактивных веществ / К. Р. Амлаев, В. Н. Муравьева, В. О. Францева, В. И. Новикова / Ставрополь, 2007. – 61 с.
2. Архипова С. П. Активні методи підготовки соціальних працівників до профілактики адиктивної поведінки молоді // Підготовка соціальних працівників / педагогів до профілактики адиктивної поведінки молоді : Матері-

- али міжнародної науково-практичної конференції, 30–31 жовтня, 2003. – Черкаси : ЧНУ, 2003. – С. 5–9.
3. Башкірев В. А. Організація досвіду волонтерської діяльності студентів соціальної роботи як різновид інтерактивного навчання / В. А. Башкірев // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Ужгород, 2008. – № 15. – С. 14–15. – (Серія «Педагогіка. Соціальна робота»).
 4. Вайнола Р. Х. Особистісний розвиток майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки : монографія / Р. Х. Вайнола; за ред. С. О. Сисоевої. – Запоріжжя : Хортицький навчально-реабілітаційний багатопрофільний центр, 2008. – 460 с.
 5. Вайнола Р. Х. Технологізація соціально-педагогічної роботи : теорія та практика : навч. посіб. [для студ.] / Ренате Хейкіївна Вайнола ; за ред. С. О. Сисоевої. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. – 134 с.
 6. Вакуленко О. В. Сучасні аспекти підготовки соціальних працівників до формування здорового способу життя дітей та молоді / О. В. Вакуленко // Соціалізація особистості : педагогічні науки : зб. наук. праць / М-во освіти і науки України, НПУ ім. М. П. Драгоманова ; за редкол. : В. П. Андрущенко, А. Й. Капської, Л. І. Міщик та ін. – К. : Логос, 2005. – Т. 24. – С. 99–110.
 7. Воробьева Т., Ялтонская А. Профилактика зависимости от психоактивных веществ: подготовка и проведение тренинговых занятий по формированию жизненных навыков у подростков Практикум // Татьяна Воробьева, Александра Ялтонская. – Москва, 2008. – 48 с.
 8. Вострокнутов Н. В. Антинаркотическая профилактическая работа с несовершеннолетними групп социального риска : Руководство для специалистов социальной практики / Н. В. Вострокнутов. – М. : Московский городской фонд поддержки школьного книгоиздания, 2004. – 182 с.
 9. Демичева Н.Г. Подготовка педагогов к профилактике употребления ПАВ детьми и подростками // Н. Г. Демичева / Педагогика и психология. – Ярославский педагогический вестник, 2004. – № 4 (41).
 10. Золотова Г. Д. Соціально-педагогічна профілактика адиктивної поведінки студентів (на прикладі навчальних закладів I-II рівня акредитації): дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Золотова Ганна Дмитрівна. – Луганськ, 2005. – 238 с.
 11. Кальченко Л. В. Підготовка фахівців соціально-педагогічної сфери до превентивного виховання дітей групи соціального ризику / Л. В. Кальченко // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2009. – № 17 (180). – Ч. II. – С. 251–261.
 12. Карпенко О. Г. Професійна підготовка соціальних працівників в умовах університетської освіти: науково-методичний та організаційно-технологічний аспекти: монографія // Олена Георгіївна Карпенко – К. : Коло, 2007.
 13. Концепція реалізації державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів на 2011–2015 роки. – Київ. – 2010 р.

14. Левицкий К. Е. Организация поэтапной профилактики химических зависимостей в образовательном учреждении / Константин Евгеньевич Левицкий. – Самара, 2000. – 130 с.
15. Майборода Г. Я. Підготовка студентів до застосування методів соціально-педагогічної діагностики в роботі з підлітками адиктивної поведінки / Г. Я. Майборода // Підготовка соціальних працівників / соціальних педагогів до профілактики адиктивної поведінки молоді : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 30–31 жовтня 2003 р. / Черкаський національний ун-т ім. Богдана Хмельницького / Алла Йосипівна Капська (заг. ред.), Світлана Петрівна Архипова (заг. ред.) – Черкаси : ЧНУ, 2003. – 248 с. – С. 124–128.
16. Методические рекомендации для социальных педагогов образовательных учреждений по профилактике наркомании среди детей и подростков/ Под ред. Серова П. Н. – Ростов н/Д, 2001.
17. МКБ-10/ICD-10. Международная классификация болезней (10-й пересмотр). Классификация психических и поведенческих расстройств. Клинические описания и указания по диагностике : [ред. Ю. Л. Нуллера и С. Ю. Циркина]. – СПб : Оверлайд, 1994. – 287 с.
18. Мурашкевич О. А. Деякі аспекти низької ефективності програм профілактики вживання психоактивних речовин серед підлітків / О. А. Мурашкевич // Вісник Житомирського державного університету. – Випуск 50. – Педагогічні науки. – 2010 р.
19. Пихтіна Н. П. Формування професійно-педагогічної готовності майбутнього вчителя до профілактики адиктивної поведінки учнів: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 1999. – 20 с.
20. Семья и дети в антинаркотических программах профилактики, коррекции, реабилитации : руководство для школьных и клинических психологов, специалистов образовательных учреждений, социальных работников / Н. В. Вострокнутов, Н. К. Харитонов, Л. О. Пережогин [и др.]. – М. : Вариант, 2003. – 240 с. – (В помощь образовательным учреждениям «Профилактика злоупотребления ПАВ»).
21. Сидорук І. І. Побудова моделі фахівця – майбутнього соціального педагога-превентолога / І. І. Сидорук // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова : зб. наук. праць. – Вип. 9. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – С. 109–118. – (Серія 11. Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління).
22. Сидорук І. І. Зміст особистісної готовності майбутнього соціального педагога до профілактичної діяльності / І. І. Сидорук // Соціалізація особистості : зб. наук. праць / [за заг. ред. проф. А. Й. Капської]. Т. XXXIV. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – С. 109–117.
23. Сидорук І. І. Основні тенденції підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики зловживання дітьми психоактивних речовин // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – Випуск 4. – Луганськ: В-во Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, 2010. – 121 с.

24. Сидорук І. І. Професійна компетентність майбутнього соціального педагога – превентолога / І. І. Сидорук // Вісник Глухівського державного педагогічного університету : [зб. наук. праць]. – Випуск № 15. Частина II – Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2010 – С. 61–64. – (Серія: Педагогічні науки).
25. Формування готовності майбутніх соціальних педагогів до профілактики адиктивної поведінки учнів загальноосвітніх навчальних закладів [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 "Теорія і методика проф. освіти" / Синюк Наталія Вікторівна ; Нац. академія Держ. прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького, [Хмельницький нац. ун-т]. – Хмельницький, 2014. – 20 с.
26. Система роботи шкіл з профілактики вживання учнями психоактивних речовин : навчально-методичний посібник / За ред. В. М. Оржеховської. – Черкаси, 2006. – 192 с.
27. Тютюнник О. В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактики наркотичної залежності серед старшокласників : монографія / О. В. Тютюнник. – Черкаси : ФОП Гордієнко Є. І., 2014. – 350 с.
28. Чинники впливу та попередження початку вживання молоддю наркотиків ін'єкційним шляхом: Аналітичний звіт та Стратегії профілактики ініціації вживання наркотиків ін'єкційним шляхом серед уразливих груп підлітків та молоді / Кол. авт.; За ред. О. М. Балакіревої та Ж.-П. Грунда. – К. : „Версо 04”, 2006. – 140 с.
29. Шипицына Л. М. Основные теоретические и практические направления первичной профилактики злоупотребления психоактивными веществами / Л. М. Шипицына, Л. С. Шпилея, Н. А. Гусева // Наркология. – 2002. – № 8. – С. 5–15.
30. De Jong W. The role of mass media campaigns in reducing high-risk drinking among college students / W. De Jong // Journal of Studies on Alcohol. – 2002. – Suppl. № 14. – P. 182–192.
31. Prevention: alcohol drugs tobacco: Handbook / Edited by Dr Jaap van der Stel, assisted by Deborah Voordewind Pompidou Group – Council of Europe & Jellinek Conculancy, Strassbourg, 1998. – 173 p.

Додаткова

32. Безпалько О. В. Роль спеціалізації у професійній підготовці майбутнього соціального педагога / О. В. Безпалько // Підготовка соціальних педагогів та соціальних працівників в Україні в контексті Болонського процесу : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 13–14 груд. 2007 р. / І. М. Зварич (ред. кол.). – Чернівці, 2007. – С. 19–21.
33. Березин С. В. Психология ранней наркомании / Сергей Березин, Константин Лисецкий. – Самара : СамГУ, 2000. – 200 с.
34. Березин С. В., Предпосылки подросткового наркотизма / С. В. Березин, Н. С. Лисецкий, М. Е. Серебрякова. – Самара : Самарский университет, 2001. – 50 с.
35. Вайніленко Т. В. Педагогічна профілактика адиктивної поведінки молоді / Т. В. Вайніленко, Н. П. Пихтіна, Н. І. Яковець // Навч.-метод. посіб. для

- вчителів, практ. психологів, соц. працівників. – Ніжин : Ніжинський пед-університет, 2003.
36. Винтерс К. К. Оценка употребления подростками психоактивных веществ / Кен К. Винтерс, Уильям У. Латимер, Рэнди Стинчфилд // Алкогольная и наркотическая зависимость у подростков : пути преодоления: учеб. пособие для студентов вузов / [под ред. Э. Ф. Вагнера и Х. Б. Уолдрон] ; науч. ред. рус. текста Н. А. Сирота, В. М. Ялтонский ; пер. с англ. А. В. Александровой]. – М. : Академия, 2006. – 414,[1] с. – С. 7–39. – (Пер. изд. : Innovations in adolescent substance abuse interventions / edited by E. F. Wagner, H. B. Waldron. – 2001. – 3000 экз.).
 37. Данилин А., Данилина И. Как спасти детей от наркотиков. – «Врачи предупреждают» // А. Данилин, И. Данилина. – М. : ЗАО Изд-во Центрполиграф 2001. – 348 с.
 38. Журнал мониторинга «Профилактика безнадзорности и правонарушений среди учащихся образовательных учреждений» / [сост. : Щукин Игорь Анатольевич, Пережогин Лев Олегович]. – М. : ренинг-центр «Преодоление», 2005. – с. 58-59.
 39. Завацька Л. М. Технології професійної діяльності соціального педагога / Людмила Миколаївна Завацька // Навчальний посібник для ВНЗ. – К. : Видавничий Дім "Слово", 2008. – 240 с.
 40. Закон України «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002. – № 20. – Ст. 134.
 41. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо органів і служб у справах неповнолітніх та спеціальних установ для неповнолітніх» // Офіційний вісник України від 23.03.2007. – 2007. – № 18. – стор. 11, стаття 690.
 42. Закон України «Про охорону дитинства» // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 30. – Ст. 142.
 43. Злоупотребление психоактивными веществами (общая и судебно-психиатрическая практика) : монография / Т. Б. Дмитриева, А. Л. Игонин, Т. В. Клименко [и др.]. – М., ГНЦ С и СП им. В. П. Сербского, 2000. – 300 с.
 44. Зріз наркотичної ситуації в Україні (дані 2010 року). – Київ, 2011 – 22 с.
 45. Иванов А. В. Профилактика химической зависимости у подростков / Александр Иванов // Практическая психология в школе (цели и средства) : сб. тезисов V ежегодной Всерос. конф. – 2000. – С. 110–111.
 46. Колесов Д. В. Наркотизм : сущность и профилактика / Дмитрий Васильевич Колесов, Сергей Владимирович Турцевич. – М. : Знание, 1988. – 48 с. – (Серия «В помощь лектору»).
 47. Кузьминов В. Н., Сердюк А. А. Профилактика наркотизма в глобальной сети Internet // Профилактика наркомании: организационные и методические аспекты. Итоговые материалы международного проекта / Сост. И. П. Рущенко. – Харьков: Финарт, 2002. – С. 141–149.
 48. Молодь за здоровий спосіб життя: щоріч. доп. Президента України, Верхов. Раді України, Каб міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2009 р.) / Міністерство України у справах сім'ї,

- молоді та спорту. Держ. ін-т розв. сім'ї та молоді; [редкол. : Н. Ф. Романова (голова) та ін.]. – К. : СПД Крячун Ю.В., 2010. – 156 с.
49. Неустроева А. Н. Подготовка социальных педагогов в вузе к профилактике алкогольной зависимости среди подростков (На материале Республики Саха (Якутия) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Неустроева Анна Николаевна. – М., 2000. – 207 с.
 50. Первичная профилактика наркомании : учеб. пособие / К. С. Лисецкий, С. В. Березин, Н. Ю. Самыкина [и др.] ; под ред. С. В. Березина, К. С. Лисецкого. – Самара : Универс-групп, 2006. – 170 с.
 51. Профілактика поширення наркозалежності серед молоді: Навчально-методичний посібник / Під ред. В. В. Бурлаки. – Київ: Герб, 2008. – 224 с.
 52. Харченко С. Я. Дидактические основы подготовки студентов к социально-педагогической деятельности / С. Я. Харченко – Луганск : Альма-Матер, 1999.
 53. Харченко С. Я. Соціально-педагогічні технології: навч.-метод посіб. / С. Я. Харченко, Н. П. Краснова, Л. П. Харченко – Луганськ : Альма-Матер, 2005.
 54. Яременко О. О. Тютюн, алкоголь, наркотики в молодіжному середовищі : вживання, залежність, ефективна профілактика / О. О. Яременко, О. М. Балакірєва, О. Р. Артюх, О. О. Стойко, М. В. Рябова – К. : ДЦСССДМ, 2005.

Інтернет-ресурси

1. www.education.gov.ua – сайт Міністерства освіти і науки України.
2. www.nduv.gov.ua – сайт бібліотеки ім. В. Вернадського.
3. Ковтун Н. А. Подготовка специалиста к организации профилактики злоупотребления ПАВ детьми и подростками [Электронный ресурс] / Н. А. Ковтун // Нет наркотикам. Информационно-публицистический ресурс. – Москва, 2007. – Режим доступа : http://www.narkotiki.ru/expert_6480.html

5. Зразок тестових завдань для самоконтролю та підсумкового контролю

1. Психоактивна речовина – це: 1) будь-яка речовина, що примушує нас рухатися активніше; 2) будь-яка речовина, що позитивно діє на психіку людини; 3) будь-яка речовина, яка може змінювати сприйняття, настрої, поведінку; 4) будь-які ліки
2. Яка залежність найважче піддається лікуванню: 1) психічна; 2) фізична; 3) обидва варіанти вірні
3. До легальних психоактивних речовин відносять: 1) алкоголь; 2) тютюн; 3) героїн; 4) кофеїн; 5) кокаїн
4. Які речовини відносять до адиктивних? 1) тільки наркотики; 2) усі хімічні речовини; 3) тільки психотропні речовини; 4) речовини, що викликають залежність
5. Що таке прекуртори? 1) наркокур'єри; 2) речовини, які використовуються при приготуванні наркотиків; 3) речовини, які є побічними продуктами при приготуванні наркотиків; 4) речовини, що замінюють наркотики

6. Що таке «стан відміни»? 1) стан, при якому виникає патологічний потяг до психоактивної речовини після неодноразового, тривалого чи у високих дозах вживання даної речовини; 2) психічний та фізіологічний стан людини, яка не вживає психоактивних речовин протягом останнього року; 3) тяжкий фізичний стан, розлад здоров'я, які настають при припиненні прийому речовини після неодноразового, тривалого чи у високих дозах вживання даної речовини; 4) група симптомів, яка виникає у споживача в разі заміни однієї психоактивної речовини на іншу
7. Що таке фактори ризику хімічної залежності? 1) фактори, що сприяють виникненню хімічної залежності; 2) фактори, що сприяють утриманню від вживання адиктивних речовин; 3) фактори, що провокують людину до ризикових форм поведінки взагалі; 4) фактори, що провокують ризиковано поводитися із особами з хімічною залежністю
8. У якій сучасній країні світу частково легалізовано вживання наркотиків? 1) Голландія; 2) Німеччина; 3) Франція; 4) Швеція
9. Концептуальна модель соціальної первинної профілактики вживання ПАР передбачає: 1) діагностику та підвищення адаптаційних можливостей дитини різними засобами; 2) роботу із соціальним оточенням, кампанії у ЗМІ, політичні та економічні заходи щодо покращення життя в суспільстві; 3) інформування дітей про психологію взаємин; 4) просвіту молоді щодо питань виховання дітей, підвищення психологічної культури суспільства
10. Концептуальна модель поведінкової первинної профілактики вживання ПАР передбачає: 1) допомогу у самопізнанні та самоприйнятті, усвідомленні своїх потреб, і пошуку способів їх реалізації; 2) тренінг навичок спілкування, життєвих навичок; 3) надання дитині засобів подолання психічних проблем без ПАР; 4) удосконалення та підвищення використання дітьми активних копінг-стратегій
11. Завданнями профілактичної роботи для старшокласників є: 1) надання дитині допомоги у виборі та засвоєнні соціальних нормативів, необхідних для формування конструктивної життєвої позиції; 2) формування поняття про форми залежної поведінки, заохочувані в мікро- або макросоціумі, способи їх розпізнавання і протистояння їм; 3) використовування можливостей різних предметів для усвідомлення дитиною неприйнятності вживання ПАР; 4) включення в реальну систематичну соціально значущу діяльність – організація постійно діючих груп, клубів, заснованих на строго добровільній основі та пропагуючих ідеологію ЗСЖ
12. Назвіть форми первинної профілактики вживання дітьми психоактивних речовин: 1) радіопередачі; 2) рольове моделювання; 3) тренінг; 4) панельна дискусія
13. Які типи діяльності не входять до вторинної профілактики? 1) рання діагностика залежності; 2) попередження виникнення рецидивів; 3) своєчасне виявлення фактів зловживання; 4) своєчасне лікування
14. Залежно від часу дії профілактичні програми поділяються на: 1) тимчасово діючі програми; 2) постійно діючі програми; 3) разові акції; 4) систематично діючі програми; 5) періодично діючі програми

15. Мета програм поведінкового навчання або поведінкової модифікації полягає у тому, щоб: 1) навчити дітей усвідомлено і навіть не усвідомлено відмовлятися від вживання наркотиків, не приймати невідомих препаратів, не входити в контакт з незнайомими людьми; 2) учити дітей і підлітків регулювати емоції, усвідомлювати і контролювати їх, переводити з однієї емоційної модальності в іншу, не прибігаючи до форм само руйнівної поведінки; 3) учити дітей брати на себе відповідальність за власну поведінку, усвідомлювати свої дії; 4) враховувати індивідуальні і середовищні аспекти профілактики (шкільні, сімейні, громадські і так далі); 5) збільшити об'єм інформації про наслідки вживання ПАР
16. Який підхід до побудови моделі фахівця – майбутнього соціального педагога передбачає наявність структурних компонентів, що обумовлюють специфіку професійної діяльності фахівця як суб'єкта професійної діяльності, а саме: підструктуру спрямованості, підструктуру самосвідомості, підструктуру досвіду: 1) системно-функціональний; 2); психологічний 3) прогностичний; 4) структурний; 5) модульний
17. До основних характеристик поняття «компетентність» належать: 1) постійне оновлення знань та умінь; 2) мобільність фахівця застосувати знання в конкретних ситуаціях; 3) готовність фахівця застосувати знання в конкретних ситуаціях 4) сформованість знань та умінь фахівця
18. Загальнопрофесійні компетентності – це компетентності, які: 1) є спільними для фахівців різних профілів; 2) є спільні для всіх фахівців педагогічного профілю; 3) обумовлені предметною сферою
19. Спеціальні компетентності – це компетентності, які: 1) є спільними для фахівців різних профілів; 2) є спільні для всіх фахівців педагогічного профілю; 3) обумовлені предметною сферою
20. Компетентність у проведенні моніторингу досягнень і проблем дитини групи ризику наркотизації (при попередньому обстеженні) передбачає: 1) проведення соціально-просвітницької роботи серед дітей та підлітків щодо формування ЗСЖ; 2) встановлення особливостей сімейної ситуації розвитку дитини і вплив умов сімейного виховання на формування наркотичних і алкогольних установок у дитини; 3) визначення особистості дитини, виявлення її ставлення до вживання психоактивних речовин і ступінь залученості до вживання; 4) консультування учнів з адиктивною поведінкою та їх батьків
21. Рефлексивна компетентність при комплексній оцінці ефективності заходів у сфері профілактики вживання дітьми ПАР передбачає: 1) встановлення особистісних чинників готовності до початку наркотизації; 2) визначення мотивів залучення до вживання ПАР; 3) визначення основних завдань щодо поліпшення превентивної допомоги; 4) оцінку ефективності проведених профілактичних заходів за аналізований період
22. Принцип активності при підготовці студентів до профілактики вживання ПАР дітьми передбачає: 1) опанування професійно значущими якостями та компетентностями не лише під час планових лекційних чи семінарських занять, а у всіх видах навчальної та позанавчальної роботи; 2) професійні

- якості студента як суб'єкта профілактичної діяльності формуються в цій же діяльності або в діяльності, яка її моделює; 3) забезпечення постійної відкритості студентів новому досвіду, залучення їх до спільної діяльності з педагогами тощо; 4) реалізацію діяльності щодо опанування професійною обізнаністю та основними компетентностями у сфері профілактики шляхом виконання завдань спочатку репродуктивного, але переважно проблемно-пізнавального характеру
23. Принцип діяльності при підготовці студентів до профілактики вживання ПАР дітьми передбачає: 1) опанування професійно значущими якостями та компетентностями не лише під час планових лекційних чи семінарських занять, а у всіх видах навчальної та позанавчальної роботи; 2) професійні якості студента як суб'єкта профілактичної діяльності формуються в цій же діяльності або в діяльності, яка її моделює; 3) забезпечення постійної відкритості студентів новому досвіду, залучення їх до спільної діяльності з педагогами тощо; 4) реалізацію діяльності щодо опанування професійною обізнаністю та основними компетентностями у сфері профілактики шляхом виконання завдань спочатку репродуктивного, але переважно проблемно-пізнавального характеру
24. Назвіть основні підходи до підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики: 1) діяльнісно-технологічний; 2) проблемний; 3) варіативності і гнучкості; 4) комплексно-інтегративний; 5) цілісний
25. Який з нижче перерахованих підходів до підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики передбачає пряму залежність ефективності підготовки від активності самих студентів і від рівня володіння технологіями просвітницької діяльності: 1) професійно-спрямований; 2) особистісно-орієнтований; 3) міждисциплінарний; 4) діяльнісно-технологічний
26. «Опитувальник професійних переваг» був розроблений: 1) Т. І. Пашуковою; 2) Дж. Холландом; 3) В.А.Сластьоніним; 4) А. А. Реаном
27. Назвіть стадії, які відображають процес формування готовності майбутніх соціальних педагогів до профілактичної антинаркотичної діяльності: 1) адаптаційна; 2) орієнтувальна; 3) продуктивна; 4) реконструктивно-творча
28. «Смофутурування» – це: 1) вид тренінгу; 2) форма роботи, що передбачає побудову моделей бажаного особистісного та професійного майбутнього; 3) технологія навчання; 4) форма роботи, що передбачає побудову профілактичних програм
29. Заохочення майбутніх соціальних педагогів цінувати свої навички між особистісних відносин і вчитися розуміти їх межі; поліпшити сприйняття та розуміння в ході комунікації клієнта, залежного від вживання ПАР тощо, є метою роботи: 1) педагогічної майстерні; 2) соціально-педагогічного театру; 3) групи волонтерів; 4) балінтовської групи
30. Систематизуйте послідовність етапів реалізації профілактичних програм: 1) корекція ситуації, втілення розроблених конкретних програм профілактики; 2) самоконтроль та самомоніторинг щодо ефективності самої програми профілактики; 3) оцінка наркотичної ситуації та маркетинг профілактичної програми; 4) координація профілактичних дій.

3.4. Навчально-методичне забезпечення курсу «Ресоціалізація різних категорій засуджених» (автори: Сидорук І. І., Бичук І. О., Скіць А. В.)

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1.1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни		
			Денна	Заочна
Денна форма навчання	23 Соціальна робота, 231 Соціальна робота, Соціальна робота.	Вибіркова		
Кількість годин/кредитів – 120/4		Рік навчання	6	7
		Семестр	11	13
		Лекції	20	8
		Практичні (семінарські) Лабораторні год.	20	10
		Самостійна робота Індивідуальні _____ год	72	88
ІНДЗ: <u>немає</u>		Консультації	8	14
	Форма контролю: залік	залік	залік	

Анотація курсу

Програма навчального курсу «Ресоціалізація різних категорій засуджених» складена відповідно до навчального плану підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти. Навчальний курс спрямований на: формування розуміння основних категорій, знань теоретико-методологічних основ методики та технології ресоціалізації різних категорій засуджених; ознайомлення з нормативно-правовою базою соціальної роботи / соціально-педагогічної роботи з засудженими та правопорушниками; засвоєння форм, методів, технологій, напрямів організації та проведення індивідуальної та групової роботи з засудженими, спрямованої на їх перевиховання та ресоціалізацію.

Вивчення навчальної курсу «Ресоціалізація різних категорій засуджених» сприятиме: усвідомленню майбутніми фахівцями мети, основних завдань та способів їх досягнення в роботі з різними категоріями засуджених засудженими; оволодінню студентами існуючими на сьогодні стратегіями і розробками у галузі освіти, виховання і розвитку особистості; прогнозуванню ефективності тієї чи іншої технології (методики) соціальної роботи, виходячи з особливостей неповнолітнього або групи; формуванню вмінь аналізувати результати соціальної роботи, співвідносити їх з поставленою метою; формуванню вмінь

оцінювати та творчо використовувати наукову та навчально-методичну літературу; прогнозуванню соціальної/соціально-педагогічної роботи та розвитку особистості засудженого на основі аналізу соціальної та педагогічної ситуації; формуванню вмій визначати далекі, перспективні, цілі соціальної та соціально-педагогічної роботи з засудженими, стратегії та способи їх досягнення; формуванню вмій планувати соціальну, соціально-педагогічну роботу на основі взаємодії закладу відбування покарань суб'єктами соціального середовища; формуванню вмій здійснювати відбір необхідних методів та форм діяльності, творчо їх використовувати; конкретизувати зміст роботи в кожному окремому випадку; формуванню вмій оцінювати внутрішні та зовнішні проблеми особистості та сім'ї; формуванню вмій виявляти, досліджувати та інтерпретувати ризики соціокультурного середовища, що негативно впливають на особистість та взаємостосунки в сім'ї; формуванню вмій проводити експертну оцінку рівня соціалізації особистості та сім'ї та розробляти рекомендації по вирішенню виявлених проблем; формуванню вмій розробляти програми соціального супроводу та підтримки особистості та сім'ї; формуванню вмій сприяти особистості та сім'ї в розробці позитивного життєвого сценарію.

Мета викладання навчальної дисципліни «Ресоціалізація різних категорій засуджених» – формування у студентів професійної компетентності в сфері методики та технології ресоціалізації різних категорій засуджених.

Завданнями курсу є:

- оволодіння категоріально-понятійним апаратом пенітенціарної педагогіки;
- вивчення методологічних основ виховного процесу в закладах державної кримінально-виконавчої служби України;
- вивчення виховної системи карних установ;
- опанування майбутніми фахівцями системою методів, прийомів, напрямів та засобів педагогічного впливу на засуджених;
- оволодіння технологіями та методами організації виховної роботи по виправленню, ресоціалізації засуджених до позбавлення волі чи обмеження свободи правопорушників;
- формування навичок проведення соціально-педагогічної діагностики.

Компетенції

До кінця вивчення навчальної дисципліни студенти повинні оволодіти компетентностями, спрямованими на: формування здатності до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем; застосування знань у практичних ситуаціях; формування професійної етики, доброчесності; вивчення професійних проблем за допомогою методів дослідження в умовах конкретної ситуації (загальні); розв'язання складних задач і проблем в сфері ресоціалізації різних категорій засуджених; надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей; ініціювання соціальних змін, спрямованих на піднесення соціального добробуту; взаємодію з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад (фахові).

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання представляється у вигляді таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Лек.	Практ.
		Денна форма		Заочна форма	
Змістовий модуль I. Теоретичні засади ресоціалізації різних категорій засуджених					
Тема 1. Педагогіка ресоціалізації як наука	1	1	–	2	–
Тема 2. Визначення змісту поняття «ресоціалізація»	3	1	–		–
Тема 3. Загальна характеристика методів та форм ресоціалізаційного впливу	6	2	2		2
Тема 4. Соціальний працівник/соціальний педагог як головний суб'єкт вирішення завдань ресоціалізації	6	2	2	2	–
Тема 5. Девіантна поведінка особи та проблеми її ресоціалізації	–	–	–	–	–
Разом за модулем 1	16	6	4	4	2
Змістовий модуль II. Ресоціалізація неповнолітніх правопорушників					
Тема 6. Правопорушення неповнолітніх як результат відхилень в процесі їх соціалізації	–	–	–	–	–
Тема 7. Соціально-педагогічна характеристика особистості неповнолітнього правопорушника	6	2	2	–	2
Тема 8. Зміст, закономірності, структура, принципи та засоби ресоціалізації неповнолітніх правопорушників	6	2	2	2	–
Тема 9. Формування здорового способу життя як важлива умова ресоціалізації неповнолітніх правопорушників	–	–	–	–	–
Тема 10. Нормативно-правові акти, які регламентують питання ресоціалізації, та органи і установи, які залучаються до вирішення питань ресоціалізації неповнолітніх правопорушників	–	–	–	–	–

Тема 11. Пробація в Україні. Міністерство юстиції України.	8	4	2	–	2
Тема 12. Технології ресоціалізації неповнолітніх правопорушників без ізоляції від суспільства	10	4	2	2	2
Тема 13. Ресоціалізація неповнолітніх, засуджених за вчинення насильницьких злочинів, в умовах позбавлення волі	6	2	2	–	2
Разом за змістовим модулем 2	36	14	10	4	8
Змістовий модуль III. Ресоціалізація уразливих категорій засуджених					
Тема 14. Ресоціалізація різних категорій засуджених жінок	2	–	2	–	–
Тема 15. Ресоціалізація засуджених осіб, хворих на ВІЛ/СНІД	2	–	2	–	–
Тема 16. Ресоціалізація засуджених, хворих на алкоголізм та наркоманію	2	–	2	–	–
Тема 17. Ресоціалізація засуджених, хворих на туберкульоз		–		–	–
Разом за змістовим модулем 3	6	–	6	–	–
Всього годин:	58	20	20	8	10

3. Тематичний план змістових модулів

Змістовий модуль I. Теоретичні засади ресоціалізації різних категорій засуджених

Тема 1. Педагогіка ресоціалізації як наука

Розширений опис лекції 1

Місце педагогіки ресоціалізації в системі педагогічних наук. Завдання педагогіки ресоціалізації (пенітенціарної педагогіки). Основні напрями педагогіки ресоціалізації. Галузі пенітенціарної педагогіки. Принципи пенітенціарної педагогіки (принцип цілеспрямованості педагогічного процесу в в закладах державної кримінально-виконавчої служби України на ресоціалізацію засуджених; тісний зв'язок процесу ресоціалізації з реальним життям; принцип поєднання вимогливості до засуджених з повагою до особистості, гуманним та справедливим ставленням до них; принцип стимулювання і педагогічного керівництва самовихованням засуджених; принцип опори у виховній роботі на позитивні якості; принцип індивідуального та диференційованого підходу до особистості засудженого; принцип комплексного психологічного підходу до особистості засудженого; принцип формування в середовищі засуджених позитивних міжособистісних стосунків; принцип дотримання законності в процесі ресоціалізації; принцип перевиховання засуджених у різноманітних видах їхньої діяльності; принцип єдності соціального значення діяльності та її суб'єктивної значущості для засуджених).

Основні поняття: педагогіка, педагогіка ресоціалізації, пенітенціарна педагогіка, принципи пенітенціарної педагогіки.

Література для вивчення теми: 47, 60, 61, 70, 98

Тема 2. Визначення змісту поняття «ресоціалізація»

Розширений опис лекції 2

Наукові підходи до визначення змісту поняття «ресоціалізація». Поняття ресоціалізації та її співвідношення із суміжними поняттями (ресоціалізація, «соціальна реабілітація», «соціальна адаптація», «виправлення»). Об'єкт, предмет, мета, зміст, завдання, засоби ресоціалізації. Ресоціалізація та її зв'язок з іншими науками (зв'язок ресоціалізації з соціальною педагогікою, корекційною педагогікою, психологією, правом, історією, педагогікою, соціологією, етикою, наркологією, віктимологією, пенітенціарною філософією, кримінальною соціологією, пенітенціарною психологією, кримінально-виконавчим правом, психіатрією тощо).

Основні поняття: ресоціалізація, соціальна реабілітація, соціальна адаптація, виправлення, об'єкт ресоціалізації, суб'єкт ресоціалізації, мета процесу ресоціалізації, завдання ресоціалізації, зміст ресоціалізації, засоби ресоціалізації, результат ресоціалізації.

Література для вивчення теми: 7, 14, 35, 73, 82, 89

Тема 3. Загальна характеристика методів та форм ресоціалізаційного впливу

Розширений опис лекції 3

Поняття про методи пенітенціарної педагогіки та їх систему. Класифікації методів виховного впливу на засуджених. Загальне поняття про методи соціально-виховної роботи (методи формування і корекції свідомості особистості, її поглядів, переконань, переживань, світогляду (переконання, приклад, психолого-педагогічний вибух), методи формування і корекції досвіду поведінки (привчання, вправи, доручення, вимоги), методи додаткової мотивації і стимулювання поведінки (змагання, критика, покарання, заохочення, довіра), методи виявлення результатів перевиховання (спостереження, природний експеримент, аналіз продуктів діяльності, узагальнення незалежних характеристик, анкетування, аналіз документації, спеціальні психодіагностичні методики)). Психологічні методи ресоціалізації (за формою: методи індивідуального і групового впливу; за способом використання: прямі і непрямі; за основним змістом: метод переконання, метод регулювання психічних станів, метод передачі інформації або бесіда, метод навчання і самонавчання, психолого-педагогічний експеримент, метод створення ситуацій, психотерапевтичні методи). Методи соціальної роботи при вирішенні завдань ресоціалізації (патронаж, соціальний супровід, допомога в побутовому обслуговуванні, консультування, соціально-психологічний тренінг, метод «рівний-рівному»). Поняття про форми пенітенціарної педагогіки. Класифікація форм виховного впливу. Види та характеристика основних форм виховного впливу на засуджених.

Основні поняття: метод, метод переконання, метод прикладу, психолого-педагогічний вибух, привчання, вправи, доручення, вимоги, змагання, критика, покарання, заохочення, довіра, спостереження як метод, природний експеримент, аналіз продуктів діяльності, узагальнення незалежних характеристик, анкетування, аналіз документації, метод бесіди, метод навіювання, метод само-навіювання, психолого-педагогічний експеримент, метод створення ситуацій, патронаж, соціальний супровід, допомога в побутовому обслуговуванні, консультування, соціально-психологічний тренінг, метод «рівний-рівному», форми виховного впливу.

План практичних занять

1. Поняття про методи пенітенціарної педагогіки та їх систему.
2. Класифікації методів виховного впливу на засуджених.
3. Загальне поняття про методи соціально-виховної роботи.
4. Психологічні методи ресоціалізації.
5. Методи соціальної роботи при вирішенні завдань ресоціалізації.
6. Поняття про форми пенітенціарної педагогіки.
7. Класифікація форм виховного впливу.
8. Види та характеристика основних форм виховного впливу на засуджених.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Складіть 30 тестових завдань з теми.
2. Складіть чи відшукайте соціально-педагогічну задачу, яка б стосувалася навчальної дисципліни. З метою вирішення проблемної ситуації, що склалася, запропонуйте програму її подолання (в програмі обов'язково пропишіть методи та форми роботи соціального працівника/педагога з метою ресоціалізаційного впливу та опишіть особливості їх застосування залежно від об'єкта ресоціалізаційного впливу).

Література для вивчення теми: 60, 93

Тема 4. Соціальний працівник/ соціальний педагог як головний суб'єкт вирішення завдань ресоціалізації

Розширений опис лекції 4

Основні завдання та функції соціального працівника/соціального педагога при вирішенні питань ресоціалізації (загальнопрофесійні функції фахівця педагога при вирішенні питань ресоціалізації: режимна, виховна, освітня, трудова, правозахисна, соціально-медична, соціально-побутова, рекламно-пропагандистська, координаційна, організаційно-управлінська; специфічні функції фахівця педагога при вирішенні питань ресоціалізації: діагностична, прогностична, функція програмування й планування, організаторська, комунікативна, охоронно-захисна, соціально-педагогічна, соціально-психологічна, попереджувально-профілактична, соціально-корекційна, соціально-реабілітаційна, ресоціалізуюча). Основні професійні вимоги до соціального працівника/соціального педагога при реалізації завдань ресоціалізаційного впливу (вимоги щодо знань: знання з історії, нормативно-правових основ, теорії, технології та практики управління й організації соціально-педагогічної роботи з засудже-

ними; вимоги щодо умінь: гностичні вміння, проектувальні вміння, конструктивні вміння, організаторські вміння, комунікативні вміння). Характеристика психофізіологічних та психологічних якостей соціального працівника/соціального педагога закладу державної кримінально-виконавчої служби України (психофізіологічні якості професійного портрету соціального працівника закладу державної кримінально-виконавчої служби України: сформованість психічних процесів, урівноваженість емоційно-вольових проявів та саморегуляція психічних станів, нервово-психічна рухливість та фізична активність; психологічні якості професійного портрету соціального працівника закладу державної кримінально-виконавчої служби України: мотиваційно-ціннісне ставлення до професії і неповнолітніх; наявність цілей, пов'язаних з професійною діяльністю; усвідомлення необхідності соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми засудженими та спеціальної підготовки до неї; потреба в професійному вдосконаленні тощо; наявність необхідного обсягу і якості знань та інформації, які задовольняють особистість професіонала; ерудованість, самостійність мислення, кмітливість, прагнення до пізнання нового тощо; сформованість морально-етичних норм, прийнятих у суспільстві; демократизм, гуманність, доброта, оптимізм, терпимість, справедливість, тактовність, емпатійність, скромність, відповідальність тощо; відкритість, міцність контактів та конструктивність у взаєминах з колегами та засудженими, взаємодопомога, зацікавленість у спільній справі тощо; соціальна активність, володіння достатнім досвідом, уміньми і навичками професійної діяльності, прагнення до реалізації здібностей, зацікавленість в особистісному та професійному зростанні та ін.). Ресурси діяльності соціального працівника/соціального педагога при ресоціалізації (внутрішні; зовнішні: фінансові, матеріальні, органів, інституційні, технологічні, інформаційні).

Основні поняття: функція, професійні вимоги, психофізіологічні якості, психологічні якості, ресурси діяльності.

План практичних занять

1. Основні завдання та функції соціального працівника/соціального педагога при вирішенні питань ресоціалізації.

2. Основні професійні вимоги до соціального працівника/соціального педагога при реалізації завдань ресоціалізаційного впливу.

3. Характеристика психофізіологічних та психологічних якостей соціального працівника/соціального педагога закладу державної кримінально-виконавчої служби України.

4. Ресурси діяльності соціального працівника/соціального педагога при ресоціалізації.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: побудуйте модель фахівця – соціального працівника з вирішення завдань ресоціалізації певної категорії засуджених (вказати категорію засуджених).

Література для вивчення теми: 34, 45, 47, 76, 77

Тема 5. Девіантна поведінка особи та проблеми її ресоціалізації

Основні поняття: девіантна поведінка, делінквентна поведінка, аномальна поведінка, адиктивна поведінка, дезадаптивна поведінка, асоціальна поведінка,

деструктивна поведінка, акцентуїтована поведінка, агресивна поведінка, конфліктна поведінка.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: підготуйте презентацію з даної теми.

Література для вивчення теми: 5, 11, 13, 50

Змістовий модуль II. Ресоціалізація неповнолітніх правопорушників

Тема 6. Правопорушення неповнолітніх як результат відхилень в процесі їх соціалізації

Основні поняття: морально-етичні особливості особистості, психологічні особливості особистості, психофізіологічні порушення особистості, емоційно-вольові якості, сім'я, школа, неформальна група, засоби масової інформації, пропаганда, юридична відповідальність, кримінальна відповідальність, покарання, штраф, виправні роботи, громадські роботи, арешт, позбавлення волі.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: підготуйте презентацію з даної теми.

Література для вивчення теми: 40, 41, 42, 59

Тема 7. Соціально-педагогічна характеристика особистості неповнолітнього правопорушника

Розширений опис лекції 7

Поняття про особистість неповнолітнього правопорушника. Кримінологічна характеристика особистості неповнолітнього. Соціально-демографічні характеристики неповнолітнього правопорушника. Психолого-педагогічні особливості підлітка-злочинця. Медико-фізіологічні чинники ресоціалізації неповнолітнього. Особливості розвитку особистості засуджених в усіх її сферах. Пенітенціарні характеристики неповнолітнього засудженого (послідовно-криміногенний тип неповнолітнього засудженого, ситуативно-криміногенний тип неповнолітнього засудженого, ситуативний тип неповнолітнього засудженого).

Основні поняття: неповнолітній, правопорушник, осудна особа, неосудна особа.

План практичних занять

1. Поняття про особистість неповнолітнього правопорушника.
2. Кримінологічна характеристика особистості неповнолітнього.
3. Соціально-демографічні характеристики неповнолітнього правопорушника.
4. Психолого-педагогічні особливості підлітка-злочинця.
5. Медико-фізіологічні чинники ресоціалізації неповнолітнього.
6. Особливості розвитку особистості засуджених в усіх її сферах.
7. Пенітенціарні характеристики неповнолітнього засудженого.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

Завдання 1. Складіть 30 тестових завдань з теми.

Завдання 2. Сформуйте власну картотеку діагностичних методик для характеристики особистості неповнолітнього правопорушника.

Література для вивчення теми: 4, 9, 13, 14, 30, 37, 71

Тема 8. Зміст, закономірності, структура, принципи та засоби ресоціалізації неповнолітніх правопорушників

Розширений опис лекції 8

Зміст ресоціалізації неповнолітніх правопорушників (освітня, виховна, психологічна та соціальна робота з неповнолітніми засудженими). Законо-мірності ресоціалізації неповнолітніх правопорушників. Структура процесу ресоціалізації. Основні принципи ресоціалізації дітей-злочинців (гуманності; толерантності; доступності й універсальності; конфіденційності; адресності; клієнтоцентризму; індивідуального та диференційованого підходу; добровільності; цілеспрямованості на ресоціалізацію неповнолітніх; відповідності мети засобам, формам і методам соціально-педагогічної роботи; комплексного підходу; зв'язку перевиховання й виправлення засудженого з реальним життям; активності засудженого в суспільно-корисній діяльності; максимізації використання соціальних та особистісних ресурсів; опори на позитивні якості, збережені соціальні зв'язки та відносини особистості; стимулювання розвитку засудженого; виховання в колективі; поєднання вимогливості до засудженого з гуманним і справедливим ставленням до нього; виховно-профілактичної спрямованості; стимулювання й педагогічного керівництва самовихованням засуджених; наукової обґрунтованості програм і технологій соціально-педагогічної роботи та створення умов для їх реалізації; принцип обліку регіональних особливостей, соціальної і економічної ситуацій; принцип різнобічності; принцип партнерства; принцип єдності психосоціальних, біологічних і педагогічних методів дії; принцип ступневості (поступовості); принцип індивідуально-особистісного, гуманістичного підходу). Засоби ресоціалізації неповнолітніх правопорушників (соціально-виховна робота, встановлений порядок виконання та відбування покарання (режим), суспільно корисна праця, загальноосвітнє і професійно-технічне навчання, вплив громадськості).

Основні поняття: закономірність, пенітенціарна ресоціалізація, поступенціарна ресоціалізація, принцип.

План практичних занять

1. Зміст ресоціалізації неповнолітніх правопорушників.
2. Закономірності ресоціалізації неповнолітніх правопорушників.
3. Структура процесу ресоціалізації.
4. Основні принципи ресоціалізації дітей-злочинців.
5. Засоби ресоціалізації неповнолітніх правопорушників.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

Завдання 1: Скласти 30 тестових завдань з теми.

Завдання 2: Підберіть відеоролики, соціальні реклами, короткометражні мультфільми, які може використовувати соціальний працівник в роботі з метою ресоціалізації неповнолітніх правопорушників.

Література для вивчення теми: 36, 38, 39, 45

Тема 9. Формування здорового способу життя як важлива умова ресоціалізації неповнолітніх правопорушників

Основні поняття: спосіб життя, здоровий спосіб життя.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: складіть 30 тестових завдань з теми.

Література для вивчення теми: 31, 67, 83, 84, 91

Тема 10. Нормативно-правові акти, які регламентують питання ресоціалізації, та органи і установи, які залучаються до вирішення питань ресоціалізації неповнолітніх правопорушників

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

Завдання: Підготуйте презентацію з даної теми.

Тема 11. Пробація в Україні. Міністерство юстиції України.

Розширений опис лекції 2

Змістова суть поняття «пробація». Види пробації. Основні завдання пробації. Суб'єкти пробації. Функції служб пробації. Переваги пробації. Стратегія розвитку пробації в Україні. Закон України «Про пробацію». Міністерство юстиції. Департамент пробації. Державна кримінально-виконавча служба України.

Основні поняття: пробація, досудова пробація, наглядова пробація, пенітенціарна пробація, нагляд, соціально-виховна робота.

План практичних занять

1. Змістова суть поняття «пробація».
2. Види пробації.
3. Основні завдання пробації.
4. Суб'єкти пробації.
5. Функції служб пробації. Переваги пробації.
6. Стратегія розвитку пробації в Україні. Закон України «Про пробацію».
7. Міністерство юстиції. Департамент пробації.
8. Державна кримінально-виконавча служба України.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: підготуйте презентацію з теми практичного заняття за власноруч розробленим планом.

Література для вивчення теми: 22, 26, 54

Тема 12. Технології ресоціалізації неповнолітніх правопорушників без ізоляції від суспільства

Розширений опис лекції 12

Покарання неповнолітніх, не пов'язаних з позбавлення волі. Кримінально-виконавча інспекція, її функції та завдання щодо ресоціалізації неповнолітніх правопорушників. Зміст, методи, форми та технології ресоціалізації неповнолітнього злочинця без ізоляції від суспільства. Координація роботи спеціальних органів та установ при вирішенні завдань ресоціалізації в умовах кримінально-виконавчих інспекцій.

Основні поняття: кримінально-виконавча інспекція, державна кримінально-виконавча служба України.

План практичних занять

1. Покарання неповнолітніх, не пов'язаних з позбавлення волі.

2. Кримінально-виконавча інспекція, її функції та завдання щодо ресоціалізації неповнолітніх правопорушників.

3. Зміст, методи, форми та технології ресоціалізації неповнолітнього злочинця без ізоляції від суспільства.

4. Координація роботи спеціальних органів та установ при вирішенні завдань ресоціалізації в умовах кримінально-виконавчих інспекцій.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: розробіть план-конспект групового заняття з неповнолітніми засудженими, які перебувають на обліку кримінально-виконавчих інспекцій, на одну з тем, що стосуються проблем їх ресоціалізації.

Література для вивчення теми : 30, 33, 43, 74, 82

Тема 13. Ресоціалізація неповнолітніх, засуджених за вчинення насильницьких злочинів, в умовах позбавлення волі

Розширений опис лекції 13

Мета соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими в умовах позбавлення волі. Завдання та зміст ресоціалізації підлітків в умовах ізоляції від суспільства. Порядок та етапи соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми засудженим у виховних колоніях. Основні методи, засоби, форми та технології ресоціалізації неповнолітніх засуджених. Ресурсне забезпечення соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими в умовах позбавлення волі. Соціально-педагогічні умови ефективного вирішення завдань соціалізаційних процесів неповнолітніх, засуджених до позбавлення волі. Особливості ресоціалізації неповнолітніх після звільнення від відбування покарання. Шляхи вдосконалення ресоціалізаційної роботи з неповнолітніми у виховних колоніях на сучасному етапі.

Основні поняття: дільниця карантину, діагностики і розподілу; дільниця ресоціалізації; дільниця соціальної адаптації.

План практичних занять

1. Мета соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими в умовах позбавлення волі.

2. Завдання та зміст ресоціалізації підлітків в умовах ізоляції від суспільства.

3. Порядок та етапи соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми засудженим у виховних колоніях.

4. Основні методи, засоби, форми та технології ресоціалізації неповнолітніх засуджених.

5. Ресурсне забезпечення соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими в умовах позбавлення волі.

6. Соціально-педагогічні умови ефективного вирішення завдань соціалізаційних процесів неповнолітніх, засуджених до позбавлення волі.

7. Особливості ресоціалізації неповнолітніх після звільнення від відбування покарання.

8. Шляхи вдосконалення ресоціалізаційної роботи з неповнолітніми у виховних колоніях на сучасному етапі.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: підготуйте узагальнені пропозиції по роботі з неповнолітнім засудженим та розробіть Програму соціально-виховної роботи з певного напрямку, що стосується питань його ресоціалізації.

Література для вивчення теми: 15, 32, 36, 38, 39, 40, 43, 49, 72, 74, 81

Змістовий модуль III. РЕСОЦІАЛІЗАЦІЯ УРАЗЛИВИХ КАТЕГОРІЙ ЗАСУДЖЕНИХ

Тема 14. Ресоціалізація різних категорій засуджених жінок

План практичних занять

1. Загальна характеристика процесу відбування покарань засудженими жінками.
2. Кримінально-правова, морально-психологічна характеристика засуджених жінок.
3. Психологічні особливості засуджених жінок у процесі виховного впливу на них. Особливості педагогічного впливу на засуджених жінок.
4. Форми та методи роботи з засудженими жінками.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте презентацію з теми практичного заняття за власноруч розробленим планом.
2. Розробіть 20 тестових завдань з теми практичного заняття.

Література для вивчення теми: 17, 46, 56, 95, 96

Тема 15. Ресоціалізація засуджених осіб, хворих на ВІЛ/СНІД

Основні поняття: ВІЛ, СНІД, профілактика.

План практичних занять

1. Засуджені жінки з ВІЛ/СНІД в установах відбування покарань.
2. Діти з ВІЛ/СНІД в установах відбування покарань.
3. Специфіка роботи кримінально-виконавчої інспекції в контексті епідемії ВІЛ/СНІДу.
4. Форми та методи роботи з засудженими особами, хворими на ВІЛ/СНІД.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Підготуйте презентацію з теми практичного заняття за власноруч розробленим планом.
2. Розробіть 20 тестових завдань з теми практичного заняття.

Література для вивчення теми: 10, 23, 85

Тема 16. Ресоціалізація засуджених, хворих на алкоголізм та наркоманію

Основні поняття: наркоманія, алкоголізм.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Підготуйте презентацію з теми практичного заняття за власноруч розробленим планом.
2. Розробіть 20 тестових завдань з теми практичного заняття.

Література для вивчення теми: 3, 8, 58, 62, 86

Тема 17. Ресоціалізація засуджених, хворих на туберкульоз

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Підготуйте презентацію з теми практичного заняття за власноруч розробленим планом.

2. Розробіть 20 тестових завдань з теми практичного заняття.

Література для вивчення теми: 19, 55, 63

4. Розподіл балів та критерії оцінювання

Форми оцінювання: усне опитування, модульна контрольна робота, підсумковий тест.

Таблиця 4.1

Розподіл балів для денної та заочної форм навчання

Поточний контроль (макс = 40 балів)										Модульний контроль (макс = 60 балів)			Загальна кількість балів (макс = 100 балів)
Модуль 1										Модуль 2			
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2					Змістовий модуль 3				МКР 1	МКР 2	МКР 3	
	Денна форма навчання												
Т 3	Т 4	Т 7	Т 8	Т 11	Т 12	Т 13	Т 14	Т 15	Т16 Т17	20	20	20	100
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4				
Заочна форма навчання													
8	–	8	–	8	8	8	–	–	–	60 балів			100

Таблиця 4.2

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90–100	Відмінно	Зараховано
82–89	Дуже добре	
75–81	Добре	
67–74	Задовільно	
60–66	Достатньо	
1–59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

5. Рекомендована література до навчального курсу

1. Агрессия у детей и подростков: Учебное пособие / Под ред. Н. М. Платоновой. – СПб.: Речь, 2006. – 336 с.
2. Адаптивные процессы в социальной работе и методика их регулирования // Технология социальной работы / под ред. И. Г. Зайнышева. – М. : ВЛАДОС, 2000. – С. 49–58.
3. Бабанов П. Д. Наркомании: патопсихология, клиника, реабилитация / П. Д. Бабанов, О. Ю. Штакельберг. – СПб.: Лань, 2001. – 464 с.
4. Бандурка І. О. Кримінологічна характеристика особистості неповнолітнього злочинця / І. О. Бандурка // Кримінальне право, кримінальний процес та криміналістика. – Наше право. – № 6, 2014. – С. 92–100.
5. Безпалько О. В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді: теоретико-методичні основи : монографія / О. В. Безпалько. – К.: Науковий світ, 2006. – 363 с.
6. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі : навч. посібник / О. В. Безпалько. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 208 с.
7. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. – К. : ТОВ «Юридична думка», 2007. – 992 с.
8. Верещак В. М. Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування / В. М. Верещак // [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsen.nsf/0/361D1422D08A1E6DC32570BD0023782B?OpenDocument&CollapseView&RestrictToCategory=361D1422D08A1E6DC32570BD0023782B&Count=500&>
9. Вівчар П. В. Особливості морального виховання неповнолітніх засуджених у виховно-трудових колоніях: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / Терноп. держ. пед. ун-т ім. В.Гнатюка. – Т., 1999.
10. ВІЛ/СНІД та права людини у пенітенціарній системі. – Київ, 2011 р.
11. Воспитание трудного ребенка: Дети с девиантным поведением : учеб. пособие / под ред. М. И. Рожкова. – СПб. : ВЛАДОС, 2003. – 240 с.
12. Гусак А. П. Світова культура як засіб соціокультурної ресоціалізації злочинців / А. П. Гусак // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток освіти в умовах поліетнічного регіону». – Ялта, 2007. – С. 98–103.
13. Гусак А. П. Вплив асоціального середовища на насильницьку поведінку неповнолітніх / А. П. Гусак // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 2. – С. 256–261.
14. Гусак А. П. Поняття ресоціалізації неповнолітніх злочинців в юридичній науці / А. П. Гусак // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів «Волинь очима молодих науковців: минуле, сучасне, майбутнє». – Т. 1. – Луцьк: «Вежа», 2008. – С. 128–130.
15. Гусак П. М., Скіць А. В. «Концептуальні засади процесу ресоціалізації неповнолітніх засуджених у виховних колоніях Державної пенітенціарної служби України» // «Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки». – Серія «Педагогічні науки». – 2011. – № 7. – С. 76–81.

16. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
17. Жевакіна Н. В. Особливості ресоціалізації засуджених жінок / Н. В. Жевакіна // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 11 (270), Ч. II, 2013. – С. 138–144.
18. Жук Л. А. Теоретичні засади соціальної та трудової ресоціалізації засуджених та осіб, звільнених з місць позбавлення волі [Електронний ресурс] / Л. А. Жук, О. М. Неживець. – Режим доступу: <http://www.pravnik.info/2013-12-27-15-13-45/535-teoretichni-zasadi-socialno%D1%97-ta-trudovo%D1%97-resocializaci%D1%97-zasudzhenix-ta-osib-zvilnenix-zmiscpobavlen-nya-voli.html>.
19. Жук Л. А., Неживець О. М. Теоретичні засади соціальної та трудової ресоціалізації засуджених та осіб звільнених з місць позбавлення волі / Л. А. Жук, О. М. Неживець // Юридичний вісник 3(12). – 2009. – К. : Кондор, 2009. – С. 59–64.
20. Завацька Л. М. Технології професійної діяльності соціального педагога / Л. М. Завацька. – К. : Слово, 2008. – 240 с.
21. Загальне положення про центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2013 р. № 573 // Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/573-2013-%D0%BF>
22. Закон України «Про державну кримінально-виконавчу службу України» Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2713-15>
23. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, лікування, догляду та підтримки ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД на 2009-2013 роки» від 19 лютого 2009 року № 1026-VI [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1026-17/ed20120321>
24. Закон України «Про органи і служби в справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24 січня 1995 року (із змінами) // Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80>
25. Закон України «Про охорону дитинства» : прийнятий 26.04.2001 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу : www.rada.gov.ua
26. Закон України «Про пробацію» Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/160-19>
27. Закон України «Про соціальні послуги» від 19.06.2003 року (із змінами), [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=966-15>
28. Закон України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» від 20.01.2018 року [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3160-17>
29. Закон України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» : прийнятий 21.07.2001 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу : www.rada.gov.ua

30. Зверєва І. Д. Соціальна, педагогічна та психокорекцій на робота з неповнолітніми, засудженими до покарань, не пов'язаних із позбавленням волі : метод. посіб. з питань реабілітації у громаді неповнолітніх засуджених / [автори-упоряд. : Т. П. Авельцева, З. П. Бондаренко, Н. В. Зимівець ; наук. ред. І. Д. Зверєва]. – К. : Науковий світ, 2006. – 277 с.
31. Зимівець Н. В. Сутність, принципи та структура соціально-педагогічних технологій формування відповідального ставлення до здоров'я в учнівської молоді. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.psyh.kiev.ua>
32. Іванова О. В., Шамриленко І. Г. Методичні рекомендації щодо надання соціально-психологічної допомоги неповнолітнім засудженим в період їх перебування в дільниці соціальної адаптації. – К. : Соціалістичний конгрес молоді, 2007. – 48 с.
33. Інновації в роботі з ресоціалізації неповнолітніх, засуджених до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі: Методичні матеріали / За заг. ред. В. П. Лютого. – К.: Державна соціальна служба для сім'ї, дітей та молоді, 2005. – 104 с.
34. Караман О. Л. Професійний портрет соціального педагога пенітенціарного закладу для неповнолітніх / О. Л. Караман // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 19 (254), Ч. II, 2012.
35. Караман О. Л. Ресоціалізація неповнолітніх засуджених у пенітенціарних закладах: визначення поняття / О. Л. Караман // Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. – 2011 – № 20. – С. 270–278.
36. Караман О. Л. Соціально-педагогічна робота з неповнолітніми засудженими в пенітенціарних закладах України : монографія / Олена Леонідівна Караман. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2012. – 448 с.
37. Караман О. Л. Соціально-педагогічний портрет особистості неповнолітнього засудженого / О. Л. Караман // Вісник. – Випуск 39. – 2013. – Розділ 3. Педагогіка.
38. Караман О. Л. Сутність і зміст соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми засудженими в пенітенціарних закладах / О. Л. Караман // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2011. – № 2. – С. 65–74.
39. Караман О. Л. Характеристика змісту соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми засудженими в пенітенціарних закладах / О. Л. Караман // // Науковий вісник Донбасу. – 2012. – № 4. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2012_4_2
40. Коваль В. В. Соціалізація неповнолітніх у пенітенціарних установах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.05 „Соціальна педагогіка” / Вадим Володимирович Коваль ; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – К., 2010. – 22 с. – С. 12.
41. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
42. Кравченко Т. В. Сутнісні характеристики соціалізації / Т. В. Кравченко // Педагогіка і психологія. – 2007. – № 3. – С. 11–19.

43. Кривуша В. І. Особливості ресоціалізації неповнолітніх злочинців. – К. : «МП Леся», 2000. – 140 с.
44. Кримінальний кодекс України: Офіційний текст. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 352с. Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
45. Кримінально-виконавчий кодекс України: чинне законодавство із змінами та доповненнями станом на 27 вересня 2010 року. – К.: Паливода А. В., 2010. – 96 с. Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>
46. Кутєпов М. Ю. Соціальна адаптація засуджених жінок як складова їх ресоціалізації / М. Ю. Кутєпов // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Серія Юридичні науки. – Випуск 3. Том 2. – 2017. – С. 95–98.
47. Литвишков В. М., Митькина А. В. Пенитенциарная педагогика. Курс лекцій. – М. : Московский психолого-социальный институт, 2004. – 400 с.
48. Лукашевич М. П. Теорія і методи соціальної роботи : навч. посіб. / М. П. Лукашевич, І. І. Мигович. – К. : МАУП, 2002.
49. Лютий В. П. Соціально-педагогічне забезпечення діяльності кримінально-виконавчої інспекції з ресоціалізації неповнолітніх, звільнених від відбування покарання з випробуванням : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.05 „соціальна педагогіка” / Лютий Вадим Петрович; Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2010. – 20 с.
50. Лютий В. П. Соціальна робота з групам девіантної поведінки : навч. посібник / В. П. Лютий. – К. : АП і СВ, ХДФ, 2000. – 51 с.
51. Максимова Н. Ю. Соціально-психологічні аспекти проблеми гуманізації судочинства та кримінально-виконавчої системи. – К.: ЗАТ «ВІПОЛ», 2005. – 100с.
52. Мардахаев Л. В. Социальная педагогика / Л. В. Мардахаев. – М. : Гардарики, 2003. – 269 с.
53. Мигович І. Соціальна робота з неповними сім'ями / І. Мигович. – К. : ССМ, 2003. – 24 с.
54. Наказ «Про затвердження Типового положення про уповноважений орган з питань пробації та Типового положення про сектор ювенальної пробації» від 18.08.2017 № 2649/5 Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1030-17>
55. Наливайко В. С. Ресоціалізація осіб, звільнених із місць позбавлення волі: теорія і практика: Навчальний посібник. – Луцьк. – 2002. – 139 с.
56. Неживець О. М. Виправлення та ресоціалізація жінок в пенітенціарних установах України / О. М. Неживець // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – 2013. – Вип. 59. – С. 355–359. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dip_2013_59_61
57. Неживець О. М. Забезпечення соціальної та трудової реабілітації осіб, звільнених з місць позбавлення волі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право». – К., 2005. – 24 с.
58. Огляд програм ресоціалізації для споживачів наркотиків серед молоді та підлітків. – К.: ПЦ «Фоліант», 2010. – 88 с.

59. Оржеховська В. М. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх. – К., 1996.
60. Основи пенітенціарної педагогіки і психології. Навчальний посібник / С. Ю. Замула, В. А. Костенко, В. І. Мандра та ін.; Ред. В. М. Синьова. – Біла Церква, 2003. – 101 с.
61. Пахомов І. В. Пенітенціарна педагогіка в роботі персоналу ВКВСР // І. В. Пархомов // Режим доступу : <http://i-rc.org.ua/index.php/pedagogika/23-rahomov-pen-pedagogika>
62. Підготовка до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження або позбавлення волі на певний строк, у тому числі неповнолітніх: методичний посібник / [Вовк В. М., Журавель Т. В., Калівошко В. М. та інші]; за заг. ред. Т. В. Журавель, Ю. В. Пилипас. – К. : “Версо-04”, 2012. – 168 с.
63. Постанова кабміну «Про затвердження Порядку надання медичної допомоги хворим на туберкульоз особам, взятим під варту, чи які тримаються в установах виконання покарань» від від 25 червня 2014 р. № 205. [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/205-2014-%D0%BF>
64. Про деякі проблеми та шляхи вирішення завдань ресоціалізації засуджених осіб молодіжного віку: Навчально-методичне видання. Макогончук В. А., Колб А. В., Скіць А. В. / Укладача Скіць А. В., за загальною редакцією Макогончука В. А. – Луцьк: Асоціація захисту прав молоді Волині, 2008.
65. Професія соціальний педагог / упоряд. О. Главник ; за ред. К. Шендеровського, І. Ткача. – К. : Главник, 2006. – 112 с.
66. Профессиональная этика социального педагога и работника. Этика и ценности работы по опеке и попечительству // Практична психологія та соціальна робота. – 2008. – № 6. – С. 64–70.
67. Психология здоровья: Учебн. для вузов / Под ред. Г. С. Никифорова. – СПб. : Питер, 2003. – 607 с.
68. Психологічна діагностика і корекція особистості важковиховуваних дітей і підлітків: Навч. посібник / О. Г. Антонова-Турченко, Е. І. Драніщева, Я. С. Дробот. – К. : ІЗМН, 1997. – 132 с.
69. Сейко Н. А. Соціальна педагогіка / Н. А. Сейко. – Житомир : ЖДПУ, 2002. – 260 с.
70. Синьов В. М., Радов Г. О., Кривуша В. І., Беца О. В. Педагогічні основи ресоціалізації злочинців. – К.: МП «Леся», 1997. – 272 с.
71. Скіць А. В. Соціально-демографічна характеристика неповнолітніх засуджених та її значення при плануванні та проведенні соціально-виховної роботи в умовах виховної колонії / А. В. Скіць // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. – 2010. – № 2(3). – С. 240–245.
72. Скіць А. В. Технологічні аспекти соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими у виховних колоніях // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – Серія «Педагогічні науки» (Гриф ВАК «Педагогіка»). – № 13. – 2010. – С. 132–137.

73. Скіць А. В. Виправлення та ресоціалізація засуджених в місцях позбавлення волі як соціально-педагогічна проблема: науково-історичний аналіз // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – Серія «Педагогічні науки». – № 21. – 2009. – С. 65–70.
74. Скіць А. В. Здійснення соціально-виховної роботи з неповнолітніми, засудженими до позбавлення волі: до історії питання // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова». – Серія 11 «Соціальна робота. Соціальна педагогіка». – Випуск 11. – С. 128–136.
75. Словник-довідник для соціальних педагогів та соціальних працівників / За заг. ред. А. Й. Капської, І. М. Пінчук, С. В. Толстоухової. – К., 2000. – 260 с.
76. Социальная работа в пенитенциарных учреждениях : учеб. пособие / под ред. А. Н. Сухова. – М. : Изд-во Московского психолого-социального института ; Воронеж : Изд-во НПО „МОДЭК”, 2008. – 384. – С. 9.
77. Социальная работа с осужденными : учебное пособие / под ред. В. Жукова, М. Галагузовой. – М. : Изд-во МГСУ, 2002. – 256 с. – С. 51–52.
78. Соціальна педагогіка: Навчально-методичний посібник для підготовки до державної атестації студентів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» / За ред. П. М. Гусака, І. Є. Остапйовського. – Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2009. – 276 с.
79. Соціальна педагогіка: Підручник. 4-те вид. виправ. та доп. / За ред. проф. А. Й. Капської. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 488 с.
80. Соціальна робота в Україні : Навч. посіб. / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С. Я. Харченко та ін.; за заг. ред. : І. Д. Звереві, Г. М. Лактіонової. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 256 с.
81. Соціальна робота з неповнолітніми, які перебувають у місцях позбавлення волі / За ред. Синьова В. М. – К., 2003. – 222 с.
82. Соціальна, педагогічна та психокорекційна робота з неповнолітніми, засудженими до покарань, не пов'язаних із позбавленням волі: Методичний посібник з питань соціальної реабілітації у громаді неповнолітніх засуджених / Автори-упоряд.: Т. П. Авельцева, З. П. Бондаренко, Н. В. Зимівець та інші; За ред. І. Д. Звереві. – К. : Науковий світ, 2006. – 277 с.
83. Сущенко Л. П. Здоровий спосіб життя людини. Довідкові матеріали. – Запоріжжя: ЗДУ, 1999. – 324 с.
84. Сходинки до здоров'я: 3-є вид., переробл. та доп. / Автори-упорядн. В. С. Петрович, Н. В. Зимівець. – К. : Науковий світ, 2006. – 109 с.
85. Типове положення про центр для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді, затверджене Постановою Кабміну від 4 жовтня 2017 р. № 741 // Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/741-2017-%D0%BF#n237>
86. Типове Положення про центр ресоціалізації наркозалежної молоді, затверджене Постановою Кабміну від 4 жовтня 2017 р. № 741 // Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/741-2017-%D0%BF#n237>
87. Типове положення про центр соціальної адаптації звільнених осіб, затверджене Наказом Міністерства праці та соціальної політики України

від 14.02.2006 №31 // Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0476-06>

88. Трубавіна І.М. Соціально-педагогічна робота з сім'єю в Україні – теорія та методика[монографія]// Ірина Миколаївні Трубавіна. – Харків: Нове слово, 2007. – 398 с.
89. Трубников В. М. Понятие социальной адаптации освобожденных от наказания / В. М. Трубников // Правоведение. – 1984. – № 1. – С. 96–100.
90. Тюття Л.Т., Іванова І. Б. Соціальна робота (теорія і практика): Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К. : ВМУРОЛ «Україна», 2004.
91. Формування здорового способу життя молоді : стан, проблеми і перспективи: Укр.-канад. Проект «Молодь за здоров'я» / Упоряд. О. М. Балакірева. – К., 2000.
92. Харченко С. Я. Методология и методы социально-педагогических исследований / С. Я. Харченко и др. – Луганск, 2001. – 216 с.
93. Царькова О. В. Ресоціалізація засуджених як один з важливих напрямів профілактики рецидивної злочинності / О. В. Царькова // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – 2012. – Вип. 43 (2). – С. 235–242.
94. Цимбалюк І. М. Психологічне консультування та корекція. Навч. посібн. Модульно-рейтинговий курс. – 2 –ге вид., випр. і доп. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 544 с.
95. Чеботарьова Ю. А. Жінки в місцях позбавлення волі: деякі проблемні питання / Ю. А. Чеботарьова // Вісник Академії адвокатури України. – 3(28). 2013. – С. 46–51.
96. Чрнышева А. В. Ресоциализация осужденных женщин, освобожденных из исправительно-трудовых колоний : правовые и организационные вопросы: дисс. ... канд. юрид. наук. / Чернышева Анна Викторовна. – М., 1990. – 263 с.
97. Шакурова М. В. Методика и технология работы социального педагога : учебное пособие / М. В. Шакурова. – М. : Академия, 2002.
98. Ягунов Д. В. Пенітенціарна система України: історичний розвиток, сучасні проблеми та перспективи реформування: Монографія. – Одеса: ПП Чабаненко Ю. А., 2006. – 443 с.
99. Яценко Т. С. Психологічні основи групової психокорекції: Навч. посібн. – К. : Либідь, 1996. – 264 с.

6. Зразок тестових завдань для самоконтролю та підсумкового контролю

1. Керівні ідеї, вихідні методологічні положення, що впливають із закономірностей, сутності та особливостей процесу ресоціалізації та визначають його спрямованість, а також способи діяльності об'єкта цього процесу це:
1) прийоми пенітенціарної педагогіки; 2) засоби пенітенціарної педагогіки; 3) методи пенітенціарної педагогіки; 4) принципи пенітенціарної педагогіки.

2. Принцип, що передбачає такий підхід до ресоціалізації засуджених в установах, який перетворює роботу з ними у цілеспрямований процес формування соціально-нормативної особистісної позиції на основі конкретного в

кожному індивідуальному випадку проектування особистості це: 1) принцип стимулювання і педагогічного керівництва самовихованням засуджених; 2) принцип опори у виховній роботі на позитивні якості; 3) принцип цілеспрямованості педагогічного процесу в пенітенціарних установах; 4) принцип комплексного психологічного підходу до особистості засудженого; 5) тісний зв'язок процесу ресоціалізації з реальним життям.

3. Збереження соціальних зв'язків та відносин особистості, прогнозування, виявлення, формування та розвиток цього позитивного передбачає: 1) принцип стимулювання і педагогічного керівництва самовихованням засуджених; 2) принцип опори у виховній роботі на позитивні якості; 3) принцип цілеспрямованості педагогічного процесу в пенітенціарних установах; 4) принцип комплексного психологічного підходу до особистості засудженого; 5) тісний зв'язок процесу ресоціалізації з реальним життям.

4. Свідоме відновлення засудженого в соціальному статусі повноправного члена суспільства; повернення його до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя в суспільстві, згідно Кримінально-виконавчого кодексу України є: 1) соціальною адаптацією; 2) виправленням, 3) ресоціалізацією; 4) соціальною допомогою.

5. Комплекс правових, економічних, організаційних, соціально-психологічних та інших заходів, які здійснюються щодо звільнених осіб з метою пристосування до умов соціального середовища, захисту їх прав і законних інтересів – це: 1) соціальна реабілітація; 2) виправлення, 3) ресоціалізація; 4) соціальна адаптація.

6. Процес позитивних змін, які відбуваються в засудженого та створюють у нього готовність до самокерованої правослухняної поведінки; виступає «необхідною умовою ресоціалізації ... засудженого», згідно Кримінально-виконавчого кодексу України це: 1) соціальна реабілітація; 2) виправлення, 3) ресоціалізація; 4) соціальна адаптація.

7. Яке поняття з нижче наведених є більш ширшим: 1) соціальна адаптація; 2) ресоціалізація; 3) соціальна реабілітація; 4) виправлення.

8. Результатами ресоціалізації, на думку С. Марченка є: 1) вихованість особистості; 2) створення сім'ї; 3) соціалізація особистості; 4) соціальна адаптація.

9. До групи методів формування і корекції свідомості особистості, її поглядів, переконань, переживань, світогляду належать: 1) змагання, критика, покарання, заохочення, довіра; 2) привчання, вправи, доручення, вимоги; 3) переконання, приклад, психолого-педагогічний вибух; 4) спостереження, природний експеримент, аналіз продуктів діяльності, узагальнення незалежних характеристик; 5) анкетування, аналіз документації, спеціальні психодіагностичні методики.

10. До групи методів формування і корекції досвіду поведінки належать: 1) змагання, критика, покарання, заохочення, довіра; 2) привчання, вправи, доручення, вимоги; 3) переконання, приклад, психолого-педагогічний вибух; 4) спостереження, природний експеримент, аналіз продуктів діяльності, узагальнення незалежних характеристик; 5) анкетування, аналіз документації, спеціальні психодіагностичні методики.

11. До групи методів додаткової мотивації і стимулювання поведінки належать: 1) змагання, критика, покарання, заохочення, довіра; 2) привчання, вправи, доручення, вимоги; 3) переконання, приклад, психолого-педагогічний вибух; 4) спостереження, природний експеримент, аналіз продуктів діяльності, узагальнення незалежних характеристик; 5) анкетування, аналіз документації, спеціальні психодіагностичні методики.

12. До групи методів виявлення результатів перевиховання належать: 1) змагання, критика, покарання, заохочення, довіра; 2) привчання, вправи, доручення, вимоги; 3) переконання, приклад, психолого-педагогічний вибух; 4) спостереження, природний експеримент, аналіз продуктів діяльності, узагальнення незалежних характеристик, анкетування, аналіз документації, спеціальні психодіагностичні методики.

13. Методи покарання, заохочення належать групі методів: 1) формування і корекції свідомості особистості, її поглядів, переконань, переживань, світогляду; 2) формування і корекції досвіду поведінки; 3) додаткової мотивації і стимулювання поведінки; 4) виявлення результатів перевиховання.

14. Спостереження, природний експеримент, анкетування – це методи, що належать до: 1) групи методів формування і корекції свідомості особистості, її поглядів, переконань, переживань, світогляду; 2) групи методів формування і корекції досвіду поведінки; 3) групи методів додаткової мотивації і стимулювання поведінки; 4) групи методів виявлення результатів перевиховання.

15. Вправи, доручення – це методи, що належать до: 1) групи методів формування і корекції свідомості особистості, її поглядів, переконань, переживань, світогляду; 2) групи методів формування і корекції досвіду поведінки; 3) групи методів додаткової мотивації і стимулювання поведінки; 4) групи методів виявлення результатів перевиховання.

16. Функції, що виконуються сумісно всіма суб'єктами діяльності виховної колонії – персоналом колонії – і детермінована загальною метою – ресоціалізація неповнолітніх засуджених поділяються на (за О. Л. Караман): 1) специфічні; 2) загальнопрофесійні; 3) ключові; 4) базові

17. До загальнопрофесійних функцій соціально-педагогічної роботи всього персоналу колонії О. Л. Караман відносить: 1) функцію програмування й планування, організаторську, комунікативну; 2) виховну, освітню; 3) режимну, трудову, соціально-медичну, соціально-побутову, правозахисну; 4) діагностичну, прогностичну, охоронно-захисну; 5) соціально-педагогічну, соціально-психологічну; 6) рекламно-пропагандистську, координаційну, організаційно-управлінську; 7) попереджувально-профілактичну, соціально-корекційну, соціально-реабілітаційну, ресоціалізуючу функції.

18. До специфічних функцій соціально-педагогічної роботи всього персоналу колонії О. Л. Караман відносить: 1) функцію програмування й планування, організаторську, комунікативну; 2) виховну, освітню; 3) режимну, трудову, правозахисну; 4) діагностичну, прогностичну, охоронно-захисну; соціально-медичну, соціально-побутову, 5) соціально-педагогічну, соціально-психологічну; 6) рекламно-пропагандистську, координаційну, організаційно-управлінську; 7) попереджувально-профілактичну, соціально-корекційну, соціально-реабілітаційну, ресоціалізуючу функції.

19. Утворення умов для всебічного правового, морального, трудового, художньо-естетичного, фізичного розвитку; задоволення потреб в реалізації внутрішніх потенціалів і самореалізації особистості засудженого в період крайнього загострення його протиріч із суспільством й самим собою – це зміст: 1) трудової функції; 2) режимної функції; 3) виховної функції; 4) правозахисної функції.

20. До основних психофізіологічних якостей професійного портрету соціального педагога пенітенціарного закладу О. Л. Караман відносить: 1) розумову активність; 2) сформованість психічних процесів; 3) урівноваженість емоційно-вольових проявів; 4) саморегуляцію психічних станів; 5) нервово-психічну рухливість; 6) фізичну активність.

21. До ресурсів соціально-виховної роботи з неповнолітніми належать (за О. Безпалько, О. Караман): 1) професійні; 2) зовнішні; 3) особистісні; 4) внутрішні.

22. Зовнішні ресурси соціально-виховної роботи з неповнолітніми поділяються на: 1) фінансові, матеріальні; 2) людські, інституційні; 3) технологічні, інформаційні; 4) економічні, політичні; 5) педагогічні, соціальні.

23. Різновид соціальної відповідальності, яка закріплена у законодавстві і забезпечуваний державою юридичний обов'язок правопорушника пізнати примусового позбавлення певних цінностей, що йому належать – це юридична відповідальність: 1) ні; 2) так.

24. В. Н. Наливайко представляє структуру ресоціалізаційного процесу як інтеграцію таких етапів: 1) виправлення; 2) адаптація до умов виконання кримінального покарання і перевиховання; 3) виховна робота; 4) підготовка засудженого до звільнення; 5) звільнення і соціальна адаптація до умов життя на волі.

25. М. С. Рибак представляє структуру ресоціалізаційного процесу як інтеграцію таких етапів: 1) встановлення приналежності засудженого до позитивної, негативної або нейтральної соціальної групи, до якої він може відноситися з урахуванням його інтелектуальних і вольових якостей; 2) створення умов для розриву негативних зв'язків з тією соціально небезпечною групою, з якою засуджений встановив відносини; 3) виправлення; 4) підготовка засудженого до звільнення; 5) виховна робота; 6) соціальна адаптація.

26. Оберіть принцип, який передбачає надання індивідуальної соціально-педагогічної допомоги всім засудженим, хто її потребує: 1) толерантності; 2) гуманності; 3) клієнтоцентризму; 4) адресності.

27. Вкажіть послідовність етапів соціально-педагогічної роботи із засудженими у виховній колонії: 1) етап ресоціалізації; 2) етап соціальної адаптації; 3) діагностичний та адаптаційний етап.

28. Етап соціальної адаптації засуджених у виховній колонії відбувається: 1) по прибуттю засудженого в установу; 2) у період підготовки засудженого до звільнення; 3) в ході відбування покарання.

29. Діагностичний та адаптаційний етап засуджених у виховній колонії триває протягом: 1) двох діб; 2) двох тижнів; 3) двох місяців.

30. На дільниці карантину, діагностики і розподілу у ВК відбувається: 1) етап ресоціалізації; 2) етап соціальної адаптації; 3) діагностичний та адаптаційний етап.

3.5. Навчально-методичне забезпечення курсу «Соціальне регулювання поведінкових девіацій» (автор Сушик Н. С.)

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1.1

Характеристика навчальної дисципліни «Соціальне регулювання поведінкових девіацій» для денної і заочної форм навчання

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни		
		Вибіркова	Денна	Заочна
Денна / заочна форма навчання	23 Соціальна робота, 231 Соціальна робота, Соціальна робота, магістр	Рік навчання	6	7
Кількість годин / кредитів 120 год. / 4 кредити		Семестр	11	13
ІНДЗ: немає		Лекції	20 год.	8 год.
		Практичні (семінарські)	20 год.	10 год.
		Самостійна робота	72 год.	88 год.
		Консультації	8 год.	14 год.
		Форма контролю	залік	залік

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни «Соціальне регулювання поведінкових девіацій» є сформувати професійну компетентність фахівців із соціальної роботи та роботи з суб'єктами пробації, викладачів оптимально та ефективно здійснювати соціальне регулювання девіантної поведінки дітей і молоді.

Завданнями навчальної дисципліни «Соціальне регулювання поведінкових девіацій» є сформувати:

1) здатність аналізувати соціальний та індивідуальний контекст проблем особи, сім'ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи, планувати втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи.

2) систему знань з соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді;

3) вміння та навички оптимально й ефективно здійснювати соціальну профілактику девіантної поведінки дітей і молоді;

4) здатність демонструвати ініціативу, самостійність, оригінальність, генерувати нові ідеї для розв'язання завдань професійної діяльності;

5) здатність організовувати спільну діяльність фахівців різних галузей, здійснювати їх підготовку до виконання завдань соціальної роботи, ініціювати

та координувати командну роботу.

Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни «Соціальне регулювання поведінкових девіацій» із теорією та технологіями соціальної роботи, соціальною педагогікою, психологією, соціологією.

КОМПЕТЕНЦІЇ

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні проблеми і професійні завдання в галузі соціальної роботи, що передбачає здійснення соціального регулювання девіантної поведінки дітей і молоді.

Загальні компетентності (ЗК):

1. Здатність аналізувати інформацію, оцінювати можливості її використання в професійній діяльності.
2. Здатність до критичного мислення, аналізу та синтезу.
3. Здатність генерувати нові ідеї й нестандартні підходи до їх реалізації (креативність).
4. Здатність розробляти і управляти соціальними проектами.
5. Здатність налагоджувати соціальну взаємодію, співробітництво, партнерство.

Фахові компетентності (ФК):

1. Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати та моделювати соціальні ситуації щодо попередження девіантної поведінки дітей і молоді.
2. Здатність розробляти та впроваджувати програми соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді.
3. Здатність застосовувати форми, методи, засоби соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді.
4. Здатність оцінювати процес і результат соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді.
5. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (експертами з інших галузей/видів професійної діяльності), налагоджувати взаємодію державних, громадських і комерційних організацій на підґрунті соціального партнерства.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Структура навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання представляється у вигляді таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Структура навчальної дисципліни «Соціальне регулювання поведінкових девіацій» для денної та заочної форм навчання

Назви змістових модулів і тем	Лекції	Прак- тичні заняття	Лекції	Прак- тичні заняття
	Денна форма		Заочна форма	
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді				
Тема 1. Соціальна профілактика девіантної поведінки дітей і молоді	2	2	2	—

Тема 2. Форми соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді	2	2	–	2
Тема 3. Методи соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді	2	2	–	2
Тема 4. Кодекс безпечного освітнього середовища (КБОС)	2	2	–	–
Разом за змістовим модулем 1	8	8	2	4
Змістовий модуль 2. Практичні основи соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді				
Тема 5. Соціальна профілактика булінгу серед дітей і молоді	4	4	2	2
Тема 6. Соціальна профілактика торгівлі людьми серед молоді	4	4	2	2
Тема 7. Соціальна профілактика віктимної поведінки дітей і молоді	2	2	2	–
Тема 8. Соціальна профілактика адиктивної поведінки дітей і молоді	2	2	–	2
Разом за змістовим модулем 2	12	12	6	6
Всього годин:	20	20	8	10

3. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді

Тема 1. Соціальна профілактика девіантної поведінки дітей і молоді

Сутність і причини формування девіантної поведінки дітей і молоді. Класифікації девіантної поведінки дітей і молоді за різними критеріями. Сутність, види, об'єкт, суб'єкти соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді. Принципи, стратегії, моделі соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді. Програма соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді. Практичні рекомендації для підвищення ефективності соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді.

Основні поняття: девіантна поведінка, агресивна поведінка, адиктивна поведінка, аморальна поведінка, віктимна поведінка, делінквентна поведінка, конфліктна поведінка, суїцидальна поведінка, соціальна профілактика девіантної поведінки дітей і молоді.

План практичного заняття 1. Соціальна профілактика девіантної поведінки дітей і молоді

1. Сутність і причини формування девіантної поведінки дітей і молоді.
2. Класифікації девіантної поведінки дітей і молоді за різними критеріями.
3. Сутність, види, об'єкти, суб'єкти соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді.
4. Принципи, стратегії, моделі соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді.

5. Програма соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді.
6. Практичні рекомендації для підвищення ефективності соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді.

Література для вивчення теми: 10, 11, 16, 28, 37, 54.

Тема 2. Форми соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді

Сутність, ознаки, класифікація форм соціальної профілактики. Відеолекторій як форма соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді: технологія проведення. Тренінг як групова форма соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді: технологія проведення. Ігрова година з використанням настільних просвітницько-профілактичних ігор: технологія проведення. Просвітницько-профілактичне заняття з використанням коміксів: технологія проведення.

Основні поняття: форма соціальної профілактики, відеолекторій, тренінг, настільна просвітницько-профілактична гра, ігрова година з використанням настільних просвітницько-профілактичних ігор, комікс, просвітницько-профілактичне заняття з використанням коміксів.

План практичного заняття 2. Форми соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді

1. Сутність, ознаки, класифікація форм соціальної профілактики.
2. Відеолекторій – форма соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді: технологія проведення.
3. Тренінг – групова форма соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді: технологія проведення.
4. Ігрова година з використанням настільних просвітницько-профілактичних ігор: технологія проведення.
5. Просвітницько-профілактичне заняття з використанням коміксів: технологія проведення.

Література для вивчення теми: 1, 2, 12, 16, 23, 24, 25, 37, 41, 47, 50.

Тема 3. Методи соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді

Сутність і класифікація методів соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді. Сутність, особливості, етапи, умови оптимального й ефективного застосування методів: інформаційного повідомлення, мозкового штурму, дискусії, вправ або вправляння, кейсів (розв'язання проблемних ситуацій).

Основні поняття: метод соціальної профілактики, інформаційне повідомлення, мозковий штурм, дискусія, метод вправ або вправляння, метод кейсів (розв'язання проблемних ситуацій).

План практичного заняття 3. Методи соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді

1. Особливості, етапи, умови оптимального й ефективного застосування методу інформаційного повідомлення.
2. Особливості, етапи, умови оптимального й ефективного застосування методу мозкового штурму.

3. Особливості, етапи, умови оптимального й ефективного застосування методу дискусії.

4. Особливості, етапи, умови оптимального й ефективного застосування методу вправ або вправляння.

5. Особливості, етапи, умови оптимального й ефективного застосування методу кейсів (розв'язання проблемних ситуацій).

Література для вивчення теми: 2, 16, 17, 28, 45, 47.

Тема 4. Кодекс безпечного освітнього середовища (КБОС)

Сутність та принципи безпечного освітнього середовища. Мета, завдання, практичне значення документа закладу освіти «Кодекс безпечного освітнього середовища». Структура документа закладу освіти «Кодекс безпечного освітнього середовища». Алгоритм розроблення документа закладу освіти «Кодекс безпечного освітнього середовища». Моніторинг дотримання положень КБОС.

Основні поняття: освітнє середовище, безпечне освітнє середовище, кодекс безпечного освітнього середовища.

План практичного заняття 4. Кодекс безпечного освітнього середовища (КБОС)

1. Сутність і принципи безпечного освітнього середовища.

2. Мета, завдання, практичне значення документа закладу освіти «Кодексу безпечного освітнього середовища».

3. Структура документа закладу освіти «Кодекс безпечного освітнього середовища».

4. Алгоритм розроблення документа закладу освіти «Кодекс безпечного освітнього середовища».

5. Моніторинг дотримання положень КБОС.

Література для вивчення теми: 58, 59, 60.

Питання для самоконтролю до змістового модуля 1

1. Сутність і причини формування девіантної поведінки дітей і молоді.
2. Класифікації девіантної поведінки дітей і молоді за різними критеріями.
3. Діагностика девіантної поведінки дітей і молоді.
4. Сутність, види, мета, завдання соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді
5. Об'єкти, суб'єкти соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді.
6. Принципи соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді.
7. Стратегії, моделі соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді.
8. Діагностика девіантної поведінки дітей і молоді.
9. Програма соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді.
10. Практичні рекомендації для підвищення ефективності соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді.
11. Сутність, ознаки, класифікація форм соціальної профілактики.

12. Відеолекторій – форма соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді.
13. Технологія проведення відеолекторію.
14. Тренінг – групова форма соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді.
15. Технологія проведення тренінгу.
16. Ігрова година з використанням настільних просвітницько-профілактичних ігор.
17. Технологія проведення ігрової години з використанням настільних просвітницько-профілактичних ігор.
18. Просвітницько-профілактичне заняття з використанням коміксів.
19. Технологія проведення просвітницько-профілактичного заняття з використанням коміксів.
20. Сутність, класифікація методів соціальної профілактики.
21. Особливості, етапи, умови оптимального й ефективного застосування методу інформаційного повідомлення.
22. Особливості, етапи, умови оптимального й ефективного застосування методу мозкового штурму.
23. Особливості, етапи, умови оптимального й ефективного застосування методу дискусії.
24. Особливості, етапи, умови оптимального й ефективного застосування методу вправ або вправляння.
25. Особливості, етапи, умови оптимального й ефективного застосування методу кейсів (розв'язання проблемних ситуацій).
26. Сутність і принципи безпечного освітнього середовища.
27. Мета, завдання, практичне значення документа закладу освіти «Кодекс безпечного освітнього середовища».
28. Структура документа закладу освіти «Кодекс безпечного освітнього середовища».
29. Алгоритм розроблення документа закладу освіти «Кодекс безпечного освітнього середовища».
30. Моніторинг дотримання положень КБОС.

Змістовий модуль 2. Практичні основи соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді

Тема 5. Соціальна профілактика буллінгу серед дітей і молоді

Сутність, особливості, класифікація буллінгу за різними критеріями. Етапи та структура буллінгу. Індивідуальні характеристики буллера (агресора). Індивідуальні характеристики дітей-жертв буллінгу. Алгоритм дій педагогічних працівників ЗЗСО та фахівців соціальної сфери з метою виявлення та реагування на ситуацію буллінгу серед дітей і молоді. Програма соціальної профілактики буллінгу серед дітей і молоді. Партнерська мережа освітнього закладу з метою виявлення, реагування, профілактики буллінгу серед дітей і молоді. Практичні рекомендації для підвищення ефективності соціальної профілактики буллінгу серед дітей і молоді.

Основні поняття: агресивна поведінка, булінг, кібербулінг, буллер (агресор), жертва булінгу, соціальна профілактика булінгу серед дітей і молоді.

План практичних занять 5–6. Соціальна профілактика булінгу серед дітей і молоді

1. Сутність, особливості, класифікація булінгу за різними критеріями. Етапи та структура булінгу.

2. Індивідуальні характеристики буллера (агресора) та дітей-жертв булінгу.

3. Діагностика соціально-психологічної атмосфери в учнівських, педагогічному колективах, ефективності соціальної профілактики булінгу в ЗЗСО.

4. Алгоритм дій педагогічних працівників ЗЗСО та фахівців соціальної сфери з метою виявлення та реагування на ситуацію булінгу серед дітей і молоді.

5. Програма соціальної профілактики булінгу серед дітей і молоді.

6. Партнерська мережа освітнього закладу з метою виявлення, реагування, профілактики булінгу серед дітей і молоді.

7. Практичні рекомендації для підвищення ефективності соціальної профілактики булінгу серед дітей і молоді.

Література для вивчення теми: 7, 8, 27, 29, 30, 31, 32, 35, 36, 39, 42, 43,44, 50, 51, 58.

Тема 6. Соціальна профілактика торгівлі людьми серед молоді

Сутність, причини, етапи, наслідки торгівлі людьми. Сутність, види, мета, завдання, зміст соціальної профілактики торгівлі людьми серед молоді. Діагностика ставлення молоді до проблеми торгівлі людьми. Програма соціальної профілактики торгівлі людьми серед молоді. Форми, методи, засоби соціальної профілактики торгівлі людьми серед молоді. Практичні рекомендації для проведення соціальної профілактики торгівлі людьми серед молоді.

Основні поняття: торгівля людьми, зовнішня і внутрішня торгівля людьми, вербування особи, експлуатація особи, молодь, соціальна профілактика торгівлі людьми.

План практичного заняття 7–8.

1. Сутність, причини, етапи, наслідки торгівлі людьми.

2. Сутність, види, мета, завдання, зміст соціальної профілактики торгівлі людьми серед молоді.

3. Діагностика ставлення молоді до проблеми торгівлі людьми.

4. Програма соціальної профілактики торгівлі людьми серед молоді.

5. Форми, методи, засоби соціальної профілактики торгівлі людьми серед молоді.

6. Практичні рекомендації для проведення соціальної профілактики торгівлі людьми серед молоді.

Література для вивчення теми: 1, 12, 15, 21, 33, 34, 41, 46, 48, 56.

Тема 7. Соціальна профілактика віктимної поведінки дітей і молоді

Сутність, класифікація, етапи формування віктимної поведінки дітей і молоді. Сутність, види, мета, завдання, зміст соціальної профілактики віктимної поведінки дітей і молоді. Діагностика схильності дітей і молоді до віктимної поведінки. Програма соціальної профілактики віктимної поведінки дітей і молоді. Форми, методи, засоби соціальної профілактики віктимної поведінки дітей і молоді.

Основні поняття: жертва, віктимізація, віктимність, віктимна поведінка, етапи формування віктимної поведінки, соціальна профілактика віктимної поведінки дітей і молоді.

План практичного заняття 9. Соціальна профілактика віктимної поведінки дітей і молоді

1. Сутність, класифікація віктимної поведінки дітей і молоді.
2. Сутність, види, мета, завдання, зміст соціальної профілактики віктимної поведінки дітей і молоді.
3. Діагностика схильності дітей і молоді до віктимної поведінки
4. Програма соціальної профілактики віктимної поведінки дітей і молоді.
5. Форми, методи, засоби соціальної профілактики віктимної поведінки дітей і молоді.

Література для вивчення теми: 3, 4, 5, 6, 9, 18, 19, 20, 40, , 49, 52, 53, 55.

Тема 8. Соціальна профілактика адиктивної поведінки дітей і молоді

Сутність і причини формування адиктивної поведінки дітей і молоді. Класифікація й етапи формування адиктивної поведінки дітей і молоді. Сутність, види, мета, завдання, зміст соціальної профілактики адиктивної поведінки дітей і молоді. Програма соціальної профілактики адиктивної поведінки дітей і молоді. Форми, методи, засоби соціальної профілактики адиктивної поведінки дітей і молоді. Практичні рекомендації для підвищення ефективності соціальної профілактики адиктивної поведінки дітей і молоді.

Основні поняття: адиктивна поведінка, психоактивна речовина, хімічна адиктивна поведінка, нехімічна адиктивна поведінка, соціальна профілактика адиктивної поведінки, здоров'я, здоровий спосіб життя, здоров'язбережувальні компетенції.

План практичного заняття 10. Соціальна профілактика адиктивної поведінки дітей і молоді

1. Сутність і причини формування адиктивної поведінки дітей і молоді.
2. Класифікація й етапи формування адиктивної поведінки дітей і молоді.
3. Сутність, види, мета, завдання, зміст соціальної профілактики адиктивної поведінки дітей і молоді.
4. Програма соціальної профілактики адиктивної поведінки дітей і молоді.
5. Форми, методи, засоби соціальної профілактики адиктивної поведінки дітей і молоді.
6. Практичні рекомендації для підвищення ефективності соціальної профілактики адиктивної поведінки дітей і молоді.

Література для вивчення теми: 13, 14, 22, 38, 52, 57.

Питання для самоконтролю до змістового модуля 2

1. Сутність, особливості буллінгу серед дітей і молоді.
2. Класифікація буллінгу за різними критеріями.
3. Етапи та структура буллінгу.
4. Індивідуальні характеристики буллера (агресора).
5. Індивідуальні характеристики дітей-жертв буллінгу.
6. Діагностика соціально-психологічної атмосфери в учнівських, педагогічному колективах, ефективності соціальної профілактики буллінгу в ЗЗСО.
7. Алгоритм дій педагогічних працівників ЗЗСО та фахівців соціальної сфери з метою виявлення та реагування на ситуацію буллінгу серед дітей і молоді.
8. Програма соціальної профілактики буллінгу серед дітей і молоді.
9. Партнерська мережа освітнього закладу з метою виявлення, реагування, профілактики буллінгу серед дітей і молоді.
10. Практичні рекомендації для підвищення ефективності соціальної профілактики буллінгу серед дітей і молоді.
11. Сутність, причини торгівлі людьми.
12. Етапи та наслідки торгівлі людьми.
13. Сутність, види, мета, завдання, зміст соціальної профілактики торгівлі людьми серед молоді.
14. Діагностика ставлення молоді до проблеми торгівлі людьми.
15. Програма соціальної профілактики торгівлі людьми серед молоді.
16. Форми, методи, засоби соціальної профілактики торгівлі людьми серед молоді.
17. Практичні рекомендації для проведення соціальної профілактики торгівлі людьми серед молоді.
18. Сутність, етапи формування віктимної поведінки дітей і молоді.
19. Класифікація віктимної поведінки дітей і молоді.
20. Сутність, види, мета, завдання, принципи соціальної профілактики віктимної поведінки дітей і молоді.
21. Діагностика схильності дітей і молоді до віктимної поведінки
22. Програма соціальної профілактики віктимної поведінки дітей і молоді.
23. Форми, методи, засоби соціальної профілактики віктимної поведінки дітей і молоді.
24. Сутність і причини формування адиктивної поведінки дітей і молоді.
25. Класифікація адиктивної поведінки дітей і молоді.
26. Етапи формування адиктивної поведінки дітей і молоді.
27. Сутність, види, мета, завдання соціальної профілактики адиктивної поведінки дітей і молоді.
28. Програма соціальної профілактики адиктивної поведінки дітей і молоді.
29. Форми, методи, засоби соціальної профілактики адиктивної поведінки дітей і молоді.
30. Практичні рекомендації для підвищення ефективності соціальної профілактики адиктивної поведінки дітей і молоді.

4. Завдання для самостійної роботи

1. Скласти глосарій основних понять з навчальної дисципліни «Соціальне регулювання поведінкових девіацій» за алфавітом.

2. Побудувати партнерську мережу закладу загальної середньої освіти з метою соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і учнівської молоді (див. таблиця 4.1).

Таблиця 4.1

Партнерська мережа закладу загальної середньої освіти з метою соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і учнівської молоді

№	Назва партнерської організації	Короткий перелік послуг партнерської організації, потрібних освітньому закладу
1.	Центр практичної психології та соціальної роботи управління освіти Луцької міської ради	
2.	Служба у справах дітей Луцької міської ради	
3.	Управління соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Луцької міської ради	
4.	Сектор кримінальної міліції у справах дітей Луцького МВ УМВС України у Волинській області	

3. Підібрати діагностичний інструментарій для вивчення рівня сформованості девіантної поведінки дітей і молоді: 1) агресивної; 2) адиктивної; 3) аморальної; 4) віктимної; 5) делінквентної; 5) конфліктної; 6) суїцидальної тощо.

4. Розробити програму первинної соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді (наприклад, соціальної профілактики агресивної поведінки дітей і молоді; соціальної профілактики адиктивної поведінки дітей і молоді; соціальної профілактики делінквентної поведінки дітей і молоді; соціальної профілактики віктимної поведінки дітей і молоді, соціальної профілактики суїцидальної поведінки дітей і молоді).

5. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Форми оцінювання: усне опитування у вигляді мультимедійного представлення розробленого за темами проєктів, модульна контрольна робота, підсумкове тестування.

Таблиця 5.1

Розподіл балів з навчальної дисципліни «Соціальне регулювання поведінкових девіацій» для денної та заочної форм навчання

Поточний контроль (макс = 40 балів)								Модульний контроль (макс = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1								Модуль 2		
Денна форма навчання										
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				МКР 1	МКР 2	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	30	30	
4	4	4	4	8	8	4	4			
Заочна форма навчання										
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				МКР 1	МКР 2	100
T2		T3		T5	T6	T8		30	30	
8		8		8	8	8				

Таблиця 5.2

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90–100	Відмінно	Зараховано
82–89	Дуже добре	
75–81	Добре	
67–74	Задовільно	
60–66	Достатньо	
1–59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

- Активізація соціальної роботи в місцевих громадах : досвід впровадження освітньо-профілактичного компонента проекту «Попередження торгівлі людьми шляхом розвитку соціальної роботи та мобілізації громад, 2009–2011 роки» / О. В. Безпалько, Т. Г. Веретенко, І. Д. Зверева, Ю. В. Малієнко, Ж. В. Петрочко. – К. : ТОВ «Основа», 2012. – 148 с.
- Активні методи просвітницької діяльності у профілактиці ВІЛ/СНІДу та ризикованої поведінки : посіб. для спец. приймальників-розподільників, притулків для неповнолітніх та виховних колоній / за заг. ред.: Р. Х. Вайноли, Т. Л. Лях; авт.-упор.: О. В. Безпалько та ін. – К. : ТОВ «ДКБ «РОТЕКС», 2007. – 190 с.

3. Андронникова О. О. Виктимное поведение подростков: факторы возникновения и профилактика : монография / О. О. Андронникова ; Новосибирск : НГИ, 2005. – 300 с.
4. Бірюкова М. Зробимо Інтернет безпечним для дітей. Тренінгове заняття / М. Бірюкова // Соціальний педагог. – 2012. – № 7 (67). – С. 37–42.
5. Бовть О. Б. Віктимна поведінка як психологічна проблема / О. Б. Бовть // Соц. психологія. – 2004. – № 4 (6). – С. 14–22.
6. Бовть О. Б. Проблеми шкільної віктимізації та її запобігання / О. Б. Бовть // Педагогіка і психологія. – 2009. – № 4. – С. 105–116.
7. Брочковська Ю. Б. Буллінг як соціально-психологічна проблема / Ю. Б. Брочковська, С. С. Стельмах // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Сер.: Психологічна. – 2011. – Вип. 2. – С. 145–154.
8. Бэрон Р. Агрессия / Р. Бэрон, Д. Ричардсон. – СПб. : Питер, 2001. – 352 с.
9. Вакуліч Т. М. Психологія віктимної поведінки : навч. посіб. / Т. М. Вакуліч. – Київ : Наук. світ, 2009. – 152 с.
10. Вольнова Л. М. Профілактика девіантної поведінки підлітків: навч.-метод. посібник до спецкурсу «Психологія девіацій» для студентів спеціальності «Соціальна робота» у двох частинах / Л. М. Вольнова. – Ч. 1. Теоретична частина. – 2-ге вид., перероб і доповн. – К., 2016. – 188 с.
11. Вольнова Л. М. Профілактика девіантної поведінки підлітків: навч.-метод. посібник до спецкурсу «Психологія девіацій» для студентів спеціальності «Соціальна педагогіка» у двох частинах. – Ч. II. Практична частина / Л. М. Вольнова. – 2-ге вид., перероб і доповн. – К., 2016. – 193 с.
12. Галопом по Європах: настільна просвітницько-профілактична гра : інструкція та метод. реком. / авт. кол.: Т. В. Журавель, Т. Л. Лях, О. М. Нікітіна. – К. : УФ «Благополуччя дітей», 2011. – 55 с.
13. Голоцван О. А. Я – моє здоров'я – моє життя: навч.-метод. посіб. / О. А. Голоцван. – К. : Навч. книга, 2005. – 45 с.
14. Гусак П. М. Профілактика вживання психоактивних речовин підлітками [Текст] : монографія / П. М. Гусак, Т. А. Мартинюк, І. І. Сидорук. – Луцьк : Вежа-Друк, 2013. – 484 с.
15. Данильчук Л. О. Профілактика торгівлі людьми: технології соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю / Л. О. Данильчук // Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – 2011. – № 8. – С. 102–107.
16. Дети в кризисных ситуациях: профилактика негативных явлений и социально-психологическая помощь / под общ. ред. И. Д. Зверевой. – К. : Научн. свет, 2001. – 63 с.
17. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. проф. І. Д. Звереві. – Київ ; Сімферополь : Універсум, 2012. – 536 с.
18. Євсюкова М. Урок «Безпечний Інтернет». Для дітей-користувачів мережі Інтернет (11–16 років) // Соціальний педагог. – 2012. – № 7. – С. 35–36.
19. Желізняк Л. Д. Веб-квест «Безпека в Інтернеті» / Л. Д. Желізняк // Інформатика в школі. – 2014. – № 1. – С. 42–44.

20. Знаємо та реалізуємо свої права: навч.-метод. посіб. / С. Ф. Константинов, Я. М. Квітка, Ж. В. Савич, Н. О. Лещук. – К.: Наш час, 2007. – 224 с.
21. Ковальчук Л. Г. Основні теоретико-методологічні засади соціально-педагогічної профілактики торгівлі дітьми / Л. Г. Ковальчук // Вісн. Черкас. університету. Серія «Педагогічні науки». – Черкаси, 2008. – Вип. 123. – С. 66–71.
22. Лещук Н. О. Програма факультативного курсу «Сприяння просвітницькій роботі «рівний – рівному» серед молоді України щодо здорового способу життя»: навч.-метод. посіб. / Н. О. Лещук, Ж. В. Савич. – К.: Наш час, 2007. – 52 с.
23. Лях Т. Л. Комікси у профілактичних програмах / Т. Л. Лях // Соціальний педагог. – 2014. – №1 (85). – С. 4–11.
24. Лях Т. Л. Настільні ігри як інтерактивний метод просвітницько-профілактичної роботи / Т. Л. Лях // Соціальна робота в Україні : теорія та практика. – 2009. – № 4. – С. 37–45.
25. Лях Т. Л. Програма «Твоє життя – твій вибір!» : Використання коміксів у профілактично-виховній роботі : метод. реком. // Т. Л. Лях. – УФ «Благополуччя дітей», 2011. – 16 с.
26. Моє майбутнє: навч.-метод. посіб. / Ж. В. Савич, З. А. Сивогракова, Н. О. Лещук. – К.: Наш час, 2007. – 48 с.
27. Найдьонова Л. А. Кібербулінг, або віртуальна агресія: способи розпізнання і захист дитини : методичні рекомендації / Л. А. Найдьонова // Бібліотека «Шкільного світу». Психолог. Бібліотека. – 2014. – № 6. – С. 1–91.
28. Овчарова Р. В. Справочная книга социального педагога / Р. В. Овчарова. – М.: ТЦ «Сфера», 2001. – 480 с.
29. Організація роботи з розв'язання проблеми насильства в школі: навч.-метод. посіб. / упор.: Є. В. Дубровська, М. Е. Ясеновська. – К., 2011. – 96 с.
30. Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція : метод. посіб. для виховної роботи з учнями з питань протидії торгівлі людьми : 7 клас ; наук. кер. та ред. І. Д. Звереві та Ж. В. Петрочко. – К. : ФО-П Буря О. Д., 2014. – 188 с.
31. Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція : метод. посіб. для виховної роботи з учнями з питань протидії торгівлі людьми : 8 клас ; наук. кер. та ред. І. Д. Звереві та Ж. В. Петрочко. – К. : ФОП Буря О. Д., 2014. – 168 с.
32. Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція : метод. посіб. для виховної роботи з учнями з питань протидії торгівлі людьми : 9 клас ; наук. кер. та ред. І. Д. Звереві та Ж. В. Петрочко. – К. : ФОП Буря О. Д., 2014. – 164 с.
33. Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція : метод. посіб. для виховної роботи з учнями з питань протидії торгівлі людьми : 10 клас ; наук. кер. та ред. І. Д. Звереві та Ж. В. Петрочко. – К. : ФОП Буря О. Д., 2014. – 140 с.
34. Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція : метод. посіб. для виховної роботи з учнями з питань протидії торгівлі людьми : 11 клас ;

- наук. кер. та ред. І. Д. Звереві та Ж. В. Петрочко. – К. : ФОП Буря О. Д., 2014. – 132 с.
35. Петрановська Л. Шкільне цькування як хвороба групи: причини й лікування [Електронний ресурс] / Л. Петрановська // Матеріали Міжнародної практичної конференції «Сучасна сім'я. Профілактика ризикованої поведінки» (27–28 квітня 2016 р.). – К. : «Український фонд «Благополуччя дітей». – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=KVDPOuyv-kMO>
 36. Предотвращение насилия в образовательных учреждениях: метод. пособие для педагогических работников / Л. А. Глазырина, М. А. Костенко; под ред. Т. А. Епояна. – М.: БЭСТ-принт, 2015. – 145 с.
 37. Профілактика ВІЛ/СНІДу та ризикованої поведінки серед вихованців притулків для неповнолітніх: збірка інформаційних, методичних, ілюстративних матеріалів для спеціалістів / за заг. ред. Т. В. Журавель, Т. Л. Лях; авт.-упор.: О. В. Безпалько та ін. – К., 2004. – С. 5–15.
 38. Прояви турботу і обачливості: навч.-метод. посіб. / О. А. Голоцван, Б. М. Ворник. – К.: Наш час, 2007. – 232 с.
 39. Психолого-педагогічна робота у загальноосвітніх навчальних закладах з профілактики насильства над дітьми: метод. посіб. / автор.-упоряд.: Т. В. Вовчок, Н. П. Степура, І. С. Даниленко та ін.; за заг. ред. Т. П. Цюман. – К.: ВПЦ «Експрес». – 2009. – 328 с.
 40. Развитие и воспитание детей, ставших жертвами неблагоприятных условий (социально-педагогическая виктимология) // Основы социальной педагогики: учеб. пособ. / под. ред. П. И. Пидкасистого. – М.: Пед. общ. России, 2002. – С. 148–153.
 41. Рожеві окуляри: настільна просвітницько-профілактична гра : інструкція та метод. реком. / авт. кол.: Т. В. Журавель, Т. Л. Лях, О. М. Нікітіна. – К. : УФ «Благополуччя дітей», 2011. – 20 с.
 42. Руководство по реализации программы «Профилактика и реагирование на насилие в школах Восточно-Казахстанской области». – Астана: ЮНИСЕФ, 2014. – 100 с.
 43. Руланн Э. Как остановить травлю в школе: Психология моббинга / Э. Руланн. – М: Генеза, 2012. – 264 с.
 44. Солдатова Г. Буллинг в школах – что это такое и как с ним бороться?: видеолекция [Электронный ресурс] / Г. Солдатова. – Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=LcLU0EKqGtw>
 45. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія / за заг. ред. І. Д. Звереві. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 336 с.
 46. Соціальна профілактика торгівлі людьми : навч.-метод. посібник / за ред. К. Б. Левченко, І. М. Трубавіної. – К. : ТОВ «Агентство «Україна»», 2007. – 352 с.
 47. Соціальна робота в Україні: теорія та практика: посібник для підвищення кваліфікації психологів центрів соціальних служб для молоді. Ч. 5. / за ред. А. Я. Ходорчук. – К.: ДЦССМ, 2003. – 264 с.

48. Соціально-педагогічні основи протидії торгівлі людьми та експлуатації дітей: навч.-метод. посіб. / К. Б. Левченко, Л. Г. Ковальчук, О. А. Удалової / [та ін.]; [«Агентство «Україна»»]. – К., 2011. – 292 с.
49. Спілкуємося й діємо: навч.-метод. посіб. / Ж. В. Савич, О. В. Безпалько. – К.: Наш час, 2006. – 120 с.
50. СТОП-насильству! : просвітницько-профілактична настільна карткова гра : метод. реком. / авт. кол.: Т. В. Журавель, Т. Л. Лях, О. М. Нікітіна, К. В. Сергеева. – Видавничо-поліграфічна компанія «ОБНОВА», 2011. – 20 с.
51. Сушик Н. Буллінг серед дітей як соціально-педагогічна проблема в загальноосвітніх навчальних закладах [Електронний ресурс] / Н. Сушик // Нова педагогічна думка. – 2017. – № 1(89). – С. 49–52. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2017_1_14
52. Сушик Н. Програма діяльності соціального педагога з формування безпечної поведінки підлітків у мережі Інтернет / Н. Сушик // Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи: Збірник статей // FOLIA COMENIANA : Вісник Польсько-української науково-дослідницької лабораторії психодидактики імені Я. А. Коменського / гол. ред. Осадченко І. І. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2017. – С. 72–76.
53. Сушик Н. С. Програма первинної соціально-педагогічної профілактики віктимної поведінки підлітків у загальноосвітньому навчальному закладі / Н. С. Сушик, П. В. Панасюк // Партнерська взаємодія у системі інститутів соціальної сфери: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (5–6 травня 2016 р., м. Ніжин) / за заг. ред. О. В. Лісовця. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. Миколи Гоголя, 2016. – С. 167–171.
54. Сушик Н. Соціальна профілактика девіантної поведінки підлітків [Електронний ресурс] / Н. Сушик // Нова педагогічна думка. – 2018. – № 1(93). – С. 83–86. – Режим доступу: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/241725.pdf>
55. Сушик Н. Соціально-педагогічна профілактика віктимної поведінки підлітків: теоретичний аспект [Електронний ресурс] / Н. Сушик // Нова педагогічна думка. – 2016. – № 1(85). – С. 38–41. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2016_1_12
56. Сушик Н. Соціально-педагогічна профілактика торгівлі людьми серед учнівської молоді: мета, завдання, зміст, види, форми, методи / Н. Сушик, О. Шинкарук // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки : [зб. наук. праць]. Сер.: Педагогічні науки. – 2015. – № 1 (302). – С. 173–177.
57. Твоє життя – твій вибір: навч.-метод. посіб. / З. А. Сивогракова, Н. О. Лещук, Н. В. Зимівець, Т. П. Авельцева, І. Г. Сомова. – К.: Наш час, 2006. – 167 с.
58. Творимо разом світ, безпечний для дитини : інфор. метод. матеріали / наук. кер. та ред. І. Д. Звереві. – К. : Український фонд «Благополуччя дітей», 2012. – 268 с.
59. Цюман Т. П. Кодекс безпечного освітнього середовища: метод. посіб. [Електронний ресурс] / Т. П. Цюман, Н. І. Бойчук / за заг. ред. Цюман Т. П.

- К. : Український фонд «Благополуччя дітей», 2018. – 56 с. – Режим доступу: https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/KBOS_book.pdf
60. Школа без насилія: метод. посібник / под ред. Н. Ю. Синягиной, Т. Ю. Райфшнайдер. – М.: АНО «ЦНПРО», 2015. – 150 с.

7. ЗРАЗОК ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Характеристика життя всередині освітнього закладу, система впливів і умов формування особистості, а також система можливостей для розвитку особистості, які містяться у соціальному та просторово-предметному оточенні, називається: 1) освітнім середовищем; 2) навчальним середовищем; 3) виховним середовищем; 4) соціально-психологічним середовищем.

2. Стан освітнього середовища, в якому наявні безпечні умови навчання та праці, комфортна міжособистісна взаємодія, що сприяє емоційному благополуччю учнів, педагогів і батьків, відсутні будь-які прояви насильства та є достатні ресурси для їх запобігання, а також дотримано прав і норм фізичної, психологічної, інформаційної та соціальної безпеки кожного учасника навчально-виховного процесу, називається: 1) безпечним освітнім середовищем; 2) безпечним навчальним середовищем; 3) безпечним виховним середовищем; 4) безпечним соціально-психологічним середовищем.

3. Документ закладу освіти, який повинен регулювати всі напрями діяльності закладу щодо порушень прав особистості на безпеку, а також питання її підтримки та втручання в ситуації, коли може виникати загроза її життю, здоров'ю та благополуччю, називається: 1) кодексом безпечного освітнього середовища; 2) кодексом безпечного навчального середовища; 3) кодексом безпечного виховного середовища; 4) кодексом безпечного соціально-психологічного середовища.

4. Диференційована соціальна група, яка набуває рис соціальної спільноти та має специфічні соціальні, культурні, психологічні й інші особливості, у тому числі й способу життя, перебуває у процесі соціалізації, має свій соціальний вік і відповідно до потреб часу має бути творцем або зачинателем нової соціальної та культурної реальності, називається: 1) досвідченими людьми; 2) зрілими людьми; 3) молоддю.

5. Система вчинків, дій або окремі вчинки, дії особи чи групи осіб, що відхиляються від соціальних норм (правових, моральних та ін.), прийнятих у конкретному суспільстві, наносять фізичну, психічну, моральну, матеріальну шкоду самій особі, оточуючим людям, суспільству в цілому, призводять до дезадаптації, десоціалізації особистості, ускладнюють її самореалізацію в різних аспектах життєдіяльності, називається: 1) дезадаптаційною поведінкою; 2) девіантною поведінкою; 3) маргінальною поведінкою.

6. Вид професійної діяльності соціальних працівників/соціальних педагогів, який включає комплекс заходів, спрямованих на попередження, виявлення, подолання негативного впливу факторів, причин, умов, які сприяють виникненню та формуванню відхилень у поведінці особи, називається: 1) соціальною профілактикою дезадаптаційної поведінки; 2) соціальною профілак-

тикою девіантної поведінки; 3) соціальним регулюванням девіантною поведінкою.

7. Соціальні педагоги закладів загальної середньої освіти, фахівці служб у справах дітей, соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, інших установ і організацій, діяльність яких спрямована на попередження та подолання девіантної поведінки дітей і молоді, виступають: 1) об'єктами соціальної профілактики; 2) експертами із соціальної профілактики; 3) суб'єктами соціальної профілактики.

8. Об'єктом соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді виступають: 1) верстви населення; 2) цільові групи дітей і молоді; 3) окремі особи цих вікових періодів.

9. Відповідно до вибору об'єкта впливу розрізняють такі види соціальної профілактики девіантної поведінки дітей і молоді: 1) загальну; 2) спеціальну; 3) групову; 4) індивідуальну.

10. Профілактика, спрямована на попередження негативного впливу факторів, причин, умов виникнення та формування девіантної поведінки дітей і молоді та проводиться серед цих вікових груп населення, називається: 1) загальною; 2) спеціальною; 3) індивідуальною.

11. Профілактика, орієнтована на цільові групи, котрі знаходяться в особливих (зокрема, складних життєвих, несприятливих для соціалізації) умовах, які підвищують ризик формування девіантної поведінки дітей і молоді, називається: 1) загальною; 2) спеціальною; 3) груповою; 4) індивідуальною.

12. Профілактика, спрямована на окрему дитину або молоду людину з метою попередження та подолання специфічних для них проблем соціалізації, називається: 1) загальною; 2) спеціальною; 3) груповою; 4) індивідуальною.

13. Відповідно до рівня сформованості виду девіантної поведінки дітей і молоді, її наслідків для особи, соціальної групи, суспільства фахівці із соціальної роботи визначають і проводять такі види соціальної профілактики: 1) первинну; 2) вторинну; 3) третинну.

14. Соціальна профілактика девіантної поведінки передбачає створення сприятливих умов для адаптації, соціалізації, самореалізації дітей і молоді з метою попередження виникнення цієї проблеми, називається: 1) первинною; 2) вторинною; 3) третинною.

15. Соціальна профілактика девіантної поведінки дітей і молоді, яка передбачає виявлення відхилень у поведінці та попередження їхнього подальшого формування, називається: 1) первинною; 2) вторинною; 3) третинною.

16. Соціальна профілактика девіантної поведінки дітей і молоді, спрямована на попередження переходу відхилень у поведінці в більш складну стадію та виникнення негативних наслідків і рецидивів, називається: 1) первинною; 2) вторинною; 3) третинною.

17. Спеціально розроблений комплекс форм, методів, засобів, спрямований на попередження виникнення і формування виду девіантної поведінки дітей і молоді або декількох пов'язаних між собою видів, форм девіацій шляхом підвищення рівня поінформованості, оволодіння відповідними вміннями та

навичками серед її учасників, називається: 1) технологією соціальної профілактики; 2) програмою соціальної профілактики; 3) профілактичним заходом.

18. Способи організації взаємодії соціального педагога/соціального працівника з дітьми та молоддю, спрямовані на створення умов для їх позитивної активності, вирішення відповідних завдань соціалізації, надання допомоги та підтримки, називаються: 1) формами соціально-педагогічної роботи; 2) методами соціально-педагогічної роботи; 3) засобами соціально-педагогічної роботи.

19. Сукупність прийомів і засобів, які використовуються для стимулювання та розвитку потенційних можливостей особистості, конструктивної діяльності щодо зміни несприятливої життєвої ситуації чи розв'язання проблем клієнтів, реалізації професійних завдань соціального педагога/соціального працівника, називається: 1) формами соціально-педагогічної роботи; 2) методами соціально-педагогічної роботи; 3) засобами соціально-педагогічної роботи.

20. Сучасна, цікава, доступна, ефективна форма соціальної профілактики, яка передбачає підбір, перегляд та обговорення тематичних відеоматеріалів для певної цільової групи осіб, називається: 1) тренінгом; 2) відеолекторієм; 3) документальним фільмом.

21. Усвідомлені, динамічні, періодичні або систематичні різні види та форми агресивної поведінки (залякування, знуцання, маніпулювання, приниження, третирування, цькування, жорстоке поводження та ін.), що здійснюються з боку однієї особи чи групи осіб щодо іншої особи (осіб), спрямовані на навмисне нанесення шкоди, при наявності реальної різниці в силі, статусі, владі, називаються: 1) буллінгом; 2) насильством; 3) вандалізмом.

22. Форма поведінки, яка полягає в розсиланні повідомлень, фотографій та відео агресивного характеру з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (електронної пошти, сайтів соціальних мереж, мобільних телефонів), називається: 1) шахрайством; 2) кібербуллінгом; 3) Інтернет-залежністю.

23. Комплекс соціально-педагогічних заходів, спрямованих на попередження, обмеження, нейтралізацію факторів, які впливають на поширення буллінгу серед дітей, що пов'язане з ризиками для їхнього здоров'я та благополуччя, реабілітацію тих, хто відчули на собі негативні наслідки цієї проблеми, називається: 1) соціальною корекцією буллінгу; 2) соціальною профілактикою буллінгу; 3) соціальною реабілітацією жертв буллінгу.

24. Вербування, перевезення, передача, приховування або утримання людей шляхом загрози силою або її застосування або інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, матеріальної чи іншої залежності, зловживання владою або уразливістю становища, або шляхом виплати чи одержання грошей або іншого тиску, щоб отримати згоду особи, яка має контроль над іншою особою, з метою експлуатації, називається: 1) торгівлею людьми; 2) маніпуляцією людьми; 3) експлуатацією людей.

25. Втягнення особи у ситуацію торгівлі людьми у будь-який спосіб та під будь-яким приводом, називається: 1) шахрайством; 2) вербуванням; 3) експлуатацією.

26. Діяльність суб'єктів соціальної сфери з упровадження системи заходів, спрямованих на виявлення і попередження торгівлі людьми шляхом забезпечення оптимальних умов, що сприяють мінімізації та подоланню руйнівного впливу на особистість чинників торгівлі людьми, називається: 1) соціальною адаптацією людей; 2) соціальним захистом людей; 3) соціальною профілактикою торгівлі людьми.

27. Будь-яка особа, яка зазнала шкоди від агресії, жорстокого поводження, насильства, суб'єктивно-маніпулятивного тиску, стихійного лиха, катастрофи, війни, через нещасний випадок, побутовий чи інший конфлікт, відданість чомусь або комусь, називається: 1) жертвою; 2) потерпілою; 3) постраждалою.

28. Системна і динамічна властивість особистості, що виявляється у формі її біологічного, психологічного, морального та соціального деформаційного відхилення, закріпленого у звичних формах поведінки, що не відповідає нормам безпеки і обумовлює потенційну або реальну схильність суб'єкта ставати жертвою, називається: 1) агресивністю; 2) віктимністю; 3) дезадаптованістю.

29. Будь-яка форма поведінки особи, яка є відхиленням від норм безпеки, що реалізується в сукупності соціальних, психічних, фізичних і моральних проявів особистості, називається: 1) агресивною поведінкою; 2) віктимною поведінкою; 3) конфліктною поведінкою.

30. Спеціально організована професійна діяльність, орієнтована на виявлення потенційних і реальних віктимних осіб, надання їм превентивної допомоги у позитивній самореалізації, формуванні навичок конструктивної міжособистісної взаємодії, відповідальної та безпечної поведінки в різних складних життєвих ситуаціях, а також створення безпечного середовища, необхідного для розвитку, становлення особистості, розкриття, реалізації її внутрішніх сил і самовизначення, називається: 1) соціальною профілактикою адиктивної поведінки; 2) соціальною профілактикою булінгу; 3) соціальною профілактикою віктимної поведінки.

3.6. Навчально-методичне забезпечення курсу «Технології соціотерапії» (автори Корпач Н. І., Сидорук І. І.)

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1.1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни		
			Денна	Заочна
Денна/заочна форми навчання	23 Соціальна робота, 231 Соціальна робота, Соціальна робота.	Вибіркова		
Кількість годин/120, 4		Рік навчання	6	7
		Семестр	11	13
		Лекції	20	8
		Практичні (семінарські) Лабораторні _____ год.	20	10
ІНДЗ: <u>немає</u>		Самостійна робота Індивідуальні _____ год	72	88
		Консультації	8	14
		Форма контролю:	залік	залік

Анотація навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Технології соціотерапії» є засвоєння студентами теоретико-методологічних засад з використання соціотерапій з дітьми, різними категоріями населення та сім'єю з метою адаптації, профілактики негативних явищ, корекції моційних та поведінкових розладів, особистісного розвитку тощо.

Завданнями навчальної дисципліни «Технології соціотерапії» є сформувати: здатність аналізувати та визначати зміст та особливості деструктивних проявів у соціальній взаємодії та процесах; систему знань про місце та роль соціотерапевтичної діяльності в системі соціальної роботи на макрорівні, мікрорівні та рівні групи; систему знань про основні види арт-терапії; систему знань із особливостей та специфіки здійснення індивідуальної та групової арт-терапії; використання різних видів арт-терапії та технологій їх застосування в практичній діяльності соціального педагога/працівника.

Компетенції:

- *загальні*: абстрактно мислити, аналізувати, застосовувати знання у практичних ситуаціях; розуміти предметну область та професійну діяльність; виявляти, ставити та вирішувати проблеми; демонструвати навички міжособистісної взаємодії; мотивувати людей та рухатися до спільної мети;

здатність діяти на основі етичних міркувань, соціально відповідально і свідомо.

- *фахові*: аналізувати психічні властивості, станів і процесів, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади; попереджувати соціальні ризики, складні життєві обставини, запобігати та вирішувати соціальні конфлікти; здійснювати індивідуальну, групову та сімейну соціотерапії.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання представляється у вигляді таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Лек.	Практ.
		Денна форма		Заочна форма	
Змістовий модуль I. Теоретичне обґрунтування технологій соціальної терапії та можливості практичної реалізації їх					
Тема 1. Сутність та види соціальних технологій	4	2	2	–	–
Тема 2. Поняття «соціальна терапія», її сутність та основні засади	4/2	2	2	–	2
Тема 3. Теоретичні аспекти арт-терапевтичної роботи	6/2	4	2	2	–
Тема 4. Особливості арт-терапевтичної роботи з різними категоріями населення	8/4	4	4	2	2
Тема 5. Сімейна терапія як різновид соціотерапевтичної допомоги	4/2	2	2	–	2
Тема 6. Соціальна корекція і соціальна терапія	8/4	4	4	2	2
Тема 7. Соціотерапевтичний підхід в соціальній роботі з метою лікування, реабілітації та профілактики	6/4	2	4	2	2
Разом за модулем 1	40/18	20	20	8	10
Всього годин:	40/18	20	20	8	10

3. Тематичний план змістових модулів

Змістовий модуль I. Теоретичне обґрунтування технологій соціальної терапії та можливості практичної реалізації їх

Тема 1. Сутність та види соціальних технологій

Поняття соціальних технологій. Ознаки соціальних технологій. Основні завдання соціально-педагогічних технологій. Класифікація соціальних технологій. Ключові технології соціальної роботи.

Основні поняття: технології, соціальні технології, соціальна робота.

План практичних занять до теми 1

1. Поняття соціальних технологій
2. Класифікація соціальних технологій.
3. Ключові технології соціальної роботи
4. Структурні компоненти соціально-педагогічних технологій.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: підготувати 20 тестових завдань до лекції № 1.

Література для вивчення теми: 13, 22, 23, 36, 52.

Тема 2. Поняття «соціальна терапія», її сутність та основні засади

Сутність та зміст понять «терапія», «соціальна терапія». Рівні реалізації соціальної терапії: макрорівень (орієнтована на вирішення проблем суспільства як єдиного об'єкта впливу); мезорівень (вирішуються проблеми конкретної соціальної верстви, групи, класу тощо); мікрорівень (вирішуються внутрішньо-особистісні, міжособистісні проблеми індивіда малих соціальних груп і окремих колективів).

Функції соціальної терапії: соціальне «лікування», соціальний захист, соціальний розвиток. Основні терапії в роботі соціального працівника.

Основні поняття: терапія, соціальна терапія, соціальне «лікування».

План практичних занять до теми 2

1. Сутність та зміст понять «терапія», «соціальна терапія».
2. Рівні реалізації соціальної терапії.
3. Функції соціальної терапії.
4. Історичні аспекти основних терапій в роботі соціального працівника.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: підготувати повідомлення на тему: «Місце та роль соціальної терапії в соціальній роботі»

Література для вивчення теми: 21, 31, 54, 43.

Тема 3. Теоретичні аспекти арт-терапії в практиці соціальної роботи

Проблема арт-терапії у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців. Сутність та цілі арт-терапії. Форми арт-терапевтичної роботи: індивідуальна, групова. Типи арт-терапевтичних кабінетів.

Основні поняття: індивідуальна робота, групова робота, студійна відкрита група, аналітична закрита група, тематично орієнтована група, арт-терапевтичні кабінети.

План практичних занять до теми 3

1. Особливості терапевтичної роботи
2. Форми арт-терапевтичної роботи: індивідуальна, групова.
3. Арт-терапевтичний кабінет і його оснащення.
4. Способи реєстрації й оцінки арт-терапевтичної діяльності.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: підготувати та продемонструвати відеоролики групової терапії та індивідуальної терапії.

Література для вивчення теми: 5, 8, 13, 20, 22.

Тема 4. Особливості арт-терапевтичної роботи з різними категоріями населення

Основні арт-терапії у роботі з дітьми. Структура проведення арт-терапевтичного заняття з дітьми. Арт-терапія як сучасний метод інтеграції дітей з фізичними обмеженнями у суспільство. Арт-терапія в роботі з дітьми та підлітками у період адаптації до навчання, які перенесли насильство тощо.

Основні поняття: арт-терапія, діти з фізичними обмеженнями, сексуальне насильство, адаптація.

План практичних занять до теми 4

1. Арт-терапії з різними художніми матеріалами.
2. Діагностичні можливості арт-терапії.
3. Особливості застосування арт-терапії з людьми похилого віку.
4. Використання арт-терапії в роботі із засудженими людьми.
5. Арт-терапії з дітьми із сімей вимушених переселенців.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: скласти бібліографію до даної теми.

Література для вивчення теми: 9, 16, 17, 19, 24, 38, 43, 46, 69.

Тема 5. Сімейна терапія як різновид соціотерапевтичної допомоги

Основні поняття: арт-терапії сім'ї, техніка «сімейний малюнок», мультимодальний підхід

План практичних занять до теми 5

1. Системний підхід як методологічні засади арт-терапії
2. Процес й особливості арт-терапії сім'ї
3. Арт-терапевтичні технології в роботі з сім'єю
4. Інші види сімейної арт-терапії: мультимодальний підхід
5. Терапевтичні можливості техніки «сімейний малюнок»

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: підготувати та продемонструвати відеоролик сімейної терапії.

Література для вивчення теми: 13, 14, 15, 19, 45.

Тема 6. Соціальна корекція і соціальна терапія

Зв'язок соціальної корекції та терапії. Профілактика та корекція емоційних станів дітей методом музикотерапії. Ігрова терапія – метод корекції емоційних і поведінкових розладів у дітей. Корекція страхів методами арт-терапії. Використання лялькотерапії як напряму арт-терапії у корекційній роботі з дітьми, які мають проблеми у розвитку

Основні поняття: корекція, терапія, профілактика, лялькотерапія.

План практичних занять до теми 6

1. Піскова терапія: загальні уявлення про піскову терапію; механізми психокорекційного впливу на дитину; оснащення піскової терапії; процес піскової терапії; ключові характеристики піскових картин дітей.
2. Казкотерапія: функції казок; особливості казкотерапії з дітьми; принципи та схема аналізу дитячих казок.
3. Ігрова терапія – метод корекції емоційних і поведінкових розладів у дітей.

4. Корекція страхів методами арт-терапії.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: скласти бібліографію до даної теми.

Література для вивчення теми: 5, 6, 7, 8, 26, 56, 62.

Тема 7. Соціотерапевтичний підхід в соціальній роботі з метою лікування, реабілітації та профілактики

Сміхотерапія, дельфінотерапія, іпотерапія, аромотерапія – виникнення та особливості їх впливу на особистість. «Сміхові» вправи. Гелотологія. Напрями дельфінотерапії.

Основні поняття: сміхотерапія, дельфінотерапія, іпотерапія, аромотерапія.

План практичних занять до теми 7

1. Сміхотерапія: загальні уявлення про сміхотерапію; вплив сміхотерапії на лікування та реабілітацію дитини; процес сміхотерапії..

2. Дельфінотерапія: загальні уявлення про дельфінотерапію; механізми впливу дельфінотерапії на людину; процес дельфінотерапії.

3. Іпотерапія: загальні уявлення про іпотерапію; переваги та недоліки іпотерапії; механізми впливу на дитину.

4. Аромотерапія: загальні уявлення про аромотерапію; процес аромотерапії; вплив на людину.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи: скласти бібліографію до даної теми.

Література для вивчення теми: 12, 28, 29, 39, 48, 55, 70, 71.

Індивідуальне науково-дослідне завдання (творча робота).

Завдання 1. Придумати назву та скласти колаж для роботи з подружніми конфліктами в сім'ї з подальшим аналізом цієї роботи.

Завдання 2. Придумати назву та скласти колаж для роботи з дитячо-батьківською проблематикою з подальшим аналізом цієї роботи.

Завдання 3. Придумати назву та скласти колаж для роботи з дітьми та підлітками з подальшим аналізом цієї роботи.

Завдання 4. Скласти колаж «Моя група» з подальшим аналізом цієї роботи.

Завдання 5. Скласти колаж «Такий я у групі» з подальшим аналізом цієї роботи.

Завдання 6. Скласти колаж на тему: «Точно не Я», з подальшим аналізом цієї роботи.

Завдання 7. Скласти і написати казку, спрямовану на корекцію тривожності у дітей з труднощами у міжособистісній сфері.

Завдання 8. Скласти і написати казку, спрямовану на корекцію агресивності для дітей та підлітків.

Завдання 9. Скласти і написати казку для гіперопікуючої мами.

Завдання 10. Скласти і написати казку, спрямовану на корекцію страхів у дітей.

Завдання 11. Скласти список художніх творів, які можливо використовувати як бібліотерапевтичні, спрямовані на корекцію кризових станів. У списку

має бути включено мінімум 5 творів різних авторів з докладним описом можливого терапевтичного ефекту від даного твору.

Завдання 12. Скласти список художніх творів, які можливо використовувати як бібліотерапевтичні, спрямовані на профілактику суїцидальної поведінки. У списку має бути включено мінімум 5 творів різних авторів з докладним описом можливого терапевтичного ефекту від даного твору.

Завдання 13. Написати листа до реального друга з подальшим аналізом цієї роботи.

Завдання 14. Написати листа самому собі (до свого кращого «Я»; до свого поганого «Я») з подальшим аналізом цієї роботи.

Завдання 15. Намалювати герб своєї сім'ї з подальшим аналізом цієї роботи.

Питання для самоконтролю до модуля

1. Поняття соціальних технологій
2. Класифікація соціальних технологій.
3. Ключові технології соціальної роботи
4. Структурні компоненти соціально-педагогічних технологій.
5. Сутність та зміст понять «терапія», «соціальна терапія».
6. Рівні реалізації соціальної терапії.
7. Функції соціальної терапії.
8. Основні терапії в роботі соціального працівника.
9. Сутність та цілі арт-терапії
10. Форми арт-терапевтичної роботи: індивідуальна, групова.
11. Арт-терапевтичний кабінет і його оснащення.
12. Способи реєстрації й оцінки арт-терапевтичної діяльності.
13. Основні арт терапії у роботі з дітьми.
14. Структура проведення арт-терапевтичного заняття з дітьми.
15. Арт-терапія як сучасний метод інтеграції дітей з фізичними обмеженнями у суспільство
16. Арт-терапія в роботі з дітьми, які перенесли сексуальне насильство.
17. Застосування методів арт-терапії у роботі з підлітками у період адаптації до навчання.
18. Зв'язок соціальної корекції та терапії.
19. Профілактика та корекція емоційних станів дітей методом музикотерапії.
20. Ігрова терапія – метод корекції емоційних і поведінкових розладів у дітей.
21. Корекція страхів методами арт-терапії.
22. Використання лялькотерапії як напряду арт-терапії у корекційній роботі з дітьми, які мають проблеми у розвитку.
23. Загальні уявлення про піскову терапію.
24. Механізми психокорекційного впливу на дитину.
25. Оснащення піскової терапії.
26. Процес піскової терапії; ключові характеристики піскових картин дітей.
27. Казкотерапія та її функції казок.
28. Особливості казкотерапії з дітьми та аналіз дитячих казок.

29. Ігрова терапія – метод корекції емоційних і поведінкових розладів у дітей.
30. Корекція страхів методами арт-терапії.

4. Розподіл балів та критерії оцінювання

Форми оцінювання: усне опитування у вигляді мультимедійного представлення розроблених по темах проєктів, модульна контрольна робота, підсумковий тест.

Таблиця 4.1

Розподіл балів для денної та заочної форм навчання

Поточний контроль (мах = 40 балів)										МК (мах = 60 б.)	Заг. к-ть балів	
Змістовий модуль 1					Модуль 2					Модуль 3	100	
Денна форма навчання										ІНДЗ		КМР
T1	T2	T3	T4	T4	T5	T6	T6	T7	T7			
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3			
Заочна форма навчання										ІНДЗ	КМР	
–	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10			
–	6	–	6	–	6	6	–	6	–			10

Таблиця 4.2

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90–100	Відмінно	Зараховано
82–89	Дуже добре	
75–81	Добре	
67–74	Задовільно	
60–66	Достатньо	
1–59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

5. Рекомендована література до навчального курсу

1. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання) / А. Й. Капська, О. В. Безпалько, Р. Х. Вайнола. – К., 2002.
2. Антонова-Турченко О. Г. Музична психотерапія : посібник-хрестоматія / О. Г. Антонова-Турченко, Л. С. Дробот. – К. : ІЗМН, 1997. – С. 118–138.

3. Бернацька, О. Виховання самостійної особистості засобами філіо-арт-терапії / О. Бернацька // Психолог. Шкільний світ. – 2010. – № 16. – С. 3–7.
4. Болотова, Н. П. Мозарт-терапія в практичеській психології / Н. П. Болотова // Прикладна психологія і психоаналіз. – 2007. – № 3/4. – С. 19–30
5. Бреусенко-Кузнецов О. Застосування казки в контексті групової арт-терапії / О. Бреусенко-Кузнецов // Психолог. Шкільний світ. – 2005. – № 39. – С. 15–20.
6. Бурчик О. В. Аналіз дослідження казки в психологічному контексті / О. В. Бурчик // Вісник Запорізького національного університету : зб. наук. статей. Серія: Педагогічні науки. – 2006. – № 1. – С. 20–26.
7. Бурчик О. В. Виховання школярів засобами казки у творчій спадщині В. О. Сухомлинського / О. В. Бурчик // Наукові записки. Серія: Педагогіка і психологія. – 2005. – № 16. – С. 131–133.
8. Бурчик О. В. Групова казкотерапія в особистісно орієнтованому вихованні дітей / О. В. Бурчик // Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка. – 2005. – Вип. 25. – С. 203–205.
9. Бурчик О. В. Казкотерапія як метод групової корекції / О. В. Бурчик (О. В. Філь) // Збірник матеріалів наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, 13–16 квітня 2004 р. – Запоріжжя : ЗДУ, 2004. – С. 351–354.
10. Бурчик О. В. Казкотерапія як нова педагогічна технологія / О. В. Бурчик (О. В. Філь) // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія. – Ялта : РВВ КГУ, 2006. – Вип. 11. – Ч.1. – С. 74–82.
11. Бурчик О. В. Особливості використання комплексної казкотерапії у роботі з різними віковими групами / Галина Василівна Локарева, Олена Вікторівна Бурчик // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. – К. ; Запоріжжя, 2006. – Вип. 38. – С. 287–291.
12. Вагин И. Научи себя смеяться / Вагин И. – М. : Академия, 2006.–304 с.
13. Вадзюк О. В. Соціальна робота з клієнтом // Соціальна робота в Україні: теорія і практика: посібник для підвищення кваліфікації працівників центрів соц. служб для молоді. - 3-я ч. / За заг. ред. А. Я. Ходорчук. – К. : ДУССМ, 2002.
14. Вознесенська О. Арт-терапевтична майстерність : радість й розвиток для всієї сім'ї / О. Вознесенська, М. Сидоркіна // Психолог. Шкільний світ. – 2008. – № 1. – С. 24–26.
15. Вознесенська О. Арт-терапії сім'ї / О. Вознесенська // Психолог. Шкільний світ. – 2005. – № 39. – С. 9–14.
16. Вознесенська О. Особливості арт-терапії як методу / О. Вознесенська // Психолог. Шкільний світ. – 2005. – № 39. – С. 5–8.
17. Волошина М. Арт-терапія у роботі зі студентами в період адаптації до навчання / Марія Волошина // Психолог. Шкільний світ. – 2013. – № 13/14. – С. 107–112.
18. Галіцина Л. Корекція страхів : [цикл занять методами арт-терапії] / Людмила Галіцина // Психолог. – 2015. – № 17/18. – С. 60–68.

19. Грищенко Н. Досвід використання арт-терапії у роботі з дітьми-жертвами домашнього насильства / Наталія Грищенко // Дитинство без насилля: суспільство, школа і сім'я на захисті прав дітей : збірник матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., 29–30 квіт. 2014 р. / ТНПУ ; [за заг. ред. О. Кікінежді]. – Тернопіль : [Стереарт], 2014. – С. 528–531.
20. Групові та індивідуальні методи соціальної роботи // Соціальна робота: Хрестоматія. – К.: ДЦССМ, 2001. – С. 295.
21. Давидюк О. Ефективність соціальних технологій / О. Давидюк // Вісник Пенсійного фонду України. – 2011. – № 3. – С. 26–27.
22. Деркач О. Арт-терапевтичні технології в роботі соціального педагога / О. Деркач // Соціальний педагог. – 2008. – № 2. – С. 15–21.
23. Дичаківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник / І. М. Дичаківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
24. Заболотна Н. Арт-терапія у психологічному супроводі дітей, що зазнали насильства / Наталія Заболотна // Дитинство без насилля: суспільство, школа і сім'я на захисті прав дітей : збірник матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., 29–30 квіт. 2014 р. / ТНПУ ; [за заг. ред. О. Кікінежді]. – Тернопіль : [Стереарт], 2014. – С. 538–540.
25. Зборюк Т. П. Арт-терапевтичні технології у психокорекційній практиці / Т. П. Зборюк // Шкільному психологу. Усе для роботи. – 2010. – № 4. – С. 23–31.
26. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. Проективная диагностика в сказкотерапии / Т. Д. Зинкевич-Евстигнеева, Е. А. Тихонова. – СПб. : Речь, 2003. – 200 с.
27. Злочевська Л. С. Арт-терапія у професійному самовизначенні учнівської молоді / Л. С. Злочевська // Професійно-технічна освіта. – 2013. – № 1. – С. 46–49.
28. Іпотерапія: їзда верхи як метод лікування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zhyvyaktyvno.org/index.php/news/poterapyu-zda-verhi-yak-metod-lkuvannya>
29. Кабашнюк В. О. Психофізіологія: [навч. посібник] / В. О. Кабашнюк, В. К. Гаврилькевич. – Львів: «Новий світ–2000», 2006. – 200 с. – С. 12.
30. Корпач Н. Арт-терапія як метод подолання порушень розвитку у дітей / Н. Корпач // Актуальні проблеми педагогічної освіти: європейський і національний вимір : Матеріали науково-практичної конференції (16–17 травня 2017 р.) [Текст] / А. В. Лякішева (заг. ред.). І. М. Брушневська, П. М. Гусак та ін. – Луцьк : ФОП Покора І. О., 2017. – 278 с.
31. Корпач Н. І. Соціальні терапії в практиці соціально-педагогічної роботи // Педагогіка [Текст] : зб. наук. пр. : [матеріали VII Міжнар.наук.-практ. конф. науковців, асп. та студ. «Актуальні проблеми соціальної педагогіки, початкової та дошкільної освіти» (18–19 травня 2016 р.)] / за ред. П. М. Гусака, Н. І. Корпач. – Луцьк: Вежа-Друк. – 2016. – С. 142–148.
32. Ленів З. Концептуальні засади застосування образотворчого мистецтва в корекційній педагогіці / З. Ленів // Дефектологія : наук.-метод, журн. – 2009. – № 2. – С. 30–32.

33. Літашова О. Застосування сучасних освітніх технологій. / О. Літашова // Освіта. Технікуми, коледжі. – 2007. – № 4. – С. 26–28.
34. Маркграф І. М. Арт-терапія, як засіб "соціального лікування" / І. М. Маркграф, Н. В. Дяченко // Соціальний захист. – 2013. – № 11. – С. 34–37.
35. Матвієнко В. Я. Соціальні технології : навч. посіб. / В. Я. Матвієнко. – К. : Укр. пропілеї, 2001. – 448 с.
36. Методика й технології роботи соціального педагога: Учебн. пособие для студ. / Б. Н. АлмазоІ, М. А. Беяева, Н. И. Бессонова й др. / Под ред. М. А. Галагузовой. – М., 2002.
37. Оденцова В. М. Використання символ-драми й арт-терапії у подоланні дитячих страхів / В. М. Оденцова // Шкільному психологу. Усе для роботи. – 2010. – № 4. – С. 13–22.
38. Осадчук Л. Спосіб життя оригамі. Оригамі в педагогіці й арт-терапії / Л. Осадчук // Психолог. – 2007. – № 18/19. – С. 39–43.
39. Основи медико-соціальної реабілітації дітей з органічним ураженням нервової системи : [Навч.-метод. посібник] / За ред. В. Ю. Мартинюка, С. М. Зінченко. – К. : Інтермед, 2005. – 416 с.
40. Петрушин В. И. Музыкальная психотерапия: теория и практика : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В. И. Петрушин. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – 195 с.
41. Полозюк Ю. Застосування технік фототерапії в діяльності психолога / Юлія Полозюк // Психолог. – 2014. – № 23. – С. 21–23.
42. Полякова Н. Корекція емоційно-поведінкових розладів засобами музичної терапії / Н. Полякова // Психолог. Шкільний світ. – 2005. – № 39. – С. 27–31.
43. Профілактика і терапія засобами мистецтва / За заг. ред. О. І. Пилипенка. – К., 1996. – 56 с.
44. Ростовський О. Я. Педагогіка музичного сприймання : навчальний посібник / О. Я. Ростовський. – К. : ІЗМН, 1997. – 256 с.
45. Семигіна Т. В. Сімейна терапія / Т. В. Семигіна // Теорії і методи соціальної роботи : підручник / за ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича. – К., 2005. – С. 103–110.
46. Скар О. Арт-терапевтична техніка «колаж» у роботі психолога / О. Скар // Психолог. Шкільний світ. – 2009. – № 9. – С. 12–14.
47. Скорченко Ю. Арт-терапія – профілактика емоційних і психологічних негараздів / Ю. Скорченко // Мистецтво та освіта. – 2006. – № 1. – С. 62–63.
48. Сміхотерапія [Електронний ресурс] : – Режим доступу до сайту : <http://jenskaya-logika.blogspot.com>.
49. Сорока О. В. Арт-терапія як засіб корекції важковиховуваності молодших школярів-вихованців притулку для неповнолітніх / О. В. Сорока // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка / гол. ред. Г. Терещук ; редкол.: Л. Вознюк, В. Кравець, В. Мадзігон [та ін.]. – Тернопіль : ТНПУ, 2011. – № 4. – С. 177–183.
50. Соціальна робота: навчальний посібник / Соціальна робота. Книга II. – К. : ДЦССМ, 2002.

51. Стреж Л. Техніка «мандала» : [техніка з трансперсонального напрямку арт-терапії] / Людмила Стреж // Психолог дошкілля. – 2013. – № 1. – С. 18–21.
52. Технология социальной работы: Учеб. пособие / Под ред. И. Г. Зайнышева. – М. : Гуманит. изд. центр "ВЛАДОС", 2002. – С. 59–71.
53. Технології соціально-педагогічної роботи: навч. посібник / за заг. ред. проф. А. Й. Капської. – К., 2000.
54. Тюття Л. Т. Соціальна робота (теорія і практика) : навч. посіб. / Л. Т. Тюття, І. Є. Іванова. – К. : ВМУРОЛ "Україна", 2004. – С. 220–227.
55. Федій О. А. Естетотерапія. Навчальний посібник / Федій О. А. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 256 с.
56. Федій О. А. Казкотерапія як сучасна соціально-педагогічна технологія : навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 6.010105, 7.010105 – «Соціальна педагогіка» / О. А. Федій, Ю. В. Лещенко. – Полтава : ПДПУ імені В. Г. Короленка, 2008. – 82 с.
57. Федій О. А. Музикотерапія в професійній діяльності сучасного педагога / О. А. Федій // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка / гол. ред. В. С. Курило. – Серія Педагогічні науки, № 11 (174). – Луганськ : ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2009. – С. 282–292.
58. Федій О. А. Проектування технологій арт-терапії у професійну підготовку майбутніх педагогів / О. А. Федій // Вища освіта України – Додаток 3 (т. 7) – 2007 р. – Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору: Моніторинг якості освіти». – 440 с. – С. 339–346.
59. Федій О. А. Психолого-педагогічна підготовка соціальних педагогів до використання засобів естетотерапії: теорія і практика / О. А. Федій // Імідж. – 2009. – № 1(90). – С. 41–44.
60. Федій О. А. Танцювальні засоби естетотерапії в професійній педагогічній діяльності / О. А. Федій // Вища освіта України – Додаток 3, том V (12) – 2008 р. – Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – 660 с. – С. 601–608.
61. Федій О. А. Теорія і практика використання лялькотерапії у професійній підготовці педагога / О. А. Федій // Тіло. Свідомість. Творчість : збірка наукових робіт / За заг. ред. А. В. Старовойтова. – Сімферополь : ВАТ «Сімферопольська міська друкарня»(СГТ), 2008. – 144 с. – С. 42–48.
62. Федій О. А. Казкотерапія в професійній діяльності педагога: теорія і практика / О. А. Федій // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики : збірник наукових праць / Ред. кол. Н. В. Гузій (відповідальний редактор) та ін. – Вип. 9(19). – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 214 с. – С. 27–31.
63. Філь О. В. Використання музичної казкотерапії в підготовці майбутніх соціальних педагогів у вищому навчальному закладі / О. В. Філь // Вісник Запорізького національного університету: зб. наук. статей. Серія: Педагогічні науки. – 2009. – № 1. – С. 167–173.

64. Філь О. В. Використання техніки “Казкові фігурки” у казкотерапевтичній роботі зі студентами / О. В. Філь // Простір арт-терапії: хаос, структура, стихія : тези доповідей 6-ї міждисциплін. наук.-практ. конф. з міжнародною участю. – К. : Мілленіум, 2009. – С. 64–66.
65. Філь О. В. Дослідження казки в педагогічному контексті / О. В. Філь // Вісник Запорізького національного університету: зб. наук. статей. Серія: Педагогічні науки. – 2006. – № 2. – С. 155–163.
66. Філь О. В. Казкотерапія у соціально-педагогічній практиці / О. В. Філь // Вісник Запорізького національного університету: зб. наук. статей. Серія: Педагогічні науки. – 2008. – № 1. – С. 225–230.
67. Хайкин Р. Художественное творчество глазами врача / Р. Хайкин. – СПб.: Наука, 1992.
68. Чернявська, О. Сприйняття кольору дітьми / О. Чернявська // Психолог. Шкільний світ. – 2007. – № 17. – С. 25–27.
69. Шестопалова К. М. Використання методів арт-терапії в роботі з інтимно-особистісними проблемами юнаків / К. М. Шестопалова // Світ виховання. – 2010. – № 1. – С. 28–30.
70. Шишова Т. Л. О смешном всерьез: развитие чувства юмора у детей / Чтобы ребенок не был трудным. – М. : Лепта Книга, 2006. – 500 с.
71. Юрків Я. Ізотерапія як засіб реабілітації дітей з особливими потребами / Я. Юрків // Соціальна педагогіка: теорія та практика : наук. журн. – 2007. – С. 59.
72. Якубовська Н. Корекція страхів : арт-терапевтичні методики для дітей 5–10 років / Н. Якубовська // Психолог. Шкільний світ. – 2010. – № 43. – С. 17–26.

Зразок тестових завдань для самоконтролю та підсумкового контролю

1. Слово «терапія» у перекладі з грецького означає ...
2. Підготовка учасників до спонтанної художньої діяльності і внутрішньогрупової комунікації є завданням етапу.
1) налаштування; 2) індивідуальної образотворчої діяльності; 3) активізації вербальної і невербальної комунікації
3. Анімалотерапія – це
4. Терапевтичне завдання гри полягає у:
5. Виправлення – це...
6. Організований комплекс фізичних вправ на спеціально навчених конях, направлений на лікування, емоційну і фізичну реабілітацію дітей - це
7. Метод терапії, що дозволяє досягнути результатів за допомогою написання листів – ...
8. Підставою для завершення індивідуальної роботи є ...
9. Епістолярна терапія – це ...
10. Соціальне консультування – це ...
11. Гелотологія – це ...
12. Літотерапія – це ...

13. Поняття «терапія піском» було запропоновано
14. Температура тіла коня вища від температури людини на °С
15. Першим лікувальними властивостями сміху зацікавився
16. Ідею впливу на клієнта за допомогою читання спеціально підібраної літератури запропонував
17. Жовтий колір
18. Феліноterapia – це ...
19. Науковці стверджують, що сміх заставляє одночасно працювати ... груп м'язів.
20. Зважаючи на багатоаспектність, соціальні технології класифікують в залежності від
21. Соціальна терапія може розглядатися як
22. Вкажіть основні типи арт-терапевтичних кабінетів: ...
23. Вкажіть, що передбачає системний підхід у арт-терапії сім'ї: ...
24. Арт-терапія сім'ї допомагає ...
25. Основні завдань соціальної терапії: ...
26. У казкотерапії переважно використовуються такі форми роботи: ...
27. В епістолярній терапії переважно використовуються такі форми роботи: ...
28. Кореційний вплив здійснюють в таких напрямках: ...
29. У музикотерапії використовують такі форми роботи: ...

3.7. Навчально-методичне забезпечення курсу «Моделі виховних систем нового типу в освітніх закладах» (автор Бартків О. С.)

1. Опис навчальної дисципліни

Характеристика навчальної дисципліни подається згідно з навчальним планом спеціальності і представляється у вигляді таблиці 1.

Таблиця 1.1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни		
			Денна	Заочна
Кількість кредитів: 5	23 Соціальна робота, 231 Соціальна робота, Соціальна робота	Вибіркова		
Модулів: 3 Змістових модулів: 2 ІНДЗ: є		Рік навчання	5	6
		Семестр	9	11
		Лекції	28	10
Загальна кількість годин: 150		Практичні (семінарські) Лабораторні год.	26	14
		Самостійна робота Індивідуальні __год.	86	108
		Консультації	10	18
	Форма контролю:	залік		

Анотація курсу

Курс «Моделі виховних систем нового типу в освітніх закладах» спрямований на формування у майбутніх фахівців соціальної сфери спеціальних компетентностей планування, побудови, організації та оцінки системи виховної роботи в закладах освіти різного типу.

Мета та завдання навчальної дисципліни полягають у формуванні системи знань та умінь, навичок створення, обґрунтування, реалізації та оцінки ефективності виховних систем нового типу в закладах освіти.

Компетенції

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях: про сутність понять «виховання», «процес виховання», «виховна робота»; про мети виховання, ідеал виховання, етапи процесу виховання; закономірності та принципи виховання; методи виховання, їх характеристики; про форми організації виховної діяльності в освітньому закладі; про результативність виховного процесу, критерії вихованості школярів та молоді; про підходи до організації виховної діяльності; про сутність моделей виховної системи освітнього закладу; про структуру моделі виховної системи освітнього закладу, принципи побу-

дови моделі виховної системи закладу освіти; про характерні риси виховної системи, етапи розвитку виховної системи, функції виховної системи закладу освіти; про сутність та специфічні особливості української національної системи виховання; організації процесу виховання, здійсненні підбору змісту та методів виховної роботи; діагностування рівня вихованості школярів та студентів; організації виховної роботи в освітніх закладах; моделювання виховної системи закладу освіти; оцінювання стану розвитку виховної системи закладу освіти; складання «Карти вихованості» тощо.

У процесі вивчення дисципліни «Моделі виховних систем нового типу в освітніх закладах» у студентів мають бути сформовані такі *фахові компетентності*: здатність ініціювати створення нової виховної системи освітнього закладу; здатність визначати концепцію діяльності виховної системи освітнього закладу; готовність формулювати діагностичну мету виховної системи освітнього закладу; готовність проектувати виховну систему освітнього закладу; здатність визначати характерні риси виховної системи закладу; здатність здійснювати підбір змісту та методів виховної роботи задля досягнення ефективних результатів; готовність аналізувати й оцінювати результативність функціонування виховної системи нового типу в освітніх закладах; здатність коригувати виховну систему освітнього закладу.

Загальні компетентності: здатність абстрактно мислити, аналізувати, застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатність розуміти предметну область та професійну діяльність; здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; здатність приймати обґрунтовані рішення, працювати в команді; здатність демонструвати навички міжособистісної взаємодії.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Практ.	Конс.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль I. Теоретичні основи виховних систем в освітніх закладах					
Тема 1. Сутність та мета процесу виховання на сучасному етапі	14	4	2	2	6
Тема 2. Структура процесу виховання та його соціально-ціннісний зміст	12	2	2		8
Тема 3. Виховна система, її ознаки і структура	12	4	2		6
Тема 4. Еволюція виховних систем	12	2	2		8
Тема 5. Нова місія освітньої виховної системи університету в глобалізованому суспільстві	12	2	2	2	6
Разом за змістовим модулем 1	62	14	10	4	34

Змістовий модуль 2. Моделювання виховної системи освітнього закладу					
Тема 6. Метод моделювання в педагогічних системах	28	4	4	2	18
Тема 7. Технології моделювання виховної системи освітнього закладу	36	6	6	2	22
Тема 8. Оцінювання стану розвитку виховної системи	24	4	4	2	12
Разом за змістовим модулем 2	88	14	16	6	52
Усього годин	150	28	26	10	86

Заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Практ.	Конс.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль I. Теоретичні основи виховних систем в освітніх закладах					
Тема 1. Сутність та мета процесу виховання на сучасному етапі	30	2	2	6	20
Тема 2. Структура процесу виховання та його соціально-ціннісний зміст					
Тема 3. Виховна система, її ознаки і структура. Етапи розвитку виховної системи.					
Тема 4. Еволюція виховних систем	22	2	2	2	16
Тема 5. Нова місія освітньої виховної системи університету в глобалізованому суспільстві.			2	2	
Разом за змістовим модулем 1	70	4	6	10	50
Змістовий модуль 2. Моделювання виховної системи освітнього закладу					
Тема 6. Метод моделювання в педагогічних системах	24	2	2	2	18
Тема 7. Технології моделювання виховної системи освітнього закладу	40	6	4	4	30
Тема 8. Оцінювання стану розвитку виховної системи	26	2	2	2	10
Разом за змістовим модулем 2	80	6	8	8	58
Усього годин	150	10	14	18	108

3. Тематичний план змістових модулів

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи виховних систем в освітніх закладах

Тема 1. Сутність та мета процесу виховання на сучасному етапі.

Мета виховання, її суспільний характер. Етапи виховного процесу. Виховна діяльність та виховна робота. Підходи до організації виховної роботи.

Основні поняття: виховання, процес виховання, виховна діяльність, виховна робота, етапи процесу виховання, підходи до організації виховної роботи.

Практичне заняття

1. Обґрунтування та розмежування понять «виховання» та «процес виховання».

2. Суспільна обумовленість процесу виховання. Ідеал виховання.

3. Обґрунтування підходів до визначення етапів процесу виховання. Етапи процесу виховання.

4. Обґрунтування та розмежування понять «виховна діяльність» та «виховна робота». Підходи до організації виховної роботи.

Література для вивчення теми: 1, 2, 3, 4, 9, 10, 25, 29.

Тема 2. Структура процесу виховання та його соціально-ціннісний зміст. Багатомірність структури процесу виховання. Зміст виховання, його ціннісний характер. Закономірності та принципи процесу виховання. Методи та форми виховання. Алгоритм підготовки та проведення форм виховання.

Основні поняття: структура процесу виховання, зміст виховання, закономірності виховання, принципи виховання, методи виховання, форми виховання.

Практичне заняття

1. Поняття структури процесу виховання. Обґрунтування підходів вчених до визначення структури процесу виховання.

2. Зміст виховання. Обґрунтування ціннісного характеру змісту виховання.

3. Закономірності та принципи виховання.

4. Підходи вчених до класифікації методів виховання, їх характеристика.

5. Форми виховання. Алгоритм підготовки та проведення форм виховної роботи.

Література для вивчення теми: 1, 3, 4, 9, 10, 11, 25, 29.

Тема 3. Виховна система, її ознаки і структура.

Поняття виховної системи. Головне призначення виховної системи. Сутність і доцільність створення виховної системи. Структура та характерні риси виховної системи. Функції виховної системи. Етапи розвитку виховної системи. Основні типи суперечностей. у процесі розвитку виховної системи. Характеристика етапів становлення виховної системи (етап становлення системи, етап відпрацювання структур системи і змісту діяльності, етап кінцевого оформлення системи, стабільного її функціонування, етап оновлення системи, введення інновацій).

Основні поняття: система, виховна система, компоненти виховної системи, функції виховної системи.

Практичне заняття

1. Сутність виховної системи. Головне призначення виховної системи.
2. Доцільність створення виховної системи навчального закладу.
3. Характерні риси виховної системи освітніх закладів (система соціальна, система педагогічна, система ціннісно-орієнтована, система відкрита, система цілеспрямована, система самокерована, здатна до саморозвитку).
4. Функції виховної системи освітнього закладу.
5. Характеристика етапів становлення виховної системи.

Література для вивчення теми: 1, 2, 3, 4, 9, 10, 11, 20, 24, 25, 29, 30, 33, 34.

Тема 4. Еволюція виховних систем.

Поняття «педагогічна парадигма» та її трактування в сучасних наукових дослідженнях. Еволюція педагогічної парадигми в історії вищої школи України. Перші вітчизняні освітні виховні системи. Передумови й мета відкриття Острозької школи-академії. Особливості організації та змісту навчально-виховного процесу в Острозькій академії. Провідні напрямки науково-дослідної роботи закладу. Основні етапи становлення Києво-Могилянської академії. Структура і зміст навчально-виховного процесу, демократичні засади життєдіяльності Києво-Могилянської академії.

Основні поняття: еволюція, система, виховна система, педагогічна парадигма, освітні виховні системи.

Практичне заняття

1. Обґрунтування поняття «педагогічна парадигма».
2. Еволюція парадигми в історії вищої школи України.
3. Представлення та обґрунтування однієї з виховних систем
 - Острозької школи-академії;
 - Києво-Могилянської академії.

Література для вивчення теми: 1, 2, 3, 4, 9, 10, 11, 20, 24, 25, 29

Тема 5. Нова місія освітньої виховної системи університету в глобалізованому суспільстві.

Розширення функцій університету на межі ХХ–ХХІ століть. Моделі сучасного університету. Мультиверситет як особливий університетський комплекс.

Основні поняття: університет, система, виховна система університету, функції університету, мультиверситет.

Практичне заняття

1. Обґрунтувати специфіку розвитку виховної системи університету на сучасному етапі.
2. Представити та захистити одну з моделей сучасного університету.
3. Обґрунтувати сутність освітньо-виховного середовища університету.

Література для вивчення теми: 1, 2, 3, 4, 9, 10, 11, 20, 24, 25, 29, 33, 34.

Питання для самоконтролю до змістового модуля 1. Теоретичні основи виховних систем в освітніх закладах.

1. На основі підходів вчених до тлумачення термінів «виховання», «процес виховання», «виховна робота», «виховна система» сформулюйте власне твердження вказаних понять.

2. Визначте та обґрунтуйте специфічні ознаки виховної системи.

3. Визначте та обґрунтуйте компоненти виховної роботи та виховної системи.

4. Визначте та порівняйте мету виховання, процесу виховання та виховної системи.

5. Визначте та обґрунтуйте функції виховної системи освітнього закладу.

6. Розкрийте специфіку виховної системи Острозької академії та Києво-Могилянської академії.

Змістовий модуль 2. Моделювання виховної системи освітнього закладу

Тема 6. Метод моделювання в педагогічних системах.

Моделювання – один з методів пізнання і перетворення світу. Моделювання педагогічної діяльності у вищій школі. Моделювання управлінської діяльності. Поняття управлінських моделей та їх види.

Основні поняття: метод, моделювання, метод моделювання, педагогічна діяльність, управління, моделювання педагогічної діяльності, моделювання управлінської діяльності.

Практичне заняття

1. Алгоритм створення педагогічної моделі .

2. Моделювання та представлення різних методів виховної роботи.

3. Групи управлінських ситуацій і вибір засобів моделювання педагогічної діяльності.

Література для вивчення теми: 1, 2, 3, 4, 9, 10, 11, 20, 24, 25, 29, 31, 33, 34.

Тема 7. Технології моделювання виховної системи освітнього закладу.

Сутність педагогічної технології. Технологія моделювання виховної системи закладу освіти.

Основні поняття: технологія, педагогічна технологія, виховна система, технологія моделювання, технологія моделювання виховної системи.

Практичне заняття

1. Сутність педагогічної технології.

2. Технологія моделювання виховної системи закладу освіти:

– формування ініціативної групи;

– формування членами ініціативної групи свого бачення теперішнього й майбутнього навчальної установи, її виховної системи;

– пошук прихильників у спільноті педагогів, учнів, батьків;

– встановлення контактів з науково-методичними центрами, окремими вченими і методистами;

- ознайомлення педагогів з теорією і практикою виховних систем;
- діагностика навчально-виховного процесу;
- аналіз умов розвитку особистості школярів;
- визначення виховного потенціалу оточуючого середовища;
- науково-методична експертиза моделі виховної системи;
- затвердження документів.

Література для вивчення теми: 1, 2, 3, 4, 9, 10, 11, 20, 24, 25, 29

Тема 8. Оцінювання стану розвитку виховної системи.

Позитивні та негативні результати функціонування виховної системи, суперечності виховних систем, діагностика та оцінювання стану розвитку виховної системи (критерії факту і критерії якості).

Основні поняття: оцінювання виховної системи, суперечності і виховних систем, критерії, діагностика розвитку виховної системи.

Практичне заняття

1. Позитивні та негативні результати функціонування виховної системи.
2. Суперечності виховних систем.
3. Діагностика та оцінювання стану розвитку виховної системи (критерії факту і критерії якості).

Література для вивчення теми: 1, 2, 3, 4, 9, 10, 11, 20, 24, 25, 29, 34

Питання для самоконтролю до змістового модуля 2. Моделювання виховної системи освітнього закладу

1. Визначте та обґрунтуйте специфіку розвитку виховної системи університету на сучасному етапі.
2. Визначте та проаналізуйте моделі сучасного університету.
3. Обґрунтуйте сутність виховної системи університету.
4. Проаналізуйте алгоритм створення педагогічної моделі.
5. Проаналізуйте технологію моделювання виховної системи закладу освіти.
6. Визначте та обґрунтуйте позитивні та негативні результати функціонування виховної системи.

Консультації

№ з/п	Тематика консультацій	К-ть год.
1.	Використання барвограм в оцінюванні результатів та ефективності виховної роботи	2
2.	Аналіз виховної діяльності. Види та рівні аналізу виховної роботи	4
3.	План контрольно-аналітичної діяльності заступника директора з виховної роботи	4
Разом		10

Завдання для самостійного опрацювання

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи виховних систем в освітніх закладах

Задання 1. На основі аналізу виховної системи школи визначити результативність виховного процесу та рівні вихованості учнів (4 год.).

Завдання 2. Спроекувати виховну систему освітнього закладу, визначити її характерні риси (6 год.).

Завдання 3. Обґрунтувати еволюцію розвитку виховної системи у Древній Греції (2 год.).

Змістовий модуль 2. Моделювання виховної системи освітнього закладу

Завдання 4. Проаналізувати підходи вчених до визначення етапів розвитку виховної системи (2 год.).

Завдання 5. Здійснити оцінювання стану виховної системи. Позитивні та негативні результати функціонування виховної системи, суперечності виховних систем, діагностика та оцінювання стану розвитку виховної системи (критерії факту і критерії якості) (2 год.).

Завдання 6. Провести аналіз роботи класу протягом 2018–2019 навчального року

(шкала полярних думок) (10 год.).

1.	Клас об'єднала одна спільна мета діяльності	5	4	3	2	У класі є тільки окремі особистості, які прагнуть виконати мету, що постала перед колективом
2.	Клас становить єдине ціле					Клас не становить єдиного цілого, розподілений на окремі групи, які не товаришують одна з одною
3.	Досягнення позитивних результатів у роботі захоплююче для всіх або для більшості членів класу					Кожен захоплений лише тим, що уявляє інтерес для нього, не зважаючи на інтереси всього колективу
4.	Клас активний, повний творчої енергії					Клас інертний, пасивний
5.	Кожен член колективу прагне згуртувати клас					В класі панує недоброзичлива атмосфера
6.	Діти прагнуть постійно спілкуватися один з одним					У дітей немає прагнення постійно спілкуватися одне з одним
7.	Доброзичливість у взаємовідносинах					Конфліктність у взаємовідносинах, антипатія, або відштовхування
8.	У класі існує справедливе ставлення до всіх членів колективу, намагання підтримати слабких у суспільній діяльності					Клас помітно розділений на «привілейованих» і «зневажених», у ньому зневажливо ставляться до слабких
9.	Під час аналізу справ кри-					Критичні зауваження спри-

	тичні зауваження сприймаються доброзичливо, спостерігається прагнення усвідомити та виправити недоліки				ймаються недружелюбно, створюючи нервоу атмосферу в класі
10.	Під час позакласної роботи діти працюють разом				Відсутнє прагнення до спільної праці, кожний прагне виконати тільки своє особисте завдання, не бажає допомогти
11.	У трудових справах діти виявляють ініціативу, активність, кмітливість				У трудовій діяльності виявляються тільки старанність і ретельність
12.	Клас має здібних організаторів				Клас не має організаторів
13.	Самоврядування посідає провідну роль у роботі класу				Самоврядування пасивне, безініціативне
14.	Самоврядування не тільки посідає керівну роль, а й самі учні беруть активну участь у підготовці та проведенні справ				Органи самоврядування займають позицію контролера-спостерігача
15.	Переважа мажорного, піднесеного, бадьорого спільного настрою в класі				Переважа песимістичного настрою в класі
16.	Клас має вихід на школу (вечори, радіо-передача, стінгазета)				Клас не має виходу на інші класи

Методика обробки результатів

Кожному твердженню треба присвоїти певну кількість балів: якщо ви схилиєтеся у своїх оцінках до вислову в лівому стовпці, то оцінка наближається до 5 балів, у правому – навпаки, до 2 балів.

Підрахуйте загальну отриману кількість балів та з'ясуйте рівень розвитку класного колективу за такою шкалою: 80–68 балів – високий рівень; 67–60 балів – середній рівень; 59–49 балів – критичний рівень; 48–1 бал – дуже низький.

Завдання 7. Провести діагностику побудови векторної моделі освітнього середовища навчального закладу (26 балів)

1. Чиї інтереси та цінності ставляться на перше місце у моїй школі: а) особистості кожного учня; б) громади, колективу?

2. Хто до кого пристосовується в процесі взаємодії: а) учитель до дитини; б) дитина до вчителя?

3. Яка форма виховання переважно здійснюється: а) індивідуальна; б) колективна (групова)?

4. Чи практикується в школі покарання дітей (маються на увазі не тільки тілесні покарання):

а) швидше, так; б) швидше, ні?

5. Чи стимулюється прояв дитиною будь-якої ініціативи: а) часто, так; б) далеко не завжди?

6. Чи завжди знаходять будь-який позитивний відгук ті чи інші творчі прояви дитини:

а) скоріше, так; б) швидше, ні?

7. Оточуючі люди, суспільство в цілому створюють умови для підвищення рівня вашої особистої:

а) свободи; б) залежності?

8. Оточуючі люди, суспільство в цілому створюють умови для підвищення рівня вашої особистої:

а) активності; б) пасивності?

1- а	1 бал за шкалою «воля»	4-а	1 бал за шкалою «пасивність»
2-а		5-б	
3-а		6-б	
1-б	1 бал за шкалою «залежність»	4-б	1 бал за шкалою «активність»
2-б		5-а	
3-б		6-а	

Таблиця інтерпретації результатів діагностики

Варіанти відповідей	Кількість виборів	Підсумок
1-А	7	
1-Б	24	17-Б
2 – А	6	
2-Б	25	19-Б
3-А	10	
3-Б	21	11-Б
4-А	14	
4-Б	17	3-Б
5-А	21	11-А
5-Б	10	
6-А	24	17-А
6-Б	7	
7- воля	21	11-воля
7 – Залежність	10	
8 – Активність	25	19 Активність
8-пасивність	6	

Завдання 8. Провести аналіз виховної діяльності школи 2018–2019 навчального року (20 год.)

1. Постановка і досягнення виховної мети, визначеної школою.
2. Виявлення і розв'язання проблем виховного характеру в навчальному році.
3. Виховна робота з учнями в класах, рівень загальної культури і дисципліни.
4. Згуртованість шкільного колективу і класних учнівських колективів.
5. Національна спрямованість виховної роботи в школі, її результативність.
6. Запровадження нових форм і методів виховання учнів школи, їх ефективність.
7. Система індивідуальної роботи з педагогічно занедбаними дітьми, які мають схильність до правопорушень.
8. Система виховної роботи з дітьми пільгового контингенту, соціальний захист учнів.
9. Ефективність роботи методичного об'єднання класних керівників.
10. Учнівське самоврядування і його вплив на роботу школи. Учнівські організації в школі, їхня роль у вихованні учнів, організації дозвілля. Громадська активність учнів, їх участь діяльності громадських учнівських організацій. Співпраця вчителів, класних керівників і учнівських організацій.
11. Запровадження інноваційних ідей у виховну роботу з учнями, зокрема авторських.
12. Результативність виховної роботи школи за рік – рівень вихованості учнів, їх загальної культури, поведінки тощо.
13. Аналіз виховної роботи школи за напрямками:
 - громадянське виховання;
 - правове виховання, профілактика правопорушень;
 - військово-патріотичне виховання;
 - художньо-естетичне виховання;
 - моральне виховання;
 - трудове виховання;
 - фізичне виховання;
 - робота щодо зміцнення та охорони здоров'я учнів; виховання навичок здорового способу життя;
 - розвиток інтелектуальних, творчих здібностей учнів у поза-урочній діяльності тощо.
14. Аналіз роботи гуртків, клубів, секцій.
15. Аналіз роботи щодо профілактики дитячого травматизму:
 - проведення позаурочної виховної роботи з профілактики всіх видів дитячого травматизму;
 - створення загонів ЮІР, ДЮП, їх просвітницька робота;
 - методичне та матеріально-технічне забезпечення профілактики дитячого травматизму (дидактичні матеріали, підручники, зошити, стенди, куточки безпеки, сценарії свят з профілактики дитячого травматизму тощо).
16. Аналіз роботи з батьками і громадськістю:
 - підвищення педагогічної культури батьків, психолого-педагогічна допомога батькам у вихованні дітей;

- ефективність роботи класних батьківських комітетів, шкільного батьківського комітету (регулярність засідань, актуальність тематики, результативність);
 - індивідуальна робота з батьками учнів, які потребують по-силеної уваги; участь батьків в організації та проведенні позакласної навчальної і виховної роботи з учнями (гуртки, секції, колективні творчі справи, обладнання кабінетів тощо)
17. Висновки про якість реалізації мети і завдань, які стоять перед виховною підсистемою.
18. Визначення мети і завдань на новий навчальний рік.
19. Розробка плану роботи виховної підсистеми на новий навчальний рік.

Завдання 9. Провести спостереження за поданою програмою (10 год):

Програма спостереження й аналізу виховного заходу

Дата « ____ » « _____ » 2018 року.

Прізвище та ініціали класного керівника (вихователя) _____

Мета відвідування _____

Тема заняття _____

Форма проведення _____.

Методичні вимоги до організації і проведення виховного заходу	Висновки, зауваження
Тема заходу Актуальність, мотивація вибору, відповідність віковим особливостям, запитам, інтересам певної групи дітей. Участь дітей у виборі теми	
Форма проведення заходу Доцільність вибору саме цієї форми, її відповідність психофізіологічним особливостям школярів. Урахування можливості активної участі в обраній формі всіх чи більшості учнів	
Мета заходу Чіткість формулювання, конкретність, спрямованість на підвищення рівня розвитку, вихованості учнів	
Підготовка заходу Наявність і продуманість плану чи програми підготовки. Конкретність доручень учням, доведення до них кінцевої мети заходу, змісту організаторської діяльності в процесі підготовки, їх прав та обов'язків	
Активність і самостійність школярів Створення тимчасового керівного органу – «Ради справи», штабу й комітету для підготовки заходу. Якість роботи цього органу.	

<p>Проведення заходу Гуманність та демократичність стосунків учасників заходу. Точність та організованість початку заходу. Естетичність оформлення. Підготовка учнів до активного сприйняття нової інформації. Змістовність заходу: достовірність, науковість, емоційна насиченість фактичного матеріалу, зв'язок із життям, опора на життєвий досвід учнів. Доцільність вибору методів і методичних прийомів. Роль педагога у проведенні заходу. Дії учнів: активність, увага, зацікавленість. Наявність елементів дискусії, проблемності, відвертої розмови про хід проведення заходу. Використання наочності, технічних засобів навчання. Спрямованість заходу на розвиток особистості й загальнолюдських рис, на підвищення загальнокультурного рівня розвитку</p>	
<p>Загальні висновки та рекомендації Досягнення мети, реалізація розвивальних, виховних, пізнавальних можливостей заходу. Ставлення учнів до заходу. Результативність заходу: формування в учнів громадянської позиції, морально-вольових якостей, уявлень, відповідальності за свої дії, естетичних почуттів, трудових навичок, санітарно-гігієнічних та спортивних навичок, шанобливого ставлення до людей</p>	

Види (форми) індивідуальних науково-дослідних завдань (ІНДЗ)

Підготувати та захистити проект моделі виховної системи освітнього закладу за власним задумом.

Розподіл балів та критерії оцінювання

Дисципліна складається з двох змістових модулів. Тому, підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається з сумарної кількості балів:

- а) поточне оцінювання з відповідних тем (максимально 40 балів);
- б) підсумкове оцінювання з відповідних тем (максимально 60 балів) за дві модульні контрольні роботи (максимально по 30 балів).

Поточний контроль (макс = 40 балів)													Модульний контроль (макс = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1						Модуль 2			Модуль 3						
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						ІНДЗ	МКР 1	МКР 2		
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7			Т 8			6	20	40	100
2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3				

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90–100	A	Відмінно	Зараховано
82–89	B	Добре	
75–81	C		
67–74	D	Задовільно	
60–66	E		
1–59	Fx	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

5. Рекомендована література до навчального курсу

1. Авдеева С. В. Виховна система школи творчого зростання особистості / С. В. Авдеева // Вихов. робота в шк. – 2012. – № 8. – С. 20–34.
2. Бартків О. С. Структурно-функційний аналіз виховної системи закладу вищої освіти / О. С. Бартків // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Серія: «Педагогічні науки», 2017.
3. Бартків О. С. Моделі управління навчальним процесом у вищому навчальному закладі педагогічного спрямування / О. С. Бартків // Всеукраїнський науково-практичний семінар «Управління начальними закладами: теорія, історія, практика», 12 квітня 2017 р. – Умань, 2017. – С. 14–17.
4. Бартків О. С. Об'єкт та суб'єкти педагогічного моніторингу організації виховної роботи у вищому навчальному закладі / О. С. Бартків // Матеріали ІХ Всеукраїнської Інтернет-конференції «Сучасні технології розвитку професійної майстерності майбутніх учителів, 27 жовтня 2016 року. – С. 22–25.
5. Білик Л. І. Сутність теоретичної моделі виховної системи сучасного технічного вищого навчального закладу / Л. І. Білик // Проблеми освіти : наук. зб. – К., 2004. – Вип. 39. – 2004. – С. 236–240.
6. Боритко Н. М. Виховна діяльність: методологія, зміст, технології : монографія / Н. М. Боритко, Т. В. Воронцова, П. В. Герасим [та ін.] ; під ред. В. А. П'ятина. – М. : ТЦ Сфера, 2001. – 98 с.
7. Виноградова Т. В. Книга класного керівника [Текст] / Автор-укладач Т. В. Виноградова. – Харків : Основа, 2006. – 128 с.
8. Виховна робота зі студентською молоддю : навч. посібник для вищих навч. закладів / Т. Ю. Осипова [та інші] ; за заг. ред. Т. Ю. Осипової ; Південноукр. Держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса : Фенікс, 2006. – 288 с.
9. Городова Н. М. Планування роботи закладу освіти [Текст] / Н. М. Городова. – Харків : Основа, 2005. – 208 с.

10. Гречаник О. Є. Сучасні виховні системи і технології виховання [Текст] / О. Є. Гречаник // Виховна робота в школі (Основа) : науково-методичний журнал. – 2010. – № 7. – С. 2–12.
11. Денисенко А. О. Організація моніторингу виховної системи вищих педагогічних навчальних закладів [Текст] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Денисенко Анжела Олегівна ; Харківський національний педагогічний ун-т імені Г. С. Сковороди. – Х., 2008. – 220 с.
12. Єльнікова Г. В. Наукові основи управління загальною середньою освітою в регіоні [Текст] : монографія / Г. В. Єльнікова. – К. : ДАККО, 2009. – 303 с.
13. Ингекамп К. Педагогическая диагностика [Текст] / К. Ингекамп. – М. : Педагогика, 1991.
14. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання: навч. посібник / С. Г. Карпенчук. – К.: Вища школа, 2005. – С. 215–240.
15. Коберник О. М. Теорія і методика психолого-педагогічного проектування виховного процесу в школі: Навчально-методичний посібник. – К.: Науковий світ, 2001. – 182 с.
16. Кондрашова Л. В., Лаврентьєва О. О., Зеленкова Н. І. Методика організації виховної роботи в сучасній школі: навчальний посібник / Л. В. Кондрашова, О. О. Лаврентьєва, Н. І. Зеленкова. – Кривий Ріг : КДПУ, 2008 – 187 с.
17. Книга заступника директора з виховної роботи [Текст] : довідково-методичне видання / Упоряд. С. В. Кириленко, Н. І. Косарева. – Харків : Торсінг плюс, 2016. – 416 с.
18. Кукушин В. С. Теория и методика воспитательной работы [Текст] / В. С. Кукушин. – Рн/Д, 2002.
19. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання [Текст] : навчальний посібник. 2-ге вид., випр. і доп. / В. І. Лозова, Г. В. Троцько. – Харків : ОВС, 2012. – 400 с.
20. Маленкова Л. И. Теория и методика воспитания [Текст] : учебник / Л. И. Маленкова. – М. : Педагогическое общество России, 2004.– 480 с.
21. Мастер-класс для заместителей директора школы по воспитательной работе: Организация и планирование работы. Из опыта работы школ г. Воронежа [Текст] / Авт.-сост. Т. М. Кумицкая, О. Е. Жиренко. – М. : 5 за знания, 2006. – 240 с. – (Методическая библиотека).
22. Методика воспитательной работы [Текст] / Л. А. Байкова, Л. К. Гребенкина и др. – М., 2002.
23. Методика воспитательной работы [Текст] / Под ред. В. А. Сластенина. – М., 2002.
24. Новикова Л. И. Воспитательная система: исходные позиции. – М. : Сов. педагогика, 1991. – № 11. – С. 61–64.
25. Осадчий І. Модель виховної системи школи. Технологічний аспект // Світло. – 1996. – № 2.
26. Пехота О. М. Освітні технології [Текст] : навч.-метод. посібник / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; за заг. ред. О. М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2009. – 255 с.
27. Планирование воспитательной работы в классе [Текст] : методическое пособие / Под ред. Е. Н. Степанова. – М. : ТЦ Сфера, 2005. – 128 с.

28. Погоріла І. О. Впровадження виховних моделей як психолого-педагогічна проблема / Матеріали науково-методичної конференції «Проблеми підготовки медичних та фармацевтичних кадрів в Україні», м. Дніпропетровськ, 10–12 жовтня 2001 р. – С. 227–228.
29. Погоріла І. О. Становлення виховних систем гімназій у контексті життєтворчості особистості: Практико-орієнтований посібник. – К. : Унів. вид-во „Пульсари”, 2003. – 227 с.
30. Практична педагогіка виховання. Посібник з теорії та методики виховання / За редакцією Красовицького М. Ю. – Київ ; Івано-Франківськ: Плай, 2000. – 218 с.
31. Приходько В. М. Моніторинг виховної діяльності закладу освіти як педагогічна проблема [Текст] / В. М. Приходько, С. М. Матвейшина // Управління школою. – 2016. – № 11 (24).
32. Робоча книга вихователя [Текст] / Упор. Ю. В. Буган, В. І. Уруський. – Вип. 2. – Тернопіль : Астон, 2013. – 300 с.
33. Рябова З. Моделювання та проектування як ефективні засоби забезпечення якості надання освітніх послуг / Рябова З. // Теорія та методика управління освітою. – 2012. – № 8. – С. 12–18.
34. Сорока Г. І. Сучасні виховні системи і технології [Текст] / Г. І. Сорока. – Харків : Веста: Ранок, 2003.
35. Сорока Г. І. Планування та аналіз виховної роботи школи [Текст] / Г. І. Сорока. – Харків : Основа, 2013.
36. Степанов Е. Н. Педагогу о воспитательной системе школы и класса [Текст] : учебно-методическое пособие / Е. Н. Степанов. – М. : ТЦ Сфера, 2004. – 224 с.
37. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям: Вибр. твори в 5 т. – К.: Рад. школа, 1977. – Т. 3.
38. Сухомлинський В. О. Павлиська середня школа / В. О. Сухомлинський. – Вибр. твори в 5 т. – К.: Рад. школа, 1977. – Т. 4. – 626 с.
39. Сухомлинська О. В. Сучасні цінності у вихованні: проблеми, перспективи // Шлях освіти. – 1996. – № 1. – 24 с.
40. Теорія і практика діяльності загальноосвітніх закладів нового типу в Україні: Науково-метод. посібник / За ред. В. Ф. Паламарчук. – Кіровоград, 2000. – 313 с.
41. Технологія експертизи управління освітнім процесом у загальноосвітньому навчальному закладі [Текст] / А. М. Єрмола, Л. Г. Москалець, О. Р. Суджик, О. М. Василенко. – Харків : Пошук, 2010. – 260 с.
42. Хлебнікова Т. Організація учнівського самоврядування [Текст] / Т. М. Хлебнікова // Управління школою. – 2012. – № 9. – С. 28–35.
43. Циба В. Т. Основи теорії кваліметрії [Текст] : навчальний посібник / В. Т. Циба. – К. : ІЗМН, 2007. – 160 с.
44. Эффективность воспитательной работы в школе [Текст] // Классный руководитель. – 2011. – № 2 – С. 39–53.
45. Ясвин В. А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию [Текст] / В. А. Ясвин. – М. : Смысл, 2016.

46. Ящук І. П. Формування життєвої компетентності особистості старшокласників загальноосвітніх шкіл України: Дис... канд. педагог. наук: 13.00.07 / І. П. Ящук. – К., 2001. – 210 с.

Інтернет ресурси

1. www.education.gov.ua – сайт Міністерства освіти і науки України.
2. www.tnpu.edu.ua – сайт Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка.
3. www.nbu.gov.ua – сайт Національної бібліотеки ім. В. Вернадського.
4. www.eeup.edu.ua – сайт Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки.

6. Тестові завдання для самоконтролю та підсумкового контролю

1. Процес відомого розвитку та формування особистості : 1) навчання, виховання, процес виховання.
2. Становлення громадянина України, патріота своєї країни, готового самовіддано розбудувати її як суверенну, незалежну, демократичну, правову і соціальну державу, здатного виявляти національну гідність, знати свої обов'язки і права, цивілізовано відстоювати їх, сприяти громадянському миру і злагоді в суспільстві, поводитися компетентно, бути конкурентоспроможним, успішно самореалізовуватися в соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал, носій культури: 1) мета виховання; 2) ідеал виховання; 3) мета виховної системи.
3. Мета виховання конкретизується через систему: 1) виховних завдань ; 2) принципів виховання; 3) методів виховання.
4. Визначте специфічні ознаки виховання; 1) цілеспрямованість; 2) багатофакторність; 3) односторонність; 4) концентричність; 5) віддаленість результатів; 6) довготривалість і безперервність.
5. Сучасні концептуальні підходи до управління закладом освіти, у тому числі до управління виховним процесом та його організації: 1) системний; 2) індивідуальний; 3) комплексний; 4) особистісно орієнтований; 5) діяльнісний; 6) аксіологічний; 7) культурологічний.
6. Ступінь досягнення запланованого результату у відповідності до витрачених педагогічних зусиль і засобів: 1) ефективність процесу виховання; 2) рівень вихованості; 3) цілеспрямованість процесу виховання.
7. Ціннісне ставлення особистості до суспільства і держави виявляється в якостях: 1) патріотизм, національна самосвідомість, правосвідомість, політична культура; 2) правосвідомість, політична культура та культура міжетнічних стосунків; 3) патріотизм, національна самосвідомість.
8. Виховна система як педагогічний феномен вивчається наукою з: 1) початку 1970-х років; 2) початку 1990-х років ; 3) початку 2000-х років.
9. Система поглядів на що-небудь, основна ідея, ведучий задум, керівна ідея: 1) парадигма; 2) концепція; 3) стратегія.
10. Система – це: 1) сукупність, що складається із взаємопов'язаних частин, кожна з яких додає щось конкретне в унікальні якості цілого; 2) сукупність

компонентів, які є самостійними й незалежними; 3) сукупність складових частин, окремі з яких взаємопов'язані.

11. Програма побудови або забезпечення розвитку виховної системи розробляється на: 1) один рік; 2) три роки; 3) п'ять років.

12. Система взаємопов'язаних дій педагога, спрямована на досягнення цільових орієнтирів, якій властива висока економічність і керованість, яка сприяє планомірному й послідовному втіленню спроектованого процесу: 1) педагогічна технологія; 2) педагогічна діяльність; 3) виховна діяльність.

13. Визначте найбільш повне визначення виховної системи: 1) цілісний соціальний організм, що виникає в процесі взаємодії основних компонентів виховання (цілі, суб'єкти, їхня діяльність, спілкування, відносини, матеріальна база) і має такі інтегративні характеристики, як спосіб життя колективу, його психологічний клімат; 2) комплекс взаємозалежних компонентів, що розвиваються в часі і просторі: цілей, заради яких система створюється; спільної діяльності людей, що її реалізують; 3) виховна діяльність суб'єктів; освоєного ними середовища; відносин, що виникають між учасниками діяльності; керування, що забезпечує життєздатність і розвиток системи.

14. Виховна система розробляється: 1) для кожного закладу освіти; 2) цілісно для закладів освіти різних типів.

15. Визначте етапи процесу виховання: 1) визначення сукупності рис і властивостей особистості, які слід сформуванати у вихованця, тобто формування ідеалу; 2) формулювання мети виховання; 3) вивчення індивідуальних особливостей вихованця, його позитивних рис, недоліків у характері та поведінці, прогнозування розвитку, планування виховної роботи у поєднанні з активністю самого вихованця; 4) реалізація програми виховання; 5) спонукання учнів до самостійної роботи з розвитку своєї особистості

16. Визначте структурні компоненти виховної системи закладу освіти: 1) цілі, виражені у вихідній концепції; 2) діяльність, що забезпечує досягнення цільових орієнтирів; 3) суб'єкти діяльності, які її організують та беруть у ній участь (учні, вчителі, батьки, суспільні організації, друзі школи і т. д.); 4) відносини, які народжуються в діяльності та спілкуванні; 5) навколишнє середовище школи; 6) управління, яке забезпечує інтеграцію компонентів у цілісну систему і розвиток цієї системи.

17. Визначте основні етапи розвитку виховної системи: 1) етап становлення системи; 2) етап відпрацювання структур системи і змісту діяльності; 3) етап кінцевого оформлення системи, стабільного її функціонування; 4) етап оновлення системи, введення інновацій; 5) етап завершення діяльності системи.

18. Етап розвитку виховної системи, на якому здійснюється ситуаційний аналіз, діагностика фізичного, інтелектуального, соціального і духовного розвитку учнів, визначаються виховні задачі, прогнозуються тенденції цілісного розвитку вихованців: 1) етап становлення системи; 2) етап відпрацювання структур системи і змісту діяльності; 3) етап кінцевого оформлення системи, стабільного її функціонування; 4) етап оновлення системи, введення інновацій.

19. Етап розвитку виховної системи, на якому здійснюється педагогічний моніторинг щодо ефективності впроваджених системних форм виховання,

адекватних особливостям і потребам учнів: 1) етап становлення системи; 2) етап відпрацювання структур системи і змісту діяльності; 3) етап кінцевого оформлення системи, стабільного її функціонування; 4) етап оновлення системи, введення інновацій.

20. Виховна система закладу освіти виконує функції: 1) інтегруючу; 2) регулюючу; 3) захисну; 4) розвиваючу; 5) корекції; 6) компенсації.

21. На основі підходів вчених до тлумачення терміну «виховна система» сформулюйте власне його твердження.

22. Визначте та обґрунтуйте специфічні ознаки виховної системи.

23. Визначте та обґрунтуйте функції виховної системи закладу освіти.

24. Обґрунтуйте технологію моделювання виховної системи закладу освіти.

25. Визначте та обґрунтуйте специфіку розвитку виховної системи університету на сучасному етапі.

26. Обґрунтуйте сутність виховної системи університету.

27. Визначте та обґрунтуйте позитивні та негативні результати функціонування виховної системи.

28. Проаналізуйте компоненти оцінювання стану розвитку виховної системи закладу освіти.

29. Обґрунтуйте доцільність створення виховної системи закладу освіти.

30. Визначте та обґрунтуйте мету виховної системи закладу вищої освіти.

3.8. Навчально-методичне забезпечення курсу «Організація дозвілля в освітніх закладах» (автори: Петрук В. В., Здіховський А. М.)

Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1.1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни		
			Денна	Заочна
Денна форма навчання	23 Соціальна робота 231 Соціальна робота	Вибіркова		
		Рік навчання	1	1
		Семестр	10	12
		Лекції	20	8
Кількість годин/кредитів 150/5	Соціальна робота Магістр	Практичні (семінарські) Лабораторні _____ год.	22	12
		Самостійна робота Індивідуальні _____ год	98	112
ІНДЗ: <u>немає</u>		Консультації	10	18
		Форма контролю: залік	10 сем.	12 сем.

Анотація курсу

Програма навчального курсу «Організація дозвілля в освітніх закладах» складена відповідно до навчального плану підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти. Навчальний курс спрямований на забезпечення студентів новими знаннями та вміннями проведення культурного дозвілля школярів та молоді, збагаченими інноваційними досягненнями науки, що є підґрунтям формування професійних компетентностей сучасного фахівця даної сфери.

Вивчення навчальної курсу «Організація дозвілля в освітніх закладах» сприятиме формуванню у студентів уявлення про розумно організоване дозвілля в різних освітніх закладах, специфіку та особливості його організації з різними віковими групами, що дає змогу збагатити духовний світ дитини, виховує естетичні смаки, стимулює розвиток здібностей, інтелекту, уяви, активізує пізнавальну і трудову діяльність, вміння визначити вільний час і раціонально заповнити його, що залежить від смаків та інтересів дітей та молоді.

Метою викладання навчальної дисципліни «Організація дозвілля в освітніх закладах» є засвоєння студентами теоретичних засад з організації змістовного дозвілля з дітьми та молоддю в різних освітніх закладах.

Завданнями курсу є:

- сформувати у студентів знання ключових понять стосовно дозвіллевої діяльності;
- вивчити і практично використовувати різноманітні форми й методи організації дозвілля;
- вдосконалювати професійну майстерність та організаторські здібності майбутнього організатора дозвілля;
- сформувати у студентів арсенал непростих дозвіллевих вмінь, які могли б проникнути у різні сфери життєдіяльності школярів та молоді: заняття спортом, технічною творчістю, охорони природи, організації суспільно корисної праці, заняття у гуртках художньої самодіяльності і читання цікавих книг, переглядом та обговоренням телефільмів, спектаклів, дитячих програм, відвідання музеїв, виставок, організація походів, прогулянок на природу тощо.

Компетенції. До кінця вивчення навчальної дисципліни студенти повинні оволодіти компетентностями, спрямованими на: формування у дітей, підлітків та молоді основ дозвіллевої культури особистості; застосування дозвіллевого досвіду у формуванні всебічно розвиненої особистості; доцільно організувати ігрову та дозвіллево-розважальну діяльність (фахові); формування здатності до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем; застосування знань у практичних ситуаціях; формування професійної етики, доброчесності; вивчення професійних проблем за допомогою методів дослідження в умовах конкретної ситуації (загальні).

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання представляється у вигляді таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Лек.	Практ.
		Денна форма		Заочна форма	
Змістовий модуль I. Особливості організації дозвілля в освітніх закладах					
Тема 1. Теоретичні основи дозвілля	10	4	4	–	2
Тема 2. Організація дозвілля в дошкільному закладі	12	4	4	2	2
Тема 3. Організація дозвілля з дітьми шкільного віку	16	4	6	2	4
Тема 4. Дозвіллева діяльність в позашкільних навчальних закладах	12	4	4	2	2
Тема 5. Специфіка молодіжного дозвілля	12	4	4	2	2
Разом за змістовим модулем 1	62	20	22	8	12
Всього годин:	62	20	22	8	12

3. Тематичний план змістових модулів

Модуль 1. Особливості організації дозвілля в освітніх закладах

Тема 1. Теоретичні основи дозвілля

Розширений опис лекції 1

Соціальна сутність вільного часу. Дозвілля та творча діяльність у структурі вільного часу. Сутність і змістові параметри дозвілля. Функції та рівні дозвілля. Закономірності дозвілля. Принципи дозвілля.

Основні поняття: соціальний час; вільний час; дозвілля; творча (більш піднесена) діяльність; робочий (навчальний) час; час для задоволення фізіологічних потреб; структура вільного часу; ознаки вільного часу; функції вільного часу; ознаки дозвілля; класифікація дозвілля; відпочинок; розваги; класифікація відпочинку; змістові параметри дозвілля; функції дозвілля; рівні дозвілля; закономірності дозвілля; принципи дозвілля.

План практичних занять

1. Соціальна сутність вільного часу.
2. Дозвілля та творча діяльність у структурі вільного часу.
3. Сутність і змістові параметри дозвілля.
4. Функції та рівні дозвілля.
5. Закономірності дозвілля.
6. Принципи дозвілля.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізувати власний соціальний час на предмет виявлення об'єму часу, необхідного для: а) виконання виробничих (навчальних) завдань; б) задоволення фізіологічних потреб; в) вільний час. Обчислення подати за один астрономічний рік біографічного часу.

2. Проаналізувати свій вільний час, виявити, яка в ньому питома вага дозвілля та «більш піднесеної діяльності». На основі аналізу структурних компонентів вашого вільного часу визначте його зміст (провідні форми проведення вами вільного часу). Оцініть чи повністю ваше дозвілля та «більш піднесена діяльність» сприяють вашому розвитку.

Література для вивчення теми: 6; 9; 11; 19; 22.

Тема 2. Організація дозвілля в дошкільному закладі

Розширений опис лекції 2

Особливості організації дозвілля дітей дошкільного віку. Педагогічні умови, що забезпечують ефективність взаємодії дошкільного закладу у створенні дозвілля дітей. Форми і методи організації дозвілля дітей в ДНЗ. Значення гри для дитини дошкільного віку. Основні цілі діяльності психолога, вихователя в організації дозвілля дитини.

Основні поняття: дитяче дозвілля; сутність дитячого дозвілля; характеристика дозвілля дітей; функції дитячого дозвілля; педагогіка дозвілля; завдання педагогіки дозвілля; методи педагогіки дозвілля; культурно-дозвіллева діяльність дітей; форми організації дозвілля дітей; методи організації дозвілля дітей; класифікація культурно-дозвіллевої діяльності дітей.

План практичних занять

1. Особливості організації дозвілля дітей дошкільного віку.

2. Педагогічні умови, що забезпечують ефективність взаємодії дошкільного закладу у створенні дозвілля дітей.

3. Форми і методи організації дозвілля дітей в освітньому дошкільному закладі..

4. Значення гри для дитини дошкільного віку.

5. Основні цілі діяльності психолога, вихователя в організації дозвілля дитини.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Скласти план-конспект проведення години дозвілля в ОДЗ на теми (за вибором):

а) година улюбленого дозвілля;

б) відпочиваємо в колі ровесників.

2. Ознайомитись із різними видами ігор шляхом аналізу літературних джерел.

Література для вивчення теми: 4; 10; 16; 17; 18; 21; 30.

Тема 3. Організація дозвілля з дітьми шкільного віку

Розширений опис лекції 3

Педагогічна сутність вільного часу та культурного дозвілля. Ігрова сутність дозвілля. Класифікація дозвіллевих потреб. Форми культурного конфлікту: аномія, культурне запізнювання, сторонній вплив. Особливості організації дозвіллевої роботи з дітьми. Характеристика вікових груп дітей. Особливості організації дозвілля молодших школярів. Основні чинники для спрямування дозвіллевої діяльності підлітків.

Основні поняття: дозвіллева діяльність школярів; ігрова сутність дозвілля; гра; дозвіллеві потреби; основні характеристики вільного часу; форми культурного конфлікту; особливості вікових груп дітей.

План практичних занять

1. Педагогічна сутність вільного часу та культурного дозвілля.

2. Ігрова сутність дозвілля.

3. Класифікація дозвіллевих потреб.

4. Форми культурного конфлікту: аномія, культурне запізнювання, сторонній вплив.

5. Особливості організації дозвіллевої роботи з дітьми.

6. Характеристика вікових груп дітей.

7. Особливості організації дозвілля молодших школярів.

8. Основні чинники для спрямування дозвіллевої діяльності підлітків.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Скласти план-конспект проведення години дозвілля в початкових класах на теми (за вибором):

а) година улюбленого дозвілля;

б) відпочиваємо в колі ровесників.

2. Скласти 5 ігор-ребусів з назвами тварин, рослин (за вибором).

Література для вивчення теми: 2; 9; 12; 23; 24; 29.

Тема 4. Дозвіллева діяльність в позашкільних навчальних закладах

Розширений опис лекції 4

Вільний час школярів та його специфіка. Організація дозвілля дітей та підлітків у системі позашкільної освіти. Напрями та види діяльності позашкільних навчальних закладів в Україні. Зміст позаурочної та позашкільної виховної роботи. Масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи. Форми та види дозвіллевої діяльності підлітків і старшокласників.

Основні поняття: раціональна організація вільного часу школяра; позашкільна освіта; позашкільні заклади; позаурочна та позашкільна роботаформи виховної роботи; форми дозвіллевої діяльності школярів.

План практичних занять

Тема. Дозвіллева діяльність в позашкільних навчальних закладах

1. Вільний час школярів та його специфіка.
2. Організація дозвілля дітей та підлітків у системі позашкільної освіти.
3. Напрями та види діяльності позашкільних навчальних закладів в Україні.
4. Зміст позаурочної та позашкільної виховної роботи.
5. Масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи.
6. Форми та види дозвіллевої діяльності підлітків і старшокласників.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Скласти план-конспект проведення години дозвілля із старшокласниками на теми (за вибором):
 - а) година улюбленого дозвілля;
 - б) відпочиваємо в колі ровесників.
2. Скласти сценарій проведення свята "Тиждень чистоти вод".

Література для вивчення теми: 1; 2; 9; 12.

Тема 5. Специфіка молодіжного дозвілля

Розширений опис лекції 5

Дозвілля молоді як соціально-педагогічна проблема. Характеристика специфіки дозвілля студентської молоді. Особливості культурно-дозвіллевої діяльності молоді. Інновації у сфері молодіжного дозвілля: форми, види, умови. Роль культурно-дозвіллевої діяльності у соціалізації студентської молоді.

Основні поняття: особливості молоді; клуби за інтересами; дозвілля молоді; дозвіллева соціалізація молоді.

План практичних занять

1. Дозвілля молоді як соціально-педагогічна проблема.
2. Характеристика специфіки дозвілля студентської молоді.
3. Особливості культурно-дозвіллевої діяльності молоді.
4. Інновації у сфері молодіжного дозвілля: форми, види, умови.
5. Роль культурно-дозвіллевої діяльності у соціалізації студентської молоді.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Скласти план-конспект проведення години дозвілля із студентами на теми (за вибором):

- а) година улюбленого дозвілля;
- б) відпочиваємо в колі ровесників.

2. Ознайомитись із творчими іграми-конкурсами шляхом аналізу літературних джерел. Підготувати та організувати конкурсне змагання із студентами групи.

Література для вивчення теми: 6; 13; 25; 27; 28.

Питання для самоконтролю до МОДУЛЯ

1. Соціальна сутність вільного часу.
2. Дозвілля та творча діяльність у структурі вільного часу.
3. Сутність і змістові параметри дозвілля.
4. Функції та рівні дозвілля.
5. Закономірності дозвілля.
6. Принципи дозвілля.
7. Особливості організації дозвілля дітей дошкільного віку.
8. Педагогічні умови, що забезпечують ефективність взаємодії дошкільного закладу у створенні дозвілля дітей.
9. Форми і методи організації дозвілля дітей в ДНЗ.
10. Значення гри для дитини дошкільного віку.
11. Основні цілі діяльності психолога, вихователя в організації дозвілля дитини.
12. Педагогічна сутність вільного часу та культурного дозвілля.
13. Ігрова сутність дозвілля.
14. Класифікація дозвіллевих потреб.
15. Форми культурного конфлікту: аномія, культурне запізнювання, сторонній вплив.
16. Особливості організація дозвіллевої роботи з дітьми.
17. Характеристика вікових груп дітей.
18. Особливості організації дозвілля молодших школярів.
19. Основні чинники для спрямування дозвіллевої діяльності підлітків.
20. Вільний час школярів та його специфіка.
21. Організація дозвілля дітей та підлітків у системі позашкільної освіти.
22. Напрями та види діяльності позашкільних навчальних закладів в Україні.
23. Зміст позаурочної та позашкільної виховної роботи.
24. Масові, групові та індивідуальні форми виховно роботи.
25. Форми та види дозвіллевої діяльності підлітків і старшокласників.
26. Дозвілля молоді як соціально-педагогічна проблема.
27. Характеристика специфіки дозвілля студентської молоді.
28. Особливості культурно-дозвіллевої діяльності молоді.
29. Інновації у сфері молодіжного дозвілля: форми, види, умови.
30. Роль культурно-дозвіллевої діяльності у соціалізації студентської молоді.

4. Розподіл балів та критерії оцінювання

Форми оцінювання: усне опитування у вигляді мультимедійного представлення розроблених по темах проектів, модульна контрольна робота, підсумковий тест.

Таблиця 4.1

Розподіл балів для денної та заочної форм навчання

Поточний контроль (мах = 40 балів)					Модульний контроль (мах = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1					Модуль 2		
Змістовий модуль 1					МКР 1		
Денна форма навчання							
T 1	T 2	T 3		T 4	T 5	60	100
3	3	4	4	4	4	3	
Заочна форма навчання							
T 1	T 2	T 3		T 4	T 5	60	100
6	7	7	6	7	7		

Таблиця 4.2

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90–100	Відмінно	Зараховано
82–89	Дуже добре	
75–81	Добре	
67–74	Задовільно	
60–66	Достатньо	
1–59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

5. Рекомендована література до навчального курсу

- [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.city.cv.ua/Ukrainian/ScienceEducation/AfterSchool.shtml/
- [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nenc.gov.ua/ – Прес-служба МОН.
- Аванесова Г. А. Культурно-досугова діяльність / Г. А. Аванесова. – М., 2006. – 236 с.
- Азбукина Е. Ю. Використання елементів театральної педагогіки під час роботи з дітьми // Вісник Томського державного педагогічного університету. – 2010. – № 1. – С. 70–74.
- Аксютин Н. Ф. Культурно-досугова діяльність / Н. Ф. Аксютин. – Казань : Пресса, 1995. – 326 с.
- Бочелюк В. Й. Дозвіллезнавство / В. Й. Бочелюк, В. В. Бочелюк. – К., 2006. – 208 с.
- Виховання життєвих перспектив старшокласників засобами соціокультурної діяльності у вільний від навчання час : метод. посіб. для вихователів,

- соц. працівників та вчителів старших класів, студ. пед. навч. закл. / уклад. О. Л. Чуланова. – Кіровоград, 2000. – 261 с.
8. Вишняк А. И. Культура молодежного досуга / А. И. Вишняк, В. И. Тарасенко. – К. : Педагогіка, 1988. – 165 с.
 9. Воловик А. Ф. Педагогіка дозвілля: підручник / А. Ф. Воловик, В. А. Воловик. – Х.: ХДАК, 1999. – 332 с.
 10. Гализіна Е. С. Туризм – джерело радості // Додаткова освіта. – 2010. – № 9. – С. 34.
 11. Гімро І. В. Історія та теорія дозвілля / І. В. Гімро // Позашкільна освіта. – 2012. – № 11. – С. 2–6.
 12. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник [Текст] / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
 13. Грач И. С. Педагогіка молодежного досуга / И. С. Грач // Образование. – 2003. – № 2. – С. 15–19.
 14. Ерошенков И. Н. Культурно-досуговая деятельность в современных условиях / И. Н. Ерошенков. – М. : МГИК, 1994. – 32с.
 15. Жарков А. Д. Культурно- досуговая деятельность : учебник / А. Д. Жарков, Е. М. Чижиков. – М. : ИНФРА-М, 1998. – 378 с.
 16. Зацепина М. Б. Організація культурно-дозвіллевої діяльності дошкільнят / Під ред. Т. С. Комаровой. – М., 2004.
 17. Ісаєва І. Ю. Дозвіллева педагогіка : навчальний посібник / І. Ю. Ісаєва. – Москва : Флінта, 2010. – С. 26.
 18. Кльонов Н. В. Культурно-досуговая сфера УДОД // Додаткова освіта. – 2008. – № 7. – С. 12–18.
 19. Максимовська Н. О. Наукові засади розвитку соціальної педагогіки дозвілля / Н. О. Максимовська // Освіта та педагогічна наука. – 2012. – № 5–6 (154–155). – С. 37–42.
 20. Монастирський Г. Л. Теорія організації / Г. Л. Монастирський. – К., 2008. – 319 с.
 21. Онощенко С. В. Педагогічні умови реалізації можливостей іграшки як засобу формування соціального досвіду дошкільнят // Вісник Тамбовського університету. – Серія: Гуманітарні науки. – 2008. – № 12. – С. 156.
 22. Петрова І. В. Дозвілля в зарубіжних країнах: підручник / І. В. Петрова. – К. : Кондор, 2005. – 408 с.
 23. Петрук В. В. Роль вікових особливостей дітей під час організації дозвілля / Актуальні проблеми педагогічної освіти: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (16–17 травня 2017 р.) [Текст] / А. В. Лякішева (заг. ред.). І. М. Брушневська, П. М. Гусак та ін. – Луцьк: ФОП Погора І. О., 2017. – С. 213–216.
 24. Петрук В. В. Педагогічна організація дозвілля дітей та підлітків як основа формування й розвитку особистості / Актуальні проблеми педагогічної освіти: європейський і національний вимір: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (31 травня – 1 червня 2018 року) [Текст] / А. В. Лякішева (заг. ред.). П. М. Гусак, І. Б. Кузава та ін. – у 2 т. Т. 2 (М–Я). – Луцьк: ФОП Погора І. О., 2018. – С. 77–80.

25. Пішун С. Г. Проблеми формування культурних потреб студентів та шляхи їх вирішення / С. Г. Пішун // Педагогічні науки: [зб. наук. праць]. – Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2001. – С.237–244.
26. Прохоров А. М. Клуб / А. М. Прохоров // БСЕ: [у 30 т.; 3-е изд.]. – М., 1973. – Т. 12. – С. 324.
27. Рубин Б. Студент глазами социологов / Б. Рубин, Ю. Колесников. – Ростов, 1968. – 277 с.
28. Сіненко О. О. Педагогічні засади організації діяльності студентського аматорського хорового колективу: дис. ...кандидата пед. наук: 13.00.05 / О. О. Сіненко. – К., 2008. – 297 с.
29. Харченко С. Я. Організація вільного часу школярів: навч.-метод. посіб. / С. Я. Харченко, І. В. Белецька, Т. С. Гаміна. – Луганськ: Альма-матер, 2007. – С. 14–32.
30. Шамсутдинова Д. В. Організований дозвілля як вид соціально-культурної й школи // Вісник Казанського державного університету культури. – 2007. – № спеціальний. – С. 147.

6. Зразок тестових завдань для самоконтролю та підсумкового контролю

Тестовий контроль знань з курсу „Організація дозвілля в освітніх закладах”.

1. Відпочинок призначений для відновлення затрачених сил під час роботи (навчання) і поділяється на: 1) спортивний; 2) активний; 3) спонтанний; 4) пасивний.

2. Частина загального бюджету часу, яка залишається після виконання школярами навчальних занять, задоволення природних фізіологічних потреб, інших обов'язкових занять і яку вони використовують за власним бажанням, відповідно до своїх потреб, інтересів, нахилів називається: 1) біографічний час; 2) вільний час; 3) дозвілля; 4) соціальний час.

3. Частина соціального часу, яка вивільнена від невідкладних справ і є простором вільної діяльності і вільного розвитку особистості називається:

1) вільний час; 2) біографічний час; 3) дозвілля.

4. Не має чіткої правової, технологічної та соціальної регламентації: 1) вільний час; 2) дозвілля; 3) соціальний час.

5. До активного відпочинку можна віднести: 1) фізичні заняття; 2) спортивні ігри; 3) гру в доміно; 4) перегляд вистави в театрі; 5) участь у туристичному поході; 6) прибирання у помешканні.

6. До більш піднесеної діяльності можна віднести такі види занять: 1) заочне навчання; 2) самоосвіту; 3) роботу в бібліотеці; 4) підвищення кваліфікації; 5) активну діяльність у політичній партії; 6) заняття в гуртку; 7) роботу в полі; 8) участь у туристичному поході.

7. До вимог, яким має відповідати молодіжне дозвілля слід віднести: 1) чітку самоорганізацію; 2) дезалкоголізацію; 3) підтримку біологічної норми здоров'я.

8. До вимог, яким має відповідати молодіжне дозвілля слід віднести підтримку _____ норми здоров'я.

9. До дозвілля можна віднести такі види занять: 1) спілкування; 2) фізичні заняття; 3) заняття в музичній школі; 4) розваги та ігри; 5) відпочинок; 6) творчі заняття.

10. До основних вимог, яким має відповідати молодіжне дозвілля слід віднести _____ молоді в організації власного вільного часу.
11. До основних напрямів дитячої творчості слід віднести: 1) художню; 2) технічну; 3) спорт, туризм та краєзнавство; 4) еколого-натуралістичну; 5) театральну; 6) зображувальне та декоративно-прикладне мистецтво.
12. До пасивного відпочинку можна віднести: 1) сон; 2) сидіння; 3) лежання; 4) читання преси; 5) похід в музей; 6) прогулянку.
13. До структурних компонентів гри можна віднести: 1) мету (ігровий задум); 2) ситуацію гри; 3) правила гри; 4) хідгри.
14. Безпосередні фізичні, психічні і духовні потреби, в основному відновлюючого характеру задовольняються у процесі: 1) відпочинку; 2) гри; 3) дозвілля; 4) сну.
15. Дозвілля є специфічним _____ способом регенерації сил людини.
16. Дозвілля виступає фактором: 1) виховання; 2) розвитку особистості.
17. За _____ вільного часу можна визначити, яке місце відводить людина певному заняттю, а за _____ – спрямованість її інтересів і потреб.
18. Культура дозвілля – це перш за все внутрішня _____ людини.
19. Молодіжне дозвілля повинне бути різноманітне, цікаве, _____.
20. Порівняно із дозвіллям, більш піднесена діяльність – це прояв _____, соціальної активності, напруги духовних і фізичних сил.
21. Структурними компонентами вільного часу є _____ та _____.
22. Структуру соціального часу складають основні сфери життєдіяльності людини: _____ час, час для задоволення _____ потреб і _____ час.
23. За тривалістю дозвілля поділяють на:
- щоденне, щотижневе, відпускне, святкове;
 - короткочасне, довготривале, епізодичне;
 - щоденне, щотижневе, святкове;
 - короткочасне, довготривале.
24. Головними соціальними функціями дозвілля є:
- рекреаційна, комунікативна, соціальна, творча, ціннісно-орієнтаційна, пізнавальна, виховна;
 - рекреаційна, гедоністична, комунікативна, соціальна, творча, ціннісно-орієнтаційна, пізнавальна, виховна;
 - рекреаційна, комунікативна, розвивальна, творча, ціннісно-орієнтаційна, пізнавальна, виховна.
25. Встановіть відповідність між функціями дозвілля та їх характеристикою:

1) Соціальна функція	а) спрямована на зняття виробничої (навчальної) перевтоми, психологічної перенапруги, відтворення фізичних, інтелектуальних, емоційних сил людини; на зміцнення здоров'я шляхом участі в ігрових, оздоровчих,
----------------------	---

	розважальних, спортивних, туристично-екскурсійних програмах, проведення вечорів відпочинку, видовищних заходів, театралізованих вистав, масових свят.
2) Рекреаційна функція	б) сприяє тому, щоб кожна особистість мала власну гідність, могла найти зміст свого існування, сприяє інтеграції людини в суспільство, задовольняє можливість самоідентифікації, дозволяє відчувати свою приналежність до певної спільноти.
3) Виховна функція	в) створення умов для вияву й розвитку творчого потенціалу особистості за межами професійно-трудової та сімейно-побутової діяльності шляхом участі особистості у виставках, творчих вечорах, в різноманітних гуртках, хобі-групах, у роботі майстерень, літературних, музичних, народознавчих віталень, художніх салонів.
4) Творча функція	г) має специфічні особливості, які полягають у добровільному включенні людини в дозвілєву діяльність і виявляється в цілеспрямованому розвитку особистісних потенціалів (пізнавального, ціннісно-орієнтаційного, творчого, комунікативного).

26. До засобів, які забезпечують дитячий розвиток відносять:

- а) гру;
- б) спілкування дітей із дорослими і однолітками;
- в) дитячу літературу;
- г) різноманітні види художньої діяльності дитини;
- г) навчання.

27. Форми проведення учнями свого дозвілля залежать від:

- а) рівня розвитку;
- б) потреб та інтересів;
- в) ціннісних орієнтацій особистості;
- г) місця проживання.

28. Відмінною якістю культурного молодіжного дозвілля є:

- а) емоційна забарвленість;
- б) можливість займатися улюбленою справою;
- в) зустрічатись з цікавими людьми;
- г) відвідувати значимі для себе місця;
- г) бути учасником важливих подій.

29. До соціально-психологічних особливостей молоді відносять:

- а) підвищена емоційність;
- б) фізична рухливість;
- в) динамічна зміна настроїв;
- г) глядацька та інтелектуальна сприйнятливність;
- г) нездатність до компромісу та згоди.

30. Характерною рисою молодіжного дозвілля останнього десятиріччя стало яскраво виявлене прагнення молодих людей до психологічного комфорту в спілкуванні, бажання набути певних навичок спілкування з людьми різного соціально-психологічного стану.

3.9. Навчально-методичне забезпечення курсу «Педагогічна конфліктологія» (автор Дурманенко Є. А.)

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1.1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни		
			Денна	Заочна
Денна/заочна форма навчання	23 Соціальна робота, 231 Соціальна робота, Соціальна робота.	Вибіркова	+	+
Кількість годин/кредитів 120/4		Рік навчання	2	2
		Семестр	2	2
ІНДЗ: €		Лекції	20	8
		Практичні (семінарські)	20	10
		Самостійна робота	72	88
		Консультації	8	14
	Форма контролю:	залік	залік	

Анотація курсу

Програма навчального курсу «Педагогічна конфліктологія» складена відповідно до навчального плану підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти. Навчальний курс спрямований на аналіз та вивчення сутності, причин і основних механізмів виникнення конфліктів у педагогічному середовищі. Навчальна програма ґрунтується на системному підході до структурно-функціонального аналізу поняття конфлікту як феноменального суспільного явища та компетентнісному підході до визначення якості підготовки соціальних працівників, здатних працювати в соціумі в цілому й зокрема в педагогічному середовищі.

Вивчення навчального курсу «Педагогічна конфліктологія» сприятиме підвищенню рівня професійної компетентності майбутніх соціальних працівників, їх готовності кваліфіковано і майстерно виконувати свої професійні обов'язки, забезпечить оволодіння сучасними теоретичними і прикладними знаннями з основ конфліктології та застосування набутих умінь для конструктивного вирішення конфліктів різного типу; допомагатиме подальшому професійному зростанню в сучасних умовах.

Мета навчальної дисципліни «Педагогічна конфліктологія» – формування у магістрів знання про причини, механізми виникнення педагогічних конфліктів, способи їх попередження та конструктивного вирішення, специфіку управління конфліктами в соціально-педагогічному процесі, а також набуття ними умінь контролювати конфліктну ситуацію, діагностувати конфлікт, конструктивно його вирішувати; позитивно сприймати конфлікт і прагматично його використовувати у педагогічній діяльності.

Головними завданнями вивчення дисципліни “Педагогічна конфліктологія” є:

- сформулювати знання про сутність конфлікту як феноменального явища суспільного розвитку, його структуру, функції, типи;
- ознайомити зі специфічними особливостями педагогічного конфлікту та механізмами його виникнення в соціально-педагогічному середовищі, у тому числі й вузівському;
- здійснити аналіз основних конфліктогенів у педагогічному процесі вищої школи та в соціальній роботі;
- проаналізувати різні способи вирішення педагогічних конфліктів;
- виробити вміння прогнозувати виникнення педагогічного конфлікту, конструктивно його вирішувати, а також ефективно управляти конфліктом у педагогічному процесі.

Компетенції

Інтегральна компетентність:

Здатність конструктивно розв'язувати складні професійні задачі і проблеми в галузі соціальної роботи або у процесі навчання.

Фахові компетентності:

1. Здатність до критичного мислення, аналізу та синтезу причин виникнення конфліктної взаємодії.
2. Здатність розробляти і управляти проектами із суб'єктами соціальної роботи.
3. Здатність удосконалювати й розвивати професійний, інтелектуальний і культурний рівні соціальних працівників.
4. Здатність до усного і письмового професійного спілкування іноземною мовою соціального працівника із усіма учасниками міжособистісної взаємодії.
5. Здатність проведення наукових і прикладних досліджень на професійному рівні.
6. Здатність ініціювати, планувати та управляти змінами для вдосконалення існуючих та розроблення нових програм професійного самовдосконалення.
7. Здатність фахово аналізувати реальний рівень міжособистісної взаємодії в педагогічному середовищі, суперечності та конфліктогени, оцінювати повноту та можливості їх використання у процесі взаємодії із суб'єктами.
8. Здатність генерувати нові ідеї й нестандартні підходи до реалізації (креативність) професійних задач.
9. Здатність налагоджувати соціальну взаємодію, співробітництво, попереджати та розв'язувати різного виду конфлікти.
10. Здатність соціального працівника управляти різнобічною комунікацією.

Спеціальні компетентності:

1. Критично осмислювати конфліктологічні проблеми в науковій або професійній діяльності на межі предметних галузей, розв'язувати складні задачі і

проблеми, що потребують оновлення й інтеграції знань в умовах неповної/недостатньої інформації й суперечливих вимог сучасного суспільства.

2. Критично оцінювати результати наукових досліджень і різні джерела знань про практики соціальної роботи в цілому й зокрема з попередження й конструктивного вирішення конфліктів.

3. Застосовувати іноземні джерела при виконанні завдань науково-дослідної та прикладної діяльності у сфері професійної діяльності, висловлюватися іноземною мовою, як усно, так і письмово.

4. Показувати глибинне знання та системне розуміння теоретичних концепцій, як із галузі соціальної роботи, так і з інших галузей соціогуманітарних наук, у тому числі й конфліктології.

5. Автономно приймати рішення в складних і непередбачуваних ситуаціях у процесі взаємодії із суб'єктами соціальної роботи.

6. Аналізувати соціальний та індивідуальний контекст проблем особи, сім'ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи, планувати втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи.

7. Організовувати спільну діяльність фахівців різних галузей і непрофесіоналів, здійснювати їх підготовку до успішного виконання професійних завдань соціального працівника, ініціювати командування та координувати командну роботу у процесі безконфліктної взаємодії.

8. Об'єктивно оцінювати наслідки вирішення конфліктів, розробляти рекомендації стосовно вдосконалення методів їх попередження та управління конфліктами в соціально-педагогічному середовищі.

9. Демонструвати ініціативу, самостійність, оригінальність, генерувати нові ідеї для фахового розв'язання різних завдань професійної діяльності.

10. Розробляти критерії та показники ефективності безконфліктної професійної діяльності, застосовувати їх в оцінюванні виконаної роботи, пропонувати рекомендації щодо забезпечення якості соціальних послуг та управлінських рішень соціального працівника.

11. Розробляти соціальні проекти на високопрофесійному рівні, спрямовані на формування позитивного мікроклімату, безконфліктної взаємодії.

12. Самостійно вибудовувати й підтримувати цілеспрямовані, професійні взаємини з широким колом людей, представниками різних спільнот і організацій, аргументувати, переконувати, вести конструктивні переговори, результативні бесіди, дискусії, толерантно ставитися до альтернативних думок.

13. Демонструвати позитивне ставлення до власної професії та відповідати своєю поведінкою етичним принципам і стандартам соціальної роботи.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання представляється у вигляді таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Лек.	Практ.
		Денна форма		Заочна форма	
Змістовий модуль 1. Загальна теорія конфлікту. Педагогічні конфлікти.					
Тема 1. Поняття конфлікту в історичному аспекті. “Школа консенсусу” Т. Парсонса та “Конфліктна школа” Р. Дарендорфа .	4/2	2	2	2	–
Тема 2. Механізми виникнення конфлікту. Стадії протікання. Структура конфлікту. Функції. Стили поведінки у конфліктній взаємодії та способи вирішення конфліктів.	4/2	2	2	–	2
Тема 3. Характеристика різних типів конфліктів.	4/2	2	2	–	2
Тема 4. Специфічні особливості педагогічних конфліктів. Причини виникнення конфліктів у педагогічному процесі.	4/2	2	2	–	2
Тема 5. Конфліктогени педагогічної системи.	4/2	2	2	2	–
Разом за змістовим модулем 1	20/10	10	10	4	6
Змістовий модуль 2. Технології управління конфліктами, їх запобігання та конструктивного вирішення.					
Тема 6. Методи вирішення конфліктів у педагогічному процесі.	8/4	4	4	2	2
Тема 7. Поняття комунікативності особистості. Комунікативність соціального працівника як умова конструктивного вирішення педагогічних конфліктів.	4/1	2	2	–	1
Тема 8. Моделі педагогічної взаємодії у соціальній роботі.	8/3	4	4	2	1
Разом за змістовим модулем 2	20/8	10	10	4	4
Всього годин	40/18	20	20	8	10

3. Тематичний план змістових модулів

Змістовий модуль 1. Загальна теорія конфлікту. Педагогічні конфлікти. Конфлікти у вузівському педагогічному середовищі.

Тема 1. Поняття конфлікту в історичному аспекті. “Школа консенсусу” Т. Парсонса та “Конфліктна школа” Р. Дарендорфа.

Платон, Гоббс, Сократ, Аристотель про конфліктну взаємодію. Конфліктологічні ідеї К. Маркса. М. Вебер про конфлікт. “Школа консенсусу” Т. Парсонса. “Конфліктна школа” Р. Дарендорфа.

Основні поняття: конфлікт, конфліктна взаємодія, функція конфлікту, школа консенсусу, конфліктна школа.

План практичних занять до теми 1:

1. Аналіз конфліктологічних ідей М.Вебера.
2. Основні ідеї «Школи консенсусу» Т.Парсонса.
3. Характеристика «конфліктної школи» Р.Дарендорфа.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Зробити порівняльний аналіз конфліктологічних ідей М. Вебера та Г. Зіммеля.
2. Визначити позитивні аспекти «Школи консенсусу» Т. Парсонса.
3. Зробити порівняльний аналіз конфліктологічних ідей Р. Дарендорфа та Т. Парсонса.

Література для вивчення теми: 1, 13, 22, 24.

Тема 2. Механізми виникнення конфлікту. Стадії протікання. Структура конфлікту. Функції. Стилі поведінки у конфліктній взаємодії та способи вирішення конфліктів.

Сутність конфлікту як феноменального суспільного явища. Причини та механізми виникнення конфліктів. Аналіз трьох основних механізмів виникнення конфлікту (за В. Шейновим).

Інцидент зіткнення. Конфліктна ситуація. Конфліктні інтереси. Суб'єкт, об'єкт конфлікту. Мотивація конфлікту. Анатомія конфлікту. Фази конфлікту. Аналіз латентної фази конфлікту. Динаміка нагромадження порушень у конфлікті. Системно-ситуативний аналіз конфліктної ситуації. Структура конфлікту (за М. Пірен). Конструктивна та деструктивна функції конфлікту. Поняття стилю поведінки у конфліктній взаємодії: активність і пасивність, спрямованість на досягнення інтересів. Характеристика основних стилів поведінки особистості у конфлікті.

Основні поняття: механізм виникнення конфлікту, конфліктоген, конфліктна ситуація, фази конфлікту, стиль поведінки у конфліктній взаємодії.

План практичних занять до теми 2:

1. Структура конфлікту (за М.Пірен).
2. Конструктивна та деструктивна функції конфлікту.
3. Аналіз трьох основних механізмів виникнення конфлікту (за В. Шейновим).
4. Поняття: конфліктна ситуація, інцидент, конфліктоген і співвідношення між ними.
5. Поняття стилю поведінки у конфліктній взаємодії: активність і пасивність, спрямованість на досягнення інтересів.
6. Характеристика основних стилів поведінки особистості у конфлікті.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Розробити структурну модель конфлікту за М.Пірен.
2. Розробити й описати функціональну модель конфлікту.
3. Проаналізувати сітку Кілменна-Томаса.

Література для вивчення теми: 1, 13, 25, 27.

Тема 3. Характеристика різних типів конфліктів.

Класифікація конфліктів за кількістю учасників, за причинами, управлінським аспектом, за ступенем тривалості і напруженості, за напрямом комунікації. Інтраперсональні конфлікти. Причини внутрішньоособистісних конфліктів. Аналіз стадій внутрішнього конфлікту. Інтерперсональні конфлікти: а) конфлікт між особистостями; б) конфлікт між особистістю та групою; в) конфлікт між групами. Моральні та психологічні фактори у виникненні міжособистісних конфліктів.

Основні поняття: тип конфлікту, інтерперсональні конфлікти, інтраперсональний конфлікт, міжособистісний конфлікт, міжгрупові конфлікти.

План практичних занять до теми 3:

1. Характеристика міжособистісних конфліктів.
2. Специфіка конфліктів між особистістю та групою.
3. Міжгрупові конфлікти та причини їх виникнення.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Визначити характерні ознаки міжособистісного конфлікту.
2. Проаналізувати функції внутрішньо особистісного конфлікту.
3. Зробити порівняльний функційний аналіз інтра- та інтерперсонального конфлікту.

Література для вивчення теми: 13, 25, 34, 27.

Тема 4. Специфічні особливості педагогічних конфліктів. Причини виникнення конфліктів у соціально-педагогічному процесі.

Конфлікт у педагогічному процесі: сутність поняття, структура, функції, фази протікання. Суперечності навчально-виховного процесу (на мікро- та макрорівнях). Особливості шкільних конфліктів. Специфіка конфліктів у ВНЗ. Загальні причини виникнення педагогічних конфліктів. Зміст конфліктної ситуації в педагогічному процесі. Інтерес у педагогічній конфліктній ситуації. Суть конфліктної проблеми в педагогічному процесі. Конфліктні інтереси. Три виміри педагогічної конфліктної проблеми. Методи аналізу педагогічного конфлікту.

Основні поняття: конфліктна проблема, педагогічний конфлікт, педагогічна конфліктна ситуація, джерело педагогічного конфлікту.

План практичних занять до теми 4:

1. Суть конфліктної проблеми в педагогічному процесі.
2. Конфліктні інтереси.
3. Три виміри педагогічної конфліктної проблеми.
4. Методи аналізу педагогічного конфлікту.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізувати суперечності навчально-виховного процесу на мікрорівні (школи, ЗВО, ЗДО)
2. Проаналізувати суперечності навчально-виховного процесу на макрорівні (школи, ЗВО, ЗДО)
3. Розробити алгоритм аналізу педагогічного конфлікту.

Література для вивчення теми: 1, 13, 21, 24, 28.

Тема 5. Конфліктогени соціально-педагогічної системи.

Конфліктогени педагогічної системи: цільові, змістові, корекції та контролю. Комунікативні конфліктогени. Учасники педагогічного конфлікту, їх характеристика. Основні характеристики педагогічного конфлікту як процесу. Динаміка педагогічного конфлікту. Можливі типи порушення спілкування. Психологічний компроміс. Смыслові, психологічні, рольові та фізичні бар'єри спілкування. Аналіз різних систем позиційного ставлення “батько”, “дорослий”, “дитина” у міжособистісній взаємодії. Конфліктогени в змістовому, методичному та цільовому компонентах педагогічної системи.

Основні поняття: конфліктоген, комунікативність, комунікативні конфліктогени, система позиційного ставлення, модель педагогічної взаємодії, бар'єр спілкування.

План практичних занять до теми 5:

1. Можливі типи порушення спілкування.
2. Психологічний компроміс.
3. Смыслові, психологічні, рольові та фізичні бар'єри спілкування.
4. Системи позиційного спілкування в міжособистісній взаємодії (за Е. Берном).
5. Конфліктогени в змістовому, методичному та цільовому компонентах педагогічної системи.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Охарактеризувати системи позиційного ставлення «Батько», «Дорослий», «Дитина».
2. Визначити й охарактеризувати найбільш типові бар'єри педагогічного спілкування.
3. Окреслити основні шляхи подолання бар'єрів педагогічного спілкування.

Література для вивчення теми: 1, 23, 25, 27.

Питання для самоконтролю до змістового модуля 1

1. Поняття соціального конфлікту в контексті педагогічної теорії.
2. Сутність конфлікту як феноменального суспільного явища.
3. Причини конфлікту. Інцидент зіткнення. Конфліктна ситуація. Конфліктні інтереси. Сторони конфлікту. Суб'єкт, об'єкт конфлікту.
4. Мотивація конфлікту. Анатомія конфлікту. Фази конфлікту.
5. Класифікація конфліктів за кількістю учасників, за причинами, управлінським аспектом; за ступенем тривалості і напруженості; за напрямом комунікації.
6. Латентність і агресивність як найважливіші характеристики конфлікту.
7. Фіксування педагогічної конфліктної проблеми.
8. Головні учасники педагогічного конфлікту.
9. Порівняльний аналіз конфліктної ситуації та позицій учасників педагогічного конфлікту.
10. Конфлікт у педагогічному процесі.
11. Аналіз суперечностей навчально-виховного процесу.

12. Конфліктогени педагогічної системи: цільові, змістові, корекції та контролю.
13. Комунікативні конфліктогени.
14. Характеристика бар'єрів у педагогічному спілкуванні.
15. Метод і сітка вибору стилю поведінки Томаса-Кілменна.
16. Характеристика головних стилів поведінки у конфлікті.
17. Шляхи вибору найефективнішого стилю спілкування у конфлікті.
18. Загальні принципи спілкування з “важкими” людьми.
19. Функція управління в педагогічному конфлікті.
20. Методи управління педагогічним конфліктом.

Змістовий модуль 2. Технології управління конфліктами, їх запобігання та конструктивного вирішення.

Тема 6. Методи вирішення конфліктів у педагогічному процесі.

Метод і сітка вибору стилю поведінки Томаса-Кілменна. Характеристика головних стилів поведінки у конфлікті. Стиль конкуренції. Стилі ухилення та пристосування. Способи компромісу та співробітництва. Два стилі позиційного підходу. Шляхи вибору найефективнішого стилю спілкування у конфлікті. Типологія “важких” людей. Загальні принципи спілкування з “важкими” людьми. Способи вирішення педагогічних конфліктів. Модель управління педагогічним конфліктом: принципи, підходи, способи. Рекомендації щодо принципового підходу у переговорах. Три стадії принципового підходу; їх характеристика. Функції управління педагогічним конфліктом. Методи ефективного управління конфліктом у педагогічному середовищі.

Основні поняття: стиль поведінки, метод, метод вирішення конфлікту, пристосування, суперництво, співробітництво, ухилення, компроміс.

План практичних занять до теми 6:

1. Стиль конкуренції.
2. Стилі ухилення та пристосування
3. Способи компромісу та співробітництва.
4. Два стилі позиційного підходу.
5. Рекомендації щодо принципового підходу у переговорах.
6. Три стадії принципового підходу; їх характеристика.
7. Функції управління педагогічним конфліктом.
8. Методи ефективного управління конфліктом у педагогічному процесі.
9. Примус як метод вирішення конфлікту.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Здійснити порівняльний аналіз ухилення й пристосування.
2. Здійснити порівняльний аналіз ухилення й компромісу.
3. Здійснити порівняльний аналіз пристосування й компромісу.
4. Розробити критерії та алгоритм аналізу стилю поведінки у конфліктній взаємодії (за вибором).

Література для вивчення теми: 1, 4, 13, 17, 24.

Тема 7. Поняття комунікативності особистості. Комунікативність соціального працівника як основа конструктивного вирішення педагогічних конфліктів.

Структурно-функціональний аналіз поняття комунікативності особистості. Структура комунікативності за В. І. Кан-Каліком. Комунікативність особистості за Ю. Ханіним. Комунікативність особистості в структурі професійної компетентності. Поняття комунікативної компетентності сучасного фахівця. Специфіка соціально-педагогічної діяльності. Комунікативна компетентність соціального працівника як умова конструктивного вирішення педагогічних конфліктів.

Основні поняття: комунікативність, емпатія, рефлексія, комунікативна компетентність, комунікабельність.

План практичних занять до теми 7:

1. Комунікативність особистості в структурі професійної компетентності.
2. Специфіка соціально-педагогічної діяльності.
3. Комунікативні уміння та навички соціального працівника.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Визначити рівень комунікабельності (тест В. Ряховського).
2. Проаналізувати структуру комунікативності соціального працівника.
3. Визначити провідні комунікативні якості сучасного соціального працівника.

Література для вивчення теми: 1, 13, 24, 27, 28.

Тема 8. Моделі педагогічної взаємодії у соціальній роботі.

Аналіз різних моделей педагогічної взаємодії. Обґрунтування позитивних і негативних моментів усіх моделей педагогічної взаємодії. Обґрунтування методичних порад щодо застосування конкретної моделі педагогічної взаємодії. Вибір ефективної моделі педагогічної взаємодії. Порівняльний аналіз доцільності застосування вибраної моделі педагогічної взаємодії. Педагогічне спілкування. Професійне спілкування у соціальній роботі.

Основні поняття: педагогічна взаємодія, інтеракція, спілкування, модель педагогічної взаємодії, бар'єри та порушення професійного спілкування.

План практичних занять до теми 8:

1. Аналіз моделей педагогічної взаємодії: «Китайська стіна», «Монблан», «Гамлет», «Я сам», «Робот», «Друг», «Тетерев», «Локатор».
2. Обґрунтування позитивних і негативних моментів усіх моделей педагогічної взаємодії.
3. Обґрунтування методичних порад щодо застосування конкретної моделі педагогічної взаємодії.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи:

1. Обґрунтування доцільності застосування конкретної моделі педагогічної взаємодії (за вибором).
2. Алгоритм аналізу певної моделі педагогічної взаємодії (за вибором).
3. Порівняльний аналіз прогнозованих результатів моделей педагогічної взаємодії (довільних двох за вибором).

Література для вивчення теми: 1, 6, 13, 23, 24, 27.

Питання для самоконтролю до змістового модуля 2.

1. Роль соціального працівника в попередженні та конструктивному вирішенні педагогічних конфліктів.
2. Кількісні та якісні рівні конфлікту.
3. Гострота проходження, сфери прояву конфлікту у соціальній роботі.
4. Рушійні сили конфліктів.
5. Критерії діагностики конфлікту. Ідентифікаційні та неідентифікаційні показники конфлікту. Ознаки критерію складності (міри конфліктності).
6. Стадії внутрішньо особистісного конфлікту та його функції.
7. Життєві кризи особистості.
8. Міжособистісні конфлікти.
9. Типологія міжособистісних конфліктів.
10. Причини міжособистісних конфліктів у колективі та їх класифікація.
11. Стиль конкуренції та випадки, в яких він застосовується.
12. Стиль ухилення та рекомендації щодо його застосування.
13. Стиль пристосування та ситуації, в яких він найбільш ефективний.
14. Стиль співробітництва та його застосування.
15. Особливості застосування стилю компромісу.

4. Індивідуальні завдання

Кожному студенту необхідно виконати індивідуально-дослідне завдання, яке презентується перед студентами академічної групи з використанням мультимедійних засобів і обов'язково відображає *індивідуальну позицію автора щодо проблеми.*

Тематика індивідуально-дослідних завдань:

1. Кількісні та якісні рівні конфлікту.
2. Гострота проходження, сфери прояву.
3. Рушійні сили конфліктів.
4. Характеристика різних конфліктів.
5. Методика виключення безпідставності як засіб зняття конфлікту.
6. Спостереження, бесіди-діагнози та інші методи діагностики конфлікту.
7. Заходи зняття конфліктної ситуації у процесі їх психодіагностики.
8. Критерії діагностики конфлікту. Ідентифікаційні та неідентифікаційні показники конфлікту. Ознаки критерію складності (міри конфліктності).
9. В. Вундт, З. Фрейд, С. Рубінштейн про психологію внутрішнього конфлікту.
10. Типологія внутрішньоособистісних конфліктів за К. Левінім.
11. Стадії внутрішньоособистісного конфлікту та його функції.
12. Життєві кризи особистості.
13. Суїцид як прояв внутріособистісної кризи.
14. Міжособистісні конфлікти.
15. Типологія міжособистісних конфліктів. Причини міжособистісних конфліктів у трудовому колективі та їх класифікація.
16. Проблема довіри та шляхи її розв'язання.
17. Захист від “важких” у спілкуванні людей.

18. Шляхи припинення “важких” взаємовідносин, уникнення конфлікту, отримання уявного реваншу.
19. Подолання страху і внутрішньої роздвоєності у конфліктній ситуації. Розпізнавання страхів, визначення їх обґрунтованості.
20. Стиль конкуренції та випадки, у яких він застосовується.
21. Стиль ухилення та рекомендації щодо його застосування.
22. Стиль пристосування та ситуації, у яких він найбільш ефективний.
23. Стиль співробітництва та його застосування.
24. Особливості застосування стилю компромісу.
25. Оцінка співвідношення влади. Визначення пріоритетів. Визначення реальних проблем і інтересів, варіантів реакцій.
26. Використання набору стилів. Візуалізація. Планування можливостей.
27. Компроміс і співробітництво як два варіанти переговорів.
28. Рекомендації щодо застосування компромісу і співробітництва у переговорах.
29. Загальна модель ведення переговорів.
30. Загальні принципи з'ясування позицій.
31. Способи визначення прихованих потреб і інтересів. Висування альтернативних варіантів розв'язку проблеми.
32. Досягнення згоди по найкращих взаємовигідних рішеннях.
33. Базові елементи методу Р. Фішера та У. Юрі. Інтереси і позиції учасників переговорів та концентрація на них уваги.
34. Перешкоди у спілкуванні: недовіра, нерозуміння, несправедливість.
35. Зміст прагматичних, комунікативних, легітимних порушень спілкування у латентній фазі конфлікту та рекомендації щодо їх виправлення.
36. Усунення порушень спілкування за аспектами деформації соціальної дії в агресивній фазі конфлікту.
37. Особливості уникнення порушень спілкування, їх зміст у батальній фазі конфлікту.
38. Принципи спілкування. Співвідношення між вербальним і невербальним спілкуванням.
39. Приховані та хибні уявлення і превентивна стратегія уникнення неправильно мотивованих дій у конфлікті.
40. Проблема недостатнього спілкування та шляхи її розв'язання. Усунення проблеми неясності.
41. Активне слухання. “Я-твердження”, “Я-звернення”. Модель перетворення “Ви звернень” у “Я-звернення”.
42. Загальні рекомендації з розв'язку конфліктів за допомогою ключових аспектів спілкування.

5. Розподіл балів та критерії оцінювання

Форми оцінювання: усне опитування, презентація ІНДЗ у вигляді мультимедійного представлення розроблених проектів, модульна контрольна робота, підсумковий тест.

Таблиця 5.1

Поточний контроль (макс = 40 балів)								Модульний контроль (макс = 60 балів)		Загальна кількість балів	
Модуль 1				Модуль 2				Модуль 3			
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				ІНДЗ	МКР 1	МКР 2	
Денна форма											
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	10	30	30	100
3	4	4	4	5	3	3	4				
Заочна форма											
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	24	30	30	100
2	2	2	2	2	2	2	2				

Таблиця 5.2

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90–100	Відмінно	Зараховано
82–89	Дуже добре	
75–81	Добре	
67–74	Задовільно	
60–66	Достатньо	
1–59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

6. Рекомендована література до навчального курсу

1. Анцупов А. Я. Конфліктологія : учеб. для вузов / А. Я. Анцупов, Ф. И. Шипилов. – М. : ЮНИТИ, 2009. – 551 с.
2. Бандурка А. М. Конфліктологія / А. М. Бандурка, В. А. Друзь. – К., 1997. – 512 с.
3. Васьковская С. В. Психологическое консультирование : ситуационные задачи / С. В. Васьковская, П. П. Горноста́й. – К., 1996. – 241 с.
4. Винославська О. В. Людські стосунки: заочна школа / О. В. Винославська, М. П. Малигіна // Практична психологія та соціальна робота. – 1999. – № 3. – С. 29–31.

5. Ворожейкин И. Е. Конфликтология : учебник / И. Е. Ворожейкин, А. Я. Кибанов, Д. К. Захаров. – М. : ИНФРА-М, 2004. – 240 с.
6. Вудкок М. Раскрепощенный менеджер : для руководителя-практика / М. Вудкок, Д. Френсис; пер. с англ. – М. : Дело, 2011. – 320 с.
7. Гришина Н. В. Психология конфликта / Н. В. Гришина. – СПб. : Питер, 2002. – 312 с.
8. Громова О. Н. Конфликтология : курс лекций / О. Н. Громова. – М. : ЭКМОС, 2000. – 320 с.
9. Дж. Г. Скотт. Конфликты, пути их преодоления / Дж. Г. Скотт. – К. : Внешторгиздат, 1991. – С. 166–181.
10. Дмитриев А. В. Конфликтология : учебное пособие / А. В. Дмитриев. – М. : Альфа-М, 2013. – 336 с.
11. Долинська Л. В. Психологія конфлікту : навч. посібн. / Л. В. Долинська, Л. П. Матяш-Заяц. – К. : Каравела, 2010. – 304 с.
12. Дороніна М. С. Культура спілкування ділових людей / М. С. Дороніна. – К., 1994. – 175 с.
13. Дурманенко Є. Конфлікти в педагогічному процесі / Є. Дурманенко. – Луцьк : Вежа, 2003. – 313 с.
14. Емельянов С. М. Практикум по конфликтологии / С. М. Емельянов. – СПб. : Питер, 2010. – 297 с.
15. Ємельяненко Л. М. Конфліктологія : навч. посіб. / за заг. ред. В. М. Петюха, Л. В. Торгової, Л. М. Ємельяненко, А. М. Гриненко. – К. : КНЕУ, 2005. – 315 с.
16. Зайцев А. К. Социальный конфликт на предприятии / А. К. Зайцев. – Калуга : Калужская типография стандартов, 1993. – 188 с.
17. Здравомыслов А. Г. Социология конфликта / А. Г. Здравомыслов. – М. : Аспект-Пресс. – 1996. – 318 с.
18. Зеркин Д. П. Основы конфликтологии : курс лекцій / Д. П. Зеркин. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1998. – 480 с.
19. Зигерт В. Руководить без конфликтов / В. Зигерт, Л. Ланг. – М. : Экономика, 1990. – 337 с.
20. Зязюн И. А. Основы педагогического мастерства : учеб. пособие для пед. спец. высш. учеб. заведений / под. ред. И. А. Зязюн. – М. : Просвещение, 1989. – 302 с.
21. Иванов В. Н. Конфликты и конфликтология / В. Н. Иванов, В. Г. Смоленский. – М. : Феникс, 2004. – 389 с.
22. Ішмуратов А. Т. Конфлікт і згода. Основи когнітивної теорії конфліктів / А. Т. Ішмуратов. – К. : Наук. думка, 1996. – С. 71–83.
23. Кан-Калік В. А. Вчителю про спілкування / В. А. Кан-Калік. – К., 1987. – 190 с.
24. Каррас Ч. С. Искусство ведения переговоров / Ч. С. Каррас. – М., 1994. – 128 с.
25. Конфліктологія : підручник для студентів вищ. навч. закл. / Л. М. Герасіна, М. І. Панов, Н. П. Осіпова та ін.; за ред. Л. М. Герасіної та М. І. Панова. – Харків : Право, 2002. – 256 с.

26. Конфликтология / под ред. А. С. Кармина. – СПб. : Лань, 1999. – 448 с.
27. Конфликты : сущность и преодоление / Г. М. Потанин, А. И. Сахаров. – М. : МГИУУ Просвещение, 1990. – 160 с.
28. Корнелиус Х. Выиграть может каждый / Х. Корнелиус, Ш. Фейр. – М. : Вагриус, 1994. – 182 с.
29. Кушнірук Т. Д. Методика діагностики стратегій розв'язання конфліктних ситуацій Д. Джонсона і Ф. Джонсона / Т. Д. Кушнірук // Практична психологія і соціальна робота. – 1999. – № 5. – С. 24–25.
30. Лебедева М. М. Вам предстоят переговоры / М. М. Лебедева. – М. : Экономика, 1993. – С. 146–163.
31. Ликсон Ч. Конфликт : семь шагов к миру / Ч. Ликсон. – СПб. : МММ, 1997. – 160 с.
32. Линчевский Э. Э. Контакты и конфликты / Э. Э. Линчевский. – М. : Экономика, 2000. – 286 с.
33. Мастенбрук У. Управление конфликтными ситуациями и развитие организации / У. Мастенбрук. – М.: ИНФРА-М, 1996. – 256 с.
34. Олейник А. Н. Основы конфликтологии / А. Н. Олейник. – М. : АПО, 1992. – 53 с.
35. Палеха Ю. Культура управління та підприємництва / Ю. Палеха, В. Кудін. – К. : МАУП, 1998. – 156 с.
36. Пірен М. І. Основи конфліктології / М. І. Пірен. – 2-ге вид. – К., 1997.– С. 40–54.
37. Прибутько П. М. Конфліктологія : навч. посібн. / П. М. Прибутько, Р. В. Михайленко, Л. М. Дубчак та ін. – К. : КНТ, 2010. – 136 с.
38. Психодіагностика: навч. посібн. / І. М. Галян. – К. : Академвидав, 2009. – 464 с.
39. Рогов Е. Настольная книга практического психолога / Е. Рогов. – В 2 кн. – М. : Гума-нит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – 384 с.
40. Семке В. Я. Умейте властвовать собой / В. Я. Семке. – М., 1993. – 154 с.
41. Тюрина В. А. Конфликт и управленческая деятельность / В. А. Тюрина, И. В. Ващенко. – К. : Знания, 1999. – 218 с.
42. Фишер Р. Путь к согласию или переговоры без поражения / Р. Фишер, У. Юрии. – М. : Наука, 1992. – 158 с.
43. Чумиков А. Н. Управление конфликтами / А. Н. Чумиков. – М., 1995. – 193 с.
44. Шейнов В. П. Конфликты в нашей жизни и их разрешение / В. П. Шейнов. – Минск : Амалфея, 1996. – 288 с.
45. Шейнов В. Как управлять другими, как управлять собой / В. Шейнов. – М., 1996. – 256 с.

Интернет-ресурси

1. www.nbuv.gov.ua
2. www.edu.yar.ru/russian/navigator/index.html

7. Зразок тестових завдань для самоконтролю та підсумкового контролю

1 рівень

1. Конфлікт – це...

- 1) суперечка ...;
- 2) сварка...;
- 3) зіткнення...

2. Конфліктоген – це ...

- 1) слова, дії, обставини, вчинки, які провокують виникнення конфлікту;
- 2) слова, дії, обставини, вчинки, або ж їх відсутність, що провокує виникнення конфлікту;
- 3) поведінка людини, що сприяє виникненню конфлікту.

3. Конфліктна ситуація – це...

- 1) нагромадження суперечностей у взаємодії;
- 2) порушення взаємодії;
- 3) конфліктна взаємодія.

4. Інцидент – це ...

- 1) те, що провокує конфлікт;
- 2) зіткнення інтересів;
- 3) збіг обставин, що сприяє виникненню конфлікту з конфліктної ситуації.

5. Засновником «конфліктної школи» є:

- 1) Т. Парсонс;
- 2) Р. Дарендорф;
- 3) М. Вебер.

6. Основоположником «школи консенсусу» є:

- 1) Р. Дарендорф;
- 2) Г. Зіммель;
- 3) Т. Парсонс.

7. В. Шейнов виділив _____ механізми виникнення конфліктів:

- 1) два;
- 2) три;
- 3) чотири.

8. Конфлікт між двома та більше людьми називається....

- 1) міжособистісним;
- 2) інтраперсональним;
- 3) груповим.

9. Учені виділяють такі фази конфлікту:

- 1) латентна, власне конфлікту, вирішення конфлікту, післяконфліктна;
- 2) латентна, протікання конфлікту, розв'язання конфлікту;
- 3) доконфліктна, власне конфліктна, післяконфліктна.

10. Функції конфлікту поділяють на:

- 1) конструктивні й негативні;
- 2) позитивні й негативні;
- 3) конструктивні й деструктивні.

2 рівень

1. Конфлікт як зіткнення учасників взаємодії, що призводить до порушення її цілісності визначає:

- 1) М. Пірен;

- 2) Е. Дюркгейм;
- 3) А. Ішмуратов.

2. Комунікативність особистості є складним особистісним утворенням, що містить:

- 1) комунікабельність, альтруїстичні емоції й соціальну спорідненість;
- 2) комунікабельність, комунікативні вміння й цінності;
- 3) емпатію, рефлексію й комунікабельність.

3. Комунікативними конфліктогенами є:

- 1) бар'єри й порушення спілкування, моделі взаємодії;
- 2) системи позиційного ставлення й бар'єри спілкування, стиль управління;
- 3) характерні риси, система позиційного ставлення, бар'єри спілкування, стиль управління, модель взаємодії.

4. Нагромадження конфліктогенів є...

- 1) конфліктом;
- 2) конфліктною ситуацією;
- 3) суперечністю.

5. Стиль поведінки у конфліктній взаємодії визначається:

- 1) спрямованістю дій особистості щодо досягнення інтересів (власних чи інших осіб);
- 2) активністю або пасивністю, агресивністю;
- 3) активністю або пасивністю особистості й спрямованістю її дій щодо досягнення інтересів (власних чи інших осіб).

6. Сітка Кілменна-Томаса визначає:

- 1) тип конфлікту;
- 2) стиль поведінки у конфлікті;
- 3) функції конфлікту.

7. Нагромадження конфліктних ситуацій, що призводить до порушення цілісності є:

- 1) конфліктогеном;
- 2) сваркою;
- 3) конфліктом.

8. Структурними елементами конфлікту є:

- 1) учасники, джерело, умови й обставини;
- 2) учасники й причина;
- 3) учасники й умови та обставини.

9. Характерними ознаками педагогічного конфлікту є:

- 1) участь дітей; конструктивність вирішення;
- 2) відповідальність за вирішення несе педагог; масовість;
- 3) участь дітей; відповідальність за вирішення несе педагог; обов'язковість вирішення.

10. Конфліктогенами педагогічної системи є:

- 1) цільові, змістові й комунікативні конфліктогени;
- 2) змістові, технологічні й комунікативні конфліктогени;
- 3) цільові, змістові й результативні конфліктогени;

4) цільові, змістові, організаційно-методичні, результативні й комунікативні конфліктогени.

3 рівень

1. Описати модель педагогічної взаємодії «Монблан».
2. Описати модель педагогічної взаємодії «Китайська стіна».
3. Описати модель педагогічної взаємодії «Гамлет».
4. Описати модель педагогічної взаємодії «Робот».
5. Описати модель педагогічної взаємодії «Друг».
6. Описати модель педагогічної взаємодії «Я сам».
7. Описати модель педагогічної взаємодії «Тетерев».
8. Описати модель педагогічної взаємодії «Локатор».
9. Аргументувати взаємозв'язок і взаємозалежність між комунікативними конфліктогенами.
10. Розробити алгоритм вирішення педагогічного конфлікту.
11. Довести доцільність конкуренції у педагогічній взаємодії.
12. Довести доцільність ухилення у педагогічній взаємодії.
13. Довести доцільність компромісу в педагогічній взаємодії.
14. Довести доцільність пристосування в педагогічній взаємодії.
15. Довести доцільність співробітництва в педагогічній взаємодії.
16. Запропонувати правила подолання бар'єрів у педагогічному спілкуванні.
17. Визначити комунікативні вміння, необхідні соціальному працівнику. Аргументувати власну думку.
18. Проаналізувати методи вирішення конфлікту та їх співвідношення зі стилями поведінки (сітка Кілменна-Томаса).
19. Окреслити шляхи попередження конфлікту в педагогічному середовищі.
20. Дослідити рівень внутрішньої конфліктності й розробити програму самовдосконалення з її усунення.

3.10. Навчально-методичне забезпечення курсу «Здоров'язбережувальні технології в соціокультурному середовищі» (автор Петрович В. С.)

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань «23 Соціальна робота», спеціальність «231 Соціальна робота», освітня програма «Соціальна робота», освітній ступінь «магістр»	Нормативна
Кількість годин / кредитів 120 год. / 4 кредити		Рік навчання 6 курс
		Семестр 11-ий
ІНДЗ: €		Лекції 20 год.
		Практичні (семінарські) 20 год.
		Самостійна робота 72 год.
	Консультації 8 год.	
	Форма контролю: залік	

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предметом вивчення навчальної дисципліни є актуальні проблеми здоров'я людини і шляхи їх розв'язання загально визначеними у світі засобами формування відповідального ставлення до здоров'я; екологічні, інформаційні, громадські, законодавчі аспекти діяльності по формуванню ЗСЖ в соціокультурному середовищі. Діяльність соціального працівника, який вивчив цю навчальну дисципліну, має бути спрямована на навчання і формування здоров'я суб'єктів соціальної роботи відповідно до сучасних підходів.

Метою викладання навчальної дисципліни «Здоров'язбережувальні технології у соціокультурному середовищі» є усвідомлення взаємозалежності особистого та громадського здоров'я, формування у майбутніх соціальних працівників загальнокультурних і професійних компетенцій у сфері проектування і впровадження здоров'язбережувальних технологій у практику соціальної роботи, а також здоров'язбережувальної компетентності у самостійній професійній діяльності (шляхом формування культури здоров'я, створення сприятливих здоров'язбережувальних умов навчання, оволодіння знаннями щодо сучасних технологій збереження здоров'я, які застосовуються у соціальній сфері) для ефективної реалізації завдань щодо покращенню здоров'я і якості життя громадян України в умовах викликів ХХІ століття.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Здоров'язбережувальні технології у соціокультурному середовищі» є :

– ознайомити студентів із новими підходами до визначення й розуміння здоров'я як багатофакторного елементу людського життя, надати інформацію про рівні здоров'я та фактори, що впливають на громадське та особисте здоров'я;

– утвердити переконання про здоров'я людини як одну з найбільших цінностей, особистісний капітал, що сприяє досягненню життєвих цілей, активній саморегуляції поведінки, творчій суспільній діяльності;

– розглянути досвід діяльності різних секторів суспільства, соціальних інститутів щодо формування відповідального ставлення до здоров'я;

– ознайомити магістрів із різноманітністю та особливостями здоров'я-збережувальних технологій, які застосовуються в соціальній роботі, освіті, охороні здоров'я, різних галузях професійної діяльності;

– сформуванню уявлення про технології збереження здоров'я у соціальній сфері, розуміння їх значення як сучасного інноваційного інструмента збереження і покращення здоров'я клієнтів і працівників соціальної сфери, засобу сприяння розвитку особистості й запобігання її соціальних дисфункцій;

– ознайомити зі специфікою моделювання програм сприяння покращенню здоров'я; особливостями організації та управління діяльністю зі збереження здоров'я та пропаганди ЗСЖ в Україні і за кордоном;

Міждисциплінарні зв'язки: з загальною та соціальною педагогікою, психологією особистості, віковою психологією, технологіями соціальної роботи, віковою фізіологією та валеологією, фізичною культурою, екокультурою особистості, психологією здоров'я, основами безпеки життєдіяльності, етикою соціальної роботи тощо.

Навчальний курс включає лекційні заняття, що є однією з форм оволодіння студентами теоретичним матеріалом і служать становленню їх фахових світоглядних цінностей та орієнтацій, а також семінарсько-практичні заняття, спрямовані на формування низки практичних умінь і навичок, необхідних для професійної компетентності соціального працівника у здоров'язбережувальній діяльності. Застосування інтегрованих форм навчання – поєднання в одному аудиторному занятті лекційного викладу з елементами практичної діяльності студентів – проведення міні-презентацій, виступів із повідомленнями, розв'язування ситуаційних задач, фрагментів тренінгових занять, використовуючи як репродуктивні, частково творчі, так і евристичні методи сприятиме максимальному врахуванню індивідуальних можливостей і потреб студентів, забезпечить дотримання підходу здоров'язбереження в організації навчально-виховного процесу.

КОМПЕТЕНЦІЇ

Здоров'язбережувальна компетентність майбутніх фахівців із соціальної роботи передбачає формування таких компетенцій як здатність:

1) оцінювати соціально-політичні процеси, пов'язані з соціальним розвитком держави, аналізувати суспільні явища та виявляти тенденції, які позитивно чи негативно впливають на здоров'я людини, об'єктивно досліджувати та враховувати фактори, які впливають на формування здоров'язбережувального середовища як однієї з умов реалізації технологій збереження здоров'я;

3) аналізувати існуючу нормативно-правову базу стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення загалом та регулювання збереження, підтримки і покращення здоров'я населення зокрема;

4) ініціювати соціальні зміни, спрямовані на піднесення соціального добробуту, різних категорій громадян, рівня індивідуального та громадського здоров'я;

3) орієнтуватися в різноманітті та вміти застосовувати на практиці прийоми, методи формування, зміцнення й збереження власного здоров'я і здоров'я клієнтів задля попередження соціальних ризиків, соціальних конфліктів, виникнення складних життєвих обставин;

4) оптимально й ефективно застосувати здоров'язберезувальні технології у різних сферах та інституціях (освітніх закладах різного типу, у закладах охорони здоров'я, соціальних службах, соціально-виховних інституціях тощо);

5) виявляти і залучати ресурси особистості, соціальної групи та громади для виконання завдань професійної діяльності в контексті сприяння покращенню здоров'я різних категорій населення у різних секторах суспільства;

б) розробляти та реалізовувати соціальні проекти та програми здоров'язберезувальної спрямованості.

Згідно з вимогами освітньої програми студенти мають володіти **знаннями** про:

- поняття «здоров'я» та складові здоров'я людини, рівні здоров'я та фактори, які впливають на нього;
 - сутність понять «відповідальне ставлення до здоров'я», «сприяння покращенню здоров'я», «формування здорового способу життя»;
 - ціннісний вимір здоров'я в історичній ретроспективі та в сучасних умовах;
 - основні питання філософії, психології, педагогіки здоров'я;
 - законодавчу та нормативну базу щодо формування ЗСЖ;
 - сучасні технології збереження здоров'я, які застосовуються у соціальній сфері (освіті, охороні здоров'я, дозвіллі, соціальній роботі);
 - знання, уміння і навички, компетенції та особистісні характеристики соціального працівника у створенні та реалізації технологій збереження здоров'я
 - комплексні технології збереження здоров'я різних вікових, гендерних, соціальних груп клієнтів – медіація, супервізія, заняттєва терапія
 - основні етапи моделювання програм із формування ЗСЖ та новітні підходи у галузі громадського здоров'я.
 - роль засобів масової інформації у формуванні здорового способу життя;
- Після опанування курсу студенти мають **володіти** такими **вміннями**:
- висловлювати аргументовану позицію по основних проблемах громадського та особистого здоров'я;
 - організувати діяльність, спрямовану на сприяння здоров'ю у різних соціокультурних середовищах;
 - здійснювати проектування, реалізацію, моніторинг і оцінку соціальних програм та проектів здоров'яформуючої та здоров'язберігаючої спрямованості з урахуванням потреб цільових груп;
 - проектувати й організовувати індивідуальну, групову та роботу і громаді в аспекті здоров'язбереження;

- володіти та використовувати сучасні методи та технології навчання, інформаційно-просвітницької та тренінгової роботи з учнівською та студентською молоддю щодо формування здорового способу життя;
- організувати свій спосіб життя з позицій збереження та зміцнення здоров'я;
- здійснювати самоосвіту в аспекті здоров'язбереження.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Структура навчальної дисципліни «Здоров'язбережувальні технології у соціокультурному середовищі» для денної форми навчання представляється у вигляді таблиці 2.

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ. (Семін.)	Сам. роб.	Конс.
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади здоров'язберігаючої діяльності у соціальній сфері					
Тема 1. Збереження здоров'я/ здоров'язберігаюча діяльність як соціальне явище, галузь знання і сфера практичної діяльності.	12	2	2	7	1
Тема 2. Здоров'я людини в історико-філософському контексті	11	2	2	7	
Тема 3. Здоров'я як багатовимірний феномен людського життя та індивідуальна і глобальна цінність Концепція сприяння покращенню здоров'я	12	2	2	7	1
Тема 4. Освіта заради здоров'я	12	2	2	7	1
Тема 5. Нормативно-правове регулювання збереження здоров'я населення у міжнародній практиці та в Україні.	12	2	2	7	1
Разом за змістовим модулем 1	59	10	10	35	4
Змістовий модуль 2. Управління процесом сприяння здоров'ю й практичний досвід впровадження технологій збереження здоров'я					
Тема 1(6). Технології здоров'язбереження в освітньому середовищі	13	2	2	8	1
Тема 2(7). Технології збереження здоров'я у соціальній роботі. Впровадження здоров'язбережувальних технологій у практику роботи фахівців соціальної сфери	12	2	2	7	1
Тема 3(8). Планування та реалізація соціальних програм зі сприяння покращенню здоров'я.	12	2	2	7	1

Тема 4(9). Використання інтерактивних форм соціально-педагогічної діяльності в освітньо-профілактичній роботі заради здоров'я.	12	2	2	7	1
Тема 5(10). Вплив ЗМІ та рекламно-інформаційних технологій на формування здорового способу життя молодшої людини	12	2	2	8	
Разом за змістовим модулем 2	61	10	10	37	4
Усього годин	120	20	20	72	8

3. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади здоров'язберігаючої діяльності у соціальній сфері

Тема 1. Збереження здоров'я/здоров'язберігаюча діяльність як соціальне явище, галузь знання і сфера практичної діяльності.

Завдання дисципліни, історія виникнення і розвитку. Зв'язок із іншими науками. Система понять. Здоров'я як глобальний феномен і системна категорія. Ідея системності в тлумаченні поняття здоров'я. Концепції здоров'я. Ціннісно-соціальна модель здоров'я. Рівні здоров'я. Універсальна формула здоров'я (цілісність, відповідальність, компетентність). Теоретико-методологічні основи здоров'язбереження: соціологія здоров'я, психологія здоров'я, педагогіка здоров'я, філософія здоров'я.

Аналіз стану здоров'я дітей та молоді в Україні.

План практичного заняття за темою 1.

1. Здоров'я як глобальний феномен і системна категорія.
2. Концепції здоров'я. Ціннісно-соціальна модель здоров'я.
3. Рівні здоров'я.
4. Теоретико-методологічні основи здоров'язбереження: соціологія здоров'я, психологія здоров'я, педагогіка здоров'я, філософія здоров'я.
5. Здоров'язбереження – провідна ідея громадянського суспільства.

Індивідуальні та групові завдання для самостійного опрацювання

1). Здійсніть порівняльний аналіз стану популяційного здоров'я дітей та молоді в Україні, Волинській області та м. Луцьку: захворюваність, смертність, нещасні випадки; інфекційні захворювання соціально зумовленого характеру; гінекологічні захворювання; інфекції, які передаються статевим шляхом; ВІЛ / СНІД; хімічні залежності; тютюнопаління; фізичний розвиток; інвалідність. Сформулюйте пропозиції щодо плану профілактики згаданих захворювань у регіоні засобами соціальної роботи.

2). Назвіть та охарактеризуйте вплив сучасних галузей знань на формування в суспільстві поглядів на здоров'я людини. Поясніть та наведіть приклади.

Література для вивчення теми: 3, 19, 22, 38, 43, 49, 50.

Тема 2. Здоров'я людини в історико-філософському контексті

Античні філософи про здоров'я. Школа Гіпократів. Середньовічні погляди на здоров'я людини і їх відображення у християнстві. Ренесанс і реформація як

важливі віхи трансформації розуміння здоров'я. Східні та західні культурно-філософські традиції про здоров'я. Ф.Бекон про здоров'я і хвороби людини. Філософія здоров'я Ф. Ніцше. Погляди М. Хайдеггера на суть і значення здоров'я людини. Здоров'я людини в українській культурі, традиціях.

План практичного заняття за темою 2.

1. Ставлення до здоров'я в античній культурі. Школа Гіпократів.
2. Середньовічні погляди на здоров'я людини і їх відображення у християнстві.
3. Ренесанс і реформація як важливі віхи трансформації розуміння здоров'я.
4. Східні та західні культурно-філософські традиції про здоров'я.
5. Здоров'я людини в українській культурі, традиціях.

Індивідуальні та групові завдання для самостійного опрацювання

Підготуйте реферативні повідомлення на запропоновані теми:

1. Ф.Бекон про здоров'я людини як одне із головних благ, яке належить людині від народження.
2. Філософія здоров'я Ф. Ніцше.
3. Погляди М. Хайдеггера на суть і значення здоров'я людини.
4. М. Бердяєв, В. Зеньковський про здоров'я людини

Література для вивчення теми: 3, 8, 19, 21, 55.

Тема 3. Здоров'я як багатовимірний феномен людського життя та індивідуальна і глобальна цінність. Концепція сприяння покращенню здоров'я

Сутність здоров'я як глобального й індивідуального феномену. Критерії здоров'я. Фактори, які впливають на здоров'я. Генетичний фактор здоров'я. Оточуюче середовище й здоров'я. Медико-фізіологічні й психологічні аспекти забезпечення здоров'я. Чинники здорового способу життя: а) оптимальний руховий режим; б) раціональне харчування; в) раціональний режим життя; г) тренування імунітету та загартування; д) психосоціальна та статеві культура; ж) відсутність шкідливих звичок.

Сутність громадського здоров'я. Індивідуальне і громадське здоров'я – основні категорії та поняття сфери охорони здоров'я і соціальної медицини. Індивідуальне, громадське, популяційне здоров'я: сутність понять, критерії оцінювання. Взаємозв'язок між індивідуальним та громадським здоров'ям.

Історія становлення концепції сприяння покращенню здоров'я. Сутність основних п'яти напрямів пріоритетної діяльності зі сприяння покращенню здоров'я. Профілактика здоров'я. Сучасна світова та європейська політика і стратегія в сфері громадської охорони здоров'я. Діяльність Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), міжнародних та національних організацій по громадській охороні здоров'я.

План практичного заняття за темою 3.

1. Сутність здоров'я як глобального й індивідуального феномену.
2. Фактори, які впливають на здоров'я. Генетичний фактор здоров'я. Оточуюче середовище й здоров'я. Медико-фізіологічні й психологічні аспекти забезпечення здоров'я.

3. Чинники здорового способу життя: а) оптимальний руховий режим; б) раціональне харчування; в) раціональний режим життя; г) тренування імунітету та загартування; д) психосоціальна та статева культура; ж) відсутність шкідливих звичок.

4. Індивідуальне і громадське здоров'я – основні категорії та поняття сфери охорони здоров'я і соціальної медицини. Взаємозв'язок між індивідуальним та громадським здоров'ям.

5. Холістичний підхід у розумінні здоров'я і структури особистості.

6. Історія становлення концепції сприяння покращенню здоров'я. Сутність основних п'яти напрямів пріоритетної діяльності зі сприяння покращенню здоров'я.

Індивідуальні та групові завдання для самостійного опрацювання

1) Розкрийте специфіку діяльності Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), міжнародних та національних організацій по громадській охороні здоров'я.

2) Проаналізуйте стан здоров'язбережувальної діяльності в регіоні вашого постійного проживання (районі, місті, області). Для цього дослідіть у мережі Інтернет інформаційну базу про діяльність соціальних організацій (державних і недержавних), що надають соціальні послуги (не тільки соціально-медичні), пов'язані зі здоров'ям індивідів, сімей, груп і громад. Опишіть мережу, охарактеризувавши її суб'єктів (організацій) за схемою: повна юридична назва; мета і завдання; структура: керівництво, кадри, характер управління (зовнішні та внутрішні зв'язки), фінансування; здоров'язбережувальні аспекти діяльності (послуги, їх зміст); клієнти організації: їхні потреби і проблеми. Запропонуйте соціальні послуги в громаді задля покращення здоров'я з урахуванням тих проблем, які було виявлено під час виконання завдання 1 до теми 1.

Література для вивчення теми: 3, 6, 14, 19, 21, 32, 35, 49.

Тема 4. Освіта заради здоров'я

Сутність освіти заради здоров'я, принципи навчання здоров'ю. Теорії й моделі навчання здоров'ю. Відповідальне ставлення до здоров'я як результат навчання здоров'ю. Поняття «відповідальне ставлення до здоров'я», «здоровий спосіб життя», «спосіб життя, який веде до благополуччя». Реклама здоров'я. Відповідальне ставлення до здоров'я як шлях забезпечення особистого здоров'я та громадського здоров'я. Вітчизняний та закордонний досвід реалізації здоров'язберігаючих освітніх проектів у ЗЗСО та ЗВО. Особливості реалізації освітніх програм у різних соціальних інститутах.

План практичного заняття за темою 4.

1. Сутність освіти заради здоров'я, принципи навчання здоров'ю.

2. Теорії й моделі навчання здоров'ю. Відповідальне ставлення до здоров'я як результат навчання здоров'ю.

3. Поняття «відповідальне ставлення до здоров'я», «здоровий спосіб життя», «спосіб життя, який веде до благополуччя».

4. Відповідальне ставлення до здоров'я як шлях забезпечення особистого здоров'я та громадського здоров'я.

5. Особливості реалізації освітніх програм у різних соціальних інститутах.

Індивідуальні та групові завдання для самостійного опрацювання

1) Використовуючи наявні джерела та інтернет-ресурси проаналізуйте кращі зразки вітчизняного та закордонного досвіду реалізації здоров'язберігаючих освітніх проектів у ЗЗСО та ЗВО.

Література для вивчення теми: 9, 10, 15, 17, 29, 34, 40, 50.

Тема 5. Нормативно-правове регулювання збереження здоров'я населення у міжнародній практиці та в Україні.

Алма-Атинська декларація, Отавська хартія, Аделаїдські рекомендації, Сундсвальська заява про навколишні середовища, сприятливі для здоров'я, Джакартська декларація «За пропаганду здорового способу життя у 21 ст.», «Здоров'я-21: Основи політики досягнення здоров'я для всіх у Європейському регіоні», «Бангкокська Хартія сприяння здоров'ю в глобалізованому світі». Програма Всесвітньої організації охорони здоров'я «Здоров'я для всіх у XXI столітті».

Законодавче та нормативне забезпечення діяльності зі сприяння покращенню здоров'я: вітчизняний та закордонний досвід. Загальні підходи до визначення політики сприяння здоров'ю та здорового способу життя в законодавстві України. Проблема полегшення здорового вибору відносно харчування у вітчизняному законодавстві. Проблема здорового вибору фізичних вправ/рухової активності в законодавстві України. Проблема зменшення шкоди від алкоголю, тютюну та інших наркотичних засобів в законодавстві України. Проблема забезпечення сприятливого для здоров'я середовища в вітчизняному законодавстві. Конституція України. Основи законодавства України про охорону здоров'я. Закони України: «Про заклади охорони здоров'я», «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», «Про охорону дитинства», «Про охорону праці», «Про поетапний перехід до організації первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини». Міжгалузеві комплексні програми «Здоров'я нації» та ін. Загальнодержавна цільова соціальна програма протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014–2018 роки

План практичного заняття за темою 5.

1. Алма-Атинська декларація
2. Отавська хартія
3. Аделаїдські рекомендації
4. Сундсвальська заява про навколишні середовища, сприятливі для здоров'я
5. Джакартська декларація «За пропаганду здорового способу життя у XXI ст.»
6. «Бангкокська Хартія сприяння здоров'ю в глобалізованому світі».
7. Питаннях захисту, зміцнення і збереження здоров'я населення в соціальній політиці України.
8. Законодавство України і проблема забезпечення сприятливого для здоров'я середовища. Основи законодавства України про охорону здоров'я.
9. Закони України «Про заклади охорони здоров'я», «Про охорону дитинства», «Про охорону праці», «Про поетапний перехід до організації первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини».

10. Соціальна політика щодо здоров'я різних категорій клієнтів соціальної роботи. Загальнодержавна цільова соціальна програма протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014–2018 роки

Індивідуальні та групові завдання для самостійного опрацювання

1) Здійснить порівняльний аналіз вітчизняних нормативно-правових актів здоров'язбережувального спрямування на предмет їх відповідності міжнародним, загальноєвропейським деклараціям та рекомендаціям відповідного профілю.

2) Розкрийте особливості соціальної політики в питання здоров'я різних груп клієнтів соціальних служб: осіб із інвалідністю, дітей і молоді, жінок, сімей із дітьми, людей похилого віку, бездомних і безпритульних, в умовах закладів пенітенціарної системи, осіб з проблемами ментального здоров'я, uzалежнених, ВІЛ-інфікованих та ін.

3) Дайте характеристику соціальних наслідків недосконалості правового регулювання у сфері здоров'я? Наведіть приклади з вітчизняного, зарубіжного досвіду.

Література для вивчення теми: 3, 5, 6, 14, 15, 19, 35, 56.

Змістовий модуль 2. Управління процесом сприяння здоров'ю й практичний досвід впровадження технологій збереження здоров'я

Тема 1 (6). Технології здоров'язбереження в освітньому середовищі

Педагогіка здоров'язбереження. Принципи і цінності педагогіки здоров'язбереження. Здоров'язбережувальне середовище школи, класу. Роль педагога (фахівців психологічної служби ЗЗСО) у формуванні здоров'язбережувального середовища і здійсненні здоров'язбережувальної діяльності школи. Організаційно-педагогічні, психолого-педагогічні й навчально-виховні технології.

Учнівська та студентська молодь як об'єкт та суб'єкт профілактичних програм. Шкільні освітні програми з формування відповідального ставлення до здоров'я. Досвід реалізації в Україні позашкільних освітніх програм ФЗСЖ. Освітні програми за методикою «рівний-рівному». «Програма 15» – інноваційна соціально-педагогічна технологія сприяння збереженню психосоціального здоров'я та профілактики поширення ВІЛ/СНІД. «Європейська мережа шкіл сприяння здоров'ю (ЄМШСЗ). Healthy Schools: заради здорових і радісних школярів» – соціальна програма, яка реалізується Центром «Розвиток КСВ» та Mondelēz International Foundation в Україні.

План практичного заняття за темою 1 (6)

1. Педагогіка здоров'язбереження. Принципи і цінності педагогіки здоров'язбереження.

2. Здоров'язбережувальне середовище школи, класу.

3. Учнівська та студентська молодь як об'єкт та суб'єкт профілактичних програм.

4. Роль педагога (фахівців психологічної служби ЗЗСО) у формуванні здоров'язбережувального середовища і здійсненні здоров'язбережувальної діяльності школи.

5. Шкільні освітні програми з формування відповідального ставлення до здоров'я. Досвід реалізації в Україні позашкільних освітніх програм ФЗСЖ.

6. Освітні програми за методикою «рівний -рівному».

7. Європейська мережа шкіл сприяння здоров'ю (ЄМШСЗ).

Індивідуальні та групові завдання для самостійного опрацювання

1) Ознайомтесь та проаналізуйте методику Роджерса Харта «Сходинки/щаблі участі молоді у реалізації профілактичних програм».

2) Розкрийте основні етапи моделювання програм з формування здорового способу життя в освітньо-виховних закладах: аналіз, визначення мети, постановка завдань, розробка плану, прогнозування, мобілізація ресурсів, моніторинг, оцінка результатів.

3) Опрацюйте план-схему змін із метою сприяння здоров'ю в середовищі освітнього закладу (за матеріалами Ендрю Роджерса).

Література для вивчення теми: 2, 10, 17, 19, 20, 23, 29, 30, 34, 37, 40.

Тема 2 (7). Технології збереження здоров'я у соціальній роботі. Впровадження здоров'язбережувальних технологій у практику роботи фахівців соціальної сфери

Роль громади (територіальної спільноти чи об'єднання за інтересами) у формуванні здорового способу життя. Громада і громадські об'єднання як одне з основних середовищ розробки і реалізації різних напрямів діяльності з формування здорового способу життя. Участь громади – необхідна умова реалізації місцевої політики формування здорового способу життя. Основні напрями діяльності громади для формування здорового способу життя. Досвід організації діяльності з ФЗСЖ у територіальній громаді (за місцем проживання).

Типи технологій, спрямованих на збереження здоров'я людини: здоров'язбережувальні; оздоровчі; технології навчання здоров'ю; технології виховання культури здоров'я. Європейська мережа ВООЗ «Здорові міста та села».

Комплексні або інтегровані (універсальні) технології – первинна соціальна профілактика, універсальна(загальна) й селективна (спеціальна) профілактика, формування здорового способу життя, збереження здоров'я здорових людей за професійним спрямуванням. Посередництво як універсальна технологія збереження здоров'я.

План практичного заняття за темою 2 (7)

1. Громада і громадські об'єднання як одне з основних середовищ розробки і реалізації різних напрямів діяльності з формування здорового способу життя.

2. Основні напрями діяльності громади для формування здорового способу життя.

3. Здоров'єзбережувальні технології як інновації у соціальній сфері: в освіті, медицині, дозвіллі (туризмі), соціальному забезпеченні у професійній діяльності.

4. Комплексні або інтегровані (універсальні) технології – первинна соціальна профілактика, універсальна(загальна) й селективна (спеціальна) профілактика, формування здорового способу життя, збереження здоров'я здорових людей за професійним спрямуванням.

5. Соціально-медичні послуги як технології збереження здоров'я: медико-орієнтовані, соціально-орієнтовані, інтегративні.

6. Зарубіжний та вітчизняний досвід медико-соціальної роботи: Європейська мережа ВООЗ «Здорові міста», Клініки дружні до молоді.

Індивідуальні та групові завдання для самостійного опрацювання

1) Ознайомитесь та опишіть досвід організації діяльності з ФЗСЖ в об'єднаній територіальній громаді (за місцем проживання).

2) Запропонуйте соціальному працівнику територіальної громади технології збереження здоров'я з огляду на:

а) спрямованість щодо об'єкта впливу (адаптація, інтеграція, профілактика, реабілітація);

б) спрямування на діяльність (навчання здоров'я; керування здоров'ям; проектування здоров'я; моніторинг стану і рівня здоров'я; розвиток мотивації до здорового способу життя);

в) спрямування на зміни середовища (формування сприятливого середовища). Опишіть кожну пропозицію технології, орієнтуючись на структуру, запропоновану науковцем В. Шахраєм.

Література для вивчення теми: 12, 14, 16, 18, 19, 20, 27, 41, 46, 56.

Тема 3 (8). Планування та реалізація соціальних програм зі сприяння покращенню здоров'я.

Управління індивідуальним та громадським здоров'ям. Міжнародний досвід розробки програм в сфері громадської охорони здоров'я. Принципи, алгоритм розробки програм сприяння покращенню здоров'я. Етапи розробки і впровадження програм. Оцінка ефективності. Менеджмент програм. Розробка програми/проекту сприяння покращенню здоров'я учнівської молоді в ЗЗСО, ЗВО різних рівнів акредитації, структурному підрозділі (інституції) територіальної громади. Специфіка проведення системного моніторингу впливу здоров'язберігаючих проектів. Позитивний досвід реалізації соціальних програм та проектів по формуванню ЗСЖ в Україні та інших країнах світу

План практичного заняття за темою 3 (8)

1. Управління індивідуальним та громадським здоров'ям.

2. Принципи, алгоритм розробки програм сприяння покращенню здоров'я.

3. Етапи розробки і впровадження програм. Оцінка ефективності.

4. Методологія розробки соціальних проектів формування здорового способу життя.

5. Специфіка проведення системного моніторингу впливу здоров'язберігаючих проектів.

6. Позитивний досвід реалізації соціальних програм та проектів по формуванню здорового способу життя в Україні та інших країнах світу

Індивідуальні та групові завдання для самостійного опрацювання

Розробіть програму/проект сприяння покращенню здоров'я учнівської/студентської молоді в ЗЗСО, ЗВО різних рівнів акредитації, структурному підрозділі (інституції) територіальної громади.

Література для вивчення теми: 3, 14, 19, 20, 24, 25, 28, 33, 42.

Тема 4 (9). Використання інтерактивних форм соціально-педагогічної діяльності в освітньо-профілактичній роботі заради здоров'я.

Освітньо-профілактична робота як форма утвердження ЗСЖ в молодіжному/студентському середовищі. Планування та реалізація соціальних програм/програм у студентському середовищі зі сприяння покращенню здоров'я. Тренінг як провідний метод профілактики негативних явищ у підлітковому та молодіжному середовищі. Традиційна схема тренінгового заняття щодо формування ЗСЖ. Характеристика тренінгових вправ щодо формування ЗСЖ. Організація освітнього тренінгу щодо формування відповідального ставлення до здоров'я.

План практичного заняття за темою 4 (9)

1. Освітньо-профілактична робота як форма утвердження ЗСЖ в молодіжному/студентському середовищі.
2. Тренінг як провідний метод профілактики негативних явищ у підлітковому та молодіжному середовищі.
3. Традиційна схема тренінгового заняття щодо формування ЗСЖ.
4. Характеристика тренінгових вправ щодо формування ЗСЖ.
5. Організація освітнього тренінгу щодо формування відповідального ставлення до здоров'я.

Індивідуальні та групові завдання для самостійного опрацювання

1) Розробіть програму одноденного просвітницького тренінгу (тренінгового заняття) по проблемі сприяння покращенню здоров'я/формуванню здорового способу життя (для старшокласників ЗСО чи студентів 1-го курсу ЗВО I–II рівнів акредитації), проведіть його та проаналізуйте результати роботи.

Література для вивчення теми: 3, 9, 10, 13, 30, 34, 40, 45, 53.

Тема 5 (10). Вплив засобів масової інформації та рекламно-інформаційних технологій на формування здорового способу життя молоді людини

Вплив ЗМІ на формування способу життя. Інформаційний простір України: сучасний стан із позиції ідеології формування здорового способу життя націй. Позитивні та небажані впливи ЗМІ на спосіб життя молоді людини. Роль реклами у формуванні здорового способу життя нації. Соціальна реклама та її вплив на формування здорового способу життя.

Розробка соціальної реклами, спрямованої на формування здорового способу життя. Оцінка молоддю рекламно-інформаційної діяльності по формуванню ЗСЖ. Пропозиції молоді щодо методів, форм пропаганди здорового способу життя, покращення соціальної реклами.

План практичного заняття за темою 5 (10)

1. ЗМІ як особливий чинник впливу на формування способу життя.
2. Інформаційний простір України: сучасний стан із позиції ідеології формування здорового способу життя націй.
3. Роль реклами у формуванні здорового способу життя нації. Соціальна реклама та її вплив на формування здорового способу життя.
4. Оцінка молоддю рекламно-інформаційної діяльності по формуванню ЗСЖ. Пропозиції молоді щодо методів, форм пропаганди здорового способу життя, покращення соціальної реклами.

Індивідуальні та групові завдання для самостійного опрацювання

1) Розробіть зразок соціальної реклами, спрямованої на формування здорового способу життя.

Література для вивчення теми: 3, 16, 28, 39, 46.

Вивчення навчальної дисципліни супроводжується виконанням студентами низки практичних завдань і формуванням портфоліо. Портфоліо кожного студента вміщує результати виконання 5 індивідуальних завдань і 4 групових завдань, робота над кожним з яких оцінюється відповідною кількістю балів.

Самостійна робота обов'язково має бути пов'язана з опрацюванням теоретичних джерел, інтернет-матеріалів, виконанням індивідуальних завдань, а також участю у студентських конференціях, семінарах, олімпіадах із актуальної здоров'язбережувальної тематики, підготовкою і публікацією статей чи тез виступів у матеріалах конференцій; підготовкою і захистом проекту особистого здоров'язбереження або проекту технології збереження здоров'я певної групи клієнтів.

За участь у студентських конференціях, семінарах, олімпіадах з актуальної здоров'язбережувальної тематики, публікацію статей чи тез виступів у матеріалах конференцій, студент-магістр може додатково отримати: 10 балів – за участь у студентській олімпіаді з актуальної здоров'язбережувальної тематики (здобуття призових місць) або представлену публікацію статті у матеріалах конференцій; 9 балів – за участь у студентській олімпіаді з актуальної здоров'язбережувальної тематики (без здобуття призових місць) або представлену публікацію тез виступу у матеріалах конференцій; 8–7 балів – за участь у студентських та науково-практичних конференціях, семінарах (у якості слухача), олімпіадах з актуальної здоров'язбережувальної тематики; 6–5 балів – участь у якості волонтера в роботі закладів соціально-медичного спрямування або в роботі соціальних служб, що надають соціально-медичні чи просвітницько-профілактичні послуги; 4–3 бали – одноразова участь у якості волонтера в акціях соціально-медичного спрямування або в роботі соціальних служб, що надають соціально-профілактичні послуги.

4. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Розподіл балів та критерії оцінювання з навчальної дисципліни «Здоров'язбережувальні технології у соціокультурному середовищі» для денної форми навчання

Таблиця 3

Поточний контроль (макс = 40 балів)		Модульний контроль (макс = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1		Модуль 2		
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	МКР 1	МКР 2	
5 т. х 4 б.	5 т. х 4 б.	30	30	100
20	20			

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90–100	Відмінно	Зараховано
82–89	Дуже добре	
75–81	Добре	
67–74	Задовільно	
60–66	Достатньо	
1–59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік

Перелік питань до заліку

1. Ставлення до здоров'я в античній культурі.
2. Мислителі давньої Греції про здоров'я.
3. Значення школи Гіпократів для становлення наукових знань про здоров'я
4. Середньовічні погляди на здоров'я людини
5. Відображення ставлення до здоров'я у християнстві.
6. Епоха Відродження і науки про здоров'я.
7. Ренесанс і реформація як важливі віхи трансформації розуміння здоров'я.
8. Східні культурно-філософські традиції здоров'я
9. Західні культурно-філософські традиції щодо здоров'я.
10. Здоров'я людини в українській культурі, традиціях
11. Сучасні підходи до формування визначення здоров'я
12. Різноманітність трактувань понять «здоров'я» і «хвороба»
13. Антропологічна модель здоров'я
14. Характеристика складових здоров'я
15. Основні демографічні показники, які впливають на стан здоров'я популяції
16. Інвалідність як соціальний показник здоров'я популяції
17. Історія становлення концепції сприяння покращенню здоров'я. Принципи сприяння покращенню здоров'я.
18. Сутність основних п'яти напрямів пріоритетної діяльності зі сприяння покращенню здоров'я.
19. Формування здорового способу життя
20. Складові здорового способу життя
21. Вітчизняна модель системи охорони здоров'я
22. Сутність освіти заради здоров'я, принципи навчання здоров'ю. Теорії й моделі навчання здоров'ю.
23. Школи сприяння здоров'ю. Вітчизняний та закордонний досвід реалізації здоров'язберігаючих освітніх проєктів у ЗЗСО та ЗВО.

24. Правові основи захисту здоров'я людини в міжнародній практиці
25. Особливості соціальної політики в питання здоров'я різних груп клієнтів соціальних служб
26. Конституція України про права громадян на соціальний захист, охорону здоров'я, медичну допомогу, безпечне довкілля
27. Основи законодавства України про охорону здоров'я
28. Загальнодержавна цільова соціальна програма протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014–2018 роки
29. «Здоров'я-21: Основи політики досягнення здоров'я для всіх у Європейському регіоні» 1998 р.
30. Здоров'язберігаюча педагогіка. Принципи здоров'язберігаючої педагогіки
31. Здоров'язберігаюче середовище територіальної громади.
32. Роль педагога у формуванні здоров'язберігаючого середовища і здійсненні здоров'язберігаючої діяльності школи.
33. Медико-орієнтовані технології збереження здоров'я
34. Соціально-орієнтовані технології збереження здоров'я
35. Здоров'язберігаючі освітні технології
36. Технології збереження здоров'я у роботі з сім'єю.
37. Технології збереження здоров'я молоді
38. Технології збереження здоров'я у контексті профілактики тютюнопаління та зловживання алкоголем у суспільстві.
39. Основні етапи моделювання, програм з формування здорового способу життя: аналіз, визначення мети, постановка завдань, розробка плану, прогнозування, мобілізація ресурсів, моніторинг, оцінка результатів.
40. Міжнародний досвід розробки програм в сфері громадської охорони здоров'я.
41. Роль громади (територіальної спільноти чи об'єднання за інтересами) у формуванні здорового способу життя.
42. Досвід організації діяльності з ФЗСЖ у територіальній громаді (за місцем проживання).
43. Тренінг як провідний метод профілактики негативних явищ у підлітковому та молодіжному середовищі.
44. Вплив ЗМІ на формування способу життя.
45. Соціальна реклама та її вплив на формування здорового способу життя.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

1. Васильєва О. С. Психология здоровья человека: эталоны, представления, установки: учеб. пособие [для студ. высш. учеб. заведений] / Васильєва О. С., Филатов Ф. Р. – М. : Издательский центр „Академия”, 2001. – 352 с.
2. Вершинина И. В. Становление и развитие ценностного отношения к здоровью у старшеклассников средней общеобразовательной школы: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.05 „Теория, методика и организация культурно-просветительской деятельности”/ Вершинина И. В. – М., 2006. – 23 с.

3. Відповідальне ставлення до здоров'я: теорія та технології : монографія / П. М. Гусак, Н. В. Зимівець, В. С. Петрович ; М-во освіти і науки України ; Волинський національний університет імені Лесі Українки. – Луцьк : ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2009. – 220 с.
4. Всемирная декларация по здравоохранению ВОЗ. – Копенгаген, 1998.
5. Гладун З. С. Державна політика охорони здоров'я в Україні (адміністративно-правові проблеми формування і реалізації) : [монографія] / З. С. Гладун. – Тернопіль : Економічна думка, 2005. – 460 с.
6. Глоссарий терминов по вопросам укрепления здоровья. Всемирная организация здоровья. – Женева, 1998. – 48 с.
7. Гурвич И. Н. Социальная психология здоровья. – СПб: Изд-во Санкт-Петербургского университета, 1999 – С.406 – 410.
8. Дермотт Ян Мак. Убеждение и здоровье. Психологические методы обретения здоровья : [Хрестоматия] / Дермотт Ян Мак, Джозеф О'Коннор: сост. К. В. Сельченко. – Мн., М. : Харвест, АСТ, 2001. – С. 418–434.
9. Дыхан Л. Б. Теория и практика здоровьесберегающей деятельности в школе / Л. Б. Дыхан. – Ростов н/Д : Феникс, 2009. – 412 с.
10. Захарова Н.М., Гуренко О.І. Популяризація здорового способу життя серед учнівської молоді : навч. посіб., 2-е вид., перероб. і доп. / Наталя Захарова, Ольга Гуренко. – Донецьк : Ландон – XXI, 2011. – 214 с.
11. Збереження та зміцнення репродуктивного здоров'я підлітків та молоді: потенціал громади: Методичні матеріали до тренінгу /авт.-упорядник Н. В. Зимівець; За заг. ред. Г. М. Лактіонової. – К.: науковий світ, 2004. – 205 с.
12. Здоров'я та поведінкові орієнтації української молоді : соціологічний вимір (за результатами національного соціологічного опитування підлітків та молоді 10–22 років). – К. : Укр.ін-т соціальних досліджень, 2005. – 256 с.
13. Здоров'я – моя цінність: Методичні матеріали для тренінгу / За заг. ред. І. Д. Зверєвої. – К.: Науковий світ, 2006. – 53 с.
14. Здоровье и устойчивое развитие на местном уровне. Участие населения: подходы и методы. Серия „Устойчивое развитие и здоровье в Европе”, Вып. 4. – Москва, 2003 (документ ЕРБ ВОЗ).
15. Здоровье–21. Основы политики достижения здоровья для всех в Европейском регионе ВОЗ: Введение // Европейская серия по достижению здоровья для всех. – 1998. – № 5. – Копенгаген.: ВОЗ (ЕРБ).
16. Здоровьесберегающие технологии в социальной сфере: [учебно-методический комплекс] – СПб. : Изд-во РГПУ им. А.И.Герцена, 2007. – 235 с.
17. Зимівець Н. В. Соціально-педагогічні технології формування відповідального ставлення до здоров'я в учнівської молоді: Дисертація на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / Зимівець Н. В. – К., 2008. – 247 с.
18. Клос Л. Є. Соціальна робота в закладах охорони здоров'я : консп. лекцій [для студентів спец. “соціальна робота” освітньо-кваліфікаційного рівня магістр] / Л. Є. Клос. – Львів : Вид-во Національного університету “Львівська політехніка”, 2006. – 96 с.

19. Клос Л. Є. Технології збереження здоров'я у соціальній сфері : навч. посібник / Л. Є. Клос. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 248 с.
20. Конструирование и внедрение программ по формированию здорового образа жизни: Рабочие материалы семинара. Киев, 20–21 июня 2001 года. – К., 2001. – 19 с.
21. Лисицын Ю. П. Общественное здоровье и здравоохранение / Лисицын Ю. П., Полунина Н.В. – М. : Медицина, 2002. – 272 с.
22. Ложкин Г. Психология здоровья человека / Г. В. Ложкин, О. В. Носкова, И. В. Толкунова : под ред. проф. В. И. Носова. – Севастополь: „Бебер”, 2003. – 257 с.
23. Лозинський В. Молодь і здоров'я / Віктор Лозинський – К. : Главник, 2006. – 112 с. (серія «Бібліотечка соціального працівника»)
24. Луков В. А. Социальное проектирование: Учеб. пособие. – 3-е изд. – М., 2003. – 240 с.
25. Майкл Бопп. Сприяння покращенню здоров'я в громаді. – К., 2005. – 45 с.
26. Марков В. В. Основы здорового образа жизни и профилактики болезней: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М. : Издательский центр „Академия”, 2001. – 320 с.
27. Моделювання та впровадження програм щодо формування здорового способу життя. Методичні матеріали для тренера // Додаток до журналу «Практична психологія та соціальна робота». Серія: Благополуччя дітей та молоді: можливості соціальної роботи. – К. – 2002. – 56 с.
28. Моніторинг і оцінка діяльності з формування здорового способу життя / О. М. Балакірева, О. О. Яременко, Р. Я. Левін та ін. – К. : Укр. ін.-т соц. дослідж., 2005. – 132 с.
29. Навички заради здоров'я. Навчання здоровому способу життя на засадах розвитку навичок: важливий компонент школи, дружньої до дитини, школи, що підтримує здоров'я. Навчальне видання. Інформаційна серія „Здоров'я в школі”. – К : ВКТФ Кобза, 2004. – 123 с.
30. Навчання здоров'я : просвітницька робота з підлітками щодо збереження, розвитку та зміцнення репродуктивного здоров'я: за заг. ред. Н. Зимівець. Навчальний посібник / Н. Зимівець, В. Петрович, О. Закусило.– Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 360 с.
31. Навчання здоровому способу життя на засадах розвитку навичок через систему шкільної освіти: оцінка ситуації / О. М. Балакірева (кер. авт. кол.), Л. С. Ващенко, О. Т. Сакович та ін. – К. : Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2004. – 108 с.
32. Новые подходы в сфере охраны общественного здоровья и формирования здорового образа жизни: Рабочие материалы семинара 28–29 октября 2002 года / Христианский детский фонд. – К., 2002. – 38 с.
33. Омельченко С.О. Взаємодія соціальних інститутів суспільства у формуванні здорового способу життя дітей та підлітків: Монографія. – Луганськ, Альма-матер. – 2007. – 352 с.
34. Освітні програми формування здорового способу життя молоді – К.: Укр. ін-т. соціальних досліджень, 2005. – 120 с.

35. Основи громадського здоров'я: теорія і практика. Навч.-метод. посіб. / За заг. ред. О. В. Безпалько. – Ужгород, 2008. – 322 с.
36. Охорона громадського здоров'я: управлінські аспекти: Навч. посіб. / Л. Жаліло, І. Солоненко, Б. Волос та ін. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – 142 с.
37. Популяризація здорового способу життя: роздуми над деякими сучасними тенденціями / Ендрю Роджерс. – К. : ХДФ, 2003. – 15 с.
38. Психологія здоров'я : учебник для вузов / [Под ред. Г. С. Никифорова]. – СПб. : Питер, 2006. – 607 с. : ил. – (Серия «Учебник для вузов»).
39. Роль ЗМІ та інших джерел у формуванні здорового способу життя молоді / О. Яременко, О. Балакірева, Н. Бутенко, О. Вакуленко та ін. – К. : Укр. ін-т соціальних досліджень, 2000. – 111 с.
40. Смирнов Н. К. Здоровьесберегающие образовательные технологии в современной школе. – М.: АПК и ПРО, 2002. – с. 62.
41. Соціальна робота та формування здорового способу життя (превентивні, корекційні, реабілітаційні заходи): Робочі матеріали / Християнський дитячий фонд; Академія праці та соціальних відносин. – К., 2001.– 18 с.
42. Соціальне планування у місцевих громадах теорія і практика / За заг. ред. О. В. Безпалько. – К.: Видавничий дім «Калита», 2008.
43. Соціологія здоров'я: Методичні вказівки до вивчення курсу «Соціологія здоров'я» для студентів базового напрямку «Соціологія» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» / Укл.: Л.Є. Клос. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2014. – 24 с.
44. Сучасні підходи у сфері охорони громадського здоров'я та його популяризації / Упоряд.: Н. В. Зимівець, В. В. Крушельницький, Т. І. Мірошніченко; За заг. ред. І. Д. Звереві. – К., 2003. – 95 с.
45. Сходинки до здоров'я: настільна книга учня-тренера / Кол. Авт. упорядн.: Петрович В. С., Курінова О. Ю., Шульган Ф. П., Волох А. С. – Луцьк: Надстир'я, 2006. – 142 с.
46. Технології збереження здоров'я у соціальній сфері: Методичні вказівки до вивчення курсу «Технології збереження здоров'я у соціальній сфері» для студентів базового напрямку «Соціальне забезпечення» спеціальності «Соціальна робота» (освітньо-кваліфікаційні рівні – «магістр» і «спеціаліст») / Укл. Л. Є. Клос. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2014. – 54 с.
47. Технології проведення тренінгів з формування здорового способу життя молоді / Г. М. Бевз, О. П. Главник. – К.: Укр. ін-т соціальних досліджень. 2004. – 176 с.
48. Технології соціально-педагогічної роботи. Навчальний посібник / За заг. ред. проф. А. Й. Капської. – К. : УДЦССМ, 2000. – 372 с.
49. Формування здорового способу життя молоді: стратегії розвитку українського суспільства. Частина 1 / О. О. Яременко (кер. авт. кол.), О. В. Вакуленко, Ю. М. Галустян та ін. – К. : Державний інститут проблем сім'ї та молоді, Укр. ін-т соціальних досліджень. 2004. – Кн. 1. – 164 с. – (Сер. "Формування здорового способу життя молоді". У 14 кн.).

50. Формування здорового способу життя молоді: стратегії розвитку українського суспільства. Частина 2 / О. О. Яременко (кер. авт. кол.), О. В. Вакулєнко, Н. М. Комарова та ін. – К.: Державний інститут проблем сім'ї та молоді, Укр. ін-т соціальних досліджень. 2004. – кн.3. – 216 с. – (Сер. "Формування здорового способу життя молоді". У 14 кн.).
51. Формування здорового способу життя: Навч. посіб. Для слухачів курсів підвищення кваліфікації державних службовців / О. Яременко, О. Вакулєнко, Л. Жаліло, Н. Комарова та ін. – К.: Укр. ін-т. соціальних досліджень, 2000. – 232 с.
52. Формування культури здоров'я учнів: [бібліографічний покажчик літератури]. – Миколаїв : Науково-педагогічна бібліотека, 2008. – 31 с.
53. Формування навичок здорового способу життя в дітей і підлітків / Н. Ю. Максимова, А. Й. Капська, О. Г. Карпенко та ін. – К.: Ніка-Центр, 2001. – 264 с.
54. Школа и психическое здоровье учащихся / Под ред. С. И. Громбаха. – М., медицина, 1988. – 272 с. – С. 29.
55. Юрьев В. К. Общественное здоровье и здравоохранение / Юрьев В. К., Куценко Г. И. – СПб.: Петрополис, 2000.
56. Яременко О. О. та ін. Оцінка ефективності програми „Здоров'я та розвиток молоді” 1997–2001 / О. О. Яременко, О. Т. Сакович, О. Р. Артюр, О. М. Балакірева та ін. – К.: ТОВ „ІМГ „АртБат”, ТОВ „Видавництво „ЛІТТОН” , 2002. – 96 с.

Міжнародні та вітчизняні нормативно-законодавчі акти в сфері охорони здоров'я та сприяння покращенню здоров'ю різних категорій громадян:

1. Закон України “Про охорону дитинства” (26.04.2001 р., № 24047-III)
2. Закон України “Про охорону праці” (1992),
3. Закон України “Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам”
4. Закон України «Про поетапний перехід до організації первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини».
5. Отавська хартія” (1986)
6. Аделаїдские рекомендації по здоровой общественной политике. ВОЗ/НРР/НЕР/95.2, ВОЗ, Женева, 1988 г.
7. “Сундсвальська заява про навколишні середовища, сприятливі для здоров'я” (1991) Джакартская декларация о продолжении деятельности по укреплению здоровья в 21-ом столетии. НРР/НЕР/4ІСНР/BR/97.4, WHO, Geneva, 1997.
8. Европейская стратегия „Здоровье и развитие детей и подростков”. – Копенгаген. : ВООЗ, Европ. Регион. Бюро, 2005. – 23 с.
9. Adelaide Statement on Health in All Policies: moving towards a shared governance for health and wellbeing/Report from the International Meeting on Health in All Policies, Adelaide –2010.

10. Intersectoral Governance for Health in All Policies: Structures, actions and experiences. – Edited by David V. McQueen, Matthias Wismar, Vivian Lin, Catherine M. Jones, Maggie Davies. – World Health Organization, on behalf of the European Observatory on Health Systems and Policies. – Printed in Malta. – 2012.

11. Pender, N.J., Murdaugh, C., & Parsons, M.A. (2011). Health Promotion in Nursing Practice (6th ed.). Boston, MA: Pearson.

12. Rio Political Declaration on Social Determinants of Health // World Health Organization Conference Brazil, Rio de Janeiro, 21 October, 2011

13. The Evaluation Partnership (2010). Evaluation of the European Platform for action on diet, physical activity and health. Brussels, European Commission DG Health and Consumers (http://ec.europa.eu/health/nutrition_physical_activity/docs/evaluation_frep_en.pdf, accessed 27 June 2012)

14. WHO (2012). Jakarta Declaration on Leading Health Promotion into the 21st Century. Geneva, World Health Organization <http://www.who.int/healthpromotion/conferences/previous/jakarta/declaration/en/> accessed 23 July 2012).

7. ЗРАЗОК ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Вкажіть визначення здоров'я, дане в Статуті ВООЗ: 1) здоров'я (англ. health) – це стан оптимального функціонування організму, що дозволяє йому найкращим чином виконувати свої видоспецифічні соціальні функції; 2) здоров'я є станом повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не тільки відсутністю хвороб і фізичних вад; 3) здоров'я – це стан організму, при якому він функціонує оптимально, без ознак захворювання або будь-якого порушення.

2. Основними напрямками формування здорового способу життя є: 1) створення позитивних для здоров'я чинників; 2) підвищення ефективності діяльності служб охорони здоров'я; 3) активізація позитивних для здоров'я чинників; 4) усунення факторів ризику; 5) мінімізація чинників ризиків.

3. В англomовному оригіналі документа ВООЗ замість терміна „психічне” вжито латинський „*mental*”, котрий, крім психічного, включає також та складник

4. Вирізняють шість рівнів здоров'я, структурованих за кількісною ознакою від окремого індивіда до людства загалом. Перший – ...; другий – ...; третій – ...; четвертий – ...; п'ятий – ..., і, останній, шостий –

1) здоров'я громади (регіональне здоров'я). 2) здоров'я організації (групове здоров'я або здоров'я організації). 3) здоров'я країни (громадське здоров'я), 4) здоров'я певної групи людей (групове здоров'я) 5) здоров'я усього світу (глобальне здоров'я), 6) індивідуальне здоров'я окремої людини.

5. Здоровий спосіб життя – ця така усвідомлена поведінка людини (групи людей) в певних умовах праці, побуту і відпочинку, яке забезпечує: 1) збереження здоров'я; 2) високу працездатність; 3) активне довголіття.

6. Основними критеріями здорового способу життя є: 1) дотримання правил особистої гігієни; 2) раціональне харчування; 3) усунення шкідливих звичок; 4) високий рівень освіти; 5) правильна сексуальна поведінка; 6) регу-

лярні заняття фізкультурою і спортом; 7) гармонійні взаємовідносин між людьми.

7. В ... концепції здоров'я воно розуміється як внутрішня узгодженість, гармонія, краса, врівноваженість. В ... концепції здоров'я розглядається як пристосованість індивіда до навколишнього середовища. В ... концепції здоров'я має допомагати кожній людині реалізувати певні позитивні потенції, що є її обов'язком і відповідальністю перед собою і людством. 1) адаптаційній, 2) античній, 3) позитивній, 4) антропоцентричній.

8. Зміст здоров'я, викладений у концепції сприяння покращенню здоров'я, стисло можна представити наступним чином: здоров'я – це жити довго або ...; бути здоровим якомога довше або ...; розвивати впродовж життя свій потенціал або ...).

1) („наповнити життя роками”), 2) („наповнити життя життям”, 3) („наповнити роки життям”).

9. За даними деяких медичних досліджень, стан здоров'я людини на 50 % залежить від: 1) спадкових чинників; 1) рівня медичного забезпечення; 3) способу життя.

10. Такі чинники, як індивідуальні особливості анатомічної будови тіла, перебігу фізіологічних функцій організму в різних умовах спокою, руху, довкілля, генетичної спадщини, рівня фізичного розвитку органів і систем організму, включаються до сфери здоров'я: 1) фізичного; 2) психічного; 3) духовного.

11..... (англ. public health) – сукупне здоров'я населення, що відображає динамічний стан фізичного, психологічного, соціального благополуччя людей, які здійснюють свою життєдіяльність у визначених соціальних спільнотах (громадах, регіонах, країнах)

12. Як зазначено у Бангкокській Хартії (2005 р.), „процес надання можливостей людям посилювати контроль за своїм власним здоров'ям та його чинниками і тим самим покращувати його – називається”

13. Назвіть поняття, що розкривається поданим нижче реченням: наука та конкретна діяльність з охорони і зміцнення здоров'я населення, продовження життя шляхом мобілізації зусиль суспільства та проведення відповідних організаційних заходів на різних рівнях – це»

14. Розташуйте в логічній послідовності процес організації та реалізації процесу сприяння покращенню здоров'я: 1. аналіз факторів, які детермінують здоров'я і які потрібно вдосконалити, 2. реалізація заходів, моніторинг, 3. попереднє оцінювання рівня здоров'я, 4. розробка на основі інтегративного підходу конкретних дій, 5. оцінювання результативності.

15. До характеристик потенціалу громадського здоров'я населення відносяться показники: 1) захворюваності; 2) летальності; 3) інвалідності; 4) смертності; 5) фізичного розвитку, 6) тривалості життя, 7) освіченості дорослого населення, 8) стану харчування дітей.

16. Концептуальні засади сприяння покращенню здоров'я як цілісного, комплексного процесу викладені в документах загальнопланетарного масштабу 1)Оттавській хартії (1986), 2) Всесвітній декларації з

охорони здоров'я „Здоров'я для всіх у XXI столітті ” (1998), 3) Бангкокській хартії(2005), 4 Декларації тисячоліття, 5) Європейській стратегії „Здоров'я і розвиток дітей і підлітків” .

17. Сприяння покращенню здоров'я реалізується через такі пріоритетні напрями діяльності: 1) політика заради здоров'я; 2) створення сприятливого середовища для здоров'я; 3) освіта заради здоров'я; 4) розвиток особистості заради здоров'я; 5) розвиток громади заради здоров'я.

18. У запропонованій Далгреном і Вайтгедом класифікації факторів здоров'я (т.зв. модель „райдуга факторів здоров'я”) що використовуються в практиці сприяння здоров'ю, всі фактори здоров'я згруповано за такими п'ятьма блоками: 1) загальні соціально-економічні, культурні й екологічні фактори; 2) умови життя та роботи; 3) політичні й ідеологічні чинники, 4) соціальні мережі й мережі співтовариств; 5) особистий спосіб життя; 6) вік, стать, особливості організму особливості.

19. За визначенням ВООЗ, ... передбачає свідомо сформовані можливості для набуття знань, включаючи ту або іншу форму комунікації, спрямовану на поліпшення інформованості з питань здоров'я, факторів здоров'я і його зміцнення; забезпечення спроможності людей зробити правильний вибір, набуття компетентності. 1) політика заради здоров'я, 2) освіта заради здоров'я, 3) управління заради здоров'я

20. Встановіть відповідність та взаємозалежність між моделями навчання здоров'я та концепціями здоров'я, в рамках яких вони виникли:
Моделі навчання здоров'я: 1) інформаційна, 2) удосконалення особистості, 3) радикально-політична, або соціальних змін, 4) дій на благо здоров'я.
Концепції здоров'я: А) Соціальна, б) Ціннісна, в) Ціннісно-соціальна, Г) Медична.

21. З філософського погляду, відповідальність включає: (хто відповідає), ... (за що, за (зادля) когось, в ім'я чого), (перед ким суб'єкт відповідає), (міра відповідальності). 1) санкції, 2) інстанції, 3) об'єкт, 4) суб'єкт

22. Проект – це. 1) сукупність скоординованих дій із певними точками відліку та закінчення з метою досягнення певних цілей із встановленими строками, витратами та параметрами виконання, 2) окремий захід із певними завданнями, які обмежені вимогами щодо часу, витрат, результатів, 3) попередній текст якого-небудь документа, що виноситься на обговорення, затвердження.

23. Соціальний проект – це 1) сукупність практичних дій, спрямованих на розв'язання конкретної соціальної проблеми; 2) сконструйоване соціальне нововведення, метою якого є створення, модернізація чи підтримка в середовищі матеріальної або духовної цінності, яка має просторово-часові та ресурсні обмеження і вплив якої на людей визнається позитивним за своїм соціальним значенням, 3) засіб збереження, відтворення чи розвитку соціальних явищ і культурних феноменів, що відповідають (як кількісно, так і якісно, змістовно) певним нормам

24. Стандартними компонентами аплікаційної форми є : 1) мета та завдання проекту, 2) бенефіціарії (цільові групи) проекту, 3) партнери проекту, 4) опис видів діяльності, які будуть виконані в межах проекту, 5) форми звітності по проекту

25. Залучення додаткових коштів, необхідних для забезпечення діяльності організації чи реалізації проекту – це

1) кредитування, 2) фіндрезинг, 3) спонсорська допомога.

26. Дискусія – це: 1) спосіб організації спілкування учасників груп, який дозволяє співставити протилежні позиції, побачити проблему з різних боків, уточнити взаємні позиції, що зменшує опір сприйняттю і нової інформації, усуває емоційну упередженість; 2) допоміжний метод роботи в групі, за яким учасники спілкуються без допомоги слів; 3) метод тренінгової роботи розрахований як на малі, так і на великі групи, в яких один аркуш паперу та олівець передають по колу.

27. Назвіть головні принципи інтерактивного навчання,,,,,

28. Під *тренінгом* розуміють: 1) спеціальну форму організації діяльності, що переслідує конкретні і прогнозовані цілі, котрі можуть бути досягнуті у відносно короткий термін; 2) інтенсивне навчання, що досягається спеціальними інтерактивними методами; 3) спосіб навчання учасників та розвиток у них необхідних здібностей та якостей, що дозволяють досягти успіху в певному виді діяльності;

29. Специфічними рисами тренінгу є: освітня спрямованість; переважання змістового аспекту в роботі тренінгової групи над особистим; націленість на отримання динамічних знань; комплексне використання активних й інтерактивних методів; дотримання принципів групової роботи; певна просторова організація учасників. 1) комунікативного, 2) особистісного росту, 3) соціально-психологічні, 4) просвітницького.

30. Американський дослідник *Д. Колб* розглядав процес навчання як послідовну зміну чотирьох фаз (поставте в правильній послідовності):

1) рефлексивного спостереження, 2) абстрактної концептуалізації, 3) актуалізації конкретного досвіду, 4) активного експериментування

4. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАКТИК

4.1. Навчально-методичне забезпечення курсу «Практика професійно-орієнтована (в закладах відповідно до спеціалізації)» (автори: Бартків О. С., Мартинюк Т. А.)

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни		
			Денна	Заочна
Денна форма навчання	23 Соціальна робота, 231 Соціальна робота, Соціальна робота	Нормативна		
5 кредитів		Рік навчання	5	5
ІНДЗ- є Загальна кількість годин 150 годин		Семестр	10	10
		Самостійна робота	140.	140
		Консультації	10	1=
		Форма контролю: залік	Диференційований залік	

Анотація практики

Практика професійно-орієнтована (в закладах відповідно до спеціалізації: 1. *Соціальна профілактика та ресоціалізація* 2. *Організація соціально-педагогічної роботи в освітніх закладах*) проводиться в 10 семестрі протягом чотирьох тижнів.

Мета практики – узагальнення сформованих професійних знань, умінь і навичок організації соціально-педагогічної роботи в закладах освіти, профілактики та реабілітації; систематизація умінь і навичок самостійної роботи з виконання професійних функцій, сприяти набуттю практичного досвіду професійної діяльності у закладах соціальної сфери; формування професійного рівня і ділових якостей фахівця з соціальної роботи та роботи з суб'єктами пробації, викладача; соціального педагога,

Основними базами практики спеціальності "Соціальна робота" визначені:

- Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки;
- Управління освіти Луцької міської ради;
- Відділ опіки та піклування управління освіти Луцької міської ради;
- Волинський обласний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
- Служба у справах дітей Луцької міської ради,
- Луцький міський центр у справах сім'ї та молоді,
- ЗЗСО м. Луцька та області;
- Рожищенський притулок для дітей Волинської обласної державної адміністрації;
- Волинський обласний центр соціальної реабілітації дітей-інвалідів.

Завдання практики:

1) ознайомлення із напрямками діяльності фахівців із соціальної роботи, фахівців із соціальної роботи з суб'єктами пробації, викладачів вищого закладу освіти;

2) поглиблення й удосконалення теоретичних знань спеціальних і педагогічних дисциплін і встановлення їхнього зв'язку з практичною діяльністю відповідно до закладів спеціалізації;

3) вироблення умінь аналізувати досвід і практику роботи спеціалістів соціальної сфери, власну професійну діяльність, розвиток навичок професійної рефлексії.

4) формування професійних умінь і навичок: комунікативних, організаторських, діагностичних, проєктувальних, дидактичних, аналітичних;

5) оволодіння практичними технологіями соціальної роботи з різними категоріями населення.

6) розробка власного проєкту реалізації соціальної програми за окремим напрямом діяльності.

7) розробка функціональних обов'язків фахівця по виконанню завдань обраного напрямку роботи;

8) встановлення професійно-етичних відносини з різного типу клієнтами та співробітниками об'єкта практики;

9) розробка пропозиції щодо розвитку та підвищення ефективності роботи об'єкта практики за конкретним напрямом соціальної роботи.

10) розвиток особистісних якостей, необхідних фахівцю із соціальної роботи, фахівцю із соціальної роботи з суб'єктами пробації, викладачу.

Компетентності

Пройшовши професійно-орієнтовану практику студент має бути компетентним у питаннях про:

- зміст соціально-педагогічних методів та форм діяльності соціального працівника; фахівця із соціальної роботи, фахівця із соціальної роботи з суб'єктами пробації, викладача вищого закладу освіти;
- сутність та методика здійснення професійної діяльності відповідно до закладів спеціалізації;
- основні нормативні документи, посадові та функціональні обов'язки фахівця соціальної роботи, фахівця із соціальної роботи з суб'єктами пробації, викладача вищого закладу освіти;
- особливості технологій, які використовують у роботі соціальні працівники та механізми їх реалізації, які використовуються в роботі конкретної установи;
- особливості стосунків соціального працівника з групою клієнтів.

Після проходження переддипломної практики у студентів-магістрів будуть сформовані:

фахові компетентності

- здатність аналізувати досвід і практику роботи фахівців соціальної роботи, фахівців із соціальної роботи з суб'єктами пробації, викладача вищого закладу освіти а також власну професійну діяльність;

- здатність науково висвітлювати результати практичної роботи і на основі цього використовувати інноваційні форми, методи і технології роботи у закладах спеціалізації;
- здатність робити підбірку методичних матеріалів до різних видів професійної діяльності, а також навчальних занять у ВНЗ із застосуванням різноманітних методів.
- здатність збирати, обробляти, інтерпретувати інформацію та встановлювати соціальний діагноз;
- здатність створювати та розвивати взаєностосунки, які сприяють успішній соціальній діяльності;
- здатність спостерігати та інтерпретувати поведінку клієнта;
- здатність активізувати внутрішні сили клієнта для вирішення проблеми;
- здатність аналізувати стан психолого-корекційної, реабілітаційної діяльності даного соціального закладу;
- здатність проектувати соціальну діяльність;
- здатність використовувати особистісний досвід для попередження та викорінення негативних факторів, які сприяють виникненню негативної соціальної ситуації;
- здатність аналізувати певну соціальну ситуацію та визначити свою роль у вирішенні проблеми клієнта;
- здатність взаємодіяти з колегами для вирішення проблеми клієнта;
- здатність аналізувати результати своєї професійної діяльності.

У процесі проходження виробничої практики формуються наступні **компетенції**:

- здатність аналізувати та об'єктивно оцінювати систему надання соціальних послуг клієнтам, що їх потребують;
- здатність адекватного вибору сучасних технологій соціальної роботи;
- здатність організувати та координувати соціально-проектну діяльність, яка спрямована на розв'язання проблем клієнтів;

Програма організації і проходження професійно-орієнтованої практики передбачає кілька етапів: підготовчий, робочий, підсумковий, кожен з яких переслідує певні завдання.

Етапи	Завдання етапів
Підготовчий	Знайомство з програмою практики і вимогами до оформлення її результатів. Розв'язання організаційних питань.
Робочий	Знайомство з базою практики, практична реалізація програми практики.
Підсумковий	Підготовка звіту про проходження практики, захист матеріалів практики.

Підготовчий етап практики включає в себе розв'язання всіх організаційних питань. Він починається з настановчої конференції, яка проводиться керівником практики від інституту, який відповідає за організацію і проведення даного виду практики. На конференції присутні викладачі кафедри, представники адміністрації педагогічного інституту, студенти. Керівник практики

ознайомлює студентів з розпорядженням про їх розподіл за базами практики, із завданнями, програмою, зразками звітної документації, керівниками (методистами) практики. На конференції уточнюються програма і терміни проведення практики, форми звітності.

Робочий етап практики включає знайомство студента з базою практики, у якій він буде працювати, складання кожним практикантом індивідуального плану роботи, практичну діяльність відповідно до цього плану, попередню розробку різних форм та видів соціально-педагогічної роботи та їх проведення, консультації з методистами і викладачами – керівниками практики.

Протягом робочого етапу студент виконує основні завдання практики, аналізує й обговорює з керівниками отримані результати, визначає тему свого виступу на заключній конференції.

У ході *підсумкового етапу* студент у встановлений термін оформляє звіт з практики, одержує письмовий відзив групового керівника, у який вноситься оцінка роботи практиканта. Усі звітні матеріали пред'являються для контролю керівнику практики.

Завершує практику підсумкова конференція. Студенти готують виступи, виставку матеріалів, що презентують хід і результати практики. На конференцію запрошуються групові керівники, що разом з керівниками практики підводять підсумки роботи студентів, висловлюють зауваження і побажання. Практиканти, у формі усних виступів фактично здійснюють обмін інформацією про специфіку діяльності фахівців із соціальної роботи, фахівців із соціальної роботи з суб'єктами пробації, викладачів вищих закладів освіти.

У ході даного виду практики студенти самостійно виконують обов'язки фахівців баз практики з розв'язання конкретних соціально-педагогічних проблем клієнтів. Основна увага акцентується на формуванні творчого ставлення до справи, на виробленні власного індивідуального стилю професійної діяльності. У випадку виникнення труднощів у розв'язанні практичних задач студент отримує кваліфіковану допомогу з боку керівника бази практики і інституту.

2. Інформаційний обсяг переддипломної практики

№ з/п	Напрями практики/ Форми роботи	К-сть годин
1. Організаційна		
1.1.	Скласти індивідуальний план роботи.	4
1.2.	Ознайомитись з Положенням про соціальну інституцію, яка виступає базою практики.	4
1.3.	Ознайомитись з посадовими обов'язками фахівців бази практики.	4
1.4.	Ознайомитись з планом роботи бази практики на період практики	4
1.5.	Розглянути структуру соціального закладу та органи управління та взаємодію з іншими закладами, організаціями, департаментами	4

1.6	Підготувати звіт про проведену роботу в закладі під час практики.	4
2. Професійна		
2.1	Ознайомитись з відомостями про клієнтів бази практики та напрямками роботи з ними.	6
2.2.	Скласти перелік соціальних послуг і соціальних програм, проаналізувати наявність проектної діяльності соціального закладу.	6
2.3.	Надавати допомогу в саморозвитку і самовихованні особистості, визначати перспективи її розвитку в процесі соціалізації.	6
2.4.	Введення соціального випадку клієнта: аналіз соціальних ситуацій клієнтів та дій і засобів	6
2.5.	Проаналізувати соціальні групи, які отримують соціальні послуги.	6
2.6.	Виділити форми та методи, які використовує соціальний працівник у своїй роботі	6
	Здійснити діагностування проблем соціальних груп клієнтів, що звернулися за допомогою або вже отримують соціальні послуг _	6
	Обрати зміст соціальної роботи до соціальної групи клієнтів, яка була діагностована, враховуючи результати діагностичного обстеження	6
	Представити план дій, заходи, етапи надання допомоги клієнтові, використовуючи теоретичні знання технологій соціальної роботи та специфіки їх застосування відповідно до проблем категорій клієнтів (обґрунтуйте свій вибір). Охарактеризувати конкретні послуги, надані клієнту.	6
	Запропонувати та провести індивідуальну роботу з клієнтом. Обґрунтувати вибір традиційних або інноваційних форм проведення індивідуальної роботи	6
	Запропонувати групову та масову роботу з клієнтами. Обґрунтувати вибір традиційних або інноваційних форм проведення даних видів робіт.	6
3. Методична		
3.1.	Виконувати функції фахівця: фахівця соціальної роботи, фахівця із соціальної роботи з суб'єктами пробації, викладача вищого закладу.	2
3.2.	Надавати кваліфіковану соціально-психолого-педагогічну допомогу клієнту в саморозвитку, самопізнанні, самооцінці, самоутвердженні, самоорганізації, самореабілітації, самореалізації.	2
3.3.	Здійснювати діагностику індивідуально-психологічних особливостей клієнтів та враховувати її результати у роботі з ними.	2
3.4.	Здійснювати соціально-педагогічну роботу з різними категоріями клієнтів.	2

3.5.	Здійснювати соціальний патронаж і сімейне консультування.	4
3.6.	Використовувати сучасні технології роботи соціального педагога з клієнтами бази практики.	4
3.7.	Здійснювати профілактику міжособистісних конфліктів.	4
3.8.	Визначити методологічні підходи до проектування власної соціально-педагогічної діяльності з розв'язання проблеми конкретного клієнта чи групи, на основі яких розробити та обґрунтувати комплексну програму соціально-педагогічної допомоги конкретному клієнту (групі):	
	– провести діагностику проблеми клієнта.	4
	– визначити напрями і види соціально-педагогічної діяльності по розв'язку проблеми.	4
	– вибрати методики та технології, необхідні для розв'язання проблеми клієнта.	4
	– визначити критерії оцінки результативності соціально-педагогічної допомоги клієнту.	4
	– провести заходи, передбачені розробленою програмою.	2
– проаналізувати результати власної діяльності по наданню допомоги клієнту.	2	
	<i>Всього</i>	140 год.

Основні питання консультацій студента під час професійно-орієнтованої практики (10 год.) відповідно до баз практики

**1. Завдання практики в закладах освіти, реабілітації та профілактики
В установах соціального обслуговування та захисту населення:**

- знайомство із законодавчою базою надання соціальної допомоги населенню та її аналіз;
- вивчення специфіки організації соціального обслуговування та соціальної допомоги літнім людям, особам з обмеженими можливостями здоров'я, особам без певного місця проживання і повернувся з місць позбавлення волі, малозабезпеченим групам населення, особам, які опинилися без засобів до існування, що потрапили в екстремальну ситуацію;
- вивчення пільгових категорій громадян, встановлення зворотного зв'язку з установами, що надають ці послуги;
- участь у підготовці документів про встановлення піклування над повнолітніми недієздатними особами та в процедурах їх подальшого життєустрою;
- участь у підготовці й оформленні документації особам, які потребують влаштування в заклади інтернатного типу, обстеженні їх сімейного, матеріально-побутового становища
- участь в організації та здійсненні патронажу;
- участь у прийомі громадян, що звернулися в соціальну службу з питань соціально-побутового обслуговування та надання їм різних видів соціальної допомоги;
- вивчення картотеки малозабезпечених громадян, участь у розробці та реалізації програм допомоги їм;

- вивчення специфіки роботи денних стаціонарів, відділень термінової соціальної допомоги, реабілітації, організації соціального догляду на дому;
- практична робота з клієнтами соціальної служби, надання допомоги у вирішенні їх проблем;
- робота зі зверненнями громадян.

В установах, що займаються вирішенням проблем людей з обмеженими можливостями:

- знайомство із законодавчою базою в галузі соціальної підтримки людей з обмеженими можливостями здоров'я;
- визначення напрямів діяльності соціальних служб в області соціальної підтримки людей з обмеженими можливостями здоров'я;
- набуття навичок ведення документації на людей з обмеженими можливостями здоров'я;
- участь у складанні програм індивідуальної соціальної реабілітації людей з обмеженими можливостями здоров'я;
- надання допомоги в реалізації програми індивідуальної соціальної реабілітації людей з обмеженими можливостями, безпосередня практична робота з клієнтами;
- участь в процесі нарахування та процедурах виплат грошових допомог за постановами мера і губернатора області для дорослого населення,
- участь в організації та проведенні благодійних заходів;
- робота з пропозиціями та зверненнями громадян.

В установах служби зайнятості:

- знайомство з цілями, завданнями, структурою організації;
- вивчення правових засад діяльності служб зайнятості населення;
- освоєння навичок аналізу документації, діловодства;
- складання соціального портрета безробітного;

В установах, що займаються проблемами сім'ї, материнства, батьківства і дитинства:

- виявлення напрямків діяльності, змісту роботи з надання допомоги різним категоріям сімей (малозабезпечені, багатодітні, опікунські, що мають нетипових дітей і т.д.);
- освоєння навичок ведення документації на сім'ї;
- аналіз основних видів соціальної допомоги (одноразова допомога, щомісячні виплати, адресна допомога, матеріальна допомога, дотації на додаткове харчування, пільги, безкоштовне забезпечення ліками і т.д.) сім'ям, дітям;
- участь у роботі щодо виявлення дітей, схильних до правопорушень;
- участь у підготовці документів про встановлення піклування над дітьми та в процедурах їх подальшого життєстрою;
- участь у роботі з кризовими сім'ями;
- участь в організації благодійної допомоги сім'ям, вивчення діяльності соціальної служби з розвитку роботи зі спонсорами;
- вивчення можливостей соціальної служби з надання соціальної підтримки здібним і талановитим дітям з різних категорій сімей;
- робота з пропозиціями та зверненнями громадян.

В установах, що займаються проблемами молоді:

- знайомство з організацією роботи установ, структурою та підрозділами;
- вивчення діяльності установи, спрямованої на реалізацію державної молодіжної політики на муніципальному рівні;
- участь в організації навчання, зайнятості, відпочинку, формуванні здорового способу життя молоді, громадянськості й патріотизму;
- вивчення і участь у діяльності з підтримки молоді сім'ї, молоді з обмеженими можливостями, молодіжних та дитячих об'єднань;
- участь у діяльності по духовному і фізичному розвитку, спортивних заходах;
- участь у міських заходах, що проводяться фахівцями по роботі з молоддю;
- вивчення інших видів діяльності з надання соціальної підтримки та соціальних послуг молоді.

В установах органів внутрішніх справ (ОВС):

- ознайомлення з системою заходів з профілактики правопорушень, з організацією координації та взаємодії з державними та громадськими організаціями, відповідальними за стан виховної роботи серед підлітків та молоді;
- складання розгорнутої схеми всіх структур і організацій, що працюють з профілактики правопорушень серед неповнолітніх, щодо виявлення та роботі з бездоглядними та безпритульними підлітками;
- знайомство з організацією роботи комісії у справах неповнолітніх, участь у засіданнях комісії у справах неповнолітніх, вивчення особистих справ підопічних;
- участь у підготовці та проведенні заходів з профілактики правопорушень неповнолітніми і дорослими: відвідування за місцем проживання, проведення профілактичних бесід та інше;
- ознайомлення та участь у розробці і здійсненні програм виховання і виправлення, альтернативних програм з вивчення та корекції асоціальної поведінки та його профілактики; розробка програм виправлення для конкретного правопорушника із застосуванням різних підходів і методів;
- оволодіння методами виправлення, застосовуваними в установах і групах, що займаються з підлітками, котрі скоїли правопорушення;
- ознайомлення з процедурою нагляду у справах неповнолітніх, виявлення її профілактичної спрямованості, результативності;
- проведення статистичних аналізів стану злочинності серед неповнолітніх;
- участь у роботі по розкриттю злочинів (опитуванні свідків, сусідів потерпілого або будь-яких інших осіб, огляді місця події в присутності понятих, складання докладного плану місця події, взяття заяви за фактом отримання тілесних ушкоджень, отримання акту судово-медичної експертизи за станом потерпілого та інше);
- участь у роботі з пошуку неповнолітнього, який пішов з дому (взяття пояснень з батьків за фактом догляду неповнолітнього, виїзд і огляд місця події, письмова фіксація показань свідків, пошук неповнолітнього, взяття з неповнолітнього пояснення за фактом його відходу з дому та інше);

- участь у рейдах по виявленню правопорушень (рейд по торгівлі, рейд з виявлення правопорушень, рейд по виявленню неблагополучних сімей, рейд з правил дорожнього руху).

У закладах освіти (дошкільної, загальної середньої, позашкільної, вищої освіти):

- знайомство з соціальною стороною діяльності школи та функціями соціального педагога, соціального працівника; участь у соціально-педагогічній роботі колективу установи;

- складання соціального паспорту освітньої установи;

- виявлення сімей, які потребують соціальної допомоги та підтримки, участь в обстеженні житлово-побутових умов сімей, знайомство з особистими справами і банком даних вихованців;

- вивчення законодавства, документації і технології її ведення;

- організація та проведення культурно-дозвільневих заходів з учнями та вихованцями;

- визначення дітей груп ризику, дітей з багатодітних, неблагополучних або малозабезпечених сімей, знайомство з програмами допомоги цим категоріям дітей, що реалізуються в рамках установи, надання практичної соціальної та психолого-педагогічної допомоги;

- ознайомлення з системою заходів щодо профілактики правопорушень та адекватної поведінки, з організацією координації та взаємодії з державними та громадськими організаціями, відповідальними за стан виховної роботи серед підлітків та молоді;

- участь у підготовці та застосуванні заходів з профілактики правопорушень, наркоманії, тютюнопаління, алкоголізму; розробка альтернативних програм з вивчення асоціальної поведінки та його профілактики;

- розробка пропозицій, які можуть бути реалізовані в освітній установі з надання допомоги сім'ям, які мають проблеми у своєму функціонуванні, побудові взаємини з дітьми;

- практичне оволодіння методами і формами роботи з дітьми та підлітками.

В установах охорони здоров'я:

- вивчення структури установи, основними відділами, їх функціями, взаємодією з іншими установами та соціальними інститутами;

- вивчення нормативно-законодавчої бази функціонування установи і фахівців;

- ознайомлення та вивчення законодавства, особливості реалізації соціальних програм;

- вивчення правил виконання і оформлення службових документів з основної діяльності;

- ознайомлення з існуючою охороною праці та специфікою соціального захисту працівників охорони здоров'я (забезпечення спеціальним одягом, взуттям, нарахування на заробітну плату, пільгові путівки, захистом від нещасних випадків та ін.);

- оформлення наочної агітації з питань профілактики вживання психоактивних речовин, поширення інфекційних захворювань;

- участь у соціально-медичному патронажі хворих, інвалідів, вагітних, годуючих матерів та інших категорій громадян, які потребують уваги з боку соціального працівника;

- надання допомоги клієнтам у проходженні МСЕ, отриманні статусу інваліда, оформленні індивідуальної реабілітаційної програми, підбір установи для її реалізації, контролі над її реалізацією;

- вивчення методів, форм соціальної роботи з хворими на цукровий діабет, онкологічними хворими, хворими наркоманією, алкоголізмом, туберкульозом, захворюваннями, що передаються статевим шляхом, ВІЛ-інфекцією та ін.;

- участь у реалізації технології медико-соціальної профілактики в установах охорони здоров'я та ін.

В установах соціального страхування, Пенсійному фонді:

- вивчення структури установи, основними відділами, їх функціями, організаційною структурою фонду в цілому, взаємодією фонду з іншими фондами та організаціями;

- вивчення законодавства, документації і технології її ведення.

- знайомство з переліком документів клієнтів, необхідних для нарахування пенсій, щорічного перерахунку пенсій, видачі пенсійних посвідчень та довідок;

- знайомство з категоріями громадян, які звертаються до відділів, основними проблемами, що виникають в процесі реалізації соціального пенсійного страхування;

- вивчення порядку взяття на облік страхувальників та застрахованих осіб, обліку платежів страхувальників та застрахованих осіб за кодами бюджетної класифікації, прийому індивідуальних відомостей про стаж, заробіток застрахованих осіб;

- вивчення порядку роботи юридичного відділу фондів, знайомство з позовами, типами позовних заяв, що надходять до фонду;

- вивчення порядку формування коштів Пенсійного фонду України, формування самої пенсії, ознайомлення з правилами ведення особових справ, трудовим кодексом, правилами прийому та звільнення кадрів;

- аналіз соціальної політики держави на прикладі пенсійної реформи;

- вивчення програмного забезпечення роботи установи.

У громадських організаціях і некомерційних об'єднаннях:

- вивчення структури громадської організації, основних сфер і напрямків діяльності;

- вивчення обов'язків соціального працівника в діяльності організації;

- вивчення нормативно-правових основ діяльності громадської організації, документації і технології її ведення;

- вивчення взаємозв'язків і партнерських відносин з іншими соціальними організаціями та установами;

- вивчення груп населення, соціальних проблем, на розв'язання яких спрямована діяльність організації, вивчення основних видів соціальних послуг, що надаються некомерційним об'єднанням;

- знайомство з системою фінансування організації;

- знайомство і участь у програмах, акціях і проектах, що реалізуються організацією.

В установах, що працюють з військовослужбовцями (військових частинах):

- ознайомлення зі структурою установи, основними напрямками діяльності, штатним розкладом, посадовими обов'язками фахівців;
- вивчення нормативно-правових основ функціонування, документації і технології її ведення;
- вивчення контингенту військовослужбовців, з яким належить працювати, виявлення індивідуальних соціально-психологічних особливостей, соціальних проблем, складання характеристики;
- вивчення соціальних потреб, запитів різних категорій військовослужбовців, підготовка пропозицій щодо їх оперативного вирішення;
- вивчення проведеної інформаційно-виховної роботи, організація та участь у заходах, спрямованих на формування почуття патріотизму, хоробрості, мужності та інших особистісних якостей;
- вивчення соціальних процесів у військах, участь у підтримці зв'язків з державними та громадськими структурами, що займаються вирішенням соціальних проблем військовослужбовців, залучення громадськості до вирішення завдань військово-соціальної роботи;
- участь у військово-соціологічних дослідженнях та опитуваннях з метою вивчення громадської думки військовослужбовців з проблем життя і діяльності військових колективів, військово-соціальної роботи;
- організація та участь у соціально-правовому консультуванні та інформуванні військовослужбовців, членів їх сімей, цивільного персоналу;
- участь в організації культурно-дозвільневої роботи, заходів, спрямованих на розвиток фізичної культури і спорту.

Зміст соціальної роботи (2 год)

1. Соціально-діагностика – вивчення особливостей групи, прошарку, особи, ступеня і спрямованості на них мікро- та макрофакторів середовища; диференційовані, індивідуалізовані і точно визначені проблеми клієнтів для організації надання допомоги, підтримки, захисту; вивчення, аналіз та оцінювання об'єктів соціальної роботи (індивідів, сімей, груп); діагностика результативності процесу співробітництва.

2. Прогностичний – передбачення розвитку подій, процесів, програмування, прогнозування впливу на об'єкти соціальної роботи всіх соціальних інститутів суспільства, моделювання соціальної поведінки цих об'єктів; визначення цілей та способів втручання соціального працівника у проблеми клієнта; прогнозування, програмування, проектування процесів розв'язання проблем клієнтів з метою надання кваліфікованої допомоги.

3. Соціально-комунікативний – встановлення контактів з тими, хто потребує допомоги і підтримки, організація обміну інформацією, сприяння включенню різних інститутів суспільства в діяльність соціальних служб, допомога у сприйнятті та розумінні іншої людини; формування стратегії і тактики співробітництва соціального працівника з клієнтами.

4. Правозахисний – використання законів і правових актів, спрямованих на надання допомоги, підтримка і захист населення, яке проживає в країні і за її

межами; використання правових норм для захисту прав та інтересів клієнтів, сприяння у застосуванні засобів державного примусу і реалізації юридичної відповідальності щодо осіб, які вдаються до прямих чи опосередкованих протиправних дій щодо клієнтів.

5. Превентивний – передбачення і приведення в дію соціально-правових, юридичних, психологічних, соціально-медичних, педагогічних та інших механізмів попередження і подолання негативних явищ; організація соціально-терапевтичної, соціально-побутової, психолого-педагогічної, медичної, юридичної та іншої допомоги; забезпечення захисту прав сім'ї, жінок, підлітків, дітей, молоді; запобігання виникненню можливих життєвих проблем у окремих індивідів; збереження, підтримка і захист нормального рівня життя і здоров'я людей.

6. Психотерапевтичний – організація консультування різного виду, коригування міжособистісних стосунків, допомога в соціальній реабілітації всім, хто потребує допомоги, сприяння соціальній адаптації особи.

7. Соціально-педагогічний – виявлення інтересів і потреб людей у різних видах діяльності (виховній, навчальній, освітній, культурно-дозвіллевій, спортивно-оздоровчій діяльності, технічній, художній творчості, туризмі), залучення до роботи різних установ, організацій, громадськості, творчих та інших спілок, спеціалістів, тренерів, організаторів культурно-дозвіллевої, туристично-краєзнавчої роботи, сприяння соціалізації особистості.

8. Соціально-економічний – сприяння і надання необхідної допомоги та підтримки різним категоріям населення (інвалідам, дітям-сиротам, людям похилого віку, молодим сім'ям), надання натуральної та грошової допомоги, встановлення пільг; надання допомог, одноразових компенсацій; здійснення соціально-побутового патронажу.

9. Контрольно-наглядний – здійснення контролю за виконанням прийнятих рішень, за цільовим використанням коштів, передбачених для надання адресної соціальної допомоги. Проведення перевірок надання соціальної допомоги, для участі в яких залучаються відповідні спеціалісти. Оформлення необхідних документів, перевірка правильності заповнення та їх видачі на отримання державної соціальної допомоги. Перевірка правильності надання соціальної допомоги.

10. Організаційно-управлінський – сприяння організації соціальних служб на підприємствах, в організаціях, за місцем проживання, залучення до роботи громадськості, спрямовування діяльності соціальних служб на надання різних видів допомоги і соціальних послуг населенню, у першу чергу мало-забезпеченим категоріям населення, окремим людям; забезпечення узгодженої взаємодії всіх ланок соціального захисту.

11. Рекламно-пропагандистський – організація реклами соціальних послуг, пропаганда та поширення ідей соціального захисту людини, забезпечення клієнтів необхідною інформацією у зрозумілій і доступній для них формі, надання багатоваріантних порад і пропозицій.

12. Соціально-медичний – організація роботи з формування здорового способу життя, допомога в оволодінні основами надання першої медичної

допомоги, культури харчування, санітарно-гігієнічними нормами; організація роботи з планування сім'ї, формування відповідального ставлення до репродуктивної і сексуальної поведінки, сприяння у підготовці молоді до сімейного життя, сприяння формуванню здорового способу життя, головні складові якого – організація медико-соціального захисту населення, наукове обґрунтування і своєчасне вжиття заходів збереження, підтримки і захисту нормального рівня життя і здоров'я людей.

13. Науково-дослідний – визначення проблем, конкретних тем досліджень; добір, аналіз літературних джерел, досвід; використання наукових методів збирання первинної інформації та її обробки; оформлення результатів досліджень та визначення шляхів впровадження їх у практику.

14. Освітній – формування зацікавленості працівників у навчанні та підвищенні кваліфікації. Створення сприятливих умов для навчання, виявлення індивідуальних потреб працівників у навчанні, розробка проектів планів підготовки та підвищення кваліфікації кадрів. Використання інноваційних методів навчання, новітніх технологій.

15. Проведення просвітницьких курсів, тренінгів, семінарів для клієнтів соціальних служб з метою підвищення інформованості у різних сферах життя, формування соціальних навичок, життєвої компетенції.

Технології соціальної роботи

1. *Технологія соціальної діагностики.* Здійснити інформативно-цільовий аналіз документів, інформаційне обстеження конкретного соціуму; діагностування особистості: анкетування, тестування, біографічний метод та ін.

2. *Технологія соціальної профілактики.* Скласти план соціальної профілактичної роботи з індивідом, групою або певним негативним явищем. Здійснити заплановані заходи.

3. *Технологія соціальної адаптації.* Скласти і надати допомогу в реалізації індивідуальної програми адаптації певного соціального об'єкта.

4. *Технологія соціальної реабілітації.* Скласти індивідуальну програму реабілітації (ІПР) соціального об'єкта. Провести моніторинг реалізації ІПР.

5. *Технологія соціального посередництва і партнерства.* Відвідування, встановлення зв'язків з іншими соціальними установами. Взяти участь в організації бесіди, веденні переговорів з представниками партнерських організацій. Консультування представників інших організацій. Посередництво, відстоювання інтересів клієнта.

6. *Технологія соціального консультування.* Провести конкретне консультування клієнта або групи, сім'ї; програмне консультування установи або організації

7. *Технологія соціальної корекції.* Застосувати методи психосоціальної корекції на конкретній групі або клієнті.

8. *Технологія соціального обслуговування та забезпечення.* Визначити можливість надання пенсій, пільг, допомог, можливих соціальних послуг клієнту або його родині.

4. Розподіл балів та критерії оцінювання професійно-орієнтованої практики

Розподіл балів, що присвоюються студентам

Розподіл балів, за видами діяльності

Види діяльності			Сума
Організаційна	Професійна	Методична	
20	60	20	100

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90–100	Відмінно	Зараховано
82–89	Добре	
75–81		
67–74	Задовільно	
60–66		
1–59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

5. Рекомендована література

1. Багрій В. Н. Умови успішного практичного навчання майбутніх соціальних працівників у вищих навчальних закладах / В. Н. Багрій // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць ; [Редколег. : І. А. Зязюн (голова) та ін.]. – Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. – Вип. 18. – С. 279–283.
2. Бартків О. С. Формування професійної культури майбутніх соціальних педагогів у процесі неперервної практики / О. С. Бартків, Є. А. Дурманенко // International scientific professional journal // Vienna–Austria, 2015.– С. 20–22.
3. Безпалько О. В. Формування готовності студентів педвузу до проектування організаційних форм виховної діяльності: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – К., 1998. – 170 с.
4. Виробнича практика бакалаврів за спеціальністю «Соціальна робота» : щоденник студента-практиканта. Практикум / І. Б. Савельчук, Т. І. Коленіченко. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова. 2015. – 72 с.
5. Віннікова Л. В. Проблеми підготовки соціальних працівників в Україні та зарубіжний досвід / Л. В. Віннікова // Вісник Луганського державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. – 2001. – № 9(41). – С. 28–31.

6. Галагузова Ю. Н. Социальная педагогика : практика / Ю. Н. Галагузова, Г. В. Сарвачева, Г. Н. Штинова. – М., 2001. – 220 с.
7. Гура О. І. Педагогика вищої школи: Вступ до спеціальності: Навч. посіб. / Олександр Іванович Гура. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 224 с.
8. Гусак П. М. Підготовка учителя: технологічні аспекти / П. М. Гусак. – Луцьк: ВДУ, 1999. – 276 с.
9. Зміст та напрями професійної діяльності соціального педагога в соціально-освітніх закладах // Проблеми пед. технологій. – Луцьк. – 2002. – № 2. – С. 74–80.
10. Карпенко О. Г. Організація практики студентів за спеціальністю 0402 «Соціальна робота»: [методичні рекомендації] / Олена Георгіївна Карпенко. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. – 41 с.
11. Організаційно-відпочинкова практика : методичні рекомендації для організаторів та студентів спеціальностей “Соціальна педагогіка” та “Соціальна робота”. – Тернопіль, 2000. – 88 с.
12. Положення про проведення практики студентів Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки / затвердженого 18.02. 2013 р.
13. Практична підготовка студентів зі спеціальностей “Соціальна педагогіка” та “Соціальна робота” : методичні рекомендації для організаторів соціально-педагогічної практики. – Тернопіль, 2000. – 24 с.
14. Рекомендації про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України / Ухвалено рішенням Вченої ради ІТЗО від 24 квітня 2013 року (протокол № 5)
15. Соціально-педагогічна практика : методичні рекомендації для студентів 1-го курсу спеціальностей “Соціальна педагогіка” і “Соціальна робота”. – Тернопіль, 2000. – 40 с.
16. Шептенко П. А. Методика и технология работы социального педагога / П. А. Шептенко, Т. А. Воронина. – М., 2001. – 205 с.

6. Зразки допоміжних матеріалів і документації практики

Зразки оформлення звітної документації практики

1) Вимоги до змісту індивідуального плану (журналу) практики, як форми звітності.

Індивідуальний план складається студентом на початку практики самостійно з урахуванням:

- власного практичного і дослідницького інтересу,
- специфіки установи, в якій відбуватиметься практика,
- видів поточної діяльності, до яких він передбачає залучитися під час практики і які узгодив з керівником бази практики та керівником-методистом випускаючої кафедри.

Студент включає такі позиції, як вид роботи, порядковий номер, термін виконання та позначка про виконання. Журнал практики передбачає наявність звіту про виконану роботу протягом практики та відгук про проходження практики.

Індивідуальний план підписують сам студент та його керівник на місці проходження практики.

Титульна сторінка індивідуального плану роботи студента-практиканта має такий вигляд:

“Затверджую”

Керівник практики (підпис)

Індивідуальний план роботи

Студента-практиканта _____

(назва вищого навчального закладу)

на час проходження _____ асистентської практики

з _____ по _____ року у ВНЗ _____ рівня

акредитації

_____ (назва міста, області)

Керівник практики: _____

2) *Титульна сторінка щоденника студента-практиканта має такий вигляд:*

Щоденник

соціально-педагогічної практики

студента-практиканта _____

V -го курсу _____ факультету _____ (назва закладу)

Місце проходження практики: _____

Керівник практики: _____

3) *Загальні рекомендації щодо ведення щоденника*

1. Щоденник повинен відображати всю роботу студента.

2. Студент зобов'язаний вести своєчасні та регулярні записи у щоденнику педагогічної практики.

3. У щоденнику мають бути:

а) режим роботи соціальної служби (установи, організації);

б) графік занять студентів-практикантів;

в) спостереження й аналіз відвіданих занять керівників із студентами;

г) аналіз індивідуальної діяльності студента-практиканта;

4. Аналіз діяльності здійснюється.

4) *Аналіз діяльності соціального закладу, установи.*

Ознайомлення з соціальним закладом в якому проходить практика.

На початкових етапах проходження практики студентові необхідно:

- познайомитися з адміністрацією та спеціалістами соціальної служби в якій проходить практика;
- проаналізувати діяльність соціального закладу відповідно до показника якості надання соціальних послуг «інформаційна відкритість»

Назва організації:

Дата створення, засновники:

Адреса:

Телефон:

E-mail:

Графік роботи:

Режим роботи організації:

Документація, яка регламентує діяльність даного закладу та відображає загальну спрямованість даної установи (додається до звіту)

Устав організації:

Положення:

Інші документи:

4.2. Навчально-методичне забезпечення курсу «Асистентська практика» (автори: Бєлкіна-Ковальчук О. В., Здїховський А. М.)

Опис навчальної (асистентської) практики

Таблиця 1.1

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		нормативна	
Кількість кредитів 5	Галузь знань 23 Соціальна робота Спеціальність 231 Соціальна робота Освітня програма Соціальна робота Освітній ступінь магістр	асистентська	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки 6		Рік підготовки 7	
Семестр 11		Семестр 13	
Самостійна робота 140 год.		Самостійна робота 132 год.	
Консультації 10 год.		Консультації 18 год.	
Загальна кількість годин 150		Форма контролю: залік	Форма контролю: залік
Тижневих годин (для денної форми навчання):			
самостійної роботи <u>1</u>			
консультації <u>1</u>			

1. Анотація курсу

Програма навчальної дисципліни «Асистентська практика» складена відповідно до навчального плану підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти. Дана практика спрямована на формування особистості майбутнього викладача вищої школи, застосування теоретичних знань у практичній діяльності, засвоєння педагогічних умінь, набуття, вивчення та аналіз педагогічного досвіду.

Метою асистентської практики є формування у студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» професійних умінь і особистісних якостей викладача вищого навчального закладу.

Виходячи зі сформульованої мети, можна визначити наступні основні **завдання практики**:

- 11) поглиблення й удосконалення теоретичних знань спеціальних і педагогічних дисциплін і встановлення їхнього зв'язку з практичною діяльністю;
- 12) стимулювання прагнення до вдосконалення своїх педагогічних здібностей з метою творчого вирішення завдань навчання і виховання;

13) розвиток особистісних якостей, необхідних соціальному педагогу, викладачу педагогіки в його професійній діяльності;

14) формування професійних умінь і навичок: комунікативних, організаторських, діагностичних, проєктувальних, дидактичних, аналітичних;

15) ознайомити з основними особливостями професійної діяльності викладача ЗВО II–IV рівнів акредитації, озброїти студентів практичними вміннями спостерігати та аналізувати навчально-виховну роботу;

16) проведення студентами-практикантами різних видів навчальних занять у ЗВО (семінарів, практичних, лабораторних) із застосуванням різноманітних методів, які активізують пізнавальну діяльність студентів, забезпечують проблемність у навчанні;

17) створення умов для розвитку здібностей і самореалізації студента, для формування його власного стилю діяльності та потреби у самовдосконаленні;

18) формування у студентів творчого і дослідницького підходів до професійної діяльності, розвиток навичок професійної рефлексії;

19) формування у студентів-практикантів професійних умінь і навичок, необхідних для організації взаємодії і спілкування в педагогічному процесі;

20) вироблення у магістрантів навичок аналізу результатів своєї праці.

Компетенції

Фахові:

здатність до проведення різних видів навчальних занять у ЗВО, здійснення виховної роботи зі студентами;

здатність до застосування в педагогічній діяльності методів, засобів та прийомів менеджменту, ділового та управлінського стилю спілкування;

здатність аналізувати досвід і практику роботи викладачів і кураторів, власну професійну діяльність;

здатність самостійно підвищувати рівень професійних знань, реалізуючи спеціальні засоби та методи отримання нових знань, та використовувати отримані знання й уміння у практичній діяльності;

здатність представляти результати власної діяльності в усній та писемній формах (звітах, конспектах, характеристиках, публікаціях тощо), вести необхідну документацію;

готовність до саморозвитку, підвищення кваліфікації та педагогічної майстерності;

здатність до володіння технологіями оцінки результатів колективної діяльності по вирішенню навчальних чи навчально-педагогічних завдань.

Загальні:

здатність до розуміння сутності та соціальної значимості своєї майбутньої професії, виявлення до неї стійкого інтересу;

здатність організовувати власну діяльність, вибирати типові методи і способи виконання професійних завдань, визначати їх ефективність;

здатність приймати рішення в стандартних та нестандартних ситуаціях та нести за них відповідальність;

здатність здійснювати пошук та використання інформації, яка необхідна для ефективного виконання професійних завдань, професійного та особистісного росту;

здатність використовувати інформаційно-комунікативні технології в професійній діяльності;

здатність працювати в колективі, команді, ефективно спілкуватись з колегами, викладачами, студентами;

здатність логічно, аргументовано та ясно висловлювати власні думки, розвивати усне та писемне мовлення;

здатність критично оцінювати результати діяльності та робити висновки.

2. Програма навчальної (асистентської) практики

Програма організації і проходження практики передбачає кілька етапів: підготовчий, робочий, підсумковий, кожен з яких переслідує певні завдання.

Етапи	Зміст, основні завдання етапів
Підготовчий	Знайомство з програмою практики і вимогами до оформлення її результатів. Розв'язання організаційних питань.
Робочий	Знайомство з умовами проходження практики. Виконання програми практики.
Підсумковий	Підготовка звіту з практики. Підведення підсумків практики.

3. Індивідуальні завдання асистентської практики

Виходячи з мети асистентської практики основними завданнями практики є формування знань і умінь студентів з відповідного напрямку практичної роботи.

1. Навчальний:

- поглиблення й удосконалення теоретичних знань спеціальних і педагогічних дисциплін і встановлення їхнього зв'язку з практичною діяльністю;
- проведення студентами-практикантами різних видів навчальних занять у ЗВО (семінарів, практичних, лабораторних) із застосуванням різноманітних методів, які активізують пізнавальну діяльність студентів, забезпечують проблемність у навчанні;
- ознайомлення з методикою проведення навчальних занять у ЗВО;
- формування умінь науково осмислювати результати навчальної роботи у ЗВО і на основі цього удосконалювати їх форми, методи і технології.

2. Виховний:

- ознайомлення з функціональними обов'язками куратора академічної групи;
- формування у студентів-практикантів професійних вмінь і навичок, необхідних для організації взаємодії і спілкування в педагогічному процесі;
- ознайомлення з методикою проведення виховної роботи у ЗВО;
- формувати уміння науково осмислювати результати виховної роботи у ЗВО і на основі цього удосконалювати їх форми, методи і технології;
- формувати уміння проводити групову та індивідуальну виховну роботу з студентами.

3. Науково-дослідницький:

- вивчити основні напрями наукової діяльності викладачів;
- формування у студентів творчого і дослідницького підходів до професійної діяльності;
- здійснення керівництва науково-дослідною діяльністю студентів;
- проведення власної наукового дослідження із визначеної проблеми.

4. Організаційний:

- ознайомлення з основними особливостями професійної діяльності викладача ЗВО II–IV рівнів акредитації, озброїти студентів практичними вміннями спостерігати та аналізувати навчально-виховну роботу;
- виробити вміння планувати різні напрями науково-педагогічної діяльності;
- формувати вміння організовувати позааудиторну роботу студентів;
- вироблення у магістрантів навичок аналізу результатів своєї праці, розвиток навичок професійної рефлексії.

5. Методичний:

- ознайомлення із напрямками діяльності викладача вищого закладу освіти;
- стимулювання прагнення до вдосконалення своїх педагогічних здібностей з метою творчого вирішення завдань навчання і виховання;
- створення умов для розвитку здібностей і самореалізації студента, для формування його власного стилю діяльності та потреби у самовдосконаленні;
- формування професійних умінь і навичок: комунікативних, організаторських, діагностичних, проєктувальних, дидактичних, аналітичних;
- розвиток особистісних якостей, необхідних соціальному педагогу, викладачу педагогіки в його професійній діяльності;
- виробити вміння аналізувати досвід і практику роботи викладачів і кураторів, власну професійну діяльність.

4. Основні форми роботи під час асистентської практики

	Самостійна робота: Денна форма 140 год. Заочна форма 132 год.		Консультації: Денна форма: 10 год. Заочна форма 18 год.				
	Форми роботи		К-сть годин		Форми роботи		К-сть годин
		ДФ	ЗФ		ДФ	ЗФ	
1.	Навчальний напрям роботи						
1.1	Відвідання і спостереження занять: – семінарських, – практичних – лаборантських –індивідуальних			Здійснення записів і узагальнення основних рекомендацій викладача щодо проведення цих форм занять	1	1	
		2	2				
		2	2				
		2	2				
		2	2				

1.2	Знайомство із розкладом навчальних занять викладача	2	2			
1.3	Підготовка до проведення семінарських і практичних занять	24	20	Написання детальних конспектів занять	1	2
1.4	Проведення семінарських і практичних занять	10	10			
1.5	Підготовка до проведення лабораторних занять	1	1			
1.6	Проведення лабораторних занять	1	1			
1.7	Проведення індивідуальних занять	2	2			
1.8	Проведення навчальних консультацій	4	4			
1.9	Участь у проведенні заліків	2	2			
2.	Виховний напрям роботи					
2.1	Спостереження за роботою куратора: – груповою; – індивідуальною	4 2	4 2			
2.2	Знайомство із академгрупою	2	2	Складання характеристики академгрупи	1	2
2.3	Щоденна виховна робота з академгрупою – перевірка відвідування студентів під час занять – розв'язання поточних проблем – знайомство із побутовими проблемами в гуртожитку	22	18			
2.4	Підготовка виховних заходів	6	6	Написання детального сценарію виховного заходу	1	2
2.5	Проведення виховних заходів	6	6			
2.6	Проведення години куратора	4	4	Написання конспектів тем годин куратора	1	1
2.7	Проведення індивідуальної роботи з студентами	6	6			

3.	Методичний напрям роботи					
3.1	Спостереження за методичною роботою викладача	2	2			
3.2	Ознайомлення з індивідуальним планом роботи викладача	2	2			
3.3	Ознайомлення з навчально-методичною базою кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи	2	2			
3.4	Участь у керівництві роботою студентів-практикантів п'ятого курсу	4	4			
3.5				Скласти план професійного самовдосконалення та звіт про його реалізацію	–	2
4.	Науково-дослідницький напрям роботи					
4.1	Ознайомлення з науковою діяльністю викладачів кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи	4	4			
4.2	Керівництво науково-дослідною діяльністю студентів проблемної групи (5 робіт) а) вибір теми, підбір літератури, складання плану; б) корекція в процесі діяльності; в) контроль і підсумок проробленої роботи.	14	14	Виконання індивідуального науково-дослідного завдання	1	2
4.3				Проведення і опис дослідження на тему: “Використання нетрадиційних методів як засіб ефективності навчального процесу”	–	1
5.	Організаційний напрям роботи					
5.1	Ознайомитись із структурою управління ЗВО і функціями основних структурних ланок	4	4	Скласти схему структурних підрозділів ЗВО, які мають відношення до навчально-виховного процесу	1	1

5.2				Скласти індивідуальний навчально-виховний план асистента на період проходження практики	1	1
5.3	Участь у підготовці і проведенні олімпіади із соціальної роботи	2	2			
5.4				Написання звіту про проходження асистентської практики	1	1
5.5				Оформлення щоденника та всієї документації практики	1	2
	Всього	140	132		10	18

5. Оцінювання результатів практики

Напрями роботи студентів-практикантів, які оцінюються: навчальний, виховний, наукового-дослідницький, організаційний та методичний.

Розподіл балів, що присвоюються студентам

	Напрями роботи					Сума
	Навчальний	Виховний	Науково-дослідницький	Організаційний	Методичний	
Бали	40	20	20	10	10	100

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90–100	A	Відмінно	Зараховано
82–89	B	Добре	
75–81	C		
67–74	D		
60–66	E	Задовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)
1–59	Fx	Незадовільно	

6. Рекомендована література

1. Бойко А. М. Про поліпшення професійної підготовки вчителя / А. М. Бойко // Радянська школа. – 2004. – № 6. – С. 88–93.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання / С. С. Вітвицька. – 2-ге вид. – К. : Центр навчальної літератури, 2011. – 384 с.
3. Галагузова Ю. Н. Социальная педагогика : практика / Ю. Н. Галагузова, Г. В. Сарвачева, Г. Н. Штинова. – М., 2001. – 220 с.
4. Грицюк Л. К. Методика викладання соціально-педагогічних дисциплін : навчально-методичний посібник / Л. К. Грицюк, А. В. Лякішева // Редакційно-видавничий відділ «Вежа» Волинського національного університету імені Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – 257 с.
5. Зміст та напрями професійної діяльності соціального педагога в соціально-освітніх закладах // Проблеми пед. технологій. – Луцьк. – 2002. – № 2. – С. 74–80.
6. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / А. І. Кузьмінський. – К. : Знання, 2005. – 486 с.
7. Організаційно-відпочинкова практика : методичні рекомендації для організаторів та студентів спеціальностей «Соціальна педагогіка» та «Соціальна робота». – Тернопіль, 2000. – 88 с.
8. Положення про проведення практики студентів Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки / затвердженого 18.02. 2013 р.
9. Практична підготовка студентів зі спеціальностей «Соціальна педагогіка» та «Соціальна робота» : методичні рекомендації для організаторів соціально-педагогічної практики. – Тернопіль, 2011. – 24 с.
10. Рекомендації про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України / Ухвалено рішенням Вченої ради ІТЗО від 24 квітня 2013 року (протокол № 5)
11. Соціально-педагогічна практика : методичні рекомендації для студентів 1-го курсу спеціальностей «Соціальна педагогіка» і «Соціальна робота». – Тернопіль, 2006. – 40 с.
12. Сушик Н. С. Організація гурткової роботи в загальноосвітній школі : методичні рекомендації для заступників директора з виховної роботи, педагогів-організаторів по роботі з дитячими об'єднаннями та організаціями, керівників гуртків загальноосвітніх шкіл / Н. С. Сушик, Л. К. Грицюк. – Луцьк, 2001. – 51 с.
13. Шептенко П. А. Методика и технология работы социального педагога / П. А. Шептенко, Т. А. Воронина. – М., 2011. – 205 с.

7. Методичне забезпечення асистентської практики

*Орієнтовний зразок індивідуального плану роботи студента-практиканта
“Затверджую”*

Керівник практики (підпис)

Індивідуальний план роботи

Студента-практиканта _____

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
спеціальності 231 «Соціальна робота»

на час проходження навчальної асистентської практики

з _____ по _____ 20__ року на кафедрі соціальної роботи та педагогіки вищої школи

(підстава: наказ (розпорядження) № ____ від _____ 20__ р.)

№ п/п	Зміст і видироботи	Термін виконання	Примітка
1.	<i>Участь у настановчій конференції з питань організації і проведення практики</i>		
2.	<i>Ознайомлення з діяльністю кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи</i>		
3.	<i>Навчальна діяльність:</i> 1) 2) 3)		
4.	<i>Виховна діяльність:</i> 1) 2) 3)		
5.	<i>Методична діяльність</i> 1) 2) 3)		
6.	<i>Науково-дослідна діяльність</i> 1) 2) 3)		
7.	<i>Оформлення звітної документації</i>		
8.	<i>Участь у підсумковій конференції з питань проведення практики</i>		

Підпис студента _____ (Прізвище, ініціали)

Дата

Орієнтовний зразок індивідуального розкладу занять студента-практиканта

Індивідуальний розклад занять,

які будуть проведені у ході навчальної педагогічної (асистентської) практики студентом __ групи _____

(Прізвище, ім'я, по-батькові)

№ пари	Назва навчальної дисципліни	Номер академ. групи, форма навчання	№ аудиторії	Термін проведення	
				Навчальний тиждень	Дата
Понеділок					
Вівторок					
Середа					
Четвер					
П'ятниця					
Субота					
Неділя					

Підпис практиканта _____ Прізвище, ім'я та по батькові студента

Методичні рекомендації та вимоги до звіту

Основним документом, в якому фіксується процес проходження студентом практики, є щоденник проходження практики. За результатами проходження практики студент складає звіт про виконання програми практики обсягом 15–25 сторінок з конкретним описом виконаної роботи. Звіт повинен містити відомості про виконання всіх розділів програми практики та індивідуального завдання, висновки та пропозиції, список використаної літератури.

Звіт про асистентську практику повинен бути акуратно оформлений, надрукований на аркушах формату А4 (210 × 297) та мати структуру згідно до загальних вимог щодо оформлення кваліфікаційних робіт.

Звіт повинен мати такі обов'язкові структурні елементи:

1. Вступна частина

Вступна частина повинна мати такі обов'язкові елементи:

- титульний лист;
- завдання на асистентську практику;
- щоденник;
- зміст.

2. Основна частина

Основна частина звіту з практики повинна мати такі основні елементи:

Вступ, де визначають цілі та задачі асистентської практики, стан та тенденції розвитку навчального закладу, де магістр проходив практику.

Суть звіту

Висвітлюють результати навчального, методичного, науково-дослідного та виховного напрямів роботи

3. Висновки

Оформляються з нової сторінки і включають опис основних результатів виконаної під час практики роботи, її корисність і значущість. Слід також відмітити недоліки в навчально-методичній роботі.

4. Рекомендації – оформляють з нової сторінки; вони включають пропозиції з підвищення ефективності навчального процесу на факультеті фінансів.

5. Перелік посилань – оформляють відповідно до загальних вимог щодо оформлення кваліфікаційних робіт.

6. Додатки – оформляють з нової сторінки; в них систематизують зібраний на практиці фактичний матеріал. В додатках також розміщується матеріал, що не увійшов до основної частини звіту, але потрібний для його повноти і додаткового підтвердження матеріалу основної частини. Кожний додаток починається з нової сторінки, має свій заголовок і нумерується літерами «А», «Б» і т.д.

Звіт оформлюється на аркушах формату А 4, скріплюється та подається керівнику практики від бази практики на підпис. Звіт про практику подається на кафедру не пізніше як через 2 дні після завершення практики.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

ЗВІТ

з асистентської практики

виконаний на базі _____

Керівники:

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

Студент ___ курсу ___ групи
спеціальності 231 «Соціальна
робота»

Факультету педагогічної
освіти та соціальної роботи
_____ форми навчання

(підпис) (ініціали,
прізвище)

(дата)

Луцьк, 201_

Права та обов'язки студента-практиканта

Студент-практикант повинен:

- до початку практики отримати від керівника практики факультету або фахової кафедри інформацію щодо порядку оформлення необхідних документів;
- взяти участь у настановній та підсумковій конференціях по практиці;
- своєчасно прибути на базу практики;
- своєчасно виконувати всі види робіт, передбачених програмою практики і відповідними інструкціями, старанно готуватись до кожного виду діяльності;
- бути зразком відповідальності, організованості, дисциплінованості, ввічливості, працьовитості;
- виконувати правила внутрішнього розпорядку установи, закладу, де проходить практику;

- проявляти свою професійну компетентність;
- вести щоденник практики: у щоденнику відображається зміст проведеної студентом роботи, записуються спостереження, роздуми, зауваження керівників практики та власні пропозиції й рекомендації щодо оптимізації та проведення практики;

- організувати свою роботу відповідно до вимог, правил внутрішнього розпорядку закладу (служби, організації, установи), в якій він проходить практику, розпоряджень адміністрації керівників практики;

- після закінчення практики студент протягом трьох днів завершує підготовку необхідних методичних матеріалів та документації.

Студент, який не проходив практику або робота якого під час практики визнана незадовільною, вважається як таким, що не виконав навчального плану даного семестру. За рішенням дирекції факультету йому може бути надана можливість повторного проходження практики у поза навчальний час.

Студент-практикант має право:

- з усіх питань, які з'являються під час практики, звертатись до керівників практики університету, адміністрації, працівників служб (установ, організацій);

- вносити пропозиції щодо вдосконалення деяких напрямів підготовки студентів до практики, її організації і проведення;

- брати участь у зборах, нарадах, конференціях та інших заходах закладу (установи, організації), де студент проходить практику;

- користуватись бібліотекою, кабінетами і навчально-методичною літературою даного закладу (установи, організації);

- вносити творчі корективи у завдання;

- відвідувати заняття та соціально-виховні заходи, які проводять інші студенти-практиканти.

5. ДОДАТКИ

5.1. Навчальний план денної форми навчання

Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

ЗАТВЕРДЖУЮ

Освітній ступінь: **МАГІСТР**
Кваліфікація: 1. Фахівець із соціальної роботи та роботи з суб'єктами праці, викладач
 2. Фахівець із соціальної роботи, соціальний педагог, вивладач
Термін навчання - 1 рік 5 місяців

підготовки **МАГІСТРА**
 галузь знань **23 Соціальна робота**
 спеціальність **231 Соціальна робота**
 Освітня програма (Спеціалізація)
 Соціальна робота
 Форма навчання **ДЕННА**

Ректор _____ проф. Коцан І. Я.
 " _____ 20__ р.

На базі диплому бакалавра, спеціаліста

		Графік навчального процесу																								Зведені дані по використанню часу (тижнів)																												
		Вересень		Жовтень		Листопад		Грудень		Січень		Лютий		Березень		Квітень		Травень		Червень		Липень		Серпень		Теоретичне навчання	Щорічний контроль	Навчальна практика	Виробнича практика	Державна атестація	Випускна кваліфікаційна робота	Канікули	Всього																					
Курс	5	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	К	С	С	К	К	Т	Т	Т	П	П	П	П	Т	Т	Т	Т	Т	Т	С	С	С	К	К	К	К	К	К	К	К	30	5			5			12	52		
	6	Т	Т	Т	Т	Т	П	П	П	П	Т	Т	Т	Т	Т	С	А	А																												13	1			5	2			

Т

 Теоретичне навчання

С

 Екзаменаційна сесія

Н

 Навчальна практика

П

 Виробнича практика

А

 Державна атестація

Д

К

 Випускна кваліфікаційна робота

К

 Канікули

План навчального процесу																					
№ дисципліни	НАЗВА ДИСЦИПЛІНИ	Семестровий контроль					Загальний обсяг годин	Кредити	Навчальні заняття							Тривалість семестру (тижнів)					
		Семестровий контроль							Аудиторні години			Поза-аудиторні години	Самостійна робота	5 курс			6 курс				
		Екзамени	Залік	Проміжний контроль	Курсова робота (проект)	Практика			Всього аудиторних	Лекції	Практичні (семінарські)			Лабораторні	Індивідуальні заняття	Консультації	9 сем.		10 сем.		11 сем.
												Л					П	Л	П	Л	П
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		14	15	16	17	18	19	20	21
1. Цикл загальної підготовки																					
1.1 Нормативні навчальні дисципліни																					
1	Інтелектуальна власність		9				60	2	18	18				10	32	1					
2	Наукова комунікація іноземною мовою		10				90	3	24		24			14	52			2	24		
3	Сучасні інформаційні технології в професійній діяльності		9				90	3	26	6		20		14	50	1,5					
																6	20				

4	Менеджмент персоналу освітніх закладів і соціальних служб		9			150	5	54	26	28			10	86	3						
															26	28					
5	Методика викладання у ВНЗ	10				120	4	36	16	20			8	76			3				
																	16	20			
6	Організація управління навчальним процесом у ВНЗ	11				120	4	40	22	18			8	72					3		
																			22	18	
7	Методологія і організація наукових досліджень в галузі соціальної роботи	9				150	5	54	26	28			10	86	3						
															26	28					
8	Структурування навчальної дисципліни	10				120	4	36	16	20			8	76			3				
																	16	20			
9	Історико-філософські основи соціальної роботи	10				150	5	42	22	20			10	98			3,5				
																	22	20			
	Всього годин за циклом загальної підготовки	5	4			1050	35	330	152	158	20	0	92	628	8,5	76	76	54	84	22	18
	Всього кредитів за циклом загальної підготовки						35								15		16			4	
2. Цикл професійної підготовки																					
2.1 Нормативні навчальні дисципліни																					
1	Теорія соціальної роботи	9				150	5	54	28	26			10	86	3						
															28	26					
2	Інноваційні процеси в соціальній роботі	10				120	4	36	18	18			8	76			3				
																	18	18			
3	Соціальна політика і соціальна робота в Україні	9				150	5	54	26	28			10	86	3						
															26	28					
4	Практикум з соціальної роботи		11			120	4	40		40			8	72					3		
																				40	
5	Практика професійно-орієнтована (в закладах відповідно до спеціалізації)		10		10	150	5	0					10	140							
6	Асистентська практика		11		11	150	5	0					10	140							
	Разом	3	3			840	28	184	72	112	0	0	56	600	6	54	54	18	18	0	40
2.2 Вибіркові навчальні дисципліни																					
Блок дисциплін 1. Соціальна профілактика та ресоціалізація																					
1	Пенітенціарна педагогіка		9			150	5	54	28	26			10	86	3						
															28	26					
2	Соціально-правові основи пробації в Україні		10			150	5	42	20	22			10	98			3,5				
																	20	22			
3	Підготовка соціального педагога до профілактики вживання ПАР		11			150	5	40	20	20			10	100					3		
																			20	20	
4	Ресоціалізація різних категорій засуджених		11			120	4	40	20	20			8	72					3		
																			20	20	
5	Соціальне регулювання поведінкових девіацій		11			120	4	40	20	20			8	72					3		
																			20	20	
6	Технології соціотерапії		11			120	4	40	20	20			8	72					3		
																			20	20	
	Разом		6			810	27	256	128	128	0	0	54	500	3	28	26	20	22	80	80
Блок дисциплін 2. Організація соціально-педагогічної роботи в освітніх закладах																					
1	Моделі виховних систем нового типу в освітніх закладах		9			150	5	54	28	26			10	86	3						
															28	26					
2	Організація дозвілля в освітніх закладах		10			150	5	42	20	22			10	98			3,5				
																	20	22			

3	Підготовка соціального педагога до профілактики вживання ПАР	11			150	5	40	20	20			10	100						3					20	20			
4	Педагогічна конфліктологія	11			120	4	40	20	20			8	72						3					20	20			
5	Здоров'язбережувальні технології в соціокультурному середовищі	11			120	4	40	20	20			8	72						3					20	20			
6	Технології соціотерапії	11			120	4	40	20	20			8	72						3					20	20			
Разом		6			810	27	256	128	128	0	0	54	500		3		3,5		12				28	26	20	22	80	80
Всього годин за циклом професійної підготовки		3	9		1650	55	440	200	240	0	0	110	1100		9		6,5		15			82	80	38	40	80	120	
Всього кредитів за циклом професійної підготовки						55									15		14		26									
Всього годин за навчальним планом					2700	90	770	352	398	20	0	202	1728		17,5		18		18			158	156	92	124	102	138	
у тому числі:																												
загальна підготовка		5	4		1050	35	330	152	158	20		92	628		8,5				3			76	76	54	84	22	18	
професійна підготовка		3	9		1650	55	440	200	240	0	0	74	676		9		6,5		15			82	80	38	40	80	120	
Кількість екзаменів															3		4		1									
Кількість залків															4		3		6									
Кількість курсових робіт															0		0		0									

Види і назви практик					Державна атестація			
Навчальна		Виробнича			Форма і назва підсумкової атестації			Семестр
Назва практики	Термін проведення Семестр	Кількість тижнів	Назва практики	Термін проведення Семестр	Кількість тижнів			
			Асистентська практика	11	5	2. Захист магістерської роботи		

Завідувач кафедри соціальної педагогіки та педагогіки вищої школи _____ д.п.н., проф. Гусак П.М.

Завідувач кафедри педагогіки _____ д.п.н., проф. Смолюк І.О.

Завідувач кафедри теорії та методики початкової освіти _____ к.п.н., доц. Остапівська Т.П.

Завідувач кафедри філології та методики початкової освіти _____ к.ф.н., доц. Данилюк О.К.

Затверджено на засіданні Вченої ради педагогічного факультету

Протокол № __ від "__" _____ 20__ року

Декан факультету _____ проф. Лякішева А.В.

Погоджено

Начальник навчального відділу

" " _____ 20__ р.

Погоджено

Проректор з науково-педагогічної і навчальної роботи та рекрутації

" " _____ 20__ р.

Затверджено

Рішення Вченої ради Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

" " _____ 20__ р.

5.2. Навчальний план заочної форми навчання

Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

ЗАТВЕРДЖУЮ

Освітній ступінь: **МАГІСТР**

Ректор _____ проф. Коцан І. Я.
 "___" _____ 20__ р.

Кваліфікація: підготовки **МАГІСТРА**
 1. Фахівець із соціальної роботи та роботи з суб'єктами пробації, викладач галузь знань **23 Соціальна робота**
 2. Фахівець із соціальної роботи, соціальний педагог, викладач спеціальності **231 Соціальна робота**

Термін навчання - 1 рік 5 місяців
 Освітня програма (Спеціалізація) **Соціальна робота**

На базі диплому бакалавра, спеціаліста
 Форма навчання **ЗАОЧНА**

План навчального процесу																									
№ дисципліни	НАЗВА ДИСЦИПЛІНИ	Семестровий контроль					Загальний обсяг годин	Кредити	Навчальні заняття						Тривалість семестру (днів)										
		Екзамен	Залік	Проміжний контроль	Курсова робота (проект)	Практика			Аудиторні години					Поза-аудиторні години	Самостійна робота	6 курс		7 курс							
									Всього аудиторних	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	Індивідуальні заняття			Консультації	11 сем.		12 сем.		13 сем.				
																	20 днів	20 днів	20 днів	20 днів	20 днів	20 днів			
Л	П	Л	П	Л	П	Л	П	Л	П	Л	П	Л	П	Л	П										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22				
1. Цикл загальної підготовки																									
1.1 Нормативні навчальні дисципліни																									
1	Інтелектуальна власність		12				60	2	6	6				8	46			6							
2	Наукова комунікація іноземною мовою		12				90	3	10		10			12	68				10						
3	Сучасні інформаційні технології в професійній діяльності		11				90	3	8	2		6		12	70	2	6								
4	Менеджмент персоналу освітніх закладів і соціальних служб		11				150	5	18	8	10			18	114	8	10								
5	Методика викладання у ВНЗ	12					120	4	18	8	10			14	88			8	10						
6	Організація управління навчальним процесом у ВНЗ	13					120	4	18	8	10			14	88						8	10			

7	Методологія і організація наукових досліджень в галузі соціальної роботи	11				150	5	18	8	10			18	114	8	10				
8	Структурування навчальної дисципліни	12				120	4	18	8	10			14	88			8	10		
9	Історико-філософські основи соціальної роботи	12				150	5	18	8	10			18	114			8	10		
Всього годин за циклом загальної підготовки		5	4			1050	35	132	56	70	6	0	128	790	18	26	30	40	8	10
Всього кредитів за циклом загальної підготовки							35								13		18		4	
2. Цикл професійної підготовки																				
2.1 Нормативні навчальні дисципліни																				
1	Теорія соціальної роботи	11				150	5	24	10	14			18	108	10	14				
2	Інноваційні процеси в соціальній роботі	12				120	4	20	10	10			14	86			10	10		
3	Соціальна політика і соціальна робота в Україні	11				150	5	18	8	10			18	114	8	10				
4	Практикум з соціальної роботи		13			120	4	20		20			14	86						20
5	Практика професійно-орієнтована (в закладах відповідно до спеціалізації)		12			150	5						18	132						
6	Асистентська практика		13			150	5						18	132						
Разом		3	3			840	28	82	28	54	0	0	100	658	18	24	10	10	0	20
2.2 Вибіркові навчальні дисципліни																				
Блок 1. Спеціалізація 1. Соціальна профілактика та ресоціалізація																				
1	Пенітенціарна педагогіка		11			150	5	24	10	14			18	108	10	14				
2	Соціально-правові основи пробації в Україні		12			150	5	20	8	12			18	112			8	12		
3	Підготовка соціального педагога до профілактики вживання ПАФ		13			150	5	18	8	10			18	114					8	10
4	Ресоціалізація різних категорій засуджених		13			120	4	18	8	10			14	88					8	10
5	Соціальне регулювання поведінкових девіацій		13			120	4	18	8	10			14	88					8	10
6	Технології соціотерапії		13			120	4	18	8	10			14	88					8	10
Разом			6			810	27	116	50	66	0	0	96	598	10	14	8	12	32	40
Блок 2. Спеціалізація 2. Організація соціально-педагогічної роботи в освітніх закладах																				
1	Моделі виховних систем нового типу в освітніх закладах		11			150	5	24	10	14			18	108	10	14				
2	Організація дозвілля в освітніх закладах		12			150	5	20	8	12			18	112			8	12		
3	Підготовка соціального педагога до профілактики вживання ПАФ		13			150	5	18	8	10			18	114					8	10
4	Педагогічна конфліктологія		13			120	4	18	8	10			14	88					8	10
5	Здоров'язбережувальні технології в соціокультурному середовищі		13			120	4	18	8	10			14	88					8	10
6	Технології соціотерапії		13			120	4	18	8	10			14	88					8	10
Разом			6			810	27	116	50	66	0	0	96	598	10	14	8	12	32	40

Всього годин за циклом професійної підготовки						1650	55	198	78	120	0	0	196	1256	28	38	18	22	32	60
Всього кредитів за циклом професійної підготовки							55								15		14		26	
Всього годин за навчальним планом						2700	90	330	134	190	6	0	324	2046	46	64	48	62	40	70
у тому числі:																				
загальна підготовка	5	4				1050	35	132	56	70	6	0	128	790	18	26	30	40	8	10
професійна підготовка	3	9				1650	55	198	78	120	0	0	196	1256	28	38	18	22	32	60
Кількість екзаменів	8														3		4		1	
Кількість заліків		13													3		4		6	
Кількість курсових робіт																				

Види і назви практик					
Навчальна			Виробнича		
Назва практики	Термін проведення		Назва практики	Термін проведення	
	Семестр	Кількість тижнів/днів		Семестр	Кількість тижнів
			Практика професійно-орієнтована (в закладах відповідно до спеціалізації)	12	5
			Асистентська практика	13	5

Державна атестація		
Ступінь освіти	Форма і назва підумкової атестації	Семестр
Магістр	1. Комплексний кваліфікаційний екзамен	13
	2. захист магістерської роботи	

Завідувач кафедри соціальної педагогіки та педагогіки вищої школи _____ д.п.н., проф. Гусак П.М.
 Завідувач кафедри педагогіки _____ д.п.н., проф. Смолюк І.О.
 Завідувач кафедри теорії та методики початкової освіти _____ к.п.н., доц. Остапівська Т.П.
 Завідувач кафедри філології та методики початкової освіти _____ к.ф.н., доц. Данилюк О.К.
 Затверджено на засіданні Вченої ради педагогічного факультету
 Протокол № __ від " __ " _____ 20__ року

Декан факультету _____ проф. Лякішева А.В.

Погоджено
 Начальник навчального відділу
 " __ " _____ 20__ р.

Погоджено
 Проректор з науково-педагогічної і навчальної роботи та рекрутації
 " __ " _____ 20__ р.

Затверджено
 Рішення Вченої ради
 Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
 " __ " _____ 20__ р.

5.3. Зразок оформлення титульної сторінки, анотації та змісту магістерської роботи (Автор Сушик Н.С.)

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра соціальної роботи та педагогіки вищої школи

На правах рукопису

КОЗАК МАРІЯ ВІКТОРІВНА

**СОЦІАЛЬНА ПРОФІЛАКТИКА
ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ**

Спеціальність: 231 «Соціальна робота»

Освітня програма «Соціальна робота»

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:
СУШИК НАТАЛІЯ СТЕПАНІВНА,
кандидат педагогічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ
Протокол № 8
засідання кафедри соціальної роботи
та педагогіки вищої школи
від 20 грудня 2017 р.

Завідувач кафедри соціальної роботи
та педагогіки вищої школи

проф. Гусак П. М. _____

Луцьк – 2018

АНОТАЦІЯ

Козак М. В. Соціальна профілактика девіантної поведінки підлітків. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Випускна кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 231 «Соціальна робота». – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2018.

У вступі обґрунтована актуальність теми дослідження «Соціальна профілактика девіантної поведінки підлітків»; визначені мета і завдання дослідження, об'єкт і предмет дослідження, практичне значення отриманих результатів, апробація результатів дослідження.

У змісті першого розділу визначено сутність, види, критерії, показники, рівні, причини девіантної поведінки підлітків; обґрунтовано сутність, види, мету, завдання, зміст, принципи, форми, методи соціальної профілактики девіантної поведінки підлітків.

У змісті другого розділу представлено результати діагностики схильності підлітків до девіантної поведінки, розроблено програму первинної соціальної профілактики девіантної поведінки підлітків та практичні рекомендації для підвищення її ефективності.

Висновки містять чіткий виклад теоретичних і практичних результатів дослідження проблеми соціальної профілактики девіантної поведінки підлітків.

Ключові слова: девіантна поведінка підлітків, агресивна поведінка підлітків, адиктивна поведінка підлітків, делінквентна поведінка підлітків, соціальна профілактика девіантної поведінки підлітків, мета, завдання, зміст, принципи, форми, методи, засоби соціальної профілактики девіантної поведінки підлітків.

Список публікацій здобувача:

1. Козак М. Девіантна поведінка підлітків як соціальна проблема / М. Козак // Педагогіка : зб. наук. пр. : [матеріали II Всеукраїнського круглого столу «Педагогічний дискурс» (20 груд. 2017 р.)] / за ред. П. Гусака та Н. Корпач. – Луцьк : Вежа-Друк, 2017. – С. 45–49.

Зміст

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ.....	8
1.1. Девіантна поведінка підлітків як соціальна проблема	8
1.2. Фактори формування девіантної поведінки підлітків	28
1.3. Сутність, види, мета, завдання, зміст, принципи соціальної профілактики девіантної поведінки підлітків.....	34
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ..	47
2.1. Діагностика вивчення схильності підлітків до девіантної поведінки.....	47
2.2. Програма первинної соціальної профілактики девіантної поведінки підлітків	59
2.3. Практичні рекомендації для проведення соціальної профілактики девіантної поведінки підлітків	65
ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75
ДОДАТКИ	82

Для нотаток

Для нотаток

Для нотаток

Навчально-методичне видання

СОЦІАЛЬНА РОБОТА:

навчально-методичне забезпечення магістерської програми

Друкується в авторській редакції
Технічний редактор *І. С. Савицька*

Формат 60×84 ¹/₁₆. Обсяг 24,18 ум. друк. арк., 23,86 обл.-вид. арк.
Наклад 100 пр. Зам. 55. Видавець і виготовлювач – Вежа-Друк
(м. Луцьк, вул. Шопена, 12, тел. (0332) 29-90-65).
Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України
ДК № 4607 від 30.08.2013 р